

תלמוד בבלי - מנחות - רש"י

● פרק ראשון - כל המנחות ● פרק שני - הקומץ את המנחה ● פרק שלישי - הקומץ רבה ● פרק רביעי - התכלת ● פרק חמישי - כל המנחות באות מצה ● פרק שישי - רבי ישמעאל ● פרק שביעי - אלו מנחות נקמצות ● פרק שמיני - התודה היתה באה ● פרק תשיעי - כל קרבנות הציבור ● פרק עשירי - שתי מדות ● פרק אחד עשר - שתי הלחם ● פרק שנים עשר - המנחות והנסכים ● פרק שלושה עשר - הרי עלי עשרון

פרק ראשון - כל המנחות

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י.
י. יא. יא. יב. יב. יג.

פרק שני - הקומץ את המנחה

יג. יד. יד. טו. טו. טז. טז. יז.

פרק שלישי - הקומץ רבה

יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כד.
ד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז. כח. כח. כט. כט. ל. ל.
לא. לא. לב. לב. לג. לג. לד. לד. לה. לה. לו. לו. לז.
ז. לז. לח.

פרק רביעי - התכלת

לח. לט. לט. מ. מ. מא. מא. מב. מב. מג. מג. מד. מד.
מה. מה. מו. מו. מז. מז. מח. מח. מט. מט. נ. נ. נא.
נא. נב. נב.

פרק חמישי - כל המנחות באות מצה

נג. נג. נד. נד. נה. נה. נו. נו. נז. נז. נח. נח. נט. נט.
ס. ס. סא. סא. סב. סב. סג. סג.

מתני' כל המנחות שנקמצו שלא לשמן. כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת: **כשרות**. וקומצן נקטר ושיריהן נאכלין: **אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה**. דלא יצא ידי נדרו וצריך להביא אחרת לשם מרחשת: **חוץ ממנחת חוטא**. כגון ההיא דמטמא מקדש דכתיב בויקרא ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו': **ומנחת קנאות**. מנחת סוטה שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה או נתן בכלי את הקומץ שלא לשמן או הוליך או הקטיר שלא לשמן או חישב באחת מעבודות הללו הריני עובד לשמו ושלא לשמו: **או שלא לשמו ולשמו**. באלו שתי מנחות פסולין ואין שיריהן נאכלין וטעמא מפ' בגמ' והא דתנא או שלא לשמו ולשמו דלא תימא לשמו ושלא לשמו הוא דפסולה דתפיס לשון אחרון אבל שלא לשמו ולשמו לא קמ"ל דאף בתחלת דבריו אדם נתפס אית לן: גמ' מדקתני אלא משמע דכל דינה כמנחה כשירה אלא זה בלבד: **ואסור לשנויי**. בה שינוי אחר כגון אם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה: **נדבה**. בתמיה והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת (דברים כג): **אם כמה שנדרת עשית**. לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו:

ונדבה מי שרי לשנויי בה. והכתיב אם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג) שתהא זביחה לשם שלמים: **רבי שמעון אומר כל המנחות כו'**. ואפי' מנחת חוטא: **שאין המנחות דומות לזבחים**. דבזבחים מודינא דלא עלו: **מעשיה מוכיחים**. שהוא מכזב דמרחשת עמוקה ומעשיה רוחשים רכין מחבת צפה ומעשיה קשין בפרק כל המנחות באות מצה (לקמן דף סג): **אבל בזבחים אינו כן**. אין להם מעשה מוכיח הילכך מהני בהו שינוי דלא

עלו לשם חובה: **מנחת חריבה**. דמנחת חוטא (ויקרא ה) ומנחת קנאות דכתיב בהו (במדבר ה) לא ישים עליה שמן: **בלולה**. שאר מנחות והשתא פליגא מתניתין עליה דר' שמעון בתרתי חדא דמתניתין קתני בכל המנחות דלא עלו וחדא דקא פסיל תנא דידן מנחת חוטא לגמרי: **הניחא לרב אשי**. דמתרץ לקמן כי רמינן דר' שמעון דאמר בדוכתא אחריתי (במתניתין) אדרבי שמעון דהכא ומתרץ להו רב אשי דהא דאמר ר' שמעון עלו באומר הריני קומץ מחבת לשם מרחשת דכיון דלא אדכר שמה דמנחה אלא שמה דמנא דברי רוח בעלמא נינהו והא דקאמר ר' שמעון בעלמא דלא עלו כגון דאיכא דמנחה איכא לאוקומה מתניי כר' שמעון דמתניי דאיכא שמה דמנח' כדמפרי' שלא לשמו ולשמו לשם מנחת נדבה לשם מנחת חוטא: **אלא לרבה ולרבא**. דמשנו לה בטעמי אחריני כדמפרש לקמן מאי איכא למימר: **וכי תימא**. מתניי מיתוקמא כר' שמעון כדמשני רבה לקמן לטעמיה דר' שמעון כאן בשינוי קדש וכאן בשינוי בעלים הא דאמר רבי שמעון עלו בשינוי קדש כגון מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת דמעשיה מוכיחין שהוא מכזב והא דאמר לא עלו בשינוי בעלים כגון שהביאה ראובן וקמצה כהן לשם שמעון דליכא מעשה מוכיח אי דראובן היא אי דשמעון: **והא מתניתין בשינוי קדש**. מיירי וקתני דלא עלו דקתני כיצד לשמן ושלא לשמן כגון שקמץ מנחת חוטא לשם מנחת חוטא ולשם נדבה: **ואי נמי כדמשני רבא**. לטעמא דר' שמעון דהא דאמר עלו בקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת משום דכתיב זאת תורת המנחה (ויקרא ו) תורה אחת לכל המנחות והא דקתני לא עלו בקומץ מנחה לשם זבח ולקמן פריך בקומץ לשם זבח לתכשר נמי דהא מעשיה מוכיחין עליה קאמר ומשני לה לקמן (דף ג.) והא דנקט לאקשוויי במתניי משלא לשמן הי"ה דמצי לאקשוויי לשמן ושלא לשמן כדאקשינן לרבה אלא כי סידרא דמתניי נקיט ואזיל: **קדש קדשים היא וגו'**. במנחה כתיב וקרי לה חטאת ואשם הא כיצד מנחת חוטא הרי היא כחטאת דקיי"ל (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן פסח וחטאת שפסולין לגמרי ובפ"ק דזבחים מפרש טעמא דפסח ולקמן מפרש טעמא דחטאת: **ואינו מרצה**. לא עלו לשם חובה דזבחים ר"ש מודה כדקתני לעיל: **אף מנחה כו'**. וקשיא דר"ש אדרבי שמעון בין במנחת חוטא ובין במנחת נדבה: **כאן בשינוי קדש**. כדפרישית לעיל: **מכדי מחשבה דפסל רחמנא במנחה הקישא הוא**. דאיתקיש רחמנא מנחה לזבחים כדכתיב (ויקרא ו) קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מה זבחים פסלה בה מחשבה כדכתיב (שם ז) המקריב אותו לא יחשב אף מנחה נמי מה לי שינוי קדש ומה לי שינוי

בעלים : **מחשבה דלא מינכרא**. אם מכזב ואם לאו פסיל רחמנא דחשיב לה מחשבה : **אבל מחשבה דמינכרא**. לכל שהוא מכזב לא הוי מחשבה הך מחשבה דקדשים הוצאת דיבור בפה הוא כדאמר'י בבבא מציעא (ד' מד.) על כל דבר פשע לחייב על המחשבה כמעשה דאי לאו מוציאו בפה מחשבתו למאי נחייב לה : **עולת העוף**. נעשית למעלה מחוט הסיקרא כדתניא בת"כ ומלק והקטיר ונמצה מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח ומיצוי נמי בהאי קרא כתיב וחטאת העוף למטה והכי מפרש בשחיטת קדשים בפי קדשי קדשים (דף סה.) : **אי הכי**. כיון דמחשבה הגלויה לכל לא פסלה עולת העוף כו' : **תרצה**. תעלה לשם חובה אלמה תנן בשחיטת קדשים בפי קדשי קדשים (דף סד.) : דלא עלתה : **מליקה**. לחטאת העוף בכל מקום במזבח כשירה בפי קדשי קדשים (דף סג.) והויא לה מחשבה דלא מינכרא משום הכי תנן דלא עלתה : **עולת העוף**. הכשירה במיצוי דכתיב (ויקרא א) ונמצה דמו על קיר המזבח חטאת העוף הזאה תחילה ואח"כ מיצוי דכתיב והזה מדם החטאת וגוי והנשאר בדם ימצה וגוי (שם ה) : **למטה הוה עביד לה**. כדכתי' (שם) על קיר ומפרש בתורת כהנים זה קיר התחתון : **הזאה**. אוחז בגוף העוף ומעלה ומוריד בכח והדם ניתז מעצמו מיצוי סוחט בין אצבעותיו ונצוק הדם הולך למרחוק :

דף - א

אמר'י. אינשי ודאי חטאת היא והך מיצוי דבתר הזאה הוא והאי דקעביד לה למעלה הא קאמר וכו' : **הכי נמי**. דודאי מודה ר"ש בה דכשירה : **ולא לעופות**. דודאי לעופות דומין דעופות עלו לשם חובה כגון חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף : **אימר דאמר רחמנא אף בדרום**. דלא קבע להו צפון כדקבע לחטאת ואשם ועולה דכתיב בעולה על ירך המזבח צפונה (ויקרא א) וכתיב בחטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת (שם ו) וכן באשם : **והא דקא קמיץ לה במרחשת**. כלומר לשם מרחשת : **מחבת הויא**. ומידע ידעי דמכזב : **הכי גרסינן ודילמא זו אמר**. כלומר אכתי לא מינכרא דסברי קושטא קאמר דלשום מרחשת נדר ומיעבר עבר ואתייה במחבת ודקא אמרת כיון דאתייה במחבת מחבת הויא איכא למימר לא היא דדילמא מנחה זו אביא במרחשת אמר דתו

לא מצי לשנוייה למחבת: **לרבנן**. דאמרי ה"ז פסולה הכי נמי דאיכא למימר ולמיפרך הכי ואנן כרבי שמעון קמייירי ור"ש אומר התם האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת אף ידי נדרו יצא אלמא קביעותא דמנא לאו כלום היא: **לא שנה אמר עלי ולא שנה אמר ה"ז**. הילכך כי אתייה במחבת מחבת הויא וכי קמץ לה לשום מרחשת מחשבה דמינכרא הויא אבל גבי זבחים איכא למימר מיעבר עבר ושחינהו בדרום ואי קשיא גבי חטאת העוף לישני ליה הכי דסברי עולת העוף הוא ומיעבר עבר הא ליכא למיפרך דתרי איסורי לא מחזקינן ליה חדא דעביד ליה הזאה ועוד דקא עביד ליה למטה: עולה זכר וחטאת נקבה: **אמר הריני שוחטה לשם יחיד מאי איכא למימר**. הא ודאי ידעינן דחטאת יחיד נקבה היא כשבה או שעירה: **ותו דחטאת יחיד**. נקבה היא והביא נקבה לעזרה ושחטה לשם עולה מאי איכא למימר: **מיכסיא**. נקבות דרחל באליה בזנבה ולא ידיעה: **שעירה**. דאין לה זנב מאי איכא למימר: **אשם גזילות**. דכתיב בויקרא והשיב את הגזילה אשר גזל וגוי' ואת אשמו יביא וגוי' (ויקרא ה) ואשם מעילות בני ב' שנים נינהו דכתיב בהו איל (שם): **אשם נזיר ומצורע**. כתיב בהו כבש וכל כבש בן שנה הוא במסכת פרה (פ"א מ"ג): **ותו אשם גזילות ומעילות**. דאיתנהו בדינייהו בני ב' שנים ושחטן לשם פסח לירצו: אשם אינו בא אלא מן הכבשים: **דהאי צמר**. אשם כבשים יש לו צמר ושעיר אין לו צמר אלא שיער בעלמא ודבר גלוי לכל הוא: **אמרי דיכרא אוכמא הוא**. סברי איל שחור הוא ולהכי נקט אוכמא דסתם שעירים שחורים הן: **עגל ופר**. חטאת כגון פר כהן משיח ששחטו לשם פסח ואשם שאין באין אלא מן הצאן לירצו:

דף ג - ב

מנחה לשם מנחה. מחבת לשם מרחשת עלו: **והא תנא מעשיה מוכיחין עליה קאמר**. הילכך מנחה לשם זבח נמי ליתכשר: ה"ק. אע"פ שאין המנחות דומות לזבחים דאע"ג דהקומץ מחבת לשם מרחשת מחשבה דלא מינכרא שיהיה כן היא אלא ודאי ניכר שאינו כן דהא מעשיה מוכיחים איכא למימר דתיפסל דודאי סבירא לן מחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שהיא פסולה אפילו הכי עלו דכתיב זאת תורת המנחה הא לא מינכרא לא דמי לההוא דלעיל רבא ורב אשי סבירא להו

דמחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שפוסלת והכי מתרצי לקמן
אדרבה מחשבה דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר
לשנות בקרבנות: **ומאי אבל בזבחים אינו כן**. דמשמע התם דין הוא דלא
עלו משום דשחיטה אחת לכולן הא כל שכן דדין הוא דעלו במחשבה דלא
מינכר שהוא שקר היא: **דהא שחיטה אחת לכולן**. ואיכא למימר דתעלה
לשם חובה דהא ליכא למיגזר שמא יאמרו מותר לשנות בזבחים אפילו
הכי לא עלו דזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב דליהוי משמע תורה אחת
לכל המנחות ותורה אחת לכל הזבחים: **ותרצה**. לשם חובה אלמה תנן
בזבחים (דף ב.) חוץ מן הפסח ומן החטאת: **(לרבנן. דלית להו זאת
תורת):** **הא אמר רבא חטאת חלב כו' כשירה**. ולא עקר מינה שם חטאת
(ולא) עלתה לבעלים: **עולות בהדייהו ניהו**. ואיכא למימר (שלא יאמרו)
לשם עולת נזיר שחט ונמצאת חטאת שלא לשמה כשירה להקריב ל"א
עולות נינהו ואין באין על חטא אלא להכשיר ולא חשיבי כחו כחטאת ויש
דמפרשים עולות נינהו שטעונים נסכים כעולה מה שאין כן בשאר חטאות
ולא עיקר הוא תינח חטאת מצורע כדאמר'י בפרק שתי מדות (לקמן דף
צ:) דטעונה נסכים אבל חטאת נזיר לא טעונה נסכים: **מתני להו כולהו
לפסולא**. אפילו חטאת חלב ששחט לשם חטאת דם פסולה מלהקריב:
ל"ק. דר' שמעון אדר"ש: הכי גרסינן מחבת לשם מרחשת: **והא תנא כו'**.
ואפי' מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת נמי תהא עולה לשם חובה דהא
מעשיה מוכיחין: **הכי קאמר**. כלומר דהא מעשיה מוכיחין גריעותא היא
דמחשבה דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות
והכי קאמרין אע"פ שהמנחה אינה דומה לזבחים דבמנחה אע"ג
דמעשיה מוכיחין ואיכא למימר דמיפסלא במחשבה דלא מינכרא כמות
שהוא אומר היא אלא ודאי ניכר שאינו כך אפילו הכי כשירה היכא דלא
אידיכר שם מנחה ומאי אבל כו' כדפרשינן לעיל לטעמא דרבא: **חריבה
לשם בלולה**. דקתני דעלו: **אמאי אמר ר"ש**. כלומר מאי טעמא עלו הא
ודאי מחשבה דהא ליכא הכא מנא: **לשם בילה בעלמא**. כיון דלא אידיכר
בהדיא מנחת חריבה לשם מנחת בלולה דברי רוח בעלמא נינהו כמ"ד
הריני קומץ לשם ד"א (בלול): **אי הכי בזבחים**. דמודה ר"ש דלא עלו
אמאי מודה כי שחיט עולה לשם שלמים תעלה לשם חובה דהכי קאמר
חובה זו אני שוחט לשם לעשות שלום בין קוני לביני: **אדרבה מחשבה
דמינכרא שהוא מכזב פסל רחמנא**. שלא יאמרו מותר לשנות ולעבור על
עבודת קרבנו: **זאת תורת לא משמע להו**. דקשיא להו וזאת תורת
החטאת דלא אשכחן דאכשר ר' שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר:
דרב אחא. חריבה לשם בלולה ואע"ג דשני ליה לא מיסתבר האי שנויא

דבלולה סתם נמי היינו מנחה: **לרבה להאי גיסא**. דמחשבה שאינה גלויה פסלה לה ולא הגלויה: **ולרבא להאי גיסא**. דמחשבה הגלויה כל שכן דפסלה: **מנחה לשם זבח**. מיבעיא לרבי אושעיא: קושיא דאביי:

א

-

ד

דף

מה לי שינוי קודש כו' ושינויא דשני ליה לא מסתבר להו דכ"ש דמחשבה דמינכרא פסל רחמנא שלא יאמרו מותר לשנות: חטאת קרייה רחמנא. לא ישים עליה לבונה כי חטאת היא (ויקרא ה) מה חטאת פסולה שלא לשמה אף היא פסולה שלא לשמה: **מותרה נדבה**. הפריש מעות למנחת סוטה והוו המעות יותר מן השעורים יפלו לנדבה דהיינו לשלש עשרה שופרות שהיו במקדש והיו נותנין בהן אותן מעות וכשהיה מזבח בטל היו קונין מהן כבשים לעולות הבשר לשם והעורות לכהנים וקרי להו נדבת ציבור: **עון כתיב בה**. מזכרת עון ובחטאת נמי כתיב ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה: **מה חטאת מותרה נדבה**. כדאמר בשילהי ולד חטאת במסכת תמורה (דף כג:): זו מדרש דרש יהוידע הכהן כסף אשם וכסף חטאות לכהנים יהיו דבר הבא ממותר חטאת וממותר אשם הבשר לשם ועורות לכהנים: באשם כתיב ולא ידע ואשם ונשא עונו: **זו היא שיבה זו היא ביאה**. מפרש בתורת כהנים מה ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אלמא גמרינן ג"ש כה"ג ואע"ג דלא דמו התיבות הואיל ושניהם לשון ביאת הבית הן ויש לשונות אחרים אבל זה עיקר: **מעונו דשמיעת קול**. דשמיעת קול חטאת היא: **מנלן**. הואיל ולא גמר מחטאת: **דכתיב בה**. בחטאת נשיא חטאת היא ולא שבא שלא לשמו: **אשם נאמר בו הוא לאחר הקטרת אימורין**. בפרשת צו את אהרן והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא והילכך אשם לא איפסיל בשלא לשמו דהא בהקטרה כתיב והקטרה לאו עיקר הוא וליכא למיפק הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר כדאמרינן בפי' תמיד נשחט במסכת פסחים (דף נט:): דנטמאו אימוריו או שאבדו לא מעכב כפרה ונאכל הבשר אבל פסח וחטאת כתיב הוא בשחיטה זבח פסח הוא בזבח נשיא כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא: **ואלא הוא**. דאשם למה לי: **שניתק לרעייה**. שנתכפרו בעליו באחר ובחטאת אזלא למיתה

וקיימא לן כל שבחטאת מתה באשם רועה ולכשיסתאב ימכר ויפלו דמיו
לנדבה ואם כבר ניתק לרעייה שמסרוהו לרועה ושחטו סתם כשר לעולה
דהא סתמו לעולה ואין שם אשם עליו דשופרות נדבה [לעולה] כדפי'
לעיל: **לא ניתק**. דלא מסרוהו לרועה ושחטו (לשם) סתם לא מתכשר
לעולה דעדיין שם אשם עליו ובעי עקירה דלישחטיה בהדיא לשם עולה
דכל כמה דלא עקר מיניה שם אשם לא מתכשר: **דאמר קרא הוא בהוייתו**
יהא. פסול הוא: **פסולה**. מהקטיר ושיריה אין נאכלין: **להתיר**. חדש:
אשם נזיר. נזיר טמא מביא אשם להכשיר למנין נזירות טהרה כדכתיב
והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשונים יפלו וגוי' (במדבר ו):

דף ד - ב

אשם מצורע. בא הוא להכשירו לבא במחנה ולקמן פריך שאר אשמות
נמי באו לכפר ולא כפרו: **בגלל זבח**. עם הזבח דמנחת העומר באה עם
הכבש דכתיב ועשיתם ביום הניפכם את העומר וגוי' (ויקרא כג): **דקבוע**
לו זמן. בניסן: **[מצינו שחילק]**. ובמכשירים חמירו: **לא יביאו יורשין**
חטאתה. דזו אחת מחמש חטאות המתות חטאת שמתו בעליה וחטאת
יולדת מכשיר הוא כדאמרינן בכריתות בפ' דם שחיטה (דף כו). מפני
שמכשרתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר כדכתיב
(ויקרא יב) ביולדת אחד לחטאת ואחד לעולה אלמא מכפרין קרבי
מכשירין לא קרבי הכי נמי מכפרין בשלא לשמן כשרין להקריב ולא עלו
ומכשירין פסולין לגמרי: **לא נהנין**. מדרבנן מפני דמי עולה שבהן: **ולא**
מועלין. מפני שראויין לבא לשלמים הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו
לשלמים ושלמים אין בהן מעילה דלאו קדשי ה' נינהו אלא ממון בעלים
אלא באימורים לאחר זריקת דמים בפ"ק דמסכת מעילה (דף ז):
סתומין. דלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה: **יפלו לנדבה**. לשופרות
דהלכה היא בנזיר למשה מסיני וכן מפרש בנזיר בפרק מי שאמר הריני
נזיר ושמע חבירו כו' (דף כד): **יוליך לים המלח**. כדין חטאת שמתו
בעליה דלמיתה אזלא: **לא נהנין**. מדרבנן: **ולא מועלין**. דאמר בשמעתא
קמייתא דמעילה (דף ג). חטאות המתות ומעות ההולכות לים המלח אין
מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוה נינהו: **דמי שלמים כו'**. אבל
דמי אשם ליכא דאינו בנזיר טהור אלא בנזיר טמא

ומכשירו להתחיל נזירות טהרה: **ליום אחד**. כחומר שלמי נזיר כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נד.): **ואין טעונים לחם**. דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא: **קבוע**. דאין שם שום ד"א מכשיר הבעלים אלא הוא: **על אחת משלשתן**. אפילו על חטאת דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין ואמרינן בנזיר אחר מעשה יחידי ויליף התם שפיר בפי ג' מינין (דף מו.): **וטעון נסכים**. כדין אשם מצורע בפי ב' מדות (לקמן דף צ.): **להכשירו**. למצורע בהקהל: **תיובתא דרב**. דאמר לעיל דפסול הואיל ובא להכשיר ולא הכשיר: **ושיריה אין נאכלין**. משום איסור חדש: **ממשקה ישראל**. פסוק הוא ביחזקאל בקרבנות: **מן המותר**. למשקה ישראל יביאו נסכים ולא מן האסור: **אין מחוסר זמן לבו ביום**. הואיל והיום תהא מותרת לישראל אחר שתקרב מנחת העומר אחרת ולא מחוסרת זמן היא לגבוה: **עופות באין בנדבת שנים**. בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קד): רבי אומר לכל נדריהם ונדבותם אשר יקריבו הכל באין בשותפות חוץ מן המנחה מפני שנאמר בה נפש: **ומחוסרי כפרה**. כולן מביאין עופות להכשירן בקדשים זב וזבה ויולדת ומצורע: **והותרו לקדש מכלל איסורן**. להדיוט דמליקה אסורה בחולין וכשרה בקדשים: **מנחות טעונות כלי**. בפי שתי הלחם (לקמן דף צו). עופות אין טעונין כלי שהרי מליקתן בציפורן: **והגשה**. בפי כל המנחות באות מצה (שם דף ס.). הגשה מגישה בקרן מערבית דרומית של מזבח כנגד חודה של קרן בפי הקומץ רבה (לקמן דף יט): **מנחת העומר ישנה בציבור עופות אין באין בציבור בת"כ גבי נדבת העוף קרבנו (והקריב) היחיד מביא עוף ולא הציבור: ואם איתא**. דעדיין חדש אסור מנחת העומר נמי אישתכח דקרבה לגבוה מה שאסור להדיוט: **לאו איסורא הוא**. דכמאן דקרבה מנחת העומר האחרת דמי: **מתן שמן**. דמצורע מתן דם צריך להקדים כמו שאמור בענין על מקום דם האשם יתן השמן: **ימלאנו**. ללוג: **למתן שבע**. והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים וגו': **לא יהא אחר ממרס בדם**. שלא יקרוש כשיזה מדם האשם: **תעובר צורתה**. תניחנה עד למחר ותיפסל בלינה ותעובר מראה ליחלוחית בשר הימנה משום בזיון קדשים דכל זמן שלא נפסלו בלינה אין נשרפין אלא א"כ פסולו בגופו אלמא מדקתני תצא לבית השריפה יש מחוסר זמן לבו ביום: **ה"מ דכתיבא הוייה**. בעבודה אבל שחיטה לאו

והא נתבערו כולן : **ספיחין אסורים**. מן הביעור ואילך דיליף מהן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו וכי מאחר שאין זורעים מהיכא אוספים לימד על הספיחים שהן אסורים וביעור משתרד רביעה שנייה דהויא לה כלה לחיה שבשדה כדתניא עד מתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית משתרד רביעה שניה במסכת תענית (דף ו:). הילכך לרבי עקיבא איצטריכא קרא להוציא טריפה : **ואפילו למ"ז**. במסכת קדושין בסוף פ"ק (דף לז.): **חדש בחו"ל לאו דאורייתא**. ולא חשיב ליה היתר אפילו הכי יש בה רבותא דמתרת לאו שבתוכה לאו דלחם וקלי וכרמל לא תאכלו שבתוך מנחה עצמה מתרת אפי' לר' עקיבא שאם נאכלו שירים לא יעבור האוכלן משום חדש אלא משום שביעית תאמר בטריפה שאינה מתרת כלום ולמה לי קרא : **א"ל רב אחא כו'**. דילמא להכי איצטריך קרא סד"א טריפה נמי תקרב כמנחת העומר להתיר לאו שבתוכה שהאוכלה לא יעבור משום טריפה לא תאכל : **שכן מצותה בכך**. שאי אפשר להביא מן הישן שאין חדש מותר בענין אחר תאמר בטריפה שאפשר להביא כשירה : **גברא הוא**. ומאי מותר לגבוה איכא : **שבת מותרת לגבוה**. להקריב תמידין ומוספין : **שכן מצותה בכך**. שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום אבל טריפה אפשר בכשירה :

דף - ו א

כלאים לגבוה. אבנטו של כהן : **מצותו בכך**. גזירת הכתוב שלא יהא אבנט אלא של כלאים דכתיב (שמות כח) תכלת וארגמן וגו' ואמרינן יבמות (דף ד:) מדשש כיתנא תכלת עמרא : **רב שישא בריה דרב אידי אמר**. להכי איצטריך קרא משום דאיכא למימר ניהדר דינא ונייתי במה הצד דטריפה מותרת לגבוה : **מקריבין כקריבין**. דמוס פסול בכהן כמו בזבח אבל טריפות לא פסיל בכהנים דתנן בבכורות בפרק מומין אלו (דף מה:) ואלו כשרין באדם ופסולין בבהמה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן להכי איצטריך קרא : **אמר ליה רב אחא [סבא] לרב אשי**. ואכתי ל"ל קרא הא איכא למימר : **יוצא דופן יוכיח**. שכהן יוצא דופן כשר לעבודה וקרבן יוצא דופן פסול דאמרינן בת"כ כי יולד פרט ליוצא דופן : **מה ליוצא דופן שאינו קדוש בבכורה**. דפטר רחם כתיב (שמות יג) תאמר בטריפה שקדושה בבכורה אם נולד עם טריפתו הלכך איצטריך קרא : **בעל מום**

הני דמתניי ליתני נמי כי מתניי אחד חטאת חלב ואחד כל הזבחים כו' :
כולהו משמע. ולא פליג ר"ש : **אצטריך.** אע"ג דבלאו הכי נמי הויא מנחת
חוטא בכלל ולא פליג ר"ש אפילו הכי אצטריך למיתנייה דמהו דתימא
מדרישא דקתני דשלא לשמה לא עלו לשם חובה אוקימנא בריש פירקין
(דף ב:) לרבה ולרבא מתניי דלא כר"ש סיפא נמי דקתני כל המנחות
שקמצן זר כו' דלא כר"ש דמדפליג ברישא פליג נמי בסיפא ואמר במנחת
חוטא דכי היכי דאין קרבנו מהודר כי קמצי לה פסולין כשרה : **קמ"ל.**
משנה יתירה אחד מנחת חוטא דלא אצטריך למתנייה אלא לר"ש דר"ש
נמי מודה בסיפא : **לא יביא מתוך ביתו וימלאנו.** סלת לעשרון דקסברי
קדושת כלי קבעה לשם מנחה דשוב אין מוסיפין עליה ומיפסלא בחסרון
כדאמרינן בהאי פירקין (דף ט:) מן המנחה פרט לשחסרה : **יביא מתוך
ביתו.** דקסבר קמיצה קבעה והא לא קמץ בהו וכה"ג פליגי אמוראי לקמן
בשמעתין (שם) : **ומאי שנא שמאל.** כלומר [אמאי] ה"א דבשאר פסולין
לא מכשיר לאהדורי אלא בשמאל : **ביה"כ.** נטל את המחתה בימינו ואת
הכף בשמאלו : **בשחיטה.** כדאמרינן לקמן בפ"ג (דף יט.) והקריבו בני
אהרן את הדם מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה
בזר : **ואמר רב עלה.** היינו טעמא דפסולה דכתיב בה אלעזר וכתיב בה
חוקה וחוקה עיכובא : **שאני פרה.** דטעמא דשחיטה פסולה בזר לאו
דעבודה היא דהא קדשי בדק הבית דלא שייכא בהו עבודה אלא גזירת
הכתוב היא דזר פסול בה : **ולאו כל דכן הוא.** בקדשי בדק הבית חשובה
עבודה בקדשי מזבח לא כל שכן ואפ"ה זר כשר בשחיטת קדשים אלמא
אשכתן הכשר בעבודה וגבי קמיצה נמי אית ליה תקנתא בחזרה לבן
בתירא ולמה לי דרב : **אמר רב שישא.** לעולם לאו עבודה והאי דבעיא כהן
גבי פרה אדומה גזירת הכתוב היא מידי דהוה [אמראות] נגעים : **ונילף
מבמה.** כלומר דרב למה לי מאי שנא שמאל דמכשיר בן בתירא בחזרה
דאית ליה הכשר ביה"כ זר נמי אנא ידענא דמכשר נמי בן בתירא דהא
אית ליה הכשר בבמה קודם שנתקדש אהרן שהעבודה בבכורות : **וכי
תימא מבמה לא ילפינן.** דעדיין לא נבדל אהרן : **והתניא מנין ליוצא.**
מאימורי חטאת ועולה חוץ לקלעים שאע"פ שהוא פסול כדאמרינן בכיצד
צולין (פסחים דף פב.) מהן לא הובא את דמה אם עלה לא ירד : **שהרי
יוצא כשר בבמה.** שלא היו שם קלעים : **תנא אזאת תורת העולה סמיד.**
כדאמר במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ:) תורה אחת לכל העולין
שאם עלו לא ירדו והאי דנקט במה קצת סמכא בעלמא היא אבל עיקר
טעמא מהתם יליף : **וקמץ משם.** מלא קומצו רישיה דקרא כתיב (ויקרא
ב) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם משמע ממקום שרגלי הזר

עומדים שם קומץ והיינו מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה ובמזרח הם וקמ"ל דלא בעינן קמיצה בצפון כשאר קדשים אלא כל העזרה כשרה לקומץ: **סתמא כתיב**. וקמץ משם ממקום שקמץ כבר והחזירו קומצה משום פסלות (אחד) ואחד פסול שמאל ואחד פסול זרות במשמע: **אלא קמ"ל רב דבקומץ ואפילו קידש**. קומץ במתן כלי מכשיר בן בתירא דאי לאו דקידש מיירי רב לא הוה משמע לן מידי: **בד"א**. דבן בתירא מכשיר בחזרה: **מת"ק**. דפליג בברייתא אדר' יוסי בן יאסיין ור' יהודה הנחתום: **אי קמיצת פסולין עבודה היא**. לפסול אפילו לא נתן קומץ בכלי לא תתקן בחזרה: **ואי לאו עבודה היא**. דלא חשיב הואיל ובפסולין נעשית כי עבד מתן כלי נמי לא חשיב ואפשר בחזרה:

דף - א

וקא פריך כי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש וליפסול. דהא עבד מתן כלי דמה לי כלי שרת זה ומה לי כלי שרת אחר: **אלא מדעת**. והא לא יהיב ליה להתם אדעתא דליקדיש: **שיקדשו פסולין**. כגון אם קמץ זר ונותן לכלי מהו שיקדישנו כלי להקטירו: **ליפסול**. דקבעה ההוא כלי בקדושה כי יהביניה אדעתיה לקדושי ולא מצי לאהדוריה תו לתוך השיריים דהא פסול זה גמר לכולה עבודה: **רב עמרם אמר**. אפילו תימא שלא מדעת נמי מקדשין והכא לא קדיש שמחזירין לביסא גדושה שאין מחזירה לתוך אויר הכלי ואין הכלי מקדשו: **ביסא**. כלי שרת שבו בוללין מנחה: **ומקמץ היכי קמץ**. תחילה כשקומץ מכלי זה והלא גדוש הוא וקמיצה מתוך הכלי בעינן דכל דבר הטעון כלי אין חשוב כלי אלא תוכו: **טפופה**. פישל"א שאינה גדושה וכשקומץ מתוך כלי קמץ באמצעיתו וכשמחזיר הרי קומץ בגודשת כלי כדמפרש בסמוך: **וקפריך דהא כי קמץ עבד גומא**. וכי מהדר לקומץ בגומא הוה ליה תוך כלי: **ומשני כי מהדר ליה אדופניתא דמנא**. בצדי הכלי אצל גומא החזירו והוי כגודש הכלי ונייד למנא ונפיל קומץ ממילא לגומא כדי שיהא ראוי לקמיצת כהן וכיון דממילא נפל למנא נעשה כמי שהחזירו הקוף ולא מקדש ליה כלי ואע"ג דכלי שרת מקדשין שלא מדעת הני מילי כי מהדר ליה איהו ממש אדעתא דלא ליקדוש מקדש ליה (האי) לכלי שמחזירו בהן שמונח על גבי קרקע: **קומצין**. קומץ מכלי שעל גבי קרקע והיי"נ (מקדשין) קומץ מהבלול שעל גבי קרקע:

דאיבעיא לן. כלומר לחברינו איבעיא הך בעיא דרב נחמן בעי מאבימי וכדמפרש: **קולפי טבי.** הכאות טובות: **בלעי מאבימי.** בלעתי מאבימי כלומר שהיה מנדה אותו: **עלה דהא שמעתא.** במס' ערכין דתנא חדא שום היתומים ל' יום ותניא אידך ששים ומתרץ לה אבימי בא להכריז רצופין כל ימות השבת מכריז ל' יום: **בא להכריז שני וחמישי.** מכריז עד ס' יום מיום שמתחיל עד יום שפוסק דהיינו י"ח ימי הכרזה בס' יום ומכריז מי יקנה נכסי יתומים הללו כדי שימכרו ביוקר והיה רב חסדא משבח התירוץ ומבזי אבימי אלמא רב חסדא תלמיד דאבימי הוה: **אבימי מסכתא דמנחות איעקר ליה.** נשתכחה הימנו: **ולישלח ליה.** לרב חסדא דליתי לגביה: **מסתייע מילתא.** משום יגעתני ומצאתי (מגילה דף ו:): **פגע ביה רב נחמן.** באבימי: **מכלי זה.** ראה כלי מונח על גבי קרקע וקאמר כלי זה אם של קודש (זה) היה ראוי לקמיצה: **וכיצד מקדשין את הקומץ.** לאחר קמיצה: **הוצרכתה ג' כהנים.** שנים להגביה שני כלים אחד שיקמוץ הימנו ואחד שנותן לתוכו ושלישי קומץ וכהן אחד אינו יכול להגביה שני הכלים דאין עבודה בשמאל: **תמיד.** י"ג כהנים זוכין בו במסכת יומא בפ"ב (דף כה.): **זה הכלל.** מתנני' היא: **סדר עבודות נקט.** אותו שכהן אחד עושה זו אחר זו אבל למניינא דכהנים לא נחת: **מה עבדין לגאון.** בהיכל: **נכנסין.** ביום השבת: **שני סדרי.** של לחם הפנים שתיים המערכות שש המערכת:

דף - ז - ב

ואילו מגביה לא קתני. שיהא אחר מגביה השולחן בשעת סילוק הבזיכין אלמא מכלי שעל קרקע היו סילוק בזיכין ובזיכין מתירין את הלחם כקומץ שמתיר את המנחה דקומץ מיקרי אזכרה ובזיכין נמי מיקרי אזכרה דכתיב (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה וקומץ מתיר שירים לאכול דכתיב (שם ב) והנותרת מן המנחה וגו' מאשי ה': **סדר עבודות נקט.** והגבהה לאו מן העבודות חשובות היא: **מקדשין מנחה.** כשמביאה מביתו נותנה בכלי שעל גבי קרקע: **שכן מצינו בסידור בזיכין.** שמסדר (על) הלחם שהוא שירים ובזיכין שהן קומץ על השולחן שעל גבי קרקע דהיינו דומיא דמנחה כשמביאה מביתו דמעורבין יחד הקומץ והשירים: **קידוש קומץ מאי.** דלא אשכחן בבזיכין כשהוא מסלקן דהיינו קמיצה

שיהא נותנו לשום כלי אלא מיד מקטירו הלכך ליכא למפשט קידוש קומץ מהתם: **מדם**. מקבלת דכתיב (שם א) והקריבו בני אהרן ואמרינן בתורת כהנים והקריבו זו קבלת הדם וקידוש קומץ כנגד ארבע עבודות של דם קמיצה כנגד שחיטה וקידוש קומץ כנגד קבלה והולכה כי הולכה והקטרה כנגד (ד' עבודות של דם קמיצה כנגד שחיטה וקידוש כנגד) זריקה: **ומי אמר רבא הכי**. דמדם ילפינן: **לילף מדם**. ודם לא קידש לחצאין אם קבל שיעור הזאות דדם אשם מצורע או דם פרים ושעירים הנשרפין בשני כלים לא עשה כלום כדאמרינן לקמן: **מההיא**. דודאי אינו קידוש דמדם ילפינן: **קידש**. מי חטאת: **כדי הזאה**. כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה: **לא קידש**. ואע"פ שחזר ועירבו לאחר קידוש נתינת מים על האפר: **בדם מאי**. אם קיבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שטעונין הזייה וקיבל שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה מהו: **אמר רבא תניא**. דבדם לא קידש: **וטבל בדם ולא מספג**. מקנח אצבעו בדופני הכלי: **בדם**. משמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא: **והזה מן הדם שבענין**. לקמן מפרש מאי היא: **הוה אמינא אע"ג דלא קבל שיעור טבילות**. כל הזאות מעיקרו ובלבד שיהא בשעת כל טבילה וטבילה כדי שיעור: **כתב רחמנא בדם**. דמשמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא: **למעוטי שירים שבאצבע**. שצריך לטבול באצבעו בין כל הזאה והזאה דהכי משמע והזה מן הדם האמור בענין למעלה וטבל הכהן באצבעו בדם מאותו דם שבכלי שטובל בו יזה כל הזאות ולא שבאצבע: **היה מזה**. מדם חטאת כגון פרים ושעירים הנשרפין: **עד שלא הזה**. דאכתי חזי ההוא דם שנפל על הבגד להזאת פנים חשיב דם: **וטעון הבגד כבוס**. כדכתיב ואשר יזה מדמה על הבגד וגוי' (ויקרא ו) ואם משהזה נפל לא חשיב דם: **מאי לאו עד שלא גמר**. כל ז' הזאות קתני דטעון כיבוס ואפילו לא נפל אלא משירי אצבע אלמא כשרין להזאה: **עד שלא יצתה הזאה מידו**. על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס דעיקר הזאה נפל עליו אבל משיצתה הזאה מידו נפל על הבגד דהיינו משירים שבאצבע אין טעון כיבוס: **גמר מלהזות**. הזאת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד: **לא גמר לא**. אלמא שיריים שבאצבע כשרים ולא צריך קינוח: **ומשני גמר מקנח כל ידו לא גמר מקנח אצבעו**. בין כל הזאה והזאה: **בשלמא גמר מקנח כל ידו בגופה של פרה**. שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר דכתיב (במדבר יט) ושרף את הפרה לעיניו: **אלא אצבעו**. בין כל הזאה והזאה: **במאי מקנח**. וכי בין כל הזאה והזאה יורד מהר המשחה לקנח בגוף הפרה: **בשפת מזרק**. והיינו דקרי למזרקין כפורי זהב בספר עזרא על שם שמקנח ידו בו כדאמרינן במס' גיטין (דף נו.) גבי (נבוזר אדן) וכפר ידיה בההוא

גברא : ומי א"ר אלעזר הכי. אף בדם לא קידש לחצאין : חביתי כהן גדול. עשירית האיפה שמקריבין בכל יום ועל שם מחבת קרי לה חביתים דכתיב (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה : אינה לחצאין. שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחציו בכלי זה לא קידש ויצאה לחולין : שקריבה לחצאין. מחציתה בבוקר ומחציתה בערב :

א

-

ח

דף

ואם איתא. דדם לא קידש לחצאין לילף מנחה מדם : שקמצה בהיכל כשרה. ואע"ג דדינה בעזרה כשאר קרבנות : שכן מצינו בסילוק בזיכין. דהיא בהיכל אלמא דאיכא קמיצה בהיכל דסילוק היינו קמיצה : עד שלא פרקה. למערכת לחם הפנים בשבת : הלחם פסול. דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה ואמרינן לקמן (דף ט:) מן המנחה פרט לשחסרה ובלחם הפנים גופיה אמר לקמן (דף יב:) [קדש קדשים] היא שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות : משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול. אף ע"ג דלאחר סילוק (מצה) נפרס פסולה דהוי שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ואמרינן לקמן (דף ט:) דאע"ג דמקטירין קומץ עליהו שיריים אסורים באכילה : ומקטיר עליו בזיכין. [דלא] גמרינן ממנחה : הגיע זמנה לפרק. שעברו שש שעות כדאמר בפרק תמיד נשחט (פסחים נח.) מוספין בשש בזיכין בשבע : קודם קמיצה. דהא עדיין לא פירקה ומיפסל דהא אמר לקמן מן המנחה פרט לכשחסרה מכשיעור אלמא לא יליף מנחה ממנחה : לעולם מנחה ממנחה יליף ולא דמי לחם הפנים לשאר מנחות דמנחה לא בריר קומץ דידה שהכל ביחד הלכך קודם קמיצה ליכא למימר כמאן דקמצה דמיא דהא מחוסר מעשה : אבל לחם הפנים בריר קומץ דידהו. דקאי בבזיכין באפי נפשיה הלכך משהגיע זמנה לפרוק כמאן דקמצה דמיא : ולא פלוגתא היא. לקמן בשמעתין : מנחה מחציתה. מנחה תמיד מחציתה בבקר וגומר הביא מנחה שלימה של עשרון דאין מנחה פחותה מעשרון ואח"כ חוציהו : מחיצתה. משמע מחציתה של שלימה זו שלפניו : ומשני כי מצריך קרא להביא שלם למצוה בעלמא ולעולם אם קדשה לחצאין מקודש ואינה יוצאה שוב לחולין : והא חוקה כתיב בה. חק עולם לה' וגו' (ויקרא ו) דמשמע מתוך שלם : אלא להביא עשרון שלם מביתו. אבל לענין קידוש בכלי שרת אם רצה מקדש

לחצאין : **ודעתו להוסיף**. להשלים עשרון כדאמרינן לקמן בפרק המנחות והנסכים (דף קג). דאין מנחה פחותה מעשרון דהאומר הרי עלי חצי עשרון מביא עשרון שלם : **ואם איתא**. דגבי חביתין אינו קדוש : **ושחטו**. בשלמים כתיב : **פתח אהל מועד**. בעזרה וכיון שעזרה כשרה כל שכן דהיכל (שלם) כשר דלא תהא עזרה שהיא טפל חמורה מן העיקר אלמא יליף היכל מעזרה : **מלאים**. שניהם מלאים סלת : **אין מלאים**. שהיו מלאים ממש המזרקים סלת אלא מלאים כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים היו : **ורב**. דאמר במפריש חצי עשרון שאינו קדוש : **מחביתין**. ולקדוש : **מילתא ממילתא לא יליף**. הילכך שאר מנחות לא אמר דליהו כחביתין דחביתין דין הוא דלקדשו לחצאין אבל שאר מנחה לא : **מנחה קדושה בלא שמן**. אם נתן עשרון סולת בכלי שרת אע"פ שאין שם שמן ולא יצא לחולין וצריך להביא שמן ולהקריבה : **שכן מצינו בלחם הפנים**. שהיא מנחה ואין בה שמן אבל לבונה יש בה כגון בזיכין : **מנחת נסכים**. הבאין עם כל הזבח כדכתיב בתמיד (במדבר כח) עשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן וגוי ואין בה לבונה : **על כרחך כרבי יוחנן ס"ל**. בחביתין דלא קדשה הלכך גמר שאר מנחות מחביתין : **האי בלא האי**. שמן בלא סלת ובלא לבונה ולבונה בלא שמן וסלת שכן מצינו בבזיכין שמקדשין את הלבונה בלא שמן וסלת ואי קשיא הא אתי לחם הפנים בהדיהו לאו פירכא היא שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בבזיכין ומיהו אשכתן דכלי שרת מקדשין לבונה שבתוכן בלא שמן וסולת :

דף - ח - ב

לא זו קדושה בלא זו. בכל המנחות הטעונות שמן ולבונה אין כלי שרת מקדש אחד מהם אלא א"כ שלשתן ביחד בכלי : **ולרבי חנינא עשרון**. שהיתה במקדש לצורך מנחות כדאמר בפי' שתי מדות (לקמן פז). : **למה נמשח**. בשמן המשחה כדי לקדש את הנתון בתוכו הלא אינו מתקדש כלום לרי' חנינא דאין מחזיק לא שמן ולא לבונה עם העשרון של סולת : **ומשני לצורך מנחת חוטא**. נמשח דסולת גרידתא הוא : **להא דרב**. דכלי שרת מקדש סולת גרידתא אע"ג דלא חזי להקטיר בלא שמן : **דתנן**. במס' זבחים בפי' המזבח מקדש הראוי לו : **מדות של יבש**. שתיים היו עשרון וחצי עשרון בפי' שתי מדות (לקמן פז). : **ל"ש**. דאין כלי הלח מקדשין יבש

אלא במדות לח הין וחצי הין כוי בפי שתי מדות (שם פז.) דכל מדה לא חזיא אלא למילתא למדוד הלכך (לח) לא מיקדשין דמדת לח לא חזיא למדוד יבש דאין בלח עשרון וחצי עשרון: **אבל מזרקות (של דם)**. שהן כלי לח מקדשין יבש: **שניהם מלאים סלת**. ובמנחת נסכים קמשתעי דטעונה שמן וקאמר דמזרק וקערה קדשו סלת אלמא אית ליה לשמואל דכלי שרת מקדשין סלת בלי שמן ואם תאמר לר' חנינא קשיא מתניי דקתני מדות יבש מקדשין יבש איהו מוקי לה בעשרון דמנחת חוטא: **מנחה לחה היא**. דבלולה בשמן ומהאי קרא לא תיפוק דמזרקין מקדשין יבש: **לא נצרכא אלא ליבש שבה**. מנחה בלולה א"א בלא קרטין סלת יבש שלא יגיע בהן השמן ואפי' הכי מתקדשין במזרקין וכי היכי דאותו יבש מתקדש מסתברא נמי דסלת יבש נמי בלא (סלת) שמן מיקדשין: **ואיבעיא אימא מנחה לגבי דם כיבש דמיא**. דדם הוא צלול ומנחה היא כעיסה ואפי' מקדש לה מזרק שהוא כלי דם הלכך יבשה גמורה נמי מקדש: **רגלי הזר עומדות**. אחת עשרה אמה בכניסת העזרה במזרח מקום דריסת ישראל אלמא עזרה בעינן: **בן בתירא**. לאו דוקא נקט אלא סיומא דברייתא היא: **לא נצרכא**. האי וקמץ משם אלא להכשיר כל העזרה ולא למידק מינה עזרה ולא היכל דלגופיה איצטריך קרא: בעולה ומנחה [נאמר] קדשי קדשים ובעולה כתיב צפון שנאמר (ויקרא א) ושחט אותו על ירך המזבח צפונה: **עולה [כולה] כליל**. לגבוה שנאמר וערכו בני אהרן את הנתחים וגוי' (שם): **מחטאת**. הוי גמרינן דמנחה טעונה צפון להכי איצטריך וקמץ להכשיר כל העזרה: **על חייבי כריתות**. שוגגין: **מאשם**. [דאשם] אינו בא על כרת אלא על שבועת שקר ומעילות ושפחה חרופה וטעון צפון דכתיב במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם (שם ו): **מיני דמים**. חמורה כפרתן דעיקר כפרה בדם כתיב כי הדם הוא בנפש יכפר (שם יז) אבל תאמר במנחה שאינה מין הדם: **אלא איצטריך**. וקמץ: **הגשה**. שמגיש כל המנחה קודם קמיצה ומגיע הכלי בחודה של קרן דרומית מערבית בפ"ג (לקמן יט): **קמ"ל**. דאם רצה מחזירה אחר הגשה לכל מקום שירצה בעזרה וקומץ: **הקיפו עובדי כוכבים**. למלחמה ואין כהנים יכולים לאכול בעזרה מפני רמחים וקשתות: **נכנסין להיכל**. ולא אמרינן דליפסלו קדשים בהך יציאה דיצאו מעזרה להיכל:

בקדש הקדשים וגו'. בפרשת ויקח קרח ולעיל מיניה כתיב לכל חטאתם ולכל אשם וגו' בקדש הקדשים דמשמע היכל דאי עזרה בהדיא כתיב (ויקרא ו) בחצר אהל מועד ואם איתא דילפינן מהאי טעמא דלא יהא טפל חמור מעיקר: **הא למה לי קרא.** לבן בתירא לילף מאידך קרא (שם) בחצר אהל מועד יאכלוה וכל שכן היכל והאי בקדש הקדשים למה לי דכתיב רחמנא: ומשני האי דאיצטריך בקדש הקדשים לאו לאשמועינן דלא מיפסלי קדשים בכניסת היכל אלא למישרי אכילה בהיכל דלא נפקא מההוא דלא יהא טפל חמור מעיקר: **דעבודה היא.** דדרך ארץ היא לעבוד בפני רבו אמריי לא יהא טפל וכו' אבל אכילה אין דרך ארץ לאכול במקום רבו לא אמריי דכיון דעיקר הוא כ"ש דמצי אכיל בגוויה אי לא אשמעינן קרא: **קמיצה קבעה לה.** דכל כמה דלא קמיץ לא מיקריא מנחה ולא קרינא ביה מן המנחה פרט לשחסרה כדמפרש לקמן כל לשון קביעות דאמור במנחות כלומר זקוק זה לזה ואין אתה יכול לשנות קצת ממנו להביא אחר תחתיו לפי שהוקבעו יחד: **קדושת כלי קבעה לה.** בשם וקרינא בה מן המנחה פרט לכשחסרה: **חסר הלוג.** שמן של מצורע עד שלא יצק על כפו השמאלית ימלאנה ולא אמריי דקבעה להו לוג שהוא כלי שרת: **כ"ע לא פליגי.** דמה היכא דאבדו שירים או נשרפו קמכשר ר' אליעזר לקמן להקטיר קומץ כ"ש חסרו דאיכא שיור במקצתה: **כמדת ר' אליעזר.** דאמר בפי' כיצד צולין (פסחים עז.) ועשית עולותיך הבשר והדם דם אע"פ שאין בשר (בשר אע"פ שאין דם): **כשרה.** להקטיר הקומץ דקומץ בלא שירים דומיא דדם בלא בשר: **כמדת ר' יהושע.** דאמר אם אין בשר אין דם אם אין דם אין בשר פסול להקטיר הקומץ: **כזית בשר או כזית חלב.** בפסחים נפקא לן בכיצד צולין (דף עט.) דמשום חלב נמי זריק דכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם וגו' והקטיר החלב אלמא חלב אע"פ שאין בשר: **כחצי זית חלב אין זורק.** שאין אכילת בשר ואכילת מזבח מצטרפין זריקת דם אינה אלא להתיר אימורים למזבח ובשר לאדם וכיון דאבדו שניהם זריקה למה: **ובעולה.** דבין בשר בין חלב כולהו למזבח סלקי מצטרפים:

מנחה מאי עבידתה. מאי זריקה יש במנחה: **במנחת נסכים.** הבאים עם הזבח אם אבד חלב ובשר של זבח ומנחה קיימת לא יזרוק הדם מן המנחה: **והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה.** עד דאיתא לכולה קיימת ואי לא לא יקטיר (את אזכרתה): **שהיתה כבר.** שהיתה כבר שלימה בשעת הקומץ אע"ג דהשתא אינה שלימה יקטיר: **ומקטיר בזיכין.** אלמא שירים שחסרו בין (סילוק) קמיצה להקטרה מקטירים עלייהו הקומץ: **ואמר ר"א כו'.** לא איצטריך אלא איידי דתנא לעיל תנא הכא: **משנה שלימה.** סתם משנה: **מישתרי טומאה לגבייהו.** דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו ומשמע אפילו בשבת וטומאה: **זאת אומרת.** מדלא שני הכי שמע מינה חסרון כבעל מום דמי ואין בעל מום שרי בצבור טפי מביחיד הלכך חסרון דבין קמיצה להקטרה אי הוי פסול ביחיד הוה פסול נמי בצבור הלכך אישתיק: **להא שמעתא.** דאישתיק ולא שני ליה צבור שאני: **מי לא עסקינן.** (דמשום) פלוגתא דלעיל דכי נמי קאמר ר"ל אין מקטירין קומץ עליהם במנחת צבור נמי אמר כגון בזיכים דלחם הפנים: **סלת עשרון.** בעי לוג שמן דאמר בפי שתי מדות (לקמן פח.) למנחה ולוג שמן: **(מן המנחה) והנותרת מן המנחה פרט לשחסרה היא.** דמנחה שלימה משמע: **ושחסר קומצה.** דשירי מנחה העשויה כהלכתה משמע וקומץ החסר נפקא לן בהקומץ רבה (לקמן דף כז.) דפסול מדכתיב מלא קומצו תרי זימני: **ושלא הקטיר מלבונתה כלום.** נפקא בהקומץ [רבה] (לקמן דף כז.) דהקטרת לבונה וקומץ (מעכבות זו את זו): **מלבונתה כלום.** אבל אם הקטיר קצת נאכלים השירים כדאמר לקמן בהאי פירקא (דף יב.) דאם חסרה בשעת הקטרה כשרה: **תרי קראי.** מסולת ומן המנחה אבל משמנה לא חשיב דהאי לגופיה אתא לקודם קמיצה אבל בסולת למה לי תרי קראי: **לאו לקודם קמיצה.** דלא יביא מתוך ביתו וימלאנה: **לשירים שחסרו.** דאין מקטירין קומץ עליהם: **אסורים באכילה.** דהאי קרא דמן המנחה לא משתעי אלא בשירים: **נותרת מן הנותרת.** (כגון) דמתחילה היו כל השירים נותרות מן הקומץ וכשחסרו שירים היו הנותרים שירי שירים: **שהיתה כבר.** בשעת הקומץ היתה שלימה אע"פ שחסרה בין קמיצה להקטרה קרינא ביה והנותרת מן המנחה ופליג ר' ינאי אדזעירי ל"א שהיתה כבר בשעת הקטרה והכי משמע והנותרת מן המנחה שהיתה שלימה כבר בשעה שנעשו אלו שירים יאכלו אהרן ובניו אבל לא יאכלו אותם שירים שנעשו שירים ממנחה חסירה והיינו דזעירי ומשמעות דורשין איכא בינייהו (בן בתירא אומר

קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימין): **לגופיה**. שמאלית ולא ימנית: **שמאלית אחרינא כתיב**. נמי לעשיר: **ואימא**. להכי אתא שמאל אחרינא למיעוט אחר מיעוט דמתרוייהו שמעינן ימנית לא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דאפי' ימין דכהן כשרה בשמן דמצורע: **שמאלית אחרינא כתיב**. בעני ואי משמע מיעוט אחר מיעוט תלתא למה לי: **ארבע שמאלית כתיבי**. חד לגופיה וחד לגלויי עלייהו דהנך תרתי דלאו למיעוט אחר מיעוט אתו וחד שלא תאמר האי דקמיה להכי אתא מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית דא"כ האי בתרא למה לי: אלא מדכתיב האי בתרא הוי להו שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין לשון אחר שמאלית תרי לגופייהו חד בעני וחד לעשיר שלא תאמר הואיל ואשתני בעניות אישתני בימין ותרי לאשמועי' כאן שמאלית ולא אחר דהוו להו שני כתובין דאי כתיב חד הוה אמינא מה כאן שמאלית אף בעלמא יד שמאלית ואין מיעוט אחר מיעוט נמי ליכא לאקשווי דהא מכולהו שמעינן מינה ימנית לא וא"כ כל הני למה לי. הני לישני לא נהירא דכל שני כתובין הבאין כאחד שבהש"ס אין דומין לאלו דכי אמרינן אין מלמדין הני מילי כשגילה שני כתובין בשני דברים דאמרי' דאי ניחא למילף מינייהו נכתוב חד ונילף אידך מיניה אבל הכא דבחדא מילתא כתיבי אינן שני דברים הבאין כאחד אלא קראי יתירי נינהו ונראה בעיני דמדכתיב כל הנך יתירא ילפינן לה כאן גילה לך שמאלית אבל בעלמא כל כף הוה ימין דאי למילף מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית מכדי דאם אינו ענין כאן תנהו ענין לכל המקומות הוא ואם כן בחדא יתירא סגי ונכתוב תלתא ונשתוק חד לגופיה וחד מה כאן שמאלית וכו' וחד שלא תאמר מיעוט אחר מיעוט הוא: **אמר ליה ר' ירמיה**. לר' זירא כיון דדרשת (כל השנוי בפרשת מצורע עני לדרשה) כל שמאלית דמצורע דריש נמי על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית בין בשמן מצורע עשיר בין בעני: **למה לי**. כיון דכתיב על דם האשם יתן את השמן אנא ידענא דעל ידו הימנית היא

דהא כתב בהן יד ורגל בדם האשם לעיל מיניה: **חד**. על בהן בין דיד בין דרגל: **להכשיר צדדין**. של בהן דדרשינן לקמן (דף צו.) על בסמוך כדכתיב

ועליו מטה מנשה : **וחד על**. בהן בין דיד בין דרגל לפסול צידי צדדין בשר התחתון שכנגד הכף דעל אמרינן ולא תחת : **על דם האשם**. דעשיר ועל מקום דם האשם דעני : **למה לי**. כלומר תרי קראי למה לי בשלמא חד כתביה לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אצלו אלא מקום דם למה לי : **הוה אמינא איתיה אין**. איתיה לדם יתן השמן אבל נתקנח הדם לא יתן השמן : **הויה חציצה**. בין שמן לבהן וליפסל דרחמנא אמר על בהן להכי איצטריך על דם : **אמר רבא כו' וכתב ימנית בדם**. למה לי למיהדר ולמכתב ימנית בשמן לא לכתוב לא בעני ולא בעשיר נהי דעל בהן יתירי איצטריכו דעני ודעשיר להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין אלא ימנית למה לי : **אלא אמר רבא**. ליתא למאי דאפקי קמיצה דשמאל פסול מדרשת דארבעה שמאלית דאם כן ימנית דבין שמן דעשיר בין שמן דעני למה לי אלא ימנית דשמן דעשיר לההיא דרשה אתיא : **יד יד לקמיצה**. כתיב במצורע עשיר ידו הימנית דלא איצטריך וכתב בקמיצה יד וימלא כפו (ויקרא ט) מה יד מצורע ימנית אף דקמיצה ימנית : **רגל**. שמן דמצורע עשיר למידרש חליצה בגזירה שוה דרגל רגל דכתיב נמי בחליצה וחלצה נעלו מעל רגלו (דברים כה) מה רגל דמצורע ימנית אף חליצה ימנית : **ואוזן**. דשמן עשיר דלא איצטריך אתי למדרש אזן אזן דרציעה דכתיב ורצע אדניו את אזנו (שמות כא) מה דמצורע ימנית אף דרציעה ימנית והך גזירה שוה מפורשת בפ"ק דקדושין (ד' טו.) ודעני לא דריש להו רבא כדלקמן כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית כו' : **שמאלית למאי אתא**. דעשיר לא איצטריך למאי אתא בשלמא קמא לגופיה שמאלית ולא ימנית אלא תניינא למאי : **במקום שנתרבתה שמאל**. כגון הכא דכתיב לעיל שמאלית כל שכן שנתרבתה ימין להכי אתא שמאלית אחרינא בעשיר גופיה דשינה עליו הכתוב לעכב שמאלית ולא ימנית ואי קשיא הוי מיעוט אחר מיעוט לאו פירכא היא דשמאלית קמא לאו מיעוט הוא דכיון דקיימא לן ג"ש דיד יד לקמיצה הוה אמינא נמי נדרוש ג"ש האי כף דתיהוי ימנית ואיצטריך למיכתב שמאל לאכשורי שמאל ולעולם כל שכן ימין להכי כתב רחמנא שמאלית אחרינא למעוטי ימין : **ואידך שמאלית דעני**. מיותר למאי אתא : **שנתחדש בה**. ופרשת עני נתחדש קרבן עולה ויורד : **קס"ד אצבע וכהונה בעינן**. דלא אמרינן ימין אלא אם כן [כתיב] אצבע וכהונה כגון חטאת דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד) ההיא ודאי ימנית הוא דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה וטבל הכהן את אצבעו הימנית (ויקרא יד) מה אצבע וכהונה דהכא ימין אף דעלמא נמי ימין : **ותנן**. במסכת תמיד (דף לא :) בהולכת אברים הרגל של ימין היה מוליך בשמאל משום דאמרינן במסכת יומא (דף כה.) סדר

אברים הראש והרגל היה נושא בבת אחת והאי רגל מדאזיל בהדי רישא ודאי רגל ימין הוא דחשיב הלכך הראש שהוא כבוד וחשוב היה מוליך בימין והירך בשמאל ואע"ג דכתב בהו כהן: **ומשני לעולם או אצבע או כהונה**. וכי אמרינן אינה אלא ימין בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר לפשוט ולנתח אצל הכבש אי נמי אם יש כהנים הרבה יושיטו זה לזה: **והא קבלה דמעכבא כפרה**. דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי וכתב בה כהונה והקריבו בני אהרן את הדם (ויקרא א) ואמרינן בתורת כהנים והקריבו זו קבלת הדם ותנן רבי שמעון מכשיר קבלה בשמאל: **לרבי שמעון קאמרת**. כלומר מדרבי שמעון פרכת בתמיה: **תרתני בעי**. אצבע וכהונה וכי קאמר ריש לקיש או אצבע או כהונה לרבנן קא אמר דפסול: **יד אינה אלא ימין**. דגמר מידו הימנית דמצורע [עשיר]: **ומשני אצבע לא בעיא כהונה**. דהיכא דכתב אצבע אע"ג דלא כתב כהן אינו אלא ימין ומשכחת לה באחרי מות ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה: **כהונה בעיא אצבע**. לרבי שמעון אף על גב דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא אם כן כתב אצבע משום הכי מכשיר בקבלה: **בכהונו**. בבגדי כהונה:

דף - ב

פליג בברייתא. וה"ה למתניתין ואי קשיא ליתבי מקמיצה דלא כתיב אלא כהונה ותנן (לעיל דף ו.) קמץ בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון תריץ היינו טעמא דלא פליג במנחה כדאמרינן לקמן דנפקא ליה דשמאל פסול מקדש קדשים היא (כמנחה) כחטאת וכאשם: **מכהונה נפקא**. דהא כתיב בה וקמץ הכהן ואמר רבא לעיל לרבנן דהיכא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין יד יד למה לי: **לקידוש קומץ**. דכי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי: **ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ**. בפ"ג (לקמן כו.) דקתני שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר ופליגי תרי אמוראי לקמן בגמ' ר' ינאי ור' נחמן בר יצחק חד אמר טעמא דרבי שמעון דלא בעי מתן כלי דכיון דקמץ מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפי' במקידה של חרס וחד אמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש והא דמכשר ר' שמעון שלא בכלי שרת בהקטרת המנחה קאמר והיינו דקפריך ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ כדמפרש רבי ינאי ולרב נחמן דאמר נמי ר'

שמעון בעי קידוש קומץ בשמאל שמעינן ליה דמכשיר ר' שמעון לקידוש קומץ כדאמרינן לקמן בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם: **יד יד דרבא למה לי אי לקמיצה גופה**. דתיהוי בימין דלרבי שמעון לא נפקא ליה מכהונה כדאמרינן לעיל לרבי שמעון כהונה בעיא אצבע: **מאי טעמא דרבי שמעון**. דאמר שלא בכלי שרת עובדה כשרה בפ"ג (שם): **קדשי קדשים וגו'**. במנחה כתיב: **בא לעובדה ביד**. שלא קידש קומץ בכלי אלא קמץ והוליך והקטיר בידו עובדה בימין כחטאת [דחטאת] לבד בימין היא דכתיב בה אצבע וכהונה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד): **לעובדה בכלי**. שקידש קומץ בכלי עובדה לקידוש קומץ בשמאל כאשם מצורע דכתיב ביה שמאל אלמא מדאקשי לחטאת מהכא נפקא דכל עבודות מנחה הנעשות ביד ימין בעינן ויד יד למה לי: **לקומץ דמנחת חוטא**. איצטריך יד יד:

א

-

יא

דף

או קורט לבונה פסול. מפני שהקומץ חסר כדי מקום הקורט וא"ת כיצד קומץ והלא לבונה על המנחה היא דכתיב (ויקרא ו) כל הלבונה אשר על המנחה תשובה לדבר כשקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד וקומץ הסולת מאמצע הכלי: **מלח בת הקרבה היא**. דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו כדפרישית דהכי אמר בפ"ג (לקמן כ). יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל על כל קרבנד קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח ואי קשיא ולישמעינן לבונה וכל שכן צרור ומלח תריץ אי תנא לבונה ברישא הכי נמי דלא מיבעיא ליה למיתני צרור ומלח אלא הואיל ונקט צרור ברישא תנא לבונה ומלח: **מאי איריא משום קומץ חסר תיפוק ליה דצרור פסול משום חציצה**. דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסלת בקדשים כדמפי' בזבחים (דף כד). אי נמי חוצץ בין קמח לקמח כגון באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קמצים: **מן הצד**. למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי גודל וקמיצה מן הצד והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הצרור אבל חסרון איכא: **כדקמצי אינשי**. משמע בכל האצבעות: **זרת**. אצבע קטנה ממנה מתחיל הזרת ונ"מ למדת חשן זרת ארכה: **זו קמיצה**.

ממנה מתחיל הקומץ מאותו אצבע שאצל הקטנה : **זו אמה**. ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים לפי שהיא ארוכה מכולן ושתי אמות היו בשושן הבירה שתי מקלות שהן אמה ובהן מודדין אמות הבנין ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע שהוא ארוך : **זו אצבע**. לטבל הכהן אצבעו בדם : **זו גודל**. לבהונות דמצורע אלמא קמיצה בקומץ ולא זרת : ומשני כי אמרינן דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה : **להשוות**. דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ מוחקו ומשויהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ וכן מלמעלה בגודל : **היכי עביד**. אמתניי מהדר דקתני זו קמיצה דממנה מתחיל הקומץ : **ת"ל בקומצו**. והרים ממנו בקומצו (ויקרא ו) : **בראשי אצבעותיו**. מעט שלא יגיע עד פס ידו : **במחבת ומרחשת**. דמעשיהן אפויין דאמר לקמן בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עה :) דלאחר שהן אפויין פותתן וקומץ הלכך אי אפשר לפותתן דקות כל כך וכשהוא קומץ יוצאות חוץ למקומו הלכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה : **וזו היא עבודה קשה שבמקדש**. שבקושי גדול הוא משוה שלא יהא לא חסר ולא יותר : **מליקה**. אמרינן בפי' קדשי קדשים (זבחים סד :) זו היא עבודה קשה : **ובחפינה**. נמי אמריי בפי' הוציאו לו במסכת יומא (דף מט :) אוחז את הבזך בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו' וזו היא עבודה קשה : **כדקמצי אינשי**. מכניס צידי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו : **בראשי אצבעותיו**. שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו כתקנו מהו : **מן הצדדין**. שנתן גב ידו על הקמח והוליד ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו ל"א מן הצדדין מצדי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי : **מלמטה למעלה**. שהכניס אצבעותיו בקמח וגב היד כנגד הקמח וקומץ : **מלא חפניו**. דיום הכיפורים קטרת סמים דקה : **כדחפני אינשי**. שמכניסין צידי ידיהם וחופנים : **מן הצדדים**. שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע ל"א מן הצדדים של כלי : **דבקה לקומץ**. בשעת קידושו לכלי בדפנו דמנא מבפנים : **בארעיתא דמנא**. כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בקערות : **מתניי ריבה שמנה**. דדינה לוג כדאמר בפי' שתי מדות (לקמן פח.) מהאי קרא למנחה ולוג שמן : **חיסר שמנה**. פסולה כדאמרן לעיל (ט :) משמנה שאם חיסר כל שהוא פסול : **חיסר לבונתה**. דשיעור לבונה מלא הקומץ בפי' הרי עלי עשרון (לקמן קו :) מפרש לה בג"ש נאמר הרמה כו' ואי קשיא ליתני ריבה לבונתה הא מפרש לה בגמ' : **גמ' שהפריש לה**. לשם מנחה זו (הפריש לה) : **ב' לוגין**. ועירבו עמה דנראית כשתי הלחם אבל בלוג ומחצה קס"ד דלא מיפסלא : **ולוקמה כגון דעריב בה**. פורתא שמן דחול או שמן דחבירתה : **דפסיל בה שמן**. דאמר בפרק כל המנחות (לקמן נט :) לא

ישים עליה שמן ואם שם פסול: **אי דיזה**. שהפרישו לשמה: **הא לית לה**. וכיון דלא חזי לה לא מקדיש שמן שמופרש לה: **והאי חזי לה**. כלומר זיל לגביה דהאי חזי ליה וזיל לגביה דהאי חזי ליה: **ומנא ליה לרבי אליעזר הא**. דאפילו הפרישן לשמן פסול אם עירבו עמה: **שמנה**. משמע דהופרש לשמה:

דף - יא - ב

והתניא הקומץ את הלבונה כו'. כמדומה לי דאיירי בה ר' שמעון כו' קפריך מינה לרבי שמעון: **לבונה הבאה עם המנחה**. אם חסרה בשעת הקטרה כשרה לר"ש כדיליף לקמיה (סמוכה בסוגי' זו) מכל הלבונה אשר על המנחה והאי דקתני חסר כל שהו פסול בלבונה הבאה בפני עצמה כגון האומר הרי עלי לבונה יביא מלא קומץ לבונה על המזבח בפי האומר הרי עלי עשרון (לקמן קו): דהתם ודאי חסר פסול דלא כתיב ביה ואת כל הלבונה דילפינן מינה לקמן כל אפילו כל שהוא: **רבי מאיר**. סתם מתניתין דקתני חיסר לבונתה פסולה: **קומץ בתחלה**. בשעת קמיצה בעינן שיהיה בכלי מלא קומץ לבונה ובהא כולהו מודו דמתחילה בעי קומץ וכדילפינן מג"ש בפי האומר הרי עלי עשרון (שם דף קו): **וקומץ בסוף**. בשעת הקטרת לבונה שלא תחסר: **רבי יהודה סבר**. אי הוה כתב כל משמע דאפי' קורט אחד דכל משמע כל שהוא כמו אין לשפחתך כל (מלכים ב ד): **את לרבות קורט אחר**. הרי הוא שנים: **את לא דריש**. וכל משמע ליה כל דהו כר' יהודה: **בזיכין**. מפרש בפרק האומר הרי עלי עשרון (שם דף קו): דבעי חד קומץ בכל בזך ובזך: **פשיטא**. דהא לא כתיב בה כל דלשתמע כל שהוא: **כאשר על המנחה דמיא**. ולימא נמי דהאי כל הלבונה אשר על המנחה קאי נמי אלבונה דבזיכין ולדרוש בה כל דהו קמ"ל: **שהפריש לה שני קמצים**. פסולה דיותר מדאי ריבה: **קודם קמיצה**. נאבד לא הוקבעו עם המנחה וכשרה: **הוקבעו**. והוי כיתר ופסולה: **היינו הך**. דהא פשיטא לן דסילוק בזיכין כקומץ דמנחה: **שהגיע זמנה**. דקרבן מוספין: **כמאן דפריקה דמיא**. ואם אבד לאחור המוספין אימא הוקבעו כבר ופסלה קמ"ל כ"ש. ל"א ולא שמעתי כגון שהפריש לה שני קמצין כשרה דאמרינן זיל לגביה דהאי חזי ליה זיל לגביה דהאי חזי ליה לא הוקבעו וכשרה דלא קרינא ביה פרט לשחסרה

אפי' לר"מ דפסיל בחיסור לבונה הוקבעו והוי חיסור לבונתה בשעת הקטרה ופסול לר' מאיר: **מתני' לאכול שיריה בחוץ**. חוץ לעזרה: **או להקטיר קומצה בחוץ**. דמחשבה פוסלת בין שחישב לאכילת אדם בין שחישב על אכילת מזבח כגון הקטרה דכתיב ביה גבי מחשבה (ויקרא ז) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי כו' ואמר בתורת כהנים יכול כמשמעו שאם אכל ממנו ביום שלישי יהא נפגל ת"ל המקריב אותו בשעת הקרבה נפגל ואינו נפגל בשלישי אלמא במחשבה מיירי שחישב לאכול ממנו בשלישי וכתוב אם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר באכילת אדם ואכילת מזבח: **פסול**. דמחשבת חוץ למקומו פוסלת דאמר בת"כ יכול לא תפסל מחשבת חוץ למקומו כשהוא אומר בפרשת קדושים תהיו אם האכל יאכל ביום השלישי אם אינו ענין לחוץ לזמנו דהא כתביה בצו את אהרן האוכלת ממנו עונה תשא תנהו ענין לחוץ למקומו חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו כרת ואי קשיא הא כתב גבי חוץ למקומו בקדושים תהיו ואוכליו עונו ישא ונכרתה וגוי' ההוא מוקמינן לה בכריתות בפ"ק (דף ה.). לכרת דנותר בגזירה שוה דקודש קודש ואי קשיא אמאי לא תנא נמי כזית מלבונתה תריץ הך סתמא כרבנן דאמרי לעיל דלבונה כשרה בקורט אחד הלכך לא תנא כזית: **למחר**. דהיינו חוץ לזמנו דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה ואיתקש לחטאת ואשם ובחטאת ואשם אמר בת"כ גבי תודה מנין לרבות חטאת ואשם דיאכל ביום קרבנו תלמוד לומר זבח ובשר זבח תודת שלמיו וגוי' (ויקרא ו):

א

-

יב

דף

פיגול וחייבים עליו כרת. האוכל משירי מנחה דכתיב בחוץ לזמנו (ויקרא ז) עונה תשא וכתוב בנותר ואוכליו עונו ישא (שם יט) מה להלן כתיב ונכרתה אף כאן האוכלו בכרת והך ג"ש בפ"ק דכריתות (דף ה.): **כל הקומץ או נותן**. קומץ או מוליד או מקטיר ע"מ לאכול דבר שדרכו לאכול כגון שיריים או להקטיר דבר שדרכו להקטיר כגון קומץ חוץ לזמנו כו' אבל אם חישב להקטיר שירים למחר או לאכול קומץ למחר כשר דבטלה דעתו אצל כל אדם בדי' עבודות הללו מפגלין במנחה דגמרינן מזבחים בהקישא כדאמר בריש פירקין (דף ב:): דאיתקש מנחה לחטאת ומה היא היקישא גמרי' מחשבה דפוסלת במנחה ומינה מה זבח נפגל בדי' עבודות

שחיטה וקבלה הולכה וזריקה כדאמרינן בת"כ אף מנחה בד' עבודות קמיצה כנגד שחיטה קבלה כנגד מתן כלי והולכה כנגד הולכה והקטרה כנגד זריקה: **ובלבד שיהא קרב המתיר כמצותו**. כאילו היה כשר שלא יהא שום פסול אלא הפיגול אבל אם יש שם פסול אחר תו לא פגיל ואין בו כרת כדאמר בפ"ב (לקמן טז): ירצה כתיב בפיגול וכתוב בכשר ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול שלא יהא בו שום פסול אחר: **בשתיקה**. שלא חישוב: **או שקומץ ונתן בכלי והוליד והקטיר**. כל אלה חוץ לזמנו זהו שקרב המתיר כמצותו דלא היה בו שום פסול אחר: **או שקמץ ונתן בכלי והוליד והקטיר כל אלה חוץ למקומו**. כלומר או קתני אם עשה אחת מאלה על מנת לאכול שיריים חוץ למקומו וכל הגי' חוץ לזמנו לא קרב הקומץ כמצותו: **מנחת חוטא וקנאות**. יש בהן עוד פסול אחר המוציאן מידי פיגול כגון שלא לשמן דאמרינן בריש פירקין (דף ב.) דפסולה אם קומצו שלא לשמן לא קרב המתיר כמצותו ואין בשירים כרת: **כזית בחוץ וכזית למחר**. חישוב באחת העבודות ב' מחשבות חוץ לזמנו וחוץ למקומו ועד השתא איירי בשתי עבודות שחישוב באחת חוץ לזמנו ובאחת חוץ למקומו והשתא מיירי שחישוב בשתיהן בעבודה אחת ולרבי יהודה הוא דאיצטריך דלא תימא שחישוב שתיהן בשתי עבודות הוא דפליג ר' יהודה דבתר קמייתא אזלינן אבל (בההיא) [בחדא] עבודה מודה קמ"ל והכי מפרש בזבחים בפ' שני (דף ל.): **כזית למחר כזית בחוץ**. אע"פ שחישוב תחילה חוץ לזמנו הוציאנו שניה מידי כרת רבי יהודה פליג את"ק בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות: **גמ' מהו דתהני להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול**. כגון אם הקטיר הקומץ ע"מ לאכול הני שירים חוץ לזמנו מקבעי בפיגול בהך הקטרה כבהקטרה מעליא הואיל וברשות מקטיר או דלמא כיון דאין שיריים נאכלים הי"ל כמחשב לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול כדאמר לקמן (דף יז.) דלא מהניא מחשבתו: **אי נמי לאפוקינהו ממעילה**. אם הקטירו כדרכו בשתיקה מי אמרינן כיון דניתן רשות להקטירו הויא הקטרה מעליא ומפקא לשירים מידי מעילה כהקטרה מעליית' דאמר במס' מעילה בפ' חטאת העוף (דף ט.) המנחות מועלין בהן משהוקדשו קרב הקומץ חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ואין מעילה בשיריים כו' דה"ל שעת היתר לכהנים וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה בפ"ק דמעילה או דלמא כיון דסוף סוף אין שיריים נאכלין הוו להו דבר שאין לו היתר לכהנים ולא נפקי ממעילה: **אפילו ר"ע**. דאמר בפ"ק דמעילה (דף ז.) זריקה מועלת ליוצא חוץ לקלעים למיהוי כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי אשם מעילות (ר"ע אומר אין מועלין בו) דזריקתו הוציאנו מידי מעילה אע"פ

שאינה מתרת באכילה אעפ"כ מועלת לו להוציאו מידי מעילה: **מחמת דבר אחר**. אויר ירושלים פוסלו שיצא מן הקלעים: **לא מהניא ליה הקטרה**. ולא נפקא ממעילה: **ר"א ס"ל דפסול יוצא חמור מחסרון: מנא אמינא לה**. דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת מעילה: **ותני רבי חייא**. למתניי ולא תני או כזית לא בקומץ ולא בשירים לא בפגול ולא בפסול: **מ"ט לא תני או כזית**. משירים למחר: **לאו**. משום דמאן דקתני או כזית משמע ליה דכי הדר תני הנותן בכלי והמוליך והמקטיר לאכול דבר כו' או להקטיר קומצה או כזית מקומצה למחר: **כגון שחסרו שירים**. ועמדו על כזית ואמר הריני נותן בכלי ומוליך ומקטיר ע"מ לאכול כזית של שירים למחר ואע"ג דמחשבת קמיצה ליכא למימר שכבר חסרו דא"כ ה"ל מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול אפילו הכי מחשבת מתן כלי והילוך והקטרה הואיל ואפילו חסרו מותר להקטיר הקומץ מוקי לה בשכבר חסרו לאחר קמיצה אפילו הכי הן פיגול והאי דלא תני ליה רבי חייא לאו [משום] דלא סבירא ליה [הכי] דלא פליג עליה דרבי דסתמא דמתניתין רבי היא אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין בכה"ג דבמתן כלי ובהילוך ובהקטרה לא מתני ליה

ב

-

יב

דף

או כזית דכיון דמחשבת ג' עבודות הללו מוקמינן בשכבר חסרו השירים ועמדו על כזית הילכך לא מצי למיתניי או כזית מקומצו למחר דומיא דשירים דאם חיסר קומץ בשעת מחשבה כבר פסולה ולא מיפגל מנחה בההיא מחשבה הילכך כיון דלא מיתני ליה או כזית מקומצה לא תנא כזית בשירים ורישא כי חשיב בקמיצה דמיתני ליה או כזית אף בקומץ דההיא ודאי בשלא חסרה עדיין מתוקמא אפ"ה כיון דסיפא לא מיתני ליה אקומץ לא תני ליה ברישא אפילו אשירים: **א"ל אב"י**. לרבא לעולם מדרבי חייא לא משמע דמתניי מיירי בחסרון דה"ט דלא תני רבי חייא או כזית בברייתא דידיה דרבי חייא ר"א היא דלא חשיב הקטרה עד שיקטיר כולו: **דתנן הקומץ**. דמנחת ישראל: **והלבונה**. של מנחה: **והקטרת**. שבכל יום: **(ומנחת כהנים)**. מנחה שהתנדב כהן דאינה נקמצת אלא כליל דכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה (ויקרא ו): **ומנחת כהן משיח**. חביתי כ"ג נמי כתיב בה (ויקרא ו) כליל תקטר: **ומנחת נסכים**.

נמי כליל היא : **עד שיקטיר כולו**. אלמא לא חשיב הקטרה בכזית הלכך לא תני ר' חייא או כזית במתניי אפי' בשירים כיון דבקמיצה לא מיתני ליה או כזית כלומר בהקטרת קמיצה לא מצי למיתני מתניי הקומץ ע"מ להקטיר כזית מקומצה למחר דהא לא מפגל בהכי דלא חשיב כהקטרה גמורה הילכך לאו מחשבה היא ואי קשיא תנא דידן אמאי תנא להקטיר מקומצה למחר הא לר"א לא הויא הקטרה עד שיקטיר גם הלבונה ואשתכח דלית בהקטרה מחשבה שלמה : **ומשני מתניי בהקטרת קומץ לחודיה במנחת חוטא קמיירי**. דאין בה לבונה וע"מ להקטיר לבונתה דתני במתניי דהוי פיגול מוקים לה בלחם הפנים דאין בה אלא הקטרת לבונה : **איכפל**. טרח : **לאו מילתא היא דאמרי**. דודאי לא מהניא להו הקטרה לשירים שחסרו : **הוא**. בלחם הפנים כתיב (שם כד) כי קדש קדשים הוא לו : **פסולות**. וישרפו : **הנך דגואי כשרות**. אף על גב דלא הויא הקטרת בזיכין כשרה עד שתהא כל המנחה שלמה י"ב חלות של לחם הפנים אלמא הך חלה דיציאה מהניא להו למיהוי י"ב חלות ולאכשורי לבזיכין ולאישתרוי הנך באכילה אלמא זריקה כגון הקטרת בזיכין שהוא במקום דם זבחים מועלת ליוצא מדחשיב ליה בכלל י"ב חלות אלמא מהניא הקטרה לאחשובי בהדי הנך אף ע"ג דאסורה באכילה : **וקאמר נפרסה כולן פסולות**. אלמא אפי' לר' עקיבא דאמר מהניא הקטרה ליוצא מידי חסרון לא מהניא הקטרה : **מי קתני יצאת**. כשרה דתימא ר"ע היא : **דלמא**. הכי דוק מיניה הא נטמאה אחת חברותיה כשרות דהא טומאה הציץ מרצה : **אבל יצאת**. דאין ציץ מרצה על היוצא לא מיתכשרי אינך דגואי משום דליכא הקטרה על י"ב חלות דהא חסרו להו : **ורבי אליעזר היא דאמר**. לעיל אין זריקה מועלת ביוצא : **ובדין**. דאיבעי להו למיתני נמי שאם יצאת אחת מהן כולן פסולות : **מתניי לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית**. למחר כשר : **גמ' הא לאכול**. חצי זית שירים לאכול חצי זית קומץ דהיינו דבר שאין דרכו לאכול מצטרפין לפסול : **שאין דרכו לאכול**. לא הויא מחשבה אם חישב לאוכלו למחר וכיון דלא הויא מחשבה לא מצטרפין לפסול : **מאן תנא**. להך (רישא) דמתניתין דדייקינן מינה דאם חישב לאכול קומץ למחר הויא מחשבה : **אמר רבי ירמיה ר"א היא דאמר מחשבין מאכילת אדם למזבח**. שאם חישב להקטיר שיריים למחר הוי מחשבה : **ומאכילת מזבח לאדם**. שאם חישב על מנת לאכול קומץ למחר : **שאין דרכו להקטיר**. שירים : **פסול**. ואין חייבים עליו כרת וטעמא מפרש בריש פ"ג : **אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול**. כגון כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר מצטרפין

לפסול: **הא בהדיא קתני לה כו'.** והך סיפא דקתני שאין אכילה והקטרה מצטרפין

דף יג - א

למה לי אי למידק מינה הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול. כגון לאכול חצי זית שירים ולאכול חצי זית קומץ דמצטרפין: **הא מרישא שמעת מינה.** דלא מצטרפין דקתני רישא דבר שדרכו לאכול אין שאין דרכו לאכול לא: **אי לאכול ולהקטיר.** כלומר דהיא גופיה אתא לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין: **הא מדוקיא דרישא שמעת מינה.** מדדייקינן מרישא דבר שאין דרכו לאכול אם חישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ למחר לא הויה מחשבה כל שכן דלאכול חצי זית שירים ולהקטיר חצי זית קומץ דאין מצטרפין: **דהשתא ומה אכילות לא מצטרפות.** הוהיל וחדא חצי אכילה הויה בקומץ אכילה והקטרה מיבעיא דאין מצטרפין: **איצטריד.** לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין: **דסד"א התם.** היכא דחישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ לא מצטרפין משום דלאו בכי אורחיה חישב בקומץ אבל לאכול ולהקטיר דבשיריים כי אורחיה חישב אימא לצטרף קא משמע לן:

פרק שני - הקומץ את המנחה

[דקדוק שפירש ה"ר שמואל ואביו ה"ר מאיר זלהה]:
וקיימא לן דאותן שירים אסורין באכילה. ואי הוו מותרים הוי קומץ מפגל ואי הוו פסולים לגמרי כגון דנטמאו או חישב עליהם לאכלן חוץ למקומן תו לא מצי למידק בעיא בפיגול דהא לא קרב המתיר כמצותו אבל היכא דחסרי מי אמרינן הוהיל ואיתנהו קצת לא חשיב פסול וכמו שקרב מתיר כמצותו דמי ויכול לקובעו בפיגול בהקטרת קומץ שאם חישב בשעת הקטרה לאכול שיריים למחר אית בהו פיגול בשיריים או

דלמא הואיל ואבודין באכילה הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול :
ולאפקועינהו מידי מעילה. דאילו קדשי קדשים מועלין בכל הזבח קודם
זריקה אבל משנזרק הדם אימורים לגבוה והבשר לכהנים ואין מעילה
אלא באימורין שהן חלק המזבח והבשר אין בו מעילה וגבי מנחה נמי
קודם הקטרה יש מעילה אפי' בשירים ולאחר הקטרה אין מעילה
בשירים כדתנן בפרק חטאת העוף (מעילה דף ט.) המנחות מועלין בהן
משהוקדשו קרב הקומץ חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא ואין
מועלים בשירים וקא מיבעיא להו מהו דתיהוי הך הקטרה דומה לשאר
הקטרות למפקע שירים מידי מעילה : **אפי' לר' עקיבא דאמר זריקה**
מועלת. דתנן (שם דף ו:) בשר קדשי קדשים וכו' ר"ע אומר אין מועלין בו
וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא דזריקת דם מועלת ליה לקבוע
בפיגול ולהוציאתו מידי מעילה אע"פ שאינה מתירתו באכילה : **מחמת**
דבר אחר. שיצאו דבאימורין גופייהו ליכא שום פסול : **אפי' לר' אליעזר**.
דפליג אדרבי עקיבא : מנא אמינא לה דתנן הקומץ כו' זה הכלל כו' עד
פיגול וחייבים עליו כרת. דאם חישב באחת מן העבודות להקטיר קומצה
למחר או כזית מקומצה למחר או לאכול שיריה למחר או כזית משיריה
למחר פיגול וחייבין עליו כרת ותני ר' חייא במתניתיה הקומץ את המנחה
לאכול שיריה למחר פיגול אבל לאכול כזית משיריה למחר פיגול לא קתני
מ"ט לא תני כזית משיריה דהא אכתי לא חסרו שירים עד לאחר קמיצה
דאי חסרו קודם קמיצה הויא לה מנחה פסולה ואינה נקמצת כלל ומאי
טעמא לא תני או כזית משיריה למחר : **לאו כגון דאיתרמי מילתא דחסרו**
שירים אחר קמיצה. וקמו להו אכזית וכיון דבמתן כלי ובהילוך
והקטרה לא מיתני או כזית משיריה למחר דהא כבר חסרו להו ולא הוי
מצי למיתני הריני מוליך או מקטיר לאכול שיריה למחר או כזית משיריה
למחר דהא שירים וכזית משירים חדא מילתא היא ולא איתרמי ליה
כזית דהא חסרו להו אחר קמיצה וקמו להו אכזית הלכך בקמיצה נמי
לא תני או כזית הכי גרסינן בקמיצה נמי לא תני או כזית ול"ג בשיריה :
הא מני ר' אליעזר היא וכו'. ה"ג וכיון דבקומץ לא מתני ליה או כזית
בשירים נמי לא תני או כזית כלומר כיון דלא מצי למיתני להקטיר
קומצה למחר או כזית מקומצה למחר דמחשבה דכזית קומץ לאו כלום
הוא ולא מפגלין הלכך בשירים נמי לא תני או כזית באחת מכל ד'
העבודות ולא משום דאיסור שירים דהא לא מיירי רבי חייא באיסור
שירים והוה ליה למיתנא בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך ובהקטרה על מנת
לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר אלא משום דלא מיתני ליה
גבי קומץ או כזית מקומצו למחר הלכך בשירים נמי לא תני או כזית :

אמר ליה אביי. הא דלא תני רבי חייא או כזית לאו כדאמרת כגון דחסרו שירים אלא שירים איתנהו בעינייהו והאי דלא קתני כזית רבי חייא בשירים משום דסבר כר"א דאמר עד שיקריב את כולו הכא נמי כשחישב אכזית לא הוי פיגול עד שיהא מחשב אכוליה קומץ וכיון דבקומץ לא מיתני ליה או כזית בשירים נמי לא תני ולעולם לא חסרו השירים ומשום הכי תנא סיפא פיגול וחיובין עליו כרת הואיל ולא חסרו השירים אבל היכא דחסרו אימא לך דלא מהניא להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול: **ור' אליעזר אומר עד שיקריב את כולו.** דהואיל וכולו כליל בעינן שיהא הכל קרב הכא נמי סבר לא הוי פיגול עד שיהא מחשב להקטיר כל הקומץ דאי אמר הריני קומץ ע"מ להקטיר כזית מן הקומץ או ע"מ לאכול כזית משיריה למחר לא הוי פיגול: **אי ר' אליעזר הוא.** הך ברייתא דר' חייא אמאי קתני בה להקטיר קומצה למחר פיגול: **היא.** דכתיב במילואים אשה הוא דמשמע שלם: **הנך דאיכא גוואי.** דלא יצאו והכי נמי הני דלא נטמאו כשירות דמהניא להו זריקה שבדס הזבח (דמלואים): **מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא.** דהוי כזבח מעלייא לכל עניינים דמה שנשתייר לפניו כשר לאכול ונוהג בו נמי פיגול דקתני הכא הנך דאיכא גוואי כשרות דזריקה מהניא ליוצא: **וקאמר נפרסה לא.** דהיינו חסרו שירים אלמא כרב הונא דאמר כי חסרו שירים אפילו ר"ע מודה דלא מהניא הקטרה לא להתיר ולא למיקבע בפיגול וכ"ש רבי אליעזר: ע"א הוא בלחם הפנים כתיב אבל לרבנן לא אתיא הכי משום דקאמר מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא וכו' ובלחם הפנים ליכא זריקת דם: מי קתני בהדיא הא יצאת הנך דאיכא גוואי כשרות למידק דר"ע היא: אבל יצאת לא אמרינן הנך דאיכא גוואי כשרות אלא כולן פסולות ור' אליעזר הוא ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני יצאת ולא נפרס והא דקתני נפרס וכו' ולעולם לאו כרב הונא אלא כדרבא דאמר הקטרה מהניא נמי לחיסרון ואליבא דר"ע לחוד: עד כאן הדקדוק שפירש ה"ר שמואל ואביו וה"ר מאיר:

הקומץ רבי יוסי אומר כו'. טעמא מפרש בגמ': **מה שינה זה מן הזבח.** ששוחטו ע"מ להקטיר אימוריו למחר פיגול: **אינה מן.** המנחה. מפרש בגמ': **גמ' אין מפגלין בחצי מתיר.** שאם חישב לעבוד למחר עבודת חצי מתיר הוא דפליג ר' יוסי:

קמ"ל דבהא מודה. דטעמא לאו משום הכי הוא אלא משום דמפרש לקמן אין מתיר מפגל מתיר: **אומר היה ר' יוסי**. כלומר ה"ט דר' יוסי: **אין מתיר מפגל את המתיר**. אין עבודת מתיר זה כגון קומץ מועלת לפגל מתיר האחר הלבונה במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ: **וכן אתה אומר בבזיכי לבונה**. שאם הקטיר האחד מבזיכי לחם הפנים ע"מ להקטיר האחר למחר אינה מחשבה לפגל: **מאי וכן**. פשיטא דכל היכא דאיכא שני מתירין פליג ר' יוסי: **לאו מינה דמנחה היא**. דזו סולת וזו לבונה: **אינה בעיכוב מנחה**. כלומר לעולם טעמא משום דאין מתיר מפגל את המתיר וה"ק להו הזבח כולו אחד והדם הוא מתיר את האימורים הלכך כי חישוב על האימורים חוץ לזמנו בשעת עבודת דם לאו שני מתירין נינהו אבל לבונה אינה מעכבת מנחה אינה בכלל עכוב שירים ואין הקומץ מעכב הלבונה מהקטיר כי היכי דמעכב שיריים הילכך הויא לבונה מתיר בפני עצמו ואמר אין מתיר מפגל את המתיר: **היכא דלא איקבעו בחד מנא**. כגון גבי כבשי עצרת דמודו רבנן בסיפא דמתניי שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים דשניהם מתירין את הלחם התם ודאי אמר אין מתיר מפגל את המתיר: **ליקוט לבונה**. דלאחר הקטרת הקומץ היה מלקט הלבונה מעל הסלת ומקטירו: **משום הולכה נגעו בה**. שזה שליקטה ונתנה לכהן מיעט בהילוך הכהן והולכה אחת מן העבודות דגמריי מזבחים דכתיב בהו הולכה דכתיב והקריבו בני אהרן ואע"ג דאמר מר (זבחים דף ד.) זו קבלת הדם אפי"ה לשון הולכה הוא כדאמרינן בסוף הכל חייבין בראייה (חגיגה יא.): **שלא ברגל**. כגון זר שלא זו ממקומו אלא ליקט והושיטה לכהן: **תנינא**. דליקוט לבונה עבודה היא: **זה הכלל**. בפ"ק וקחשיב להנך ד' עבודות חשובות קומץ דמי לשוחט דזה נוטל ומפריש חלק לגבוה מחלק כהנים וכן זה: **התם ממילא**. נופל הדם במזרק הכא שקיל קומץ ורמי בכלי: **ה"נ**. בליקוט לבונה: **קדושת כלי הוא**. דמקדש מקבל דם בכלי והנותן בכלי מקדש ה"נ קומץ בכלי ובדבר זה דומין אבל ליקוט לבונה דלא דמי לחדא מהנך לאו עבודה היא: **מתניי שני כבשים**. כבשי עצרת דכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים (ויקרא כג) ואותם כבשים מתירין ומקדשין לשתי הלחם ואע"ג דז' כבשים ופר ואילים שנים ושעיר עזים כתיבי התם מפרש בפרק התכלת (לקמן מז.) שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת שני כבשים שלמים הואיל והוזקקו עמו בתנופה: **אותו החלה או אותו הסדר כו'**. וטעמא דרבי יוסי מפרש בגמ' **גמ' ימין ושמאל**. לאו דוקא: **לא נתפגל ירך**

שמאל. והאוכלה אין חייב כרת: **אילו איטמי חד אבר.** לאחר שהופרש מן הבשר: **לעולם אין בו כרת.** בלחם האחר שלא חישב עליו: **עד שיפגל בשתיהן החלות בכזית.** כלומר אפילו לא פיגל אלא בכזית בין שתיהן הוי כולהו פיגול: **באחת מהן.** לא נתפגלה חבירתה: **אפילו באחת מהן נמי.** דהא אמר במתניי זה וזה פיגול: **אי אמרת בשלמא.** גבי יריכות דמזבח אחד אתו חד גופא נינהו ואי פיגל בזו נתפגלה זו משום הכי מצטרפות חלות חצי זית מזו וחצי זית מזו כי ערבינהו דחישב על מנת לאכול כזית למחר בין שתיהן דמהני להו מה שעירבו זה במחשבתו כאילו באו שתיהן מגוף אחד דאמרינן לקמן (דף יד): דעירב מחשבתו מהני לצרפן וגבי חלות ה"ט דבאחת מהן לא נתפגלה חבירתה משום דלא מחד גופא אתו ובמחשבתו נמי לא עירבן:

א

-

יד

דף

אלא אי אמרת. גבי יריכות דמחד גופא אתו תרי גופי נינהו ואם פיגל זו בלא זו לא נתפגלה זו גבי חלות כי ערבן לאכול כזית משתיהן מי מיצטרפי מי מהניא עירוב מחשבתו למיהוי חד גופא טפי מחיבור זבח דלא מהני להו לירצות: **רבי היא.** ור' יוסי לא איירי בהו ולא תקשי לרב הונא: **לאכול חצי זית מחלה זו.** למחר: **שזה כשר.** להקטיר אימוריו ולאכול בשר דהא לא חישב אלא חצי אכילה בחצי מתיר: **אבל אמר כזית משתיהן.** דערבן לחלות במחשבתו ואמר בכל אחד ואחד מן הכבשים הריני שוחט ע"מ לאכול כזית משתיהן [למחר] מצטרפי: **ורבי אליבא דמאן אמרה.** להא מתניתין דקתני לעיל לעולם אינו חייב עד שיפגל בשתיהן בכזית בשתיהן אין באחד מהן לא: **אלא אליבא דרבי יוסי אמרה.** וקתני דמצטרפות החלות: **והדרא קושיין לדוכתא.** דאי אמרת בשלמא יריכות חד גופא הוא כו' כדאמרינן לעיל (דף יג): **לעולם אליבא דרבנן.** ודקשיא לך אפי' באחת מהן נמי לא תימא בשתיהן דהא ודאי אפילו באחת מהן נמי: **אלא אימא עד שיפגל בשניהם.** הכבשים ואפילו בכזית דשחט ב' כבשים ע"מ לאכול כזית מחלה אחת או מבי' חלות אבל אם חישב בכבש אחד לאכול כזית אחד מן החלות ובשחיטת האחר לא חישב לא הוי פיגול דאין מפגלין בעבודת חצי מתיר: **ולאפוקי מדר"מ.** דאמר בסוף מתניי מפגלין בעבודת חצי מתיר דקתני שחט אחד מן

הכבשים לאכול שתי חלות למחר ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת ואי קשיא הקומץ את המנחה אמאי פוסל במחשבתו הא עבודת חצי מתיר הוא דהאיכא נמי לבונה תריץ בקמיצה ודאי עבודה שלימה היא דהא ליכא קמיצה בלבונה תדע דהא בהקטרת קומץ אם חישב לאכול שירים למחר פליגי רבנן ואמרי כיון דאיכא נמי הקטרת לבונה לא חשיבא הקטרת קומץ לפגל דקתני מתניתין פיגל בהקטרת קומץ ולא בלבונה כו' (דף יג.) וחכ"א אין פיגול עד שיפגל בכל המתיר ואי קשיא הא אוקימנא בריש פירקין (שם) לכ"ע מפגלין בחצי מתיר דקתני הקומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר מודה ר' יוסי כו' והרי לא חישב אלא על חצי מתיר על הקטרת קומץ לאו פירכא היא דלא דמי להאי דהכא דהתם חישב על חצי מתיר בשעת עבודה שלימה והאי חישב בשעת חצי עבודה כגון שחיתת אחד מן הכבשים : **לעולם**. משמע דמפיק ממילתא טובא : **ורבי יוסי היא**. דאמר במתניתין בשתיהן אין אבל באחת לא מפגלה חבירתה : **ולאפוקי מזדר"מ**. דאמר מפגלין בעבודת חצי מתיר מדקאמר הכא ובשניהן היינו דקאמר ולעולם דמשמע אפילו פיגל אף בשתיהן : **ולאפוקי נמי מזרבנן**. דאמרי במתניתין פיגל באחת נתפגלה חבירתה (מדקתני הכא ובשתיהן) היינו דקאמר לעולם דמשמע לעולם אפי' פיגל בשניהן אין פיגול עד שיפגל אף בשתיהן : **פיגל בדבר הנעשה בחוץ כו'**. גבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כתיבי בתורת כהנים בפרשת פיגול בצו את אהרן להזות מדמו על הפרוכת הקטרת אימורין על מזבח החיצון : **לשפוך שירים**. שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון : **לאיפגולי מאי**. מה יאכל מאותו פר שיתחייב כרת משום פיגול : **לאיפגולי דם**. כלומר דהאי דקתני פיגל בדם קאמר שאם יאכל מן הדם בשוגג יתחייב ב' חטאות אחת משום כרת דם ואחת משום כרת דפיגול : **הקומץ והלבונה**. דמנחת ישראל והקטרת כו' דכל הנך אין להם מתירין שהם מתירין אחרים וקיימא לן (לקמן דף יז.) דאין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין או לאדם כגון שירי מנחה שהקומץ מתירן או למזבח כגון אימורי בהמה שדם מתירן ליקרב דגמרינן משלמים דכתיב בהו עיקר פיגול מה שלמים דבר שיש מתירין לאדם ולמזבח שזריקת דם מתיר האימורין ליקרב והבשר ליאכל אף כל דבר שיש לו מתירין או לאדם או למזבח לאפוקי הנך דאין אחר מתירן ואי קשיא פשיטא דקומץ לא מיחייבי עליה כרת משום פיגול דהא כי אכיל מיניה פקע ליה פיגוליה שהרי לא קרב המתיר תריץ כגון שהוצת האור ברובו דחשיב כמאן דקרב כדאמרינן לקמן (דף כו :) קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משהוצת האור ברובו דלא חשיב כבשר אלא כשירי הדם :

מיפגלי. בשר: **הכא**. פיגל בירך ימין דחשיב בבשר גופיה: **כ"ש**. דמיפגלא אף של שמאל: **לאיפגולי מאי**. כלומר מי יתפגל במחשבה זו שיהיו חייבין כרת באכילתו: **אלא א"ר יוחנן**. ליתא לרב הונא ואם פיגל בימין פיגל בשמאל דהא חזינן אפ"י לא חישוב אלא בדם נתפגל בשר וגבי חלות ה"ט דרבי יוסי דאמר במתניתין דתרי גופי נינהו ואם פיגל בזו לא נתפגלה זו ולעיל קתני בשתיהן בכזית דמשמע מדמצטרפות דחד גופא נינהו: **הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן ב' גופין**. הכתוב עשאן גוף אחד דמעכבי אהדדי דאין זו כשרה בלא זו דכתיב (ויקרא כג) שתים שני עשרונים דמשמע שתים ולא אחת וכתיב (שם) סלת תהיינה וכל הוייה עיכובא ואותו כתוב עצמו עשאן שני גופין מדכתיב שתים דמשמע דכל אחת לישתה ועריכתה בפני עצמה הלכך ערבינהו דאמר כזית בין שתיהן מתערבין ומצטרפין דהכתוב עשאן גוף אחד: **פלגינהו**. דאמר ע"מ לאכול מן האחת ולא עירב חבירתה עמה: **מפלגי**. ואין חבירתה פיגול דהרי הכתוב עשאן שני גופים יש לשונות אחרים בהלכה זו אבל זו עיקר: **פיגל בלחמי תודה**. שהן ארבעה מינים ופיגל באחד מן המינים מי פליגי רבי יוסי ורבנן בהא אם נתפגלו האחרים או לא מי אמרינן כיון דזבח אחד מתירן כחד דמיין או דלמא כיון דלאו חד מינא הוא פליג רבי יוסי: **במנחת מאפה**. שיש בה שני מינין ה' חלות וה' רקיקין כדאמר בפרק התודה (לקמן דף נז) ואליבא דר"ש קנסיב להו מהו מי אמר הואיל וקומץ אחד לשניהם לא פליג רבי יוסי ואם פיגל בחלות נתפגלו רקיקין או דלמא כיון דשני מינין פליג: **וכן אתה אומר**. דהכא נמי פליג: **בשעת שחיטה כו'**. אסתם זבח קאי שחיטה וזריקה מתירין נינהו שחיטה קדשה לדם כדאמר בשילהי פירקין (דף טז): ואמר התם הבא לקדש כבא להתיר דמי וזריקה מתרת הבשר: **קבלה והולכה**. דלאו מתירין נינהו לא מצטרפין דקבלה אינה מתרת דאינה אלא לצורך זריקה: שחיטה וזריקה מרחקי אהדדי ומצטרפין וכ"ש קבלה והולכה דמקרבן: **אין מצטרפין**. שתים מהן ביחד אם חישוב בזו על חצי זית ובזו על חצי זית: **הא רבי הא רבנן**. הא דתני אין מצטרפות רבי היא: **חצי מתיר וחצי אכילה**. כגון כבש הוי חצי מתיר ולא חישוב עליו אלא בחצי אכילה: **כולו מתיר וחצי אכילה**. כגון שחיטה דכולו מתיר בדם וזריקה דכולו מתיר בבשר: **מי שמעת ליה**.

דאס חישב בזו בחצי זית ובזו בחצי זית דאין מצטרפין : **ואי אית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה**. מצטרפין לפיגול : **ליגזר חצי מתיר וחצי אכילה**. דליפסול אטו כולו מתיר וחצי אכילה דכרת הוא : **דהא רבי יוסי גזר**. במתניי (לעיל דף יג.) בהקומץ את המנחה ע"מ להקטיר לבונתה למחר ואמר פסול ואע"ג דאין בו פיגול דגזר ליה אטו פיגול : **ורבנן**. נמי במתניתין דקתני פיגל בהקטרת קומץ ע"מ לאכול שיריים למחר ולא פיגל בהקטרת לבונה : **ר"מ אומר פיגול**. הן השיריים דאית ליה מפגלין בשעת עבודת חצי מתיר : **וחכ"א אין בו כרת כו'**. כרת הוא דליכא אבל פסול הוא מלאכול דגזרינן אטו כרת ורבי אומר לעיל (עמוד א) בהדיא כשר : **קומץ דלבונה אטו הקטרת קומץ דמנחה**. דדמו להדדי ובקומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר מודה רבי יוסי דפיגול הוא : **ורבנן נמי דגזרי**. דתפסול מנחה במחשב בשיריים בשעת הקטרת קומץ : **דמנחת חוטא**. דהתם עבודה שלימה היא ומפגלת : **לבונה**. נמי מחשב אשירים בשעת הקטרת לבונה דה"ט דפסלי רבנן למנחה גזרה אטו מחשב בהקטרת לבונה בבזיכין דהתם פיגול גמור הוא שאין הקטרה אלא היא : **כבש**. דאמרי רבנן במתניי שחט אחד מן הכבשים לאכול ב' חלות למחר או הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר דקאמרי רבנן אין בו כרת הא פסול איכא דגזרי חד כבש אטו כבש חבירו שלא ישחוט שניהם במחשבה דהתם פיגל בכל המתיר וכן בבזיכין כולהו הנך גזירות דאיכא בעלמא דדמי להו הוי פיגול : **אבל הכא**. בחצי מתיר וחצי אכילה דרבי מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא פיגול דנגזור הכא אטו התם : **מש"ה הוא**. דמשכחי פיגול דדמי להו : **דקתני סיפא**. דמתניי דפיגל בקומץ ולא בלבונה מודים חכמים כו' שאם חישב בקומץ או בהקטרת קומץ פיגל בשירים : **הא קא משמע לן**. דטעמא דפסלי רבנן במחשב בשעת הקטרת קומץ דמנחת נדבה משום הכי הוא דאיכא דמנחת חוטא דדמי ליה שהם מודים שהוא פיגול : **מתניי שאין קרבן ציבור חלוק**. הכי מסקנא דגמרא תלמוד ערוך בפיו של רבי יהודה ששנאה מרבותיו שאין קרבן ציבור חלוק ואם נפסל חצי נפסל כולו : **גמ' לפני זריקה**. נטמאת אחת מן החלות של עצרת ובלחם הפנים לפני הקטרת בזיכין : **אבל לאחר זריקה**. דזריקה מעלייתא הוא (הואי) דברי הכל כו' :

רבנן סברי הציץ מרצה. על טומאת אכילת כהנים למיהוי זריקה שנזרקה עליהן זריקה מעלייתא ומיהו כי מרצה ציץ למיהוי קרבן מעליא אבל טמא לא מישתרי באכילה דעבר ליה בלאו מוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (ויקרא ז): **ור' יהודה סבר אין הציץ מרצה.** בטומאה שנגעה בדבר הנאכל לכהנים הלכך לא הוי זריקה מעליא ולא מישתרי טהור: **והא עולין.** דד"ה ציץ מרצה על טומאה שנגע בעולין למזבח: **בזיכין.** הוו עולין: **יעשו במזבח בטומאה.** יגעם זה לזה אם ירצה: **שאין קרבן ציבור חלוק.** ואפי' אי מגיעו בשניהם טמאים וקרבן צבור דוחה טומאה בפרק כיצד צולין (פסחים פ.) ואמאי לא הוי טהור בטהרתו הא ציץ מרצה על העולין והויא הקטרה מעלייתא ואסור לטמא את הטהור: **שבט אחד טמא.** ב"ד בניסן וס"ל לרבי יהודה שבט אחד איקרי קהל הלכך דוחה טומאה ויעשו כולן בטומאה עמו: **לפי שאין קרבן ציבור חלוק.** ולדברי חכמים טהורים עושים הראשון והשבט עושין פסח שני: **רבי יהודה למוד ערוך.** ששנאה מרבותיו: **מתני' והתודה אינה מפוגלת.** והאוכלה אין ענוש כרת: **גמ' מ"ט.** התודה מפגלת לחם. מדהוה ליה למיכתב והקריב חלות על זבח התודה וכתביב והקריב על זבח התודה חלות (תודת שלמיו) דמשמע תודה הם החלות הלכך כי אמר על מנת לאכול תודה למחר הוי לחם בכלל: **אבל תודה.** הבהמה לא איקרי לחם הלכך כי מפגל לחם לא הויא בהמה בכלל: **הכבשים.** של עצרת: **לחם גלל תודה.** תודה עיקר ולחם טפל דשחיטת תודה מקדשה ללחם כדאמרינן בפי' התודה (לקמן עח): יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח וכן לחם גלל כבשים דשחיטת כבשים מקדשים ללחם בפי' התכלת (לקמן מו.). תודה אין מניפין אותה עם החלות אבל כבשים מניפין אותם עם החלות דכתיב (ויקרא כג) והניף אותם וכתביב על לחם וגו': **זה לזה.** כבשים עם לחם: **אימא כו'.** והוא הדין אי תנא כבשים הוה אמינא התם כי מפגלי כבשים מפגלי חלות צריכא: **ממנה ומלחמה.** כחצי זית מזה וכן מזה: **השתא זית כולו מלחם.** דהויא מחשבה חמורה דלא בעיא צירוף אמרינן במתניתין דלא מיפגל תודה ממנה ומלחמה דבעי לצרופי מיבעיא: **או לא.** פגלי לחם דשייר במחשבה: **תודה המפגל.** תודה שסייעה לפגל לחם אין מתפגל כדקאמרינן התודה אינה מפוגלת: **הבא לפגל.** חצי זית של לחם הבא לפגל גם את התודה ולא פגלהו אינו דין שלא יתפגל:

שזרע. משלו: סמדר. כבר חנטו ענבים וכן היה מעשה ואסרו את הזרעים טעמא מפרש לקמן: האוסר. גפנים האוסרים את הזרעים: הבא לאסור. זרעים: קנבוס. קנבא: לוף. מיני קיטנית: אסרה תורה. בכרם אין זרעם כלה שיש להם שרש ל"א קנבוס ולוף אסרה תורה דכתיב (דברים כב) כרמך כלאים זרעים הדומין לכרם ובהנך תולין אשכולות כעין ענבים: בעל הכרם לא עבד איסורא אלא הכא אכתי איכא למיפרך לימא קל וחומר: כ"ש אכבשים. מצטרפין הן והלחם לפגל הלחם: אבל תודה לא. פשיט ליה דלא פגיל לחם: בעי רבי אבא זוטי כו' מחבירו. ולא פירש כבש: ולא מיפגל. כדקתני במתניי בסיפא שחט א' מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים דאין מתיר מפגל את המתיר או דלמא חבירו לחם משמע ומפגל לחם: מתניי מפגל את הנסכים. שהשותה מהם חייב כרת משום פיגול שמשקדשו בכלי שוב אין להן פדיון וקדושתן קדושה: גמ' שדם הזבח מתירן ליקרב. והוי דבר שיש לו מתירין למזבח ונוהג בהן פיגול דכל דבר שיש לו מתירין יש בו פיגול במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף ס.). ונסכיו מכאן ועד י' ימים. דאמר מר לקמן (דף מד:) מנחתם ונסכיהם אפילו למחר אלמא לאו מזביחה נינהו: אף אני לא אמרתי. אם פיגל בזבח שיהו הנסכים שיביא לסוף י' ימים מפוגלים אלא בבאים עם הזבח: אמרו לו אפשר לשנותו לזבח אחר. הלכך לא מיפגלי: בשחיטה. דהאיך הוקבעו לזבח זה ואין רשאין לשנותם לאחר: כלחמי תודה. שהשחיטה קובעתו כדאמרי' בהתודה כדפרישית לעיל: לוג שמן כו'. אם פיגל בשחיטת האשם:

מתירו לבהונות. כדכתיב (ויקרא יד) על דם האשם דכל זמן שלא נתן מן הדם מעכב השמן כדאמרי' בפ"ק (לעיל ה.). מתניי פיגל בקומץ. בהקטרת קומץ חישוב על השירים: עד שיפגל בכל המתיר. והקטרת אחד

מהן חצי מתיר הוא דאיכא נמי הקטרת חבירו : **גמ' שנתן הקומץ כו'**. כלומר הקטרה ראשונה הקטיר בשתיקה ושניה במחשבה אבל חישוב בראשונה ושתק בשניה פיגול לדברי הכל : **להא שמעתא**. דרב : **בד"א**. דמחשבת עבודה הקומץ מפגל בברייתא דמנחות : **בקמיצה כו'**. דבהנך ג' עבודות אין דומה להן בלבונה הילכך כולו מתיר הוא הולכה מפרש בגמ' לקמן בשמעתין דהא איכא בלבונה : **קתני מיהא כו' ופליגי**. ותיובתא דרב : **בשתי דעות**. דאחד הקטיר קומץ במחשבה ואח"כ הקטיר חבירו לבונה בשתיקה דמשו"ה פליגי רבנן דליכא למימר על דעת ראשונה עשה : **בד"א**. דבמתנה אחת פיגל בדמים הניתנין כו' בברייתא דזבחים (דף מב.). : **מ"ג דיום הכיפורים**. ח' הזאות דפר בין הבדים אחת למעלה ושבע למטה וחי' דשעיר הרי ט"ז וכנגדו בהיכל כדאמרי' במס' יומא (דף נג.) : הרי ל"ב וד' קרנות המזבח הפנימי הרי ל"ו וז' על טהרו של אותו מזבח כשהדם הפר והשעיר מעורבין ביחד הרי מ"ג : **י"א של פר כהן משיח**. ז' הזאות על הפרוכת וד' מתנות דמזבח כדכתיב בויקרא וכן פר העלם דבר : **בראשונה**. בין הבדים בשניה על הפרוכת בגי' על מזבח הזהב : **וחייבים עליו כרת**. האוכל מבשר הפר : **ופליגי**. אפ"י פיגל בראשונה פליגי רבנן אלמא לא אמרי' שניה ושלישית על דעת ראשונה עושה : **בשתי דעות**. שמת כהן גדול או אירע לו קרי לאחר הזאות דבין הבדים ושמש אחר תחתיו והזה בהיכל דליכא למימר על דעת ראשונה עושה : **הניחא למ"ד**. במס' יומא בפי' הוציאו לו (ד' מט.) : **פר ואפ"י דמו של פר**. [שנאמר] בזאת יבא אהרן [וגו'] בפר ואפ"י בדמו של פר שאם שחטו הראשון ואירע בו פסול יבא אהרן בדמו אל הקדש וא"צ להביא ולשחוט פר אחר לדידיה הוה [מצין] לאוקמיה בבי' דעות : **אלא למ"ד ולא בדמו של פר**. לא מצין לאוקומי בשתי דיעות : **אלא אמר רב אשי כגון שפיגל בראשונה ובשניה**. ושתק בשלישית דאכתי הוה חצי מתיר :

ב

-

טז

דף

והא בין בין קתני. דמשמע באחת ולא בשתיים : **ירצה**. פיגול הוא לא ירצה (ויקרא יט) וכתוב בכשר ירצה לקרבן אשה (שם כב) : **אף פסול עד שיקרבו כל מתירין**. לא מחייבין כרת על אכילת פסול עד שיקרבו כל מתירין באותה עבודה שהוא מתפגל בה : **והאי כיון דחשיב כו'**. ואי קשיא

בקומץ ושוחט נמי לימא דלא מפגל דכי חשיב (בקבלה) איפסול כי זריק מיא בעלמא זריק לאו פירכא היא דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושתה אבל הנך הזאות חדא עבודה היא : **משכחת לה**. דמפגלי כוליהו : **בד' פרים וד' שעירים**. פר ושעיר פנים וחישוב עליו ונשפך הדם לאחר הזאות פנים והביא פר ושעיר אי להיכל ואי למזבח לשבע הזאותיו וכן לקרנות דבכל אי קרבו מתירין דהא כולם כשרים וא"צ לחזור ולהזות מן השני בפנים ובמקום שפוסק הוא מתחיל כדאמרינן במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף סא.) : **לפיגול מרצה**. לענין כן הן חשובות שלא יצא מידי פיגול : **מערבין לקרנות**. פלוגתא היא בפרק הוציאו לו (שם דף נו) : **הא דקתני מ"ג כמ"ד מערבין**. דם פר ושעיר בשעת ארבע מתנות דקרנות דמזבח הפנימי : **והא דקתני מ"ז כמ"ד**. מכל אחד נותן ד' מתנות ואייתר להו ד' : **שירים**. של כל ההזאות מעכבי אם לא שפכן על יסוד מזבח החיצון והווי להו מ"ח : **והא דקתני מ"ז כמ"ד שירים לא מעכבי**. ופלוגתא היא בפרק הוציאו לו (שם דף ס) : **פיגל בהולכת קומץ מאי**. מי היא חצי עבודה ופליגי רבנן עד שיפגל בכל המתיר כלומר אף בהולכת לבונה או לא פליגי : **כקמיצה**. דהווי עבודה שלימה דאין קמיצה בלבונה : **כהקטרה**. ופליגי : **כל עבודה שאינה מתרת**. כגון הולכה דלא מיעכבא דאפשר להושיט זה לזה : **חשובה לפגל עליה בפני עצמה**. דליכא למימר עד שיפגל בכל המתיר דהא לאו מתיר הוא ואין כח לאחרת לעכב : שחיתתה אינה מתרת לא בשר ולא אימורין דזריקה מתירתן : **כבא להתיר דמי**. ובעינן עד שיפגל בכל המתיר : **הקדים מולים לערלים**. בשחיתת פסח מיירי דשחט סימן ראשון למולים סימן שני לערלים : **וקיימא לן**. בפי תמיד נשחט במסי פסחים (דף סג.) אלמא בעבודה שאינה מתרת ולא מקדשת כגון הכא דליכא לחם דתתקדיש ליה שחיטה פליגי נמי רבנן : **בד"א**. דמפגלין בעבודת הקומץ והיינו ההיא ברייתא דמותיב רב אחא בר רב הונא לעיל : **מאי לאו בהילוך דהקטרה**. וקתני דלא פליגי רבנן ותיובתא דריש לקיש : **הילוך דמתן כלי**. כשמוליכו לתתו בכלי דההיא עבודה שלימה היא דאין מתן כלי בעבודת לבונה : **תני הכי**. בהילוך ובמתן כלי : בא לו להולכה מיבעי ליה : **הקטיר כדי שומשום**. כשיעור שומשום וכן עשה עד שהקטיר כל הקומץ וכן בלבונה [מהו] פיגל או לא : **כרבי מאיר**. דאמר מפגלים בחצי מתיר והכא נמי כל שומשום ושומשום חשיב ליה כחצי מתיר : **כרבנן**. דאמרי אין בו כרת אבל פסול הוא : **כרבי**. דאמר לעיל (דף יד.) אומר אני שזה כשר דאין חצאין מצטרפין : **דחישב כשיעורו**. שחישב כשיעור הקטרה שלימה ביחד : **הכא חישב בכל המתיר**. בקומץ ובלבונה חשיב כה"ג כל המתיר : **דלא הדר**

מלייה. לשיעור אכילה מאותה עבודה שחישב בכבש האחד ובחלה האחרת השלמה זית ולא חישב לא באותו כבש ולא באותה חלה: **מאן דאמר פיגול קסבר דרך הקטרה בכך.** והוה ליה מחשב בעבודה כשרה והוי כמקטיר כזית על מנת לאכול זית שירים למחר: **ומאן דאמר פסול קסבר אין דרך הקטרה בכך.** ולא פסל מחשבתו אבל דרך הקטרה בכך והקטרה מעלייתא היא:

א

-

יז

דף

חריפי דפומבדיתא. מפרש בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): עיפה ואבימי בני רחבה דפומבדיתא: **הקטרה מפגלת הקטרה.** הקטיר קומץ ע"מ להקטיר לבונה לאחר זמן פיגול ואע"ג דאין מתיר מפגל את המתיר ולא דמי לשוחט את הכבש לאכול מחבירו למחר כדמפרש לקמן דהתם לא איקבעו בחד מנא הכא איקבעו בחד מנא: **מאי לאו הקטרה דומיא.** דקומץ ונותן בכלי: **מה הנך.** בין חישב לאכול שירים למחר בין חישב להקטיר לבונה פיגול: **קומץ לאו מתיר דלבונה הוא.** דאמרן לעיל (דף יג:): דאינה בעיכוב מנחה: **א"ל אביי.** לרב מנשיא: **עני מרי.** ענני אדוני: **משמיה דרב.** כלומר אמרה רב חסדא להא מילתא משמיה דרב: **מ"ט.** שניהם כשרין: **כחד דמו.** מפגל להקטרה דלבונה דמי וה"מ לר"מ ולרבנן אבל לר' יוסי דבריש פירקין אין מתיר מפגל את המתיר ולא מפגלא הקטרת קומץ להקטרת לבונה: **אבלע לי.** הטעימני ולמדני: **ותקילא לי.** ושקולה לי כלומר חביבה עלי: **ה"ג הקטיר קומץ להקטיר לבונה לאכול שירים.** ולא גרסיי ולאכול וזה פירושו הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר וע"מ לאכול שירים למחר: **מאי קמ"ל.** קא ס"ד דמשום חדא מהנך מחשבות מפגלא וחד מינייהו אשמעינן ופיגול משום מחשבת להקטיר לבונה למחר הוא ולא משום לאכול שירים דאין מפגלין בחצי מתיר: **לימא הקטיר קומץ להקטיר לבוני.** ולא לימא לאכול שירים כיון דההיא מחשבה לא מהניא למה לי מחשבה בהדי קמייתא ואי פיגול משום לאכול שירים הוא דמפגלין בחצי מתיר אבל להקטיר לבונה לא מהניא למה לי לצרפה בחדא: **ואי תרוייהו קמ"ל.** ואי לאכול קאמר שלא חישב אלא באחת מהן: **לימא להקטיר לבונה ולאכול שירים.** דמשמע תרתי מילי הקטיר קומץ להקטיר לבונה או לאכול שירים למחר:

דפשטא לה מחשבה בכולה מנחה. ואע"ג דלא מפגל בחדא מינייהו השתא דחשיב בתרוייהו מפגלא: **הא מיפלג פליגי**. דלרבנן אין מפגלין בחצי מתיר: **ולימא**. ליה רב יצחק לתנא דלא לשנייה ולוקמא כדקתני פיגול: **ור"מ היא**. ואמאי שני מילתיה ותירץ ליה פסול: **תנא דברי הכל אתנייהו**. הלכך איכא למימר דפסול אתנייהו והא דתנא פיגול משום דאיחלף ליה פיגול בפסול: **ה"ז בדברי הכל לא מיחלף ליה**. הלכך אי הוה אתנייהו ה"ז ולא הוה אמר דברי הכל:

פרק שלישי - הקומץ רבה

מתני' **הקומץ רבה: לאכול דבר שאין דרכו לאכול וכו' דבר שדרכו לאכול פחות מכזית כשר**. הא משנה יתירא דהא תנן בפ"ק (לעיל יב:) לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית כשר אלא לר"א איצטריך דאע"ג דפסל ר' אליעזר במחשבה שלא כדרכו דגזר אטו כדרכו ופסל מדרבנן הכא לא גזר פחות מכזית אטו כזית: **גמ' כשם שמחשבין מאכילת אדם לאדם ומאכילת מזבח למזבח**. כשם שפוסלת מחשבה בדבר אכילת אדם כגון שירים אם חישב עליהן לאדם למחר: **מאכילת מזבח**. כגון קומץ אם חישב עליו למחר למזבח פוסלת כך פוסלת

דף יז - ב

מחשבת אכילת אדם כגון שירים אם חישב עליהן למזבח להקטירן למחר: **מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה**. ש"מ כי הדדי נינהו ומחשבין מזו לזו: **בלשון אכילה למזבח**. כגון הריני קומץ על מנת להאכיל קומץ למזבח למחר: **א"נ**. להכי אפיק רחמנא להקטרה בלשון אכילה: **מה אכילה בכזית אף מחשבת הקטרה בכזית**. אם חישב בקמיצה להקטיר כזית קומץ למחר פיגול: **לעולם אכילה דאורחא משמע**. קומץ למזבח ושירים לאדם: **מאי האכל יאכל**. מדשני קרא בדיבורא: **שמעת מינה תרתי**. למחשבת הקטרה בכזית ומחשבין

מאכילה לאכילה: **איכא למ"ד**. ר' אליעזר פסל מדאורייתא ומהאי קרא דפרשינן ואית ליה כרת: **לשתות מדמו למחר**. אכילת מזבח לאדם: **להקטיר מבשרו למחר**. אכילת אדם למזבח: **להניח מדמו**. לא לשום זריקה ולא לשתיה: **אליבא דמאן**. כלומר בתר טעמא דמאן אמרה למילתיה וכמאן ס"ל בלשתות מדמו למחר: (ת"ק) רבי יהודה דאמר פסול סבר האי הוא דפסול לר' אליעזר אבל לשתות אפי' כרת איכא ור"א דאמר אף בזו כלומר שתיהן דין אחד להם מה כאן ליכא כרת אף בלשתות אין בו כרת: **דכולי עלמא כרת ליכא**. וטעמא דרבי אליעזר לא מדאורייתא אפילו לרבי יהודה: **והכא ג' מחלוקת בדבר ת"ק סבר בהנך פליגי**. דרבי אליעזר גזר אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול הילכך גזר בשלא כדרכו דהוי פסול אבל להניח דברי הכל כשרה דלא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה ושתיה דבכלל אכילה הוא ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן:

א

-

יח

דף

ור' יהודה סבר. בשתיה הוא דפליגי רבנן משום דחישב במידי דלאו אורחיה אבל בלהניח דברי הכל פסולה: **גזירה**. דמחשב להניח מקצת דמו אטו כל דמו וכל דמו פסולא דאורייתא הוא כדמפרש במסכת זבחים בפ' כל הפסולין (דף לו.) תרי קראי כתיבי בנותר כו': **למצות מדותי**. לידע מיצוי תלמודי ולשאל ספיקותי: **למצות מדותיו**. ללמד ולמצות מה שר' אלעזר חכם ממני: **והיה חביב**. יוסף לרבי אלעזר וספרו בהלכות עד שהגיעו להלכה אחת של זבחים לשון אחר והיה חביב ליוסף כל מה שרבי אלעזר מלמדו עד שהגיעו להלכה אחת: **צהבו פניו**. מחמת שמחה: **שלא כיווננו שמועתינו**. כלומר דלא סליק לך אליבא דהילכתא כל דאמרי לך עד השתא: **רבי הן**. כוונת וכוונת אלא משום הכי צהבו פני השתא שר' יהודה פסול שנה לי: **ולא מצאתי**. והייתי מתיירא שמא שכחתי: **הא מפני**. הא משמע לשון טעם כלומר הרי מפני שרבי יהודה בנו של רבי אילעאי ורבי אילעאי תלמידו של רבי אליעזר כדאמרי' במסכת סוכה בפרק הישן (דף כז:) מעשה ברבי אילעאי שהלך להקביל פני ר' אליעזר כו': **שנה לך משנת רבי אליעזר**. ולא שהלכה כן אלא חביבה היתה עליו ושנאה לך: **ואי סלקא דעתך רבי יהודה דברי הכל פסולה אתנייה**. לרבי

יוסף הבבלי מאי החזרת לי אבידה הא לא אמר ר' אלעזר בן שמוע כר' יהודה וקשיא למאן דאמר לעיל ר' יהודה סבר להניח דברי הכל פסול: **אלא מאי**. אתנייה ר' יהודה כשר לרבנן ור' אליעזר פוסל א"כ מאי הא מפני דמשמע מפני שחביבה עליו שנאה ולא שהלכה כן היא הא אנן נמי דברי ר"א בן שמוע פלוגתא מתנין לר' יהודה (בזבחים דף לו.): **מתני'** **לא יצק**. היינו יציקה אחרונה דבתחילה נותן שמן בכלי ואח"כ סולת ובולל וחוזר ויוצק שמן והכי מפרש בפי' אלו מנחות נקמצות (דף עד.): **(לא יצק) לא בלל כשר**. וכגון שנתן כל הלוג במתן הראשון שהוא קודם לעשייתה דאי חיסר שמנה אמרו בפי' קמא (לעיל דף יא.) פסולה: **לא פתת**. שנאמר פתות אותה פתים ואע"ג דבמנחת מחבת הוא דכתיב ה"ה לכל המנחות הנאפות תחילה כגון מחבת ומרחשת ומאפה שכולן באות עשר עשר ומצוה לפותתן כולן ואח"כ קומץ וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר כדאמרינן באלו מנחות (לקמן דף עה.): **לא הניף**. במנחת (חוטא) וקנאות דטעונות תנופה בפרק כל המנחות (שם דף סא.): **לא הגיש**. בקרן דרומית מערבית כדמפרש בשמעתא: **פתתה**. לאחר אפייתן פותתן וקומץ כדמפרש באלו מנחות (שם דף עה.) ופתתן מרובות גדולות יותר מדינן המפורש באלו מנחות נקמצות (שם דף עה.): מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לדי': **ולא משחן**. אותן הטעונות משיחה כדכתיב ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז): **גמ' עכובא כתיב בה**. דהא נאמר יציקה במנחת הסולת ונשנית במנחת מחבת ואמרינן לקמן (דף יט.): כל מקום שהחזיר ושנה הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב אי נמי דכתיב (ויקרא ב) ויצקת עליה שמן מנחה היא היא מנחה ולא שלא יצק מנחה דכל היא עיכובא ואף על גב דדרשינן ליה באלו מנחות (לקמן דף עה.) למעוטי מנחת מאפה מיציקה שמעינן נמי עיכובא מיניה:

דף יח - ב

והתנן. בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קג.): **ששים**. עשרונים נבללין בלוג אחד: **ששים ואחד אין נבללין**. בלוג אחד הילכך לא יביא ס"א עשרונים בכלי אחד לפי שאין רשאי לתת שם שני לוגין וכר' אליעזר בן יעקב דאמר בפרק שתי מדות (לקמן דף פח.) אפילו למנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה ולי נראה דאפילו לרבנן דאמרי ששים לוג קים

להו דאין נבללים יפה בכלי אחד: **כל הראוי לבילה**. ששים עשרונים שראויין לבלל בלוג: **אין בילה מעכבת בו**. שמע מינה דאי נמי לא בלל כשר: **ושאין ראוי לבילה**. ששים ואחד מעכב בו מצות בילה ופסולה אלמא מדשני לה אין בילה מעכבת בו שמע מינה לא בלל דמתניתין לא בלל כלל משמע וה"ה דלא יצק: **שריבה בפתיתין**. שפתתה יותר מדאי: **ומהו דתימא התם**. כי לא פתת כלל הוא דכשרה דאיכא תורת חלות עליהן: **אבל**. פתת פתים מרובות אימא תיפסל: **מתניתין**. דמכשיר יציקה בזר דלא כר' שמעון: **חמש עשרה עבודות**. נשיאת כפים דבפנים ובחוץ חדא חשיב ליה: **הקבלות**. קבלת דם: **בפנים**. בעזרה כדכתיב וישא אהרן את ידיו (ויקרא ט) וגו': **בחוץ**. בכל עיר ועיר: **כל כהן כו'**. אלמא מדחשיב יציקה בכלל עבודה המסורה לבני אהרן שמע מינה אסורה בזר: **מקמיצה ואילך כו'**. כדכתיב ויצק הכהן וגו' דליהוי משמע מקמיצה ואילך מצות כהונה: **ממנחת ישראל**. דיציקה במנחת ישראל כתיב וגמרי' מינה שאר מנחות בפרק אלו מנחות (לקמן דף עה). דדרשינן ויצקת עליה שמן מנחה לרבות כל המנחות לקמיצה וליציקה: **כאן בשאין נקמצות**. ההיא לישנא בתרא דרב נחמן אתא לרבוויי מנחת נסכים כמנחת כהנים דיציקה פסולה בזר:

א

-

יט

דף

מקרא. הכהן נדרש לפניו לויצק: **ולאחריו**. וקמץ משם באצבעו: **ולקח**. ולקח (קבלת) הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות וגו': **אלא בימין**. דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין: **נתינה**. מתנת הקרן דמזבח: **וכי נאמרה יד**. כלומר וכי נאמרה אצבע בולקח והלא בונתן הוא אמור: **וי"ו דוהביאה מוסיף על ענין ראשון**. [וכ"ת וי"ו דונתן נמי יהא] מלמד קבלה מנתינה תריץ ליכא למימר הכי דאי כתיב ונתן באצבעו הוי גמירא ולקח מונתן בוי"ו מוסיף על ענין ראשון אבל השתא באצבעו הפסיק הענין: **ואי מה סמיכה**. לר"ש פריך וסמך ידו על ראש קרבנו אלמא סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ולא באחר זריקה לא בעינן בבעלים דכהן זורק: **אפשר**. שחיטה: **לא אפשר**. זריקה בבעלים דכתיב וזרקו בני אהרן: **נזיר**. כתיב ביה זאת תורת הנזיר אשר ידור (במדבר ז): **תנופה בנזיר**. דכתיב ונתן על כפי הנזיר לעכב משום דכתיב

תורת ואע"ג דלא מעכבא בעלמא כדאמרינן בשמעתא קמייתא דמסי' יומא (ד' ה.) שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכפר : **כן יעשה**. על תורת נזרו : **תודה**. כתיב בה וזאת תורת זבח השלמים וגוי' אם על תודה יקריבנו וגוי' (ויקרא ז) : **ד' מינין**. חמץ חלות ורקיק ורבוכה בפרק התודה (לקמן דף עז.). : **שלמיו**. על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן בתודה (בפי' התודה) : **ארבעה שבמצורע**. עץ ארז ושני תולעת ואזוב וצפרים : **תהיה**. משמע עיכובא : **יוה"כ**. כתיב והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי וגוי' באחרי מות : **שאר קרבנות כתיב בהו תורה**. זאת התורה לעולה ולמנחה וגוי' (ויקרא ז) : **ולא מעכבי**. דאמר בפ"ק (לעיל ד' ד.) באשם הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר ובמנחה כתיב וזאת תורת המנחה הקרב וגוי' (ויקרא ו) דהיינו הגשה ותנן לא הגיש כשר : **הא תורה וחוקה קאמר**. משמע תרוייהו כי הדדי שקולין : **מנחה כתיבא חוקה**. כל זכר בבני אהרן יאכל חק עולם (וגוי') (שם) : **שהחזיר הכתוב**. בצו את אהרן מה שכבר אמור בויקרא אינו אלא לעכב : **אאכילה כתיבא**. הילכך לאו לעיכובא אתא : **לחם הפנים**. ואכלוהו במקום קדוש כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם וגוי' (שם כד) : **ושאני התם**. גבי מנחה להכי לא הויא חוקה דידה עיכובא משום דכתיב מגרשה ומשמנה מדמצי למכתב מגרש ומשמן וכתיב מגרשה ומשמנה שמע מינה ה"ק גרשה שלם ושמנה שלם שאם חסר כל שהוא פסול ומדאיצטריך למיכתב להכי שמע מינה חוקה דידה לאו חוקה :

דף - יט - ב

גרש ושמן. הוא דהחזיר בהן הכתוב ומעכבא : **ואין דבר אחר מעכב**. ואע"פ שהחזיר בו הכתוב : **ואע"ג דתנא ביה קרא כו'**. בתמיה : **מלא קומצו**. כתיב בחד דזכתא הדר שני בדבוריה וכתיב בקומצו למידרש מינייה בידו יקמוץ לא יעשה כלי למדת קומצו : **כפו**. ולא כלי הילכך אם קמץ בכלי פסל : **דורות משעה לא ילפינן**. ה"ק חזרה דגרש ושמן הוא דאתאי לעיכובא וכן דוגמתה שהוחזרו בתורה מנחת דורות אבל וימלא כפו לא חזרה היא : **לא שנו**. דאין מקדיש יבש אלא במדת לח כגון הין ולוג דכל מדה לא חזיא ליה אלא למילתיה למדות והין ולוג במדת יבש

ליכא: **אבל מזרקות**. שהן כלי דם מקדשין סלת יבש ויליף טעמא מנשיאים אלמא גמר דורות משעה: **מאן תנא בה**. כלומר איזה מקרא שנה בה הקרב אותה בני אהרן לפני ה': **יכול במערב**. בקיר מערבי של מזבח היינו לפני ה' כנגד פתח ההיכל דהיכל במערב: **ת"ל אל פני המזבח**. ופני המזבח זה דרום שהכבש בדרום: **כנגד חודה של קרן**. בפי' ב' דסוטה (דף יד:): פריך מאי דיו: **למערבה לדרומה**. כאן וכאן: **כוליה מזבח בצפון עזרה קאי**. ופתח היכל באמצע עזרה וכיון דכל המזבח בחצי עזרה עומד בו בצפון אישתכח דקיר דרומית של מזבח כלה לפני פתח (אהל) ההיכל ונקרא דרומו של מזבח לפני ה':

א

-

כ

דף

ברית אמורה במלח. שלא תפסוק מקרבנות בין לרבי יהודה בין לר' שמעון ליכא מידי אלא משמעות דורשין: **רב**. דאמר החזירה אין לא החזירה לא כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח הקומץ כשר: **שזר קרב לגבי מזבח**. דמליחת קומץ בראשו של מזבח היא כדאמר בשמעתא בראשו של מזבח ששם מולחים את הקומץ: **עצים**. נקראו קרבן שנאמר והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י) ודם איקרי קרבן שהוא עיקר כל הזבח: **אחרים באין לה חובה**. שצריכה עצים להקטרה: **אף כל**. שצריכין עצים טעונין מלח יצאו עצים ודם: קומץ דמנחה מתיר שיריים ודם מתיר אימורין למזבח ובשר לכהנים: **אי מה מנחה מיוחדת שמתרת**. הכי פריך או אימא כי היכי דמרבינן כל דדמי ליה בהאי צד שאחרים באין חובה להן תרבי נמי דם דדמי לה לאידך גיסא בחד צד דמתיר כמותה ואף כל למעוטי עצים הוא דאתא דלא דמי לה במידי ת"ל במיעוטא אחרינא למעוטי צד דמתיר כמותה ולרבווי דאחרים באין חובה להו אתא דליכא לפרושי (איפכא) אביא דם שמתיר ואוציא את אלו שאין מתירין דא"כ למה לי למימר מעל מנחתך נימא (אי נמי) כדאמרינן לקמן מסתברא הני הוה ליה למילף שכן אשב"י טמ"א סימן הלכך על כרחך כולהו הוה בעי לרבווי הני בחד צד להכי איצטריך מיעוט למעוטי חד מינייהו: **כולה**. גם השיריים: **ת"ל קרבן**. קומץ וכל קרבן מנחתך (ויקרא ב): **בפני עצמה**. כגון האומר הרי עלי לבונה דאמר בפי' הרי עלי עשרון (לקמן קו): לא יפחות מן הקומץ: **מנחת כהנים**. מנחת נדבותיהם דכליל הוא: **כהן**

משיח. חביתין : **קדשי קדשים**. זבחי שלמי צבור דהיינו כבשי עצרת דקדשי קדשים נינהו ואע"ג דשלמים הן דהא אין נאכלין אלא יום ולילה כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נד :) זבחי שלמי צבור ואשמות כו' : **והא אמרת (ליה) מה מנחה מיוחדת שאחרים באין כו'**. ומהתם אירבייא לבונה וכולהו הנך דצריכין עצים ועל כל קרבנד תו למה לי : **הכי קאמר**. האי דפריך אין לי אלא קומץ הכי קא פריך אימא לא דרשי כדדרשת מה מנחה מיוחדת אלא בכלל ופרט דרשינן קרבן ראשון כלל מנחתך פרט : **מנחה אין מידי אחרינא לא**. והיינו דפריך אין לי אלא קומץ מנין כולהו אחריני : **הדר אמר על כל קרבנד תקריב מלח**. דאי נמי דרשי כלל ופרט איתרבו כולהו דעל כל קרבנד חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ועל כרחך הדרינן למילתא קמייתא לכל שאחרים באין לה חובה איתרבו להו כל הני : **אף כל עצים**. אף כל הצריכים עצים טעונין מלח : **ואייתי דם דאיכא נסכים**. יין ושמן באין לחובה לזבח : **אכילה**. אימורים : **ושתייה**. יין : **אדרבה**. לצורך דם אתו דהכי אורחא לאחר כפרת דם שכיפר על החטא בא היין המשמח אלהים ואנשים דמי שנתכפר חטאו שמח : **אלא**. להכי לא איתרבי דם אף על גב דנסכים באין לו חובה לא דמו ללבונה הבאה לו חובה למנחה דלבונה באה עם המנחה בכלי אחד ונסכים אין באין עם הדם בכלי אחד : **מדאיצטריך מעל מנחתך**. למעוטי דם אלמא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא דטעון מלח משום דדמי למנחה בחד צד שמתיר כמנחה מכלל דהנך כולהו דלא מעטינהו קרא מחד צד אתו כיון דדמו בחד צד דאחרים באין לה חובה אמרינן דטעונין מלח : **אישים**. על האש נשרפת למעוטי דם שאינו נשרף : **בחוץ כמותה**. דכל מנחה והקטרת אברים בעזרה אבל דם פעמים שעבודותיו בפנים על בין הבדים ועל הפרוכת : מנחה ואברים חייבין משום נותר וטומאה אם אכלן בטומאת הגוף ואפילו קומץ שהוא מתיר ואין בו משום פיגול ויש בו משום נותר וטמא ויליף לה (זבחים דף מד.) מאשר הם מקדישים ומעילה ובדם ליכא מידי כדמפרש במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף ס.) תלתא קראי כתיבי בדם חד למעוטי מנותר וחד מטומאה וחד ממעילה :

ב

-

כ

דף

דם נפסל בשקיעת החמה. דאינו ראוי לזרוק בלילה דכתיב ביום צוותו

את בני ישראל להקריב וגוי' (ויקרא ז) ודם למחר נפסל בלינה כדאמרינן במס' זבחים בפרק איזהו מקומן (דף נו.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה תלמוד לומר ביום הקריבו את זבחו וגוי' והתם יליף לה שפיר וכן קומץ דלעיל מביום צוותו כתב זאת התורה לעולה ולמנחה וגוי' אבל אברי עולה הותרו להקריב כל הלילה כדאמרינן בהאי פירקין (דף כו:) מנלן מבא השמש כלומר לאחר בא השמש ומקטירן כל הלילה: **קרבן**. נפש כי תקריב קרבן מנחה וגוי': **שני גזרין**. שני בקעיות גדולות: **וכן הוא אומר**. דעצים קרבן מקרו ולהכי נקט שני גזרין כדילפינן מקראי פרק שלישי דמסכת יומא (דף לג.): **לדברי רבי**. דמקיש עצים למליחה ולהצריך הגשה כמנחה טעונין קמיצה כמנחה והמתנדב שני גזרין יביא עצים אחרים להסיקן: **דם מעל מנחתך נפקא**. ותרי מיעוטי למה לי נימא קרבן כלל מעל מנחתך פרט כל קרבנד חזר וכלל אף כל שאחרים באין לו חובה ולא דם דאין אחרים באין לו חובה דהשתא ליכא למיפרך אי מה מנחה שמתרת אף כל כו' דאם כן דמדרבית בצד דאחרים באין חובה לה כל הנך ובצד דמתיר מרבית דם אף כל למעוטי מאי בשלמא למאי דהוה סליק אדעתין מעיקרא (ואע"ג) דאף כל הוה ממעט נמי עצים הוה מצי למיפרך דנרבי בצד אחרים באין חובה כל הנך ובצד דמתיר מרבית לדם (ונרבי דם בצד דמתיר) ואף כל למעוטי עצים שאין אחרים באין להם חובה ואינן מתירין ולהכי איצטריך מעל מנחתך יתירא למעוטי דם אבל השתא דאמרת עצים אחרים באין חובה להם אי מרבי דם בצד דמתיר אף כל למעוטי מאי (קראי למאי אתא מנחת) דדרשינן מינה לעיל אף כל שאחרים באין להם חובה אבל מידי אחרינא לא מאי אתא למעוטי: **נסכים**. אין אחרים באין לו חובה:

א

-

כא

דף

דתניא. דיין אין טעון מלח: **וקפריך הש"ס מני**. הך ברייתא: **קשיא קטרת**. דהא רבינן לעיל (דף כ.) כל שאחרים באין לו חובה וקטרת נמי דבעי עצים בעי מלח ולקמן נמי אמרינן בראשו של מזבח ששם מולחין הקטרת והקומץ: **הפרט**. מנחתך: **עצים אין מקבלין טומאה**. ואע"ג דעצי מערכה מקבלין טומאה כדאמרינן בפרק שני דפסחים (דף לה.) והבשר לרבות עצים ולבונה ההיא מדרבנן הוא משום חיבת הקדש וקרא

אסמכתא בעלמא דהא עצים בעלמא לא מקבלי טומאה : **דם שבשלו**. בין דחולין בין דקדשים ואכלו אינו עובר עליו דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה ונפק מתורת דם ומליח הרי הוא כרותח : **מהו דתימא מישדא בה משהו למצוה בעלמא**. ומשום ההוא משהו לא נפיק מתורת דם : **הקפה**. כמו (שמות טו) קפאו תהומות : **(קפה באור)**. ואכלו חייב משום דם או חלב : **בחמה**. הדרא לכמות שהיה צלולה לכך חייב : **דם שקרש**. קא סלקא דעתך ואפילו דחולין : **כאן בחטאות החיצונות**. הא דקתני הקפה את הדם בחמה ואכלו חייב והוא הדין לשל חולין הואיל ואכלו לכפרה בקדשים : **והא דאמר זעירי אינו עובר עליו בחטאות הפנימיות**. כגון פרים ושעירים הנשרפים וטעמא מפרש לקמן : **הלכך**. דאמרת אמרינן הואיל וכנגדו ראוי : **דם חמור**. אע"פ שאינו ראוי לקרבן ואיכא למימר דלא חייבה תורה כרת אלא על דם הראוי לקרבן אלא אפילו חמור דאין קרבן בטמאין אפילו הכי חייב : **חוצץ**. לענין טבילה : **סריך**. שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת חוצץ : **לא סריך**. שכשתולין בו אצבע נמשך והולך חוט ממנו (ופוסק הדם) : **תבונהו**. מפרש לקמן : **מי מלח**. מוריס : **שאינה שובתת**. שמצויה בקיץ ובחורף ומלח סדומית והים משליכה לאגפה : **איסתרוקנית**. מן הקרקע נעשית ובידי אדם : **מכל שהוא**. בין סדומית בין אסתרוקנית : **מכל מקום**. ואפילו מחוץ לארץ : סדומית דקה אסתרוקנית גסה : **יכול יתבוננו**. יתן מלח הרבה כתבן בטיט : **כבנין**. מלח הרבה שורה על שורה : **נותנת טעם [כבינה]**. באדם : **תקריב בשבת ובטומאה**. אם קרבן ציבור הוא ואשמועינן דמליחתן עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות :

ב

-

כא

דף

וכן לקדרה. אין צריך למולחה יותר : **שעל הכבש כו'**. שנופל שם כשמולחין (את הקומץ) את האברים כדאמרן לקמן בשלשה מקומות נתונה : **אין מועלין בו**. דשוב אינו ראוי : **מאי קראה**. דשעל גבי האבר מועלין דכתיב והשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם עולה אלמא דאבר עם מלחו שניהם קרויין עולה : **תנן התם**. במסכת שקלים על שבעה דברים התנו ב"ד ואלו שנים מהם על המלח ועל העצים של קדש :

שהכהנים נאותין בהן. נהנין מהן : למלוח קרבנם. עולותם ומנחתם שהן מביאין : לאכילת קרבנם. כלומר לאכילה המגיע לחלקם כגון חזה ושוק חטאות ואשמות שהיחיד מביא והן אוכלין : מאי בעו התם. חולין בעזרה : הכי גרסינן יאכלו שיאכלו עמה כולה בתורת כהנים קא דריש (עמה כו') האי קרא והנותרת ממנה וגוי דכתיב ברישיה דקרא יאכלו אהרן ובניו ובסיפיה כתיב יאכלוה ודריש התם יאכלו שיאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מעוטה יאכלוה דסיפא שלא יאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה : לבונה מתוך ביתו. דכתיב (ויקרא ב) ונתן עליה לבונה והדר והביאה אל בני אהרן : והביא עצים. דכתיב על העצים אשר על האש : עצים משל ציבור. מפרש לקמן : עצים ומלח נוהגים בכל הזבחים. מלח בא עם הקומץ בכלי : ברית עולם. בלחם הפנים כתיב : מה להלן משל ציבור. דכתיב מאת בני ישראל : לא נצרכא. להתנות לבית דין שיהו כהנים מולחין קרבנם משל הקדש : אלא לבן בוכרי. האומר אין כהנים חייבים בשקלים : כל כהן ששוקל. שמביא שקלו ללשכה באדר : אינו חוטא. מדקאמר אינו חוטא מכלל דלכתחילה לא מיחייב וטעמא מפרש במס' שקלים דכתיב כל העובר על הפקודים ושבת לוי לא נפקד ואע"ג דאיכא למימר הא מייתי חולין לעזרה אפילו הכי אינו חוטא כדמפרש לקמן : כל כהן שאינו שוקל חוטא. בשקלים מפרש טעמא דכתיב זה יתנו זה בגימטריא שנים עשר שבטים והיינו שבת לוי וכל העובר מפרש התם כל העובר בים סוף : לעצמן. להנאתן וקא פריך ולבן בוכרי כו' : סד"א וכו'. והשתא מפרש לא נצרכא דלעיל :

א

-

כב

דך

כי זכי להו רחמנא. לשכה למלוח קרבנם משל הקדש לישראל הוא דזכי להו משום דאית להו לשכה כלומר שהם נתנו השקלים בלשכה שמהן נקנה המלח אבל כהנים שאין חייבין לשקול לא להכי איצטריך תנאה : חדתי. לר' אלעזר בן שמוע בעינן חדתי : הכא נמי בחדתי. שעדיין לא נשתמש בהן ארונה : עיזא. עז של ברזל נותנין עליו להכבידו : עיזא דקורקסא. קורקסא נסר גדול מלא יתידות : דדיישי דישא. שנותנין אותו על התבואה וקושרין בו שוורים ומושכין אותו ונידושת התבואה : מאי קרא. מוריגים לצורך דישה דכתיב מורג וכתוב תדוש : חרוץ. יפה

ומצמיד : **מתני'** **במנחת כהנים כשרה**. שהרי כולו כליל כמותו : ר' יהודה אומר אם נתערב הקומץ במנחת נסכים ומנחת כהן משיח פסולה. לפי שהקומץ דמנחת נדבת ישראל בלילתו עבה לוג לעשרון : ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים בלילתן רכה שלשה לוגין לעשרון דכתיב במנחת נסכים בלול ברביעית ההין שמן ויליף חביתין מינה שלשה לוגין לעשרון בפי התכלת (לקמן נא.) : **והן בולעות זו מזו**. הקומץ בולע ממנחת נסכים והוא ליה ריבה שמנה ומנחת נסכים נמי פסולה דהוא ליה חיסר שמנה והאי דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנא נתערב קומצה בקומץ חבירתה כשרה והוא ליה למיתני כשרות : **אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה**. שנפלה זו בצד זו ונשאר מזו כדי קומץ שלא נתערב כשרות ואם לאו פסולות דאמר בתורת כהנים מסלתה ולא מסלת חבירתה : **לא יקטיר**. אפי' כל המעורבת דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ ומקמץ נמי לא מצי קמיץ שני קומצים דדלמא בכל קומץ וקומץ יש מזה שנתערב וליכא קומץ שלם מחמת מנחה : **ואם הקטיר**. כל המעורבת היא לא עלתה לבעלים דהא לא נקמצה ואין מנחת נדבה נתרת בלא קמיצה : **נתערב קומצה בשיריה**. לא יקטיר את כולה משום דשירים אסורין להקטיר דכתיב לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב) כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו : **גמ' דם**. דקדשים : **כשר**. לזריקה : **נתערב ביין**. שהוא אדום : **רואין אותו כאילו הוא מים**. ואם היה מים והיה מראית הדם ניכר ביניהם כשר : **בדם הבהמה**. של חולין : **רואין אותו**. את של חולין : **אין דם מבטל דם**. וכשר : **הדבר ידוע כו'**. אפילו הכי קרי ליה אכתי נמי דם שעיר ואף על פי שנתערב בו דם הפר כדאמרינן במסכת יומא (דף נג:) עירה דם הפר לתוך דם השעיר :

ב

-

כב

דף

מכאן לעולין כו'. והני דמים דמתני' דזבחי' עולין נינהו ולא מבטלי אהדדי :

מין במינו. שמן ושמן: **ודבר אחר**. סולת: **סלק את מינו**. שמן דקמץ משום נדבה כמי שאינו ונמצא סולתו של קומץ רבה על שמן הנבלע בו ומבטלה: **ששמנו**. שנתן עליו שמן לאחר שקמצו: **הוא עצמו**. כלומר תחילת מצוה שישפשפנו לקומץ בשירי מנחה אחד מן הלוגין וכל שכן דאם שמנו כשר: **שלא יקבע לה שמן**. בעוד שלא נקמצה אבל לאחר קמיצה אם שמנה קצת כשר: **יקריב**. דרבנן לטעמייהו דעולין אין מבטלין זה את זה: **רבי יהודה אומר לא יקריב**. ואפי' רבנן לא אמרי יקרב אלא משום דעולין אין מבטלין זה את זה והיכא דאיתיה אמנחת נדבה שדינן ליה אבל אם נפל שמן בקומץ דחוטא אפילו לרבנן לא יקרב: **מנחת נסכים של פרים ואילים**. חריבה לגבי מנחת נסכים כבש דכבש הוי שלשה לוגין לעשרון דכתיב בפרשת שלח לך סלת עשרון בלול ברביעית ההין שמן והין שנים עשר לוגין ושל פרים ואילים שני לוגין לעשרון דכתיב בפר בלול בשמן חצי ההין דהיינו ששה לוגין ושלשה עשרונים סלת ובאילים סלת שתי עשרונים בלול בשמן שלישית ההין והיכא דנתערבה מנחת פרים במנחת כבשים התם ודאי לא יקרב משום דנמצאת העבה רכה אבל קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה יקרב: **פרושי קמפרש**. והכי קאמר מנחת פרים בשל כבשים דהיינו חרב שנתערב בבלול דבלועין זה מזה אפי' הכי לרבנן יקרב דאין עולין מבטלין זה את זה: **רבי יהודה אומר לא יקרב**. דשאינו מינו רבה עליו ומבטלו: **על גבי עצים**. והניח הקומץ עליו: **מהו**. מי הוי חסר קומץ או לא מי אמרינן חבורי עולין מה שהוא מחבר השמן לקומץ שחוזר ונותן הקומץ על העצים: **כעולין דמו**. כאילו הוי השמן מובלע בקומץ וכשר או לאו כעולין ופסול: **המעלה**. בחוץ: **עולין**. בשר חבורי עולין עצם: שמן לאו מין סלת היא: **עצם אי פריש**. כגון פוקעין לאו מצוה לאהדורי בפרק גיד הנשה (חולין צ). הלכך לאו כעולין דמו לשון אחר קומץ שמיצה שמנו על גבי עצים מהו מי בעיא להקטיר עצים עם קומץ או לא חבורי עולין שמן שמחבר לקומץ כעולין דמו ואם אינו מקטירו הוי כקומץ חסר או לא כעולין ולא איכפת לן: **מתני' שתי מנחות כו' כבר פירשתי למעלה (דף כב.)**: **גמ' נבילה בטלה בשחווטה**. אם יש שתי חתיכות (אחת) שחווטה ואחת נבילה ואין ידוע איזוהי בטלה בהן שאם נגע באחת מחתיכות אינו טמא דאמרינן שחווטה היא: **שאי אפשר לשחווטה שתעשה נבילה**. והוה ליה מין בשאינו מינו ובטל לדברי הכל: **ושחווטה אינה בטילה בנבילה**. אם יש שתי חתיכות נבילה ואחת שחווטה ביניהן אינה בטילה ואם נגעה אחת מהן בתרומה אינה נשרפת

עליה אלא תולין דשמא זו היא השחוטת: **שאפשר לנבילה שתיעשה שחוטת**. לקמיה מפרש טעמא דרב חסדא דאזיל בתר מבטל והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמועט הוי כמין בשאינו מינו ולא אזלין בתר בטיל דאף על גב דאפשר למועט להיות כמרובה הוי כמין בשאינו מינו: **פרחה טומאה**. דכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואמרינן בבכורות (דף כג:): הראויה לגר קרויה נבילה: **כל שאפשר לו**. לבטל דהיינו מועט להיות כמוהו של מבטל אינו בטל הלכך נבילה אינה בטילה בשחוטת אבל שחוטת בטילה בנבילה דאי אפשר לשחוטת שתיעשה נבילה ואם נגעה אחת מן החתיכות בתרומה נשרפת עליה דרבי חנינא אזיל בתר בטיל: **הא מין במינו בטל**. הלכך בין נבילה בשחוטת בין שחוטת בנבילה בטלין:

דף - כג - ב

בתר חזותא אזיל. דקאמריי לעיל אין דם מבטל דם ואע"ג שא"א לה להיות כזה הי"נ אזיל בתר חזותא והואיל ושניהם מין (כשר) אין בטלים זה בזה: **בטלות זו בזו**. ורבי חנינא ורב חסדא מפרשי טעמא דרבי חייא ובהא פליגי דרב חסדא סבר נבילה בשחוטת א"ר חייא ולא שחוטת בנבילה ורבי חנינא מפרש איפכא: **לעולם אליבא דרבי יהודה כו'**. ואי קשיא גבי דמים דא"ר יהודה לעיל אין דם חולין מבטל דם קדשים בשלמא לרבי חנינא הכא אפשר לקדשים להיות כמבטלין כחולין שכשילין לילה אחד יצא מקדושתו כחולין אלא לרב חסדא ליבטל דהא אי אפשר לחולין להיות כקדשים וה"ל מין בשאינו מינו לרב חסדא והוי דלא כר' חייא: **הוה ליה שירים**. מה שנשתייר ממנחה זו ולא מבטלי שירים דהך מנחה לטיבלא דאידיך מנחה מה שנתערב שאין ניכר דלהוי ליה כמנחה שחסרה קודם קמיצה אלא תיהוי קמיצה לאידיך: **עולין הוא דלא מבטלין**. ושירים לאו עולין נינהו: **לימא דלא כרבי חייא**. דאמר לא אמר ר' יהודה דאין בטל אם לא היכא דאפשר למיהוי כוותיה ואמאי דלא מבטל ליה טיבלא לשירים דתיהוי כריבה סלתה לא מצי למפרך לרבי חנינא דנימא מהכא דבתר מבטל אזלין דאי בתר בטל אזלין שיריים מי הווי טיבלא דאי נמי בתר בטל אזלין וטיבלא מבטל לשיריים לא הוה ריבה סלתה דבטל כמאן דליתיה דמי ולא אייתר ליה: **הקטרה בשירים**. כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב)

ואמרינן כל שממנו לאשים דהיינו שירים הרי הוא בבל תקטירו אלמא איכא הקטרה בשירים: **אין הקומץ מבטל את חבירו**. דהא אפיי רבי יהודה מודה דלא פליג רבי יהודה במתניי אנתערב קומצה בקומץ חבירתה: **הקומץ שנתערב**. מתניי היא וכבר פירשתיה למעלה: **דכל פורתא ופורתא חזי למקמץ מיניה**. אי לא נתערב: **לא יקטיר**. דאין מצות הקטרה אלא בקומץ: **תיבלה בקצח**. לעיסת פסח: **הו ליה כתבלין**. כלומר יצאה מתורת מצה בתבלין: **דיקא נמי דקתני מצה היא**. אלמא רובה מצה: **ביסא**. כלי ששם בוללין מנחה:

א

-

כד

דף

והניחו בביסא. ואלו שני החצאין אין נוגעין זה לזה: **מהו**. מי נטמא חבירו או לא: **כי תנן**. בפרק חומר בקודש (חגיגה דף כ:): הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו: **ה"מ דנגעי אהדדי כו'**. להכי נקט טבול יום משום דאין טומאתו חמורה לעשות ראשון ושני דאי טומאה אחרת ל"ל צירוף הא מטמא אותו הטמא את הכלי והכלי מטמא את השאר: **מי תנן כלי מחבר**. הוה משמע דנגעי אהדדי והכלי מחברם כאילו הוי חד ואם נטמא זה נטמא זה מצרף משמע דאין נוגעין וזה מצרפן להיות אחד: **הושיט**. חצי עשרון אחד לבין הנך חצי עשרון: **מהו**. אם נגע טבול יום בזה מהו שיטמא אותן שנים: **אין צריך לכלי**. כגון האי חצי עשרון שלישי דאין צריך לכלי דהא אינו מצטרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו וטהורים הראשונים: **הושיט טבול יום כו'**. באוירן ולא נגע לא בהן ולא בכלי: **צירוף כלי דאורייתא**. דאמרינן (חגיגה דף כג:): כף אחת הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת לא שנא לחומר כגון טומאה ולי"ש לקולא כגון קמיצה דהוי כאילו נוגעין וקמיצה מעלייתא היא: **או דרבנן**. ולחומר לא לקולא: **מזו בפני עצמה**. משמע שעומד מזו בצד הכלי כדי קומץ שאינו מעורב וכן בזו: **הך דמערב הא לא נגע**. בקומץ וקתני כשרות אלמא צירוף דאורייתא: **אמר רבא דילמא**. לאו דקאי קומץ בפני עצמו: **בגושין המחולקין העשויין כמסרק**. גופי המנחה מחולקין מראש האחד מזו כדי קומץ ומזו כדי קומץ אבל בראש האחד נוגעין כמסרק זה שמצד אחד מחובר ומצד אחד שיניו מפוזרות: **מאי הוי עלה**. דשני חצאים מחולקים מהו לקמוץ מזה על זה

משום צירוף כלי: **והרים ממנו**. בקומצו: **דומיא דב' כלים**. כגון דאין נוגעין זה בזה: **כגון קפיזא בקבא**. שחקק מדה קטנה בתוך מידה גדולה ונותן בפנימי חצי עשרון וחציו בחיצון דאע"ג דעריבי שני החצאין מעילאי בגודש הכלי: **כיון דמפסקי מחיצתא מתתאי**. דאין עירוב הגודש עירוב הואיל ואינו באויר הכלי ובהא דייקין הא כלי אחד דומיא דהאי שהוא בשני כלים כשר: **כגון עריבת**. ארובה של תרנגולין ומחיצה נמוכה באמצעות כדי לחלוק בין מים למורסן ואותה מחיצה נמוכה ואינה מגעת לשפת העריבה הילכך לאו הפסק הוא דנגעי למעלה מן המחיצה שני החצאין באויר הכלי אבל הכא גבי ביסא דחלוקין הן לגמרי לא: **צירוף כלי וחיבור מים מהו**. כלומר חצי עשרון שנטמא בצירוף כלי מהו שיטמא אחר בחיבור מים כגון אם יש שני חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין וחצי עשרון יש חוץ לכלי וחיבור מים כגון נצוק או צנור מחבר את של חוץ לכלי ומה שבתוך הכלי ונגע טומאה בזה שבכלי שאינו נוגע במים ונטמא חבירו משום צירוף כלי: **מהו**. שיטמא את של זה בחיבור מים: **ה"מ דגואי**. לאותו שבכלי מהני ולא לשל חוץ: **מחבר**. וטמא החיצון: **חיבור מים וצירוף כלי**. כגון אם נטמא החיצון ונטמא זה שבכלי בחיבור מים: **מהו**. שיטמא זה את האחר משום צירוף כלי מי אמרינן דלא מהני צירוף אלא לטומאה שאירעה בתוך הכלי או לא אמרינן: **ונטמא אחד מהן**. ואח"כ הניח לשניהם בביסא ואין נוגעין דלההיא ודאי לא מהני צירוף שיחזור זה ויטמא את זה שהרי לא היה בכלי בשעת טומאה (אלא אם כן) חזר טבול יום ונגע בטמא מהו שיקבל טומאה זו כדי לפסול חבירו: **הא שבע ליה טומאה**. ראשונה ולא יקבל עוד טומאה אחרת:

דף - כד - ב

מדרס. ששכב עליו זב: **ועשאו וילון**. פרשו לפני הפתח וקבעו שם: **טהור מן המדרס**. ולא יטמא עוד אדם שהרי אין עשוי למדרס וכל שאינו ראוי למדרס אינו טמא מדרס דאמרינן במסכת חגיגה (דף כג:): מי שמיוחד לשיבה יצא זה שאומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו אבל טמא מגע מדרס לטמא אוכלים ומשקים כמי שנגע במדרס: **אלא**. להכי מהני ליה וילון שאם נגע בו זב קודם שעשאו וילון והיו עליו שתי טומאות מדרס ומגע עכשיו טהור מן המדרס מלטמא אדם או כלים ונשארה עליו תורת מגע

לאוכלין ומשקין : **כי נגע בו זב מיהא טמא**. נמי טומאת מגע אפיי לבסוף לאחר שנטמא מדרס חלה טומאת מגע להאי עניינא שכשיעשנו וילון ויטהר מן המדרס תחול עליו טומאת מגע : **ואמאי נימא הא שבע ליה**. טומאת מדרס : **דילמא מקמי מדרס**. נגע בו ואח"כ דרס עליו דהכא ליכא למיפרך הא שבע ליה משום דטומאה אחרינא חמורה מן הראשונה וחלה עליה אבל הכא גבי עשרונות דאידי ואידי ראשונה ושניה קלה היא דבין זו ובין זו טומאת אוכלין היא ולא חיילא שניה כלל : **אלא מסיפא**. נפקא דלא אמר שבע לה טומאה : **תחתון טומאת מדרס**. שאפילו י' מצעות תחתיו כולן מטמאות מדרס : **מגע מדרס**. משום דנגע בעליון ונפקא מינה שכשיעשנו לתחתון וילון ויטהר מן המדרס עדיין יהא טמא טומאת מגע : **לימא שבע ליה**. טומאת מדרס : **הכא בזה אחר זה**. גבי חצאי עשרונים : **אבוד וראשון מצטרפין**. ונטמא הראשון מחמת זה בצירוף כלי : **מופרש**. שהפריש תחת זה אינו מצטרף לפסול עמו שהרי לא הופרש ע"מ להצטרף עם האבוד שהרי שניהם אבודים : **בני ביקתא דהדדי**. בני בית אחד הן שכולן מכח מנחה אחד באו : **ביקתא**. בי עקתא בית צר : **קמץ מן הראשון שניהם האחרים אין נאכלין**. שהרי שניהם נזקקין לקומצו של ראשון וקומץ אינו מתיר אלא עשרון אותו חצי שהופרש ממנו ואחד מן החצאין הללו וכיון דלא ידע איזהו לא נאכל לא זה ולא זה : **ושירי' דידיה**. דאותו חצי עשרון ראשון שהופרש ממנו הקומץ : **והא איכא דנקא דקומץ דלא קריב**. דהא תילתא דהאי קומצא אינו חשוב מחמת חצי עשרון השלישי הוא שהרי שלשתן הוזקקו לקומץ זה הילכך הוי האי קומץ חסר תילתא דמטי דנקא לכל חד משני חצאי עשרונים המכשירים את המנחה דנקא ששית דנקא קומץ לכל חצי עשרון מן השנים שהמנחה נכשרת בהן : **אמר רב אשי**. הנך תרתי פירכי לאו פירכי דכיון דלא קמץ אלא מן האחד קמיצת המנחה בדעתא דכהן תליא וכהן כי קמץ אדעתא דעשרון חד הוא דקמץ הילכך קומץ קרב שירי ראשון נאכלין והשנים אינן נאכלין משום דאין לעמוד על סופו איזה מהן נצטרף עם הראשון בדעת הכהן להיות ניתר בקומץ :

אלא עון טומאה. הואיל ויש בה צד קל: **שהותרה מכללה בצבור.** דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו אפילו בטומאה: **מכללו בבמה.** מכללו שנאסר יוצא במשכן הותר בבמות נוב וגבעון דאין שם קלעים ויוצא דנאסר במשכן מפרש בכיצד צולין (פסחים דף פב.) [מקרא] מדוע לא אכלתם את [החטאת] במקום הקדש: **ואימא עון שמאל.** דלכתחילה בעינן ימין כדאמרינן בפרק ראשון (לעיל דף י.) כ"מ שנאמר אצבע כו': **ביום הכפורים.** נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו: **אמר קרא עון.** ונשא אהרן את עון משמע שיש בו עון לכתחילה בכל מקום ודחיתי לעון בצבור מפני כבוד צבור ביחיד הציץ מרצה: **לאפוקי שמאל.** דאין בה שום עון דהכי הוא הכשר מצותו: **רב אשי אמר.** לא מצית אמרת ציץ מרצה על עון שמאל: **דאמר קרא עון הקדשים ולא מקדישים.** עון התלוי בכהנים שחייבין לעבוד ולקדש קומץ בימין ועבדו בשמאל אינו נושא: **לא ירצה.** בשור ושה שרוע וקלוט וגוי (ויקרא כב): **לא לרצון.** כל אשר בו מום לא תקריבו וכו': והאי שוגג ומזיד מפרש לקמן אהייה קאי אי אזריקה אי אטמא: **ובעובד כוכבים.** עובד כוכבים ששילח קרבנו ונטמא הדם דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן דף עג:) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו מה ת"ל (קרבנו) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישאל:

ב

-

כה

דף

שוגג. קסבר אין קרבנות מקבלין טומאה אונס שנטמא בעל כרחו אבל מזיד ורצון חדא מילתא היא אלא אידי דתנא אונס תנא רצון: **לא הורצה.** דכתיב והיה על מצחו תמיד לרצון להם (שמות כח) ולא לעובדי כוכבים: **ורמינהו כו'.** אלמא ציץ מרצה אמזיד דיחיד: **בשוגג תרומתו תרומה.** דאמרינן בכמה דוכתי (בי"מ דף נו.) ולא תשאו עליו חטא אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה: **במזיד אין תרומתו תרומה.** דרבנן קנסוהו משום דהזיד ופליגי בה אמוראי ביבמות בפרק האשה איכא למ"ד אין תרומתו תרומה לתקן את השירים אבל תרומה הוי: **דמרצה ציץ על אכילות מי שמעת ליה.** דמוקמת להך ברייתא בתרייתא אליביה דקתני בה הציץ מרצה על אכילת טומאת בשר דהיינו אכילות להכי נקט אכילות דאעולין כ"ע מודו

דציץ מרצה דקתני בריש ת"כ ונרצה לו לכפר עליו בדם דכתיב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם טהור טמא מנין ת"ל (שמות כח) ונשא אהרן וגו' והוא בדם קמיירי דכתיב (שם) לרצון להם והכא כתיב ונרצה מה הכא דם אף התם דם ואין לי אלא דם מנין לרבות כל העולים ת"ל לכל מתנות קדשיהם וגו' (שם): **יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים**. ואכלו לפני זריקה בטומאת הגוף יהו חייבין עליו כרת ובתורת כהנים מצאתי לשון נקיה יכול יהו חייבין משום טומאת הגוף לפני זריקה ובבשר טהור קמיירי: **ושאינו ניתר לטהורין**. כגון אם אכל אפילו בשר טהור בטומאת הגוף קודם זריקת דם עדיין לא היתה ניתרת לטהורים דזריקה היא המתרת: **או אינו אלא**. הכי דרשינן שאינו נאכל לטהורין אין חייבין משום טומאת הגוף אף שניתר לטהורין: **ואוציא את הלן ואת היוצא**. לאחר זריקה שאע"פ שניתר בזריקה הואיל ועכשיו אירע בו פסול לא יהו חייבין עליו האוכלו בטומאה: **היינו לן**. ואמרת לעיל דחייבין עליו משום טומאת מזבח ולא כל הזבחים: **אחר שריבה הכתוב ומיעט**. כלומר הואיל ומצינו ריבוי ומיעוט: **אמרת מרבה אני לן ויוצא**. שהיתה להן שעת הכושר שהרי היתה זריקתו כשירה: וא"ת בשר שנטמא לפני זריקה ואכלו בטומאת הגוף לאחר זריקה מפני מה חייבין עליו. הא לא היתה לו שעת הכושר ואנן פיגול הוא דמעטינן דאין חייבין אבל נטמא אפילו קודם זריקה ואחר זריקה אכלו חייב: **שהציץ מרצה**. למיהוי זריקה מעלייתא וניתר לטהורים קרינא ביה ואע"פ שלא נאכל: **נטמא**. לפני זריקה הוא דחייב עליו האוכלו לאחר זריקה בטומאת הגוף: **יוצא לא**. משום דלא הויא זריקה מעלייתא דאין הציץ מרצה על היוצא דלא היתה לו שעת הכושר: **מאן שמעת ליה דאמר אין זריקה מועלת ביוצא**. למיהוי קרבן כשר רבי אליעזר היא בפ"ק דמעילה (דף ו:): דקתני בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים ר' אליעזר אומר מועלין בו ואפי' לאחר זריקה משום דאין זריקה מועלת לו להוציאו מידי מעילה: **אלא אמר רב חסדא לא קשיא**. הנך מתניתא דלעיל הא דקתני במתניתא במזיד הורצה נמי ביחיד ר"א מדקתני דציץ מרצה על אכילות והא דתני לא הורצה רבנן: **דלא קניס**. היכא דזריק דם טמא במזיד מי שמעת ליה: **א"כ אמאן תרמייה**. להא דקתני הורצה: **טומאתו בין בשוגג**. בין שנטמא בשוגג בין שנטמא במזיד הורצה אם זרקו בשוגג והא דתני לא הורצה אמזיד דזריקה קאי:

תא שמע דם שנטמא וזרקו כו'. קשיא לרב שילא דקתני אם זרקו במזיד לא הורצה: **מתני'** **כמדת רבי אליעזר**. דאמר בפרק כיצד צולין (פסחים דף עז.) דם אע"פ שאין בשר ה"נ קומץ אע"פ שאין שיריים (בשיריה) כשרה להקטיר הקומץ: **כמדת רבי יהושע**. דאמר (שם) אם אין בשר אין דם אם אין דם אין בשר: **גמ'** **והוא שנטמאו כל שיריה**. הוא דאמר רבי יהושע דפסול להקטיר הקומץ: **קס"ד נטמא אין**. כלומר בנטמאו שיריה הוא דאמרינן אם נשתייר מקצת שלא נטמא כשרה אפי' לרבי יהושע אבל אבדו קצת שיריה או נשרפו אמר רבי יהושע דפסולה הואיל וכולה בעינן קיים מדקא נקיט רב לשון טומאה ולא נקט נמי לשרוף ואבוד דמתני': **מאי קסבר**. רב אי קסבר שיורא מילתא כו': **רישיהו**. דנטמאו קתני במתני' ברישא: **כדתניא**. רבי יהושע נמי מכשר היכא דאיכא שיור אפי' באבוד ושרוף: **זורק הדם**. דקרינא ביה הבשר והדם: **כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק**. שאין אכילה והקטרה מצטרפין: **מנחה מאי עבידתיה**. מאי זריקה איתא במנחה: **כגופא דזביחא דמיא**. דתיהוי במקום בשר כאילו נשתייר בשר קמ"ל דלא: **מנהני מילי**. דאם לא נשתייר בשר אלא חלב זורק את הדם: **דכתיב והקטיר החלב וגו'**. רישיה דקרא הכי זרק הכהן את הדם על מזבח ה' לפני אהל מועד והקטיר החלב וגו' אלמא דמשום חלב זריק ליה לדם: **יותרת ושתי הכליות מנלן**. דאם לא נשתיירו אלא הן זורק את הדם דחזינן לעיל דהכי הוא דקתני ובמנחה אפילו כולה (כליל) [קיים] כו': **לריח ניחוח**. והקטיר החלב לריח ניחוח: **כתב רחמנא חלב**. דמשמע דריח ניחוח לא מרבי אלא דומיא דחלב דמגופיה דזבח הוא: **מתני' שלא בכלי שרת**. שלא קדש קומץ בכלי שרת דבתחילת מנחה ודאי לא פליגי דבעיא כלי כדאמרינן בפרק שתי הלחם (לקמן צו.) שאלו את רבי זו מנין כו': **גמ' בא לעובדה ביד**. הקטרת קומץ שהיא במקום זריקה ביד שלא קדשו בכלי: **עובדה בימין כחטאת**. שהוא עובד נמי זריקתה באצבע ובימין דכתיב ביה ולקח הכהן ומדמה באצבעו ואמרי' (זבחים כד:) כ"מ שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין אלמא מדאקשה לחטאת ש"מ דלא בעיא כלי ובלבד שיעבדנו בימין: **בשמאל כאשם**. שזריקתו בכלי ולא ביד דאין לך טעון מתנת אצבע אלא חטאת בלבד דהכי אמרינן בזבחים (דף כד:) דלר' שמעון זריקה כשרה דתניא זרק בשמאל פסול ור' שמעון מכשיר משום דבשאר זריקת הקרבנות לא כתיב אצבע אלא כהונה ולר' שמעון כהונה בעיא אצבע: **בהמיינו**. אבנט: **מקידה**. כלי חרס: **הכל מודים בקומץ שטעון קידוש**. וכי מכשר ר' שמעון

בהקטר שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו והעלהו בידו והקטירו כשר: **ועצים**. עצי מערכה: **תיובתא דרבי יהודה**. דאמר ביד עובדה בימין דהא הכא קתני אפי' ביד שמאל בלא כלי והא ודאי ר' שמעון היא דהא מכשר שלא בכלי שרת: **קמצו שלא מכלי שרת**. שנתקדשה בו המנחה: **מכשירין במתן כלי**. אפי' שלא בכלי שרת תיובתא דרב נחמן דאמר הכל מודים כו': **ממתן כלי ואילך**. הולכה והקטרה לא בעינן כלי שרת: **תא שמע**. לרב נחמן: **ונתן בשמאלו**. בלא כלי יחזיר לימינו [כדאמרינן לעיל בא לעובדה] ביד עובדה בימין: **בשמאלו**

ב

-

כו

דף

וחישוב. כלומר אם חישב עליה כל זמן שהוא בשמאלו לאו מחשבה היא ולא חיוביה כרת האוכלו שאין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה ושמאל בלא כלי לר"ש אינו כשרה כדאמרינן לעיל בא לעובדה ביד עובדה בימין: **פסלתו מתנתו**. מה שניתן בשמאלו ושוב אין לו תקנה בחזרה: **מ"ט משום דבעי לקדושיה בכלי כו' ואספו שפסול**. עוד להקדישן בכלי דאי לא הוי בעי עוד האי קומץ קידוש כלי לא הוה מפסיל דהוה כדס שנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו שכשר כדאמרינן במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף מח.) נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר: **לא בעו מתן כלי**. דאי בעי לית ליה תקנתא בחזרה כדפרישית דהוה ליה כנשפך על הרצפה מן הצואר שפסול דנפקא לן מולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקידוש קומץ במקום קבלת דם ושמאל בלא כלי הרי היא כרצפה דכי אכשר רבי שמעון שמאל בקבלה לא הכשיר אלא בכלי: **לרבי יהודה מסייע ליה**. דאמר כשעובדה ביד בעינן ימין הכא נמי קתני יחזיר לימינו: **לרבי ינאי לימא תיהוי תיובתא**. דאמר אפילו בהמינו וכל שכן בשמאל והכא קתני יחזיר לימינו: **דאמר כתנא דהקטר**. דקתני לעיל הקטר חלבים ואברים כו' ומכשר עבודת קומץ בשמאל ואפילו ביד: **ולאו לצדדין קתני**. כדתרצה רבי יהודה בריה דרבי חייה לעיל: **פעמים**. חציו בראשונה וחציו בשניה ולא פעמי פעמים: **משני זיתים**. הלכך האי דנקיט מתניתין פעמים דוקא נקט שתהא בכל הקטרה כזית ולא פחות דאין הקטרה בפחות מכזית: **ורבי יוחנן אמר יש קומץ בפחות משני זיתים**. ואפילו הכי קתני מתניתין פעמים כשרה: **מאימתי מתיר כו'**. דכתיב קדש

קדשים מאשי ה' אין להן חלק אלא לאחר אשי ה' בת"כ: **משמשלה**. במקצתה: **אין כבשן מעלה קיטור כו'**. ובקומץ נמי כתיב והקטיר הלכך בעינן קיטור: **אמרי תלמידיך**. תלמידיך אומרים משמיה דרב עמרם: **אין לי**. אעל מזבח כל הלילה קאי: **מבוא השמש**. אחר שבא השמש: **קומץ**. ולבונה וכל הקרבנות דרכן ליקרב ביום דנפקא לן מביום צוותו בת"כ ולא יצא מאותו כלל אלא אברי עולה שהתירן הכתוב בלילה דכתיב (ויקרא ו) על מוקדה וגו': **אברים ופדרים**. דדרכן ליקרב בלילה מהאי קרא גופיה נפקא בתורת כהנים: **עם בא השמש**. קודם ביאת השמש ואי קשיא הא קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה והכא תני ומנחת נסכים ביום תריץ הא מותיב לה בפ"ב דמסכת תמורה (דף יד:) ומשני כאן בנסכים הבאין עם הזבח כאן בנסכים הבאין בפני עצמן: **והא עם בא השמש לא משכחת דיצית האור ברובו**. קודם שקיעת החמה ואי לא חשיב הקטרה עד שתצית האור ברובו איפסלו להו בשקיעת החמה: **לקלוט**. שתהא מזבח קולטו שלא יפסל בלינה הויא משמשלה בו האור: **להתיר**. שיריה לא הוי הקטרה עד שתצית בו האור ברובו: **ר' אלעזר מתני לה**. כדקתני לעיל בקומץ ולבונה שמעלן מבוא השמש: **בפוקעין**. בקומץ ולבונה הקופצין מתוך האור ונופלים מעלין אותן כל הלילה: **אפי' קרטין**. שלמים וחשובין שבה: **אין מחזירין**. ולעיל קתני קטרת ומוקי לה איהו בפוקעין: **תאכל**. קרי ביה תעוכל: **עיכולי**. פוקעין: **כי פשיט**. כשהיה שונה: **על המזבח**. תחת העצים: **בצידי המערכה**.

א

-

כז

דף

אצל העצים על המזבח: **אליבא דמ"ד (על העצים) על בסמוך**. בפי שתי הלחם (לקמן דף צו.) במשנה פליגי ה"נ דכתיב על העצים על בסמוך: **מתני' מיעוטו מעכב את רובו**. שאם חיסר כל שהוא פסול: **היין**. שלישית ההין של איל ורביעית ההין לכבש וחצי ההין לפר וכן השמן בין דמנחת נסכים כשיעור ההין בין בלוג דמנחת נדבה: **גמ' מלא קומצו תרי זימני**. בויקרא חד במנחת נדבה וקמץ משם מלא קומצו וחד במנחת חוטא וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו חד למצוה וחד לעכב: **שאם חסר כל שהוא פסולה**. דסלתה מריבויא דה"א [דריש]: **ככה**. בנסכים ככה יעשה לשור האחד בפרשת שלח לך: **מסלתה ומשמנה**. ומשמע שיהו שניהן והדר

כתיב נמי מגרשה ומשמנה שיהו שניהן שנה הכתוב לעכב : גרש וסולת חד הוא אלא שגרש במנחת ביכורים וסלת בשאר מנחות : **על כל לבונתה ואת כל הלבונה**. שנה הכתוב לעכב : מתניי במעשה יה"כ כתיב חוקה באחרי מות והיתה זאת לחוקת עולם וגוי' וחוקה עיכובא : **הוייה**. סלת תהיינה : בלחם הפנים כתיב מאשי ה' חק עולם ואכולהו קאי אסדרים ואבזיכין : **מתניי שתי חלות**. עצרת : **שני סדרים**. דלחם הפנים : **שני מינין שבנזיר**. חלות ורקיקין בפרשת נשא : **ג' שבפרה אדומה**. עץ ארז ואזוב ושני תולעת וצפורין במצורע : **שבע הזאות שבפרה**. והזה אל נכח פני אהל מועד וגוי' : **שעל בין הבדים**. ביה"כ כדאמרינן במס' יומא (דף נג:) : **שעל הפרכת ומזבח הזהב**. בין דיה"כ בין דפר העלם דבר בין דפר כהן משיח בויקרא : גמ' כן יעשה על תורת נזרו (במדבר ו) עיכובא : **חוקה**. זאת חוקת התורה : **תהיה**. הויא עיכובא : **לקיחה תמה**. ארבעתן כאחד : **שלמי נזיר**. ליו"ד קבין ירושלמיות סלת ולרביעית שמן כתודה בפ' התודה (לקמן עח.) : **שאין לו**. ד' מינין דלולב מעכבין : **אבל יש לו אין מעכבין**. אפילו לא אגדן כאחד : **שנים מהן עושין פירות**. דאתרוג ותמרים : **יהו זקוקים**. כלומר כולן יהו כאחד : **בהרצאה**. כשהן מתענין אין נענין עד שיהו כולן באגודה אחת צדיקים ורשעים דומיא דעושין ואין עושים פירות : **על הארץ יסדה**. בזמן שאגודתו ביחד אז יסדה : **ועשה לפר כאשר עשה לפר חטאת**. בפר העלם דבר כתיב שיעשו לו כאשר עשה לפר כהן משיח שלמעלה הימנו : **מה ת"ל**. והלא כל מה שפירש לפר כהן משיח פירש לפר העלם דבר : **לכפול בהזיות**. לשנות באזהרת הזאת הדם עליו :

דף - כז - ב

שאם חיסר [אחת] מהן לא עשה כלום. אין לי אלא מתן שבעה דפרכת הוא דעיכבו שהן מתן שבע מעכבין בכל מקום כגון פרה אדומה ובהזאה דמצורע והכי מפ' לה בזבחים בפ' ב"ש (דף לט.) מנין לרבות במזבח הזהב שאם חיסר פסל אע"ג דשאר ד' מתנות דמזבח החיצון לא מעכבין כדאמרי' בשמעתא קמייתא דסנהדרין (ד' ד:) וכפר וכפר וכפר אפי' ג' מתנות ואפי' ב' ואפי' אחת ת"ל כן יעשה מרבינן כל עשיותיו שיעכבו מרישיה דקרא ועשה לפר (ועשה הא) דרשינן (אלא) לפר לרבות פר יה"כ

ובשחיטת קדשים בפרק ב"ש פריך למאי הילכתא אי נימא לעכב פשיטא חוקה כתיב בה ומשני לה התם לשפיכת שירים דלא כתיבי בפר יה"כ ועוד מילי אחרנייתא כאשר עשה לפר לרבות פר כהן משיח שאם חיסר אחת ממתנותיו פסל החטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים של ציבור כדכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו וגו' בעבודת כוכבים מדבר ואותן שעירים טעונין הזייה על הפרכת ועל מזבח הזהב דדרשי' בת"כ דהאי חטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים: **הזאות דפרה**. שלא לשמן פסולות דכתיב ביה חטאת היא: **שלא מכוונות**. שלא כוון כנגד פתחו של היכל פסולות דכתיב בה חוקה ואל נכח: **ושבפנים**. כגון דיה"כ ופר כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים: **ושבמצורע**. בשער נקנור משמן של מצורע: **שלא לשמן פסולות**. שבפנים חטאת נינהו של מצורע לקמיה מוקי' לה להתיר שלא עלו לו לשם חובה להכשירו בקדשים: **שלא מכוונות**. בין מזרח למערב כשרות דלא כתיב בהו אל נכח: **הא רבי יהודה הא רבנן**. בסיפא דמילתא מפרש לה: **ענוש כרת**. דכל זמן שלא הביא כפרתו לא יצא מידי טומאתו נפקא לן מקראי דתניא איש (איש) אשר יטמא ולא יתחטא (במדבר יט) בדמים כלומר אם מאותן טמאים הוא שצריכין דמים ולא הביאם ונכנס למקדש ונכרתה אתה אומר בדמים או לא נתחטא במי נדה כשהוא אומר מי נדה לא זורק עליו הרי מים אמורין הא מה ת"ל ולא יתחטא בדמים להביא את המחוסר כפרה ואין צ"ל טבול יום דנפקא לן התם מעוד טומאתו בו ושאר כל הטמאין שחייבין: **וטהורין שנכנסו לפנים ממחיצתן**. י"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל: **להיכל כו'**. אם נכנסו שם: **בארבעים**. מכות משום דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו' (ויקרא טז): **מבית לפרכת**. לפני ולפנים ששם ארון ואל פני הכפרת נמי היינו מבית לפרכת אלא שהלך עד לפני הארון בארבעים: **אל פני הכפורת**. שהלך עד לפני הארון במיתה: **מבעיא**. הא היכל בכלל מבית לפרכת דלא נכנס לשם אלא דרך היכל ומשעת ביאת היכל קם ליה במלקות: **לאו נמי לא**. אפילו לאו נמי ליכא: **בין הקדש**. היינו היכל: **אל פני הכפרת מבעיא**. דמיחייב מיתה הא משעה שנכנס מבית לפרכת מיחייב מיתה ויש בכלל מבית לפרכת פני הכפרת: **למעוטי דרך משופש**. כגון משופש שחתר החומה של לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא נכנס בפתח שבמזרח שיהא פניו למערב א"י נכנס בפתח וצידד באלכסון והלך לצדדין לא מיחייב דאל פני בעינן שיהו פנים אל פנים מזרחי של כפרת. משופש כמו משופש דפי"א ובי"ת מתחלפין דכתיב (ישעיה יג) נשפה וכתוב (ישעיה מ) נשבה בו: **זה בנה אב**. הקישה אב ומלמד לכל פני שבתורה דקדים הן כי היכי דבהאי פני כתיב קדמה

והשתא מפרש להאי דאמרן לעיל הא ר"י הא רבנן : **לרבי יהודה דאמר אל פני הכפרת דוקא**. דבמיתה ומבית לפרכת לאו דוקא הי"נ אל נוכח דוקא הלכך שלא מכוונות פסולות ולרבנן מדאל פני לאו דוקא הי"נ אל נכח לאו דוקא הלכך כשרות : **על נמי דוקא**. בתמיה כלומר על פני הכפרת דיה"כ מי הוי דוקא דאי דוקא הוא מקדש שני דלא הוי ארון וכפרת דאמרינן במסכת יומא (דף נב:) דיאשיהו גנזו הי"נ דלא מזה והא אמרינן במסכת יומא (שם) דמזה : **מקום המקודש לקדש**. ארון על מקום הארון מזה אפילו ליכא ארון :

א

-

כח

דף

הא דקאי כהן מזרח ומערב ואדי. ואם עמד כהן בפניו למערב ואחוריו למזרח והזה שכל מצותו אפילו אינם מכוונות כנגד הפתח כשרות והא דתני פסולות דקאי צפון ודרום שלא כמצותו ואדי : **והתניא בין שלא לשמן כו' כשרות**. אדמצורע קאי : ר' אליעזר דמקיש אשם לחטאת. ואפילו אשם דמצורע פסול שלא לשמה : וכי. אשם הלמד בהיקש מחטאת דליהוי פסול שלא לשמו חוזר ומלמד בהיקש על הלוג דליהוי פסול שלא לשמו והא קיימא לן בפי איזהו מקומן (זבחים דף מט:) דאין למידין למד מן הלמד בקדשים : היקש דחטאת ואשם דכתיב (בחטאת) (ויקרא ז) כחטאת כאשם תורה אחת להם וקא יליף ר' אליעזר מה חטאת שלא לשמה פסולה דאפילו רבנן מודו אף אשם נמי פסול : היקש דאשם מצורע ולוג דכתיב (שם יד) כבש אשם לתנופה וגוי סיפיה דקרא ולוג שמן : **לרצות**. להזות לעלות לשם חובה ולהתיר מצורע בקהל פסול שלא לשמן והא דתני כשרות להכשיר דהזאותיו כשרות להכשיר שירי הלוג באכילה דשירי לוג מצורע נאכלין כדאמרינן בפי אלו מנחות (לקמן דף עג.) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לכל קרבנם (במדבר יח) לרבות לוג שמן של מצורע וכתיב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו בפרשת ויקח קרח : **מתני' שבעה קני מנורה**. כדכתיב וששה קנים יוצאין מצידיה (שמות כה) והמנורה עצמה שבאמצע היא השביעית כזה : **שבעה נרותיה**. בראש של קנה וקנה היה נר אחד כעין בזך ושם נותנין השמן והפתילות : **שתי פרשיות שבמזזה**. שמע והיה אם שמוע : **כתב אחד**. אות אחת מעכבין זו את זו דכתיב (דברים ו) וכתבתם כתיבה תמה ושלימה ובתפילין כתיב

הויה (שם) והיו לטוטפות : ד' פרשיות שבתפילין. שמע (שם) והיה אם שמוע (שם יא) קדש לי כל בכור (שמות יג) והיה כי יביאך (שם) שבצידה דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון בין עיניך : גמ' הויה כתיב בהו. כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו (שם כה) : מן העשת. עשייתה חתיכה שלמה ומכה בקורנס עד שיצאו ממנה כל כליה : מן הגרוטאות. זהב שבור : מקשה. משמע חתיכה אחת כדמתרגמינן נגיד משוך שנמשך הכל מחתיכה אחת מקשה משמע דבר המוכה ונהלם כדכתיב (דניאל ח) וארכבתיה דא לדא נקשן : משאר מתכות נמי תיפסל. דהא כתיב זהב טהור וכתוב הויה לעכב : אמר קרא תיעשה. המנורה משמע תיעשה מ"מ לרבות שאר מתכות : ואימא לרבות גרוטאות. דכתיב מקשה והדר תיעשה מ"מ : אמקשה כתיבה הויה. הויה סמוכה למקשה יותר מלזהב : ומשני מקשה מקשה כתיב. תרי זימני בויקחו לי תרומה לעכב : וקפרידן זהב זהב נמי תרי זימני כתיב. ואימא לעכב : ומשני האי מאי אי אמרת בשלמא דגרוטאות פסולות ושאר מתכות כשרות. דאמרינן מקשה מקשה דויקחו לי תרומה לעכב : היינו. דאיצטריך זהב זהב דויקחו לי תרומה ומקשה מקשה דבהעלותך לדרשה אחריתי דשמעינן מינה נמי דמשאר מיני מתכות נמי כשירה כדדרשינן לקמן : באה זהב באה ככר שאינה באה זהב. שהביאה משאר מיני מתכות אינה צריכה לבא ככר אלא או פחות או יותר אלמא משאר מיני מתכות שמעינן דכשרה אלא לדידך זהב זהב : מקשה מקשה למה לי : אינה באה גביעין. אינה צריכה לבא גביעין כפתורים ופרחים : פמוט. מנורה קטנה : וזה מעשה המנורה. דבהעלותך : מקשה. דסיפא עד ירכה ועד פרוחה מקשה היא : כסף והויה. שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם והיו לך וגו' (במדבר י) :

ב

-

כח

דף

אלא. אתי האי לך אי למ"ד בשמעתא קמייתא דמס' יומא לך משלך אי למ"ד כביכול אם היה אפשר להיפטר צבור בשל יחיד בשלך הייתי רוצה יותר משלהם : שאני התם. גבי חצוצרות דאמר קרא לך לך תרי זימני : בעץ. בדיל דמתרגמינן אבצא : גסטרון. לייטו"ן ל"א מיט"ל : מאי דעתך. דקאמרת דרבי יוסי ברבי יהודה מכשיר בשל בעץ ופסל בשל עץ : א"ל. רב פפא לרב יוסף בין למר ובין למר רבי ורבי יוסי בר"י כללי ופרטי דרשי

כדאמרינן לקמן ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה מכל מקום חזר וכלל: **מה הפרט מפורש**. זהב [שהוא חשוב] אף כל דבר חשוב כגון כסף אבל אבר ובעץ לא: **א"ל**. רב יוסף לרב פפא סמי דידך הסר משנתך שאתה שונה דר' יוסי פוסל בשל עץ ורבי נמי מכשיר בשל אבר ובעץ: **ועשית מנורת כלל**. דמשמע מכל דבר: **של חרס**. שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם: **לא ס"ד**. דהוי דידך מתרצא דאמר ר' יוסי פוסל בשל עץ: **אין לו זהב**. למנורה: **תבנית היכל**. למדת אורך ורוחב וקומה שתהא דומה לו בשלשתן: **אכסדרה**. אין לה מחיצה רביעית וכן אולם: **כנגד אולם**. שהיה רוחבו [עשרים וגובהו ארבעים] כדאמרינן בשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב.).: **אבל עושה**. המנורה של חמשה או של ששה קנים או של שמנה דאינו דומה למנורת מקדש ששם היה שבעה קנים: **ושל שבעה קנים לא יעשה ואפילו של שאר מיני מתכות**. שאינו זהב משום דדומה לשל מקדש שאף הוא כשר בשאר מיני מתכות: **אף של עץ לא יעשה**. שהרי הוא כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי: **בבעץ**. בדיל אשטיי"ן: **משמיה דסבא**. משום זקן אחד: **הרגלים והפרח**. מתחת שלשה טפחים פרח ציורין שחוקקים הצורפים זהב בעומק במנורות ובכלים: **וטפחיים חלק**. בלא שום צורה הרי ה': **וטפח שבו**. מצד אחד של מנורה גביע ומצד שני כפתור פומ"ל ומצד שני פרח וזהו אחד מן הגביע וכפתורים ופרחים שבגוף אמצע של מנורה דכתיב ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ודרשינן לקמן כפתוריה תרי ופרחיה תרי לבד אותן (ד') שבכל קנה וקנה וטפחיים חלק הרי ח' וטפח כפתור הרי ט': **ושני קנים יוצאים**. מן הכפתור אחד אילך כו': **שבהן שלש גביעים כפתור ופרח**. שלא היו בגוף המנורה אלא תרי כפתורים ותרי פרחים כדכתיב כפתוריה ופרחיה וחד (חד) פרח אוקימנא בטפח הסמוך לטפחיים חלק הראשונים: **אלכסנדרים**. שנעשה באלכסנדריא של מצרים וארוכין וצרים הן וקרויים מדרנ"ש: **תפוחי הכרתיים**. מקום: **פרחי העמודים**. ציורין שמציירין בעמודים: **ונמצאו גביעים כו'**. מפרש לקמן:

כפתוריה. דמנורה גופה תרי: **ושית דקנים**. דיש בכל קנה וקנה כפתור כדכתיב שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח הרי חי וכפתור תחת שני קנים וכן לשנים האחרונים כדאמרן לעיל ושני קנים יוצאין ממנה האחד סר: **[וששה דקנים]**. בכל קנה כפתור ופרח כדכתיב בקנה האחד כפתור ופרח: **עד פרח**. ריבה לך הכתוב חד פרח: **אבן גדולה כו'**. ואם אינה גדולה אלא ט' טפחים למה לי אבן תחת הכהן: **שימי את**. אתה הוא המקשה לי בתמיה: **משפת קנים ולמעלה**. היתה ט' ומן הארץ ועד לקנים ט' כדמפרש לעיל: **הוא מיכלות זהב**. ופסוק הוא: **זהב סגור**. שבשעה שמוכרין אותו נסגרות כל החנויות שמוכרין את הזהב (יומא מה.): **והכתי' אין כסף נחשב**. אלמא עשיר הוה ואת אמרת כליתו: **ומי חסר כולי האי**. דקאמרת אלף הככר הכניסו אלף פעמים לכור עד שיעמוד על ככר אלמא בכל פעם חסר ככר: **קורדייקני**. שם מטבע: **כיון דקאי**. שנשרף יפה בימי שלמה קאי לפיכך לא חסר עכשיו אלא דינר: **ממקום טהרה**. מן השמים הראו למשה לנגד המנורה: **מכלל שהוא טמא**. כלומר מקבל טומאה: **בשלמא התם**. גבי שולחן איצטריך לאשמועין דמקבל טומאה משום פירכיה דריש לקיש: **לנחת**. שאינו מטלטל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה דכתיב גבי שרצים מכל כלי עץ או עור או שק (ויקרא יא) מה שק מיטלטל מלא וריקם: **שמגביהין אותו**. הלכך מיטלטל מלא וריקם הוא: **חום ביום הלקחו**. משמע כשמסלקים היה חום: **כתבניתם**. אארוך ושולחן ומנורה כתיב וכתוב אשר אתה מראה בהר אלמא הראוהו: **הכי נמי**. דמשכן של אש ירד מן השמים בתמיה: **הכא כתיב כמשפטו**. משמע הלכותיו נאמרו לו: **התם כתיב כתבניתם**. משמע דהראוהו כמותם: **חגור כמין פסיקיא**. אזור כרוך אומנים שרוצים לעשות מלאכה נאה חוגרין עצמן שלא יהו נגררין בבגדיהם: **ראש חדש**. בשעת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט ואינה ניכרת כדאמרינן בראש השנה (דף כ.). כזה ראיתם אם כזה ראיתם: **שרצים**. לא היה מכיר איזה טמא ואיזה טהור: **הלכות שחיטה**. לא היה מבין מהיכן היא מוגרמת: **וזה אשר תעשה על המזבח**. ועשייה תחילת זביחה [היא] וכתוב וזה אלמא הראהו באצבע: **פשיטא**. דאות אחת מעכבתן דכתיב וכתבתם כתיבה תמה (שבת קג.): **קוצו של יוד**. רגל ימיני של יוד: **הא נמי פשיטא**. הא לא נעשית האות: **שאין גויל מוקף לה**. שמודבקת באות אחרת והיינו דקתני כתב אחד מעכבן כלומר הלכות משפט אות אחת מעכבו למזוזה ותפילין: **תוכו של ה'**. רגל שבפנים: **יריכו**. רגל הימנית ל"א תוכו הגויל והחלק שבתוכו ובתפילין קמיירי:

איפסיקא ליה כרעא דה"י. בתפילין : **וי"ו דויהרג**. כל בכור אירע במקום נקב ונראה כמין יו"ד : **דלא חכים**. דאי חכים מבין שמחרף הוא לומר יהרג כלפי מעלה ואומר ויהרג : **לא טפש**. שאם טפש אינו יודע לקרות אלא אות שלימה : **כתרים**. כגון התגין דס"ת : **מי מעכב על ידך**. מה שכתבת שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים : **שהגיע לדבר**. שצריך טעם : **נתיישבה דעתו**. של משה הואיל ומשמו אומר אע"פ שעדיין לא קיבלה : **במקולין**. מקום הקצבין שוקלין בשרו כדאמר בברכות (דף סא :) שסרקו בשרו במסרקות ברזל : **שלשה זיונין**. ג' תגין קטנים בכל אחת בשין רגל השמאלית וכן בעין בראש הרגל הפנימי וכן כולם ואותם ג' תגין אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד למעלה : **שעטנז גץ**. והוא הדין לצדיק כפופה ולנון פשוטה : **דווקני**. שמדקדקים לעשות כתב מיושר : **חטרי לגגיה דחית**. לגגו של חית עושין למעלה כעין חוטר כזה כלומר הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם חי"ת היינו חי : **ותלו כרעיה דה"י**. רגל הפנימי של ה"י תלוי באויר ואינו דבוק לגגו : **הוה לו מחסה**. דהיינו הכי משמע על שבטחו ביי' עדי עד הוה להם ביה יי' מחסה צור מעוז לעולמים : **אחת בה"י ואחת ביו"ד**. חלק את שמו והטיף מכל אות ג' טיפין ומאותן טיפין נעשו מים ואש ואויר וכל העולם כולו וכן כתוב בספר יצירה : **שדומה לאכסדרה**. שפתוח מתחתיו : **שכל הרוצה לצאת**. ממנו לתרבות רעה יוצא : **מעלין ליה**. בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו : **ולעיילו בהך**. פתח התחתון דנפיק ביה : **לא מסתייעא מילתא**. דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה : **הוא יליץ**. (אותו) כלומר פותח לו להיות לץ : **מסייעין אותו**. אלמא בעי סיוע : **אית ליה תגא**. לה"י כתר קטן בסוף גגו דה"י : **מעשיהם אין דומין כו'**. וכבודו של זה גדול משל זה משום הכי ראשיהם כפופים דמתבייש מחבירו : **תרתני מילי אמר רב בספרים**. בהלכות ספרי תורה ולקמן אמרינן אידך מילתא דרב : **מצלת על כולן**. שאפילו טעיות בכל דף ודף אז מצלת עליהם הך דף שלימה ומתקן : **אי בההוא דף שלימה שלשה טעיות מאי**. מצלת או אין מצלת מי אמרינן שלימה בלי טעות או דלמא שלימה מד' טעיות אבל שלש לא איכפת לן : **הואיל ואתיהב רשות לתקוני**. ס"ת שיש ג' טעיות בכל דף מתקן להך דף בת ג' ומצלת על כולם אף על פי שיש ד' בכל שאר הדפין : **וה"מ**. דאמרינן ד' יגנז כגון חסרות שחסרו ממנו אותיות :

אבל יתרות לית לן בה. אלא גוררן: **מחזי כמנומר.** כשכותב ומגיה בו השיטין את מה שחיסר: **הוה ליה יתירות בספריה.** ד' בכל דף: **מקצר.** השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל בסוף הדף כזה: **כי קאמר רב.** יגמור באמצע הדף: **בחומשין.** קא ס"ד בשאר חומשין שאין עשויין כקדושת ספר תורה אבל עשויין הן בגליון כס"ת: **בחומשין של ס"ת.** כגון (בראשית נ) ויישם בארון במצרים וכגון בכל מסעיהם (שמות מ) ובהר סיני (ויקרא כז) וירדן יריחו (במדבר לו) יכול לכתוב באמצע הדף כדרך שגומר בשאר חומשין שאינן של ס"ת אבל לעיני כל ישראל מודי דבסוף הדף: **אף באמצע שיטה.** ובאמצע הדף: **באמצע שיטה דוקא.** ולא באמצע הדף: **שמנה פסוקים.** מוימת משה: **יחיד קורא אותן.** אדם אחד קוראן ואין מפסיק בינתים כדי לעמוד אחר ולקרוא: **אפשר ס"ת חסר.** ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ספר התורה הזה: **הקב"ה אומר.** ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב: **מכאן ואילך משה כותב בדמע.** ולא היה אומר אחריו מרוב צערו: **כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו'.** שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוה: **לימא דלא כר"ש.** דכיון דאמר ר"ש משה כתב הוה להו כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא אחר: **דאישתני.** דנכתב בדמע אישתני משאר ס"ת: **כחוטף מצוה.** ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי: **פחות מכאן או יתר על כן לא יעשה.** שתפרים של חבורי היריעות יפין בה כשאיין בהן יותר מדאי הלכך לא יעשה יריעות קצרות שלא יהו התפרים מקורבין יותר מדאי ולא ארוכות שלא להרחיקן יותר מדאי: **ולא ירבה בדפים.** לעשות שמנה בקלף אם קלף קטן הוא מפני שהדפין קצרים ונראין כאגרות: **ולא ימעט בדפין.** לעשות ג' (ביריעה) אם יריעה גדולה היא: **מפני שענינו משוטטות.** כשהדפין רחבים וטועה בראשי השיטות: **נזדמנה לו יריעה שיש בה ט' דפין.** למדת האחרים וצריך לקצרה מפני שאמרו לא יתר על שמנה: **אלא ד' לכאן וה' לכאן.** כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי: **בד"א.** דלא ימעט ולא ירבה בדפין: **בתחלת הספר.** אבל בסופו אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד יכתבנו בכל היריעה: **ואפילו דף אחד.** יעשה בכל היריעה: **אלא אימא פסוק אחד בדף אחד.** אם רוצה יעשה דף קצר מן תיבה אחת בשיטה אחת כדי שיגמור בסוף הדף: **שיעור גליון.** דס"ת:

ובחומשין. שאינן עשויין לס"ת אבל עשויין הן כגליון דס"ת: **לא ימעט**. לעשות אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה מפני ריוח הגליון: **מפני ריוח שבין שיטה לשיטה**. כגון אם שרטט באמצע הדף שני שיטין שאין ריוח כדי שיעור ביניהם לא ימעט הכתב מפני אותו ריוח:

דף - ל - ב

לא יזרקנה לבין הדפין. ולא יכתבנה חוץ לשרטוט הגליון של דף אע"פ שהתרנו לכתוב ב' אותיות חוץ לדף מתיבה בת חמש תיבה שלימה לא התרנו: **תולה**. מגיה בין השיטין: **מוחק**. בעוד שהכתיבה לחה: **וכותב**. השם על המחק אע"פ שאינו הדור כ"כ כגורר: **כיצד הוא עושה**. אם טעה בשם: **ולימא**. רב חננאל הלכה כר' יוסי: **ולימא**. רב יצחק הלכ' כר' יצחק: **משום דאיכא תנאי דאפכי**. דרבי יוסי כר' יצחק ור' יצחק כר' יוסי: **אהייא**. איתמר הא דר' חנינא: **ואם איתא**. דאהא א"ר חנינא לימא הוא נמי למילתיה בהדי הנך אמוראי: **בן חמש שנים**. אבן פקועה קאי: **הוא נמי נימא**. הך מילתא התם בשחיטת חולין בהדי זעירי: **בקולר**. ליהרג: **יכתבו ויתנו**. אע"ג דהוא לא אמר תנו דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו לשם נתינה קאמר משום דיוצא ליהרג דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם: **המפרש**. בים: **(דמאי. היינו) תרומת מעשר**. אחד ממאה כדמפרש בפי עגלה ערופה (סוטה דף מח.). ה"ג תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו. רישא דהך מתניי הכי איתא במס' דמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עשרן דמאי שואלו בשבת ואוכל על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה כו' וה"פ בשבת שאין לו מה יאכל דאינו יכול לתרום בשבת והקילו חכמים אצלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכלן על פיו תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוסר את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול סומך על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפריש מעשר קודם שמכרו לו ואוכל על פיו דנמצאת שלא חלה ע"ז שם תרומת מעשר דכבר נפטר: **פול המצרי**. מין קטנית ושמן פאזול"א: **שזרעו לזרע**. דאם זרעו לירק הוה אזיל מעשר דידיה בתר

לקיטה כדמפרש בר"ה (דף יג:) אבל מיני קטנית בתר השרשה אזלי: **צובר**
גורנו לתוכו. כלומר מערבן יפה ויתרום: **ונמצא**. חדש שבתוך התרומה
מתקן את החדש הנשאר וישן שבתרומה מתקן את הישן הנשאר:

א

-

לא

דף

נמדדת מבפנים. דאמרינן התם כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה
אלכסנדרית ושידה תיבה ומגדל שמחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים
ביבש יצאו מתורת כלי ואין מקבלין טומאה: **השידה נמדדת מבפנים**.
אם מחזיק חללה כוריים טהורה: **מבחוץ**. עובי הנסרים נמדד עמה
דרואין אילו היה חלל מבפנים היה משלים לכוריים: **עובי הרגלים**.
הרגלים עבים יותר מן הנסרים: **לבזבז**. מסגרת סביב לפיהם: **וביניהם**.
אותו אויר שבין הרגלים מתחת אין נמדד דלא אמרי' רואין כאילו שולים
יורדין עד סוף הרגלים: **טפח**. מקום חשוב הוא: **שמן תחילה לעולם**. בין
שנטמא באב הטומאה או בראשון או בשני הוי איהו ראשון דקיי"ל
(פסחים דף יד:) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה
ושמן משקה: **יין לא**. בתמיה דיין מי איכא למי"ד לאו משקה הוא: **אלא**
אימא ר"ש שזורי אומר יין. ולא שמן ודבש דלא הוו משקין ואהך קא"ר
חנניא הלכה כר"ש: **נתערב לי טבל**. דמאי בחולין ולא יכול להפריש ממנו
מפני חולין המעורבין בו ואעי"ג דדמאי לא מיחייב מדאורי"י במעשר
אפילו הכי הואיל ומיחייב מדרבנן הוה ליה מן חולין הפטור על טבל
החייב: **קח מן השוק**. דמאי מעם הארץ דהוי נמי פטור מדאורייתא על
הפטור דאורייתא: **ולימא קח מן העובד כוכבים**. דפטור מדאורייתא
וחייב מדרבנן: **אין רוב עמי הארץ מעשרין**. אלא מספקין בהו מחצה על
מחצה הילכך איכא למימר המעורב נתעשר וזה לא נתעשר אי נמי איפכא
כך שמעתי וקשיא לי אי"כ כשלוקחה מן העובד כוכבי' נמי שמא ע"ה זה
שמכר פירות הללו לא עשרן והוה ליה מן פטור על החיוב ונראה בעיני
שהטבל הזה טבל גמור היה וכיון שנתערב בחולין בטל דמדאורייתא חד
בתרי בטיל והוה ליה פטור מדאורייתא ורבנן הוא דאחמור ביה ואמור
טבל אסור במשהו והצריכו להפריש עליו תרומה ומיהו מיניה וביה לא
דחולין מתוקנין נפטרו לגמרי ואפי' חיובא דרבנן ליכא וא"ל צא וקח מן
השוק ועשר עליו לפי חשבון טבל שבו קסבר רוב עמי הארץ מעשרין הן

והוה ליה פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן כי האי ונימא ליה קח מן העובד כוכבים דפטור נמי מדאורייתא דקס"ד יש קנין [לעובד כוכבים להפקיע] כו' וחייב מדרבנן קסבר אין קנין לעובד כוכבים א"ד כו' קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין ושמא זה שמכרו לא עישר והוה ליה חייב מדאורייתא וטבל המעורב בה פטור מדאורייתא: קשי. פריד:

דף   לא   -   ב

מי קאמר במשנתינו. דמשמע משנה ולא ברייתא: **קרע הבא בשני שיטין.** אם נתקרע גליון של ספר תורה ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב יתפור: **בשלש אל יתפור.** אלא יסלק את היריעה: **עתיקא.** קלף ישן מיגניא קריעה: **אפיצן.** הוי שחור כעתיקא אפיצן מתוקן הקלף בעפצין שקורין גל"ש: **והני מילי.** דתופר: **בגידין.** יתפור אבל לא בגרדים פינדי"ש בלע"ז: **בין דף לדף.** אם נקרע עד כנגד הכתב שאילו היה בכתב היה יותר מג' שיטין: **ובין שיטה לשיטה.** אם נקרע יתפור או לא יתפור: **שתיים שתיים.** שיטות קצרות שיטה שיטה בת שתי תיבות: שתיים בזו וג' בזו וא' בזו מאי: **כל שכן.** דכשרה שעשאה כשירה דאז ישיר משה ששיטה אחת ארוכה ושיטה אחת קצרה שאין ממלא כל השיטה: **או שירה כמותה.** שכתב השירה כשאר התיבות אריח על גבי אריח: **שתיים שלש ואחת.** היינו כשירה: **שלא יעשנה כקובה.** כזה כאהל רחב מלמטה וקצר מלמעלה דהיינו אחת שתיים שלש: **זנב.** שלש שתיים ואחת כזה: **על הארץ בשיטה אחרונה.** כלומר אין בשיטה אחרונה אלא שתי תיבות הללו: **בסוף שיטה.** היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה: **בתחילת שיטה.** היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה: **מ"ד בסוף שיטה.** כדי שיהו שמים על הארץ דמשמע כדכתיב כי כגבוה שמים על הארץ כן יאריך ימיכם: **ומ"ד בתחילת שיטה.** כלומר בעי ארחוקי ארץ משמים דהכי משמע כי היכי דמרחקא שמים מארץ כן יאריכו ימיכם: **דכריד לה מאחד כלפי שמע.** לאחר שנכתבה כופלה מצד שמאל לצד ימין כשהניחה בדלת והיינו מאחד כלפי שמע שראש השורה שמע ישראל וסופה יי' אחד והתחיל לכופלה מאחד וקיפל ובא עד שמע: **דוכסוסטוס.** קלף שלא נקלף: **כמין דף.** כמין עמוד שבספרים ארוכה וקצרה:

אמרתי לו רבי מה טעם. אתה עושה אותם פתוחות והלא בתורה סתומות הן אותו ריוח שלאחר ובשעריך הוא סתום (שמאל של שיטה) והריוח באמצע השיטה: **אמר לי הואיל ובתורה אינן סמוכות**. הנך שתי פרשיות שזו כתובה בואתחנן וזו כתובה בוהיה עקב לפיכך אנו עושין פתוחות: **מאי לאו אפתוחות**. קאמר רב זה דהלכה כר"ש: **אטבא דסיפרי**. גלועיין עץ סדוק הנושק דפי קונטרס שלא יכפלו: **אית ליה מנהגא**. כדמפרש אם יבא אליהו כו': **מנעל לכתחילה**. למ"ד אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו קסבר מנעל השתא לכתחילה לא עד שיבא אליהו ויורה כו'. למ"ד אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו מכלל עד שיבא אליהו ויאמר לא תחלצו במנעל חולצין כו': תפילין קדושתן חמורה ממזוזה שיש בהן ד' פרשיות: **הכא סתומות**. בס"ת והכא פתוחות במזוזה אלא ש"מ במזוזה נמי סתומות הן: **ודילמא להשלים**. דילמא הא דדייקינן הא מורידין עושין שאם חסרה מתפילין מזוזה: **קלף כותבין עליו במקום בשר כו'**. אלמא תפילין אי אפשר לעשות מזוזה דהא על הקלף נכתבו: **ומשני למצוה**. מצות תפילין על הקלף ומזוזה אדוכסוסטוס אבל אם שינה אין בכך כלום הילכך אם מורידין עושין: **והתניא שינה פסול**. ומשני בתפילין קמיירי

דאם כתבן אדוכסוסטוס פסול אבל מזוזה אקלף שפיר דמי: **והא בעיא שרטוט**. כדמפרש לקמן ובתפילין לא אשכחן דבעי שרטוט: **מגרס גריסין**. רהוטים הם בפי כל אדם ואין טועין בהם הילכך אין צריך להעתיקם מספר אחר: **כף כדא אארעא**. כפה כד על הארץ: **והניח ס"ת עליו**. לפי שהיה ס"ת מונח על ראשה והיה רוצה לישב על המיטה: **ונדמה לו**. מרוב צער כמי שהכישו נחש: **על גבי קרקע**. היה ס"ת מושלך דאיכא

בזיונא יתירא לכך נצטער: **כתבה איגרת**. בלא שרטוט ולא דקדק בחסרות ויתרות כאיגרת בעלמא: **כתיבה כתיבה**. וכתבתם על מזוזות וכתב לה ספר כריתות אי נמי כתוב זאת זכרון בספר מה ספר בעי דקדוק אף מזוזה בעיא דקדוק: **תלאה**. למזוזה על הפתח במקל: **שהניחה אחורי הדלת**. שקבעה בכותל אחורי הדלת: **סכנה**. מן המזויקים שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח כהילכתה: **היו עושין בפונדקותיהן כן**. פונדק היינו בית שלנין בו עוברי דרכים בדרך ואין חייבין במזוזה דלאו דירת קבע הוא כדתניא לקמן בהתכלת הדר בפונדקי בארץ ישראל כל שלשים יום פטור מן המזוזה ושל בית מונבז המלך כשהיו מהלכים בדרך נושאים מזוזות עמהם ותולין אותן בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה לפי שלא היו דרין לעולם דירת קבע אלא הולך היה מעיר לעיר במלכותו: **בתוך חלל הפתח**. ולא מבחוץ: **פשיטא בשעריך כתיב**. דהיינו מקום סגירת השער:

א

-

לג

דף

בטפח הסמוך לרשות הרבים. (כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה) אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה כי אתי לביתיה: **כמה דמרחיק**. מן הבית טפי מעלי ויניחנה מבחוץ קמ"ל: **על שני דפיין**. חציה בדף זה וחציה בדף זה: **בשני סיפיין**. בשני מזוזות של פתח: **ראויה לשני סיפיין**. שהניח גויל חלק בין דף לדף וראוין לחלק לשתיים חציה כאן וחציה כאן: **אבקתא**. אותו חור שבאיסקופה שציר הדלת סובב בו: **היכי דמי**. האי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה: **כגון פתחא דתרי בתי בי גברי ובי נשי**. אדם שחולק ביתו חציו להילוך אנשים המחזרין בביתו וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בהצנע ויש פתח בין זו לזו ופתח לכל בית לרה"ר ואמריי לקמן (דף לד.) מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה והכא בפתח שבין זו לזו לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה אי יציאה מהאי להאי ואי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו ההוא צד שהחור בו חשיב בית ודרך ימין כשנכנסין בו נותנין מזוזה: **תלי דשי ברישא**. העמיד הסיפא בבנין תחלה ואח"כ קבעינהו המזוזות דגמרינן מציצית דכתיב בה תעשה ולא מן העשוי ואי קבענא תחילה המזוזה

בסיפא והדר הסיפא בבנין הוה ליה עשוי המזוזה קוד' שתבא לידי מצוה :
עשאה כמין נגר. שקבעה ותחבה בסף כנגר שתוחבין הנגרין בכותל כזה
פסולה. דמצות' לתתה באורך בסף כזה. נגר קביליא : **ההוא פתחא דעייל**
ביה רבי לבי מדרשא. פתח קטן היה לו לרבי אצל מקומו ונכנס ויצא בו
כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם : **איסתוירא**.
היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כזה כשירה : **עבידא**
כסיכתא. נגר כשל אומנים כזה פסול. ל"א איסתוירא כי היכי דמקום
חיבור השוק והרגל הוי השוק זקוף מלמעלה והרגל שוכב כזה כך הניחה
למזוזה כשירה הואיל וראשה אחד זקוף : **רגיל הוה**. רוב הנכנסין לבית
המדרש באותו פתח : **הלך אחר הרגיל**. אם יש ב' פתחים לחדר א' באותו
פתח שרגיל לצאת ולבא יותר יניח המזוזה : **בתחילת שליש העליון**.
ימדוד מלמטה שני שלישי הפתח ולכשיכנס לתחילת שליש העליון יתן
המזוזה : **מה קשירת תפילין בגובה הראש**. כדאמרי' בהאי פירקא (דף
לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס : **אף נתינת מזוזה בגובה הפתח**.
ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שליש
העליון מלמטה למעלה : **להרחיקה**. כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן
התקרה ולעולם כרבי יוסי : **מצוה בטפח הסמוך כו'**. פירשתי למעלה :

ב

-

לג

דף

דתינטריה. לכל הבית מן המזיקין : **על יד ימינך**. דמזוזה ליד הימין היא
בכניסתו : **העמיק**. החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה : **פצים**. דהיינו סף
מזוזה של צורת הפתח : **או שטלה עליה מלבן**. לבנה שלאחר שקבע
המזוזה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד הפתח אם יש בעומק הפצים או
באותו מלבן (שלה) שטלה על המזוזה טפח דהשתא היא מזוזה תחובה
בעומק הכותל טפח צריך מזוזה אחרת כו' : **טלה**. לשון טלאי פלשטר"א :
בפתח שאחורי הדלת. כגון שיש במקצוע הבית פצים קבוע ושני פתחים
מחותכין אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה בפנים בחלל פתח
הדרומי וכשהדלת סתום הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עובי
בפצים המבדילן טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי
הואיל ואין המזוזה בחללו ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי כמונח
באותו פתח עצמו וכן שטלה מלבן לפצים משני צדדים והמלבן ריבה את

עביו והבדיל את הבדלתו פי' אחר שדרך עשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד והכי קאמר או שטלה עליה מלבן ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש בין פתח לפתח טפח הוי שניהם חשובין וצריך מזוזה אחרת לקטן: **הא בהדיא קתני לה**. בסיפא דההיא: **כיצד קתני**. והכי קאמר הניחה בפצים או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח כו' כיצד כגון פתח שאחורי הדלת: **מלבן של קנים**. שלא מצא מזוזות עץ ועשה צורת פתח של קנים מלבן מזוזה סף: **חותך**. חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה באותו מקום חתך: **אבל חתך בשפופרת**. והניח מזוזה בתוכה ואחר כך העמיד המלבן בצידה לא משום תעשה ולא מן העשוי: **פיתחי שימאי**. מקולקלין ואשמים כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (דף לב:): **תקרה**. אסקופה עליונה: **שקפי**. מזוזות ל"א תקרה שאין הבית מקורה שקפי אסקופה עליונה: **פצימין**. עמודים: **אכסדרה**. שלשה דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש דופן מעט המחזיק את הסכך: **הואיל ואין לה פצימין**. אוישריא"ש ואותה פתיחה לא פתח הוא: **הא יש לה פצימין חייבין**. בתמיה ואמאי חיזוק לתקרה הוא דעבידי הפצימין ולא לשום פתח: **אלא לחזוק תקרה**. שלא תפול: **אספלידי דבי מר**. אכסדראות דבי רבה: **בית שער**. בית קטן שעושין בצד שערי חצירות ויושב שם שומר הפתח: **מרפסת**. אלואייר"א: **חייבת במזוזה**. מדרבנן קשיא לאביי: **ההיא דקתני חייבת באכסדרא דבי רב**. שיש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: **אינדרונא**. קמבר"א: **באכסדרא רומיתא**. עשויה חלונות חלונות וקורין לויאי': **בית שער הפתוח לחצר כו'**. בעי ב' מזוזות אחת בפתח שמן בית שער לבתים ואחת בפתח שמן החצר לבית שער: **נדון כקיטוניות**. וצריך מזוזה: **נדון כבית שער**. באויר ואין צריך מזוזה: **מגינה לבית**. באותו פתח שבין הגינה לבית שער דכ"ע חייב דביאת בית שער הוי אותו שער שבו נכנסין מן הקיטונית [לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה ולי נראה איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית] שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקטוניות כ"ע לא פליגי דחייב: **כי פליגי מבית לגינה**. פתח החיצון שיוצא מבית [שער] לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה: **מר סבר עיקר בית שער כו'**. לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה: **ומר סבר עיקר בית שער לגינה נעשה**. ליציאה מקיטונית לגינה הילכך נדון כאויר ולא כבית שער: (מר סבר הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטורה) ל"א ועיקר היא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה

לבית דהיכר ציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי דחייבת: **קיטונית עיקר**. וחייב ואף על גב דציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר הני מיילי בפתח דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה חייב ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטור:

א

-

לד

דף

והילכתא כרב ושמואל לחומרא. ומצריך מזוזה לתרווייהו דס"ל כרבי יוסי: **לול הפתוח מן הבית לעלייה**. זהו דרכן ארובה באמצע העלייה ועולין לה מן הבית במעלות ועושין ד' מחיצות סביב המעלות למטה כדי שלא ירד אדם מן העלייה לבית כי אם ברשות בעליה ועושין פתח במחיצות וכן עושין בני עליה ד' מחיצות סביב הארובה למעלה ובהן פתח: **אם יש לו ב' פתחים**. אחד בבית ואחד בעלייה כדפירשתי: **אע"ג דרגיל בחד**. מינייהו טפי דהא דאמרן לעיל הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בבי ורגיל בחד בטילה אידך לגביה אבל תלתא לגבי חד לא בטלי ל"א מתשובת הגאונים הלך אחר הרגיל שהיה רגיל שבני אדם רגילים לצאת ולבא בו ולמעוטי פתחא דרבי שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאיתווי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים אבל ב' פתחים או ג' לחדר אחד וכולן נעשו לביאת כל בני הבית שהיו מרובין ותשמיש אחד בחדר תדיר והוצרכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה. ואף על פי שנתמעט תשמיש ואינן צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן: **דאקרנא**. בקרן זוית של בית: **והא אין לה פצימין**. מזוזות אלא ראשי הכתלים: **עדי**. הרי כלומר אלו ראשי הכתלים הן הן פצימין: **פצים אחד**. שהיה הפתח אצל הזוית וציר הפתח הוא הזוית ואין אצלו כלום ואין לו פצים אלא סף שסוגר בו: **כר"מ**. מפרש לקמן דמחייב מזוזה לבית שאין לו אלא פצים אחד: **מאי היא**. מנלן דמימין: **ביאתך מן הימין**. דרך ימין לביאה: **דרך ביאתך**. לביאה ולא ליציאה: **מימין בבוא איש בית ה'**. כשהיה אדם נכנס לפתח עזרה מזרחי והולך למערב ה"ל אותו ארון מימין שהיה נתון אצל קיר צפוני של מזבח מימין בבוא אצל המזבח אלמא דרך ימין הויה ביאה וכל דבר הנתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין: **מיעט הכתוב למזוזה**. שאם אין בו אלא פצים אחד חייב: **שאין תלמוד לומר שתי**. דמיעוט מזוזות שתיים: **להלן כתיבה**. וכתב לה ספר (דברים כד): **ולהלן כתיב**. וכתבת על

האבנים : **ספר כריתות נוהג לדורות**. כתיבת אבנים הוראת שעה היתה : **שנאמר להלן כו'**. כלומר וצריך ליכתוב בדיו בין במזוזות בין בגט כמו שנאמר מפיו יקרא אלי וגו' כלומר מהאי קרא נפקא דספר בדיו בעינן : **רחמנא אמר על מזוזות**. דמשמע כתבם על הסף ממש ולא באגרת : **כתיבה תמה**. ואין כתיבה תמה על העצים ואבנים אלא על הספר : **והדר**. שימה במזוזות : **ג"ש**. כתיבה כתיבה : **ליכתבא אבנים**. יחקקה בסכין על האבנים דהויא כתיבה תמה : **והדר ליקבעה**. לאבן אסיפא בצורת הפתח ואיקיים כתיבה תמה והדר על המזוזות :

דף - לד ב

לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד'. מכאן שכותב ד' פרשיות בד' בתים : **טט בכתפי שתים**. באותו מקום קורין לשתים טט : **על ד' עורות**. ד' חתיכות קלף ויניחנה בד' בתים של ד' חתיכות קלף : **בד' בתים בעור אחד**. שמפשיטין עגל קטן [ולוקחים חתיכת עור] ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונוטלין את הדפוס ונעשים בתים מאליהן : **ואם כתבן בעור אחד**. שעשה עור אחד וכתבו בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמה שפירשנו : **וצריך שיהא ריוח בין הפרשיות**. כשיכתבם שלאחר שכתבן בעור אחד יחתוך מלמעלה העור כמין ד' אצבעות ויניחן בד' בתים ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד : **ביניהם**. בתוך הד' בתים של עור האחד : **שנותן חוט או משיחה**. בין כל בית ובית : **ואם אין חריצן**. החריץ שבין כל בית ובית אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחיצות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ : **כותבה על עור אחד**. כל הארבע פרשיות : **בד' עורות**. בד' אגרות : **וצריך לדבק**. את הד' אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו"ד : **אות**. סימן : **והיה לך לאות**. אפי' לך לא יהא אלא אות אחת דכי הוו בפנים ד' אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחריים שאין רואין אלא חיצון חשוב אות אחת אבל לך המשמש בהן וניכר ממשן של ד' אגרות כל אחת לבדה הוו ב' אותות : **אינו צריך**. לדבק : **יהודה ברבי**. יהודה החכם : **ויש לו ב'**. (זוגות) תפילין של ראש העשויין בד' בתים : **שטולה עור על אחת מהן**. על הד' בתים מכסה עור אחד ונראין כבית אחד : **ומניחה**. בידו אע"פ שאין מדבוקות בפנים : **מתוך דבריו של**

רבי יוסי נשמע שחזר בו רבי יהודה. ואין צריך לדבק: **תפילין של ראש חמורה קדושתה.** שרובו של שדי נעשה (בקשר) בשל ראש שי"ן דל"ת אבל בשל זרוע אין אלא יו"ד שיש שם רצועה קטנה כשיעור רחב אצבע ובסוף ראשה מעט כמין יו"ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגוי ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש (לקמן לה): **עתיקתא.** שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ולעשות של יד: **ולמאן דאמר.** בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:): **הזמנה מילתא היא.** ומשזימנה לצורך הראש אין רשאי לשנותה לשל יד: **כגון דאתני עליה.** מעיקרא לשל יד אי צריך להם: **כיצד סדרן.** סדר הנחתן: **כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח.** כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאל של זה: **והקורא קורא כסדרן.** כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו ונמצא קוראן כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא: **החליף.** כדמפרש:

א

-

לה

דף

גוייתא לברייתא. שכתב והיה כי יביאך קודם לקדש דנעשית פנימית חיצונה: **אבל גוייתא לגוייתא.** כגון אם הקדים שמע לווהיה כי יביאך: **או ברייתא לברייתא.** כגון והיה אם שמוע בשמאל קדש בימין של מניח: **תיתורא.** גשר לאחד שנתן האגרות בבתיים דרך הפה הרחב שהבתים עשויין כעין בתי ידים שקורין גוטי"ן ומכניס האגרות דרך הפה ונותנם בבתי האצבעות וחותרך מגי' הדפנות מכל אחת מעט והד' נשאר ארוכה וכופלה לאותו אורך ומטילה על חודן של גי' הדפנות ותופר חודן של גי' דפנות על רחבו של זה והוא בית מושבו של תפילין ונראה כעין דף של גשר: **מעברתא.** כשנותן הרצועה של תפילין סביב אותו תיתורא יכפיל הקלף סביב הרצועה כעין שעושים לפי המכנסים שלא תהא הרצועה קבועה אלא כשהוא רוצה מושכה אילך ואילך ומאריך ראש זה ומקצר ראש זה ולשון מעברתא שמעבירה ומושכה לכל צד שירצה: **שי"ן של תפילין.** לבית חיצונה עושין כמין קמטים דקים בקלף ונראין בו כעין שי"ן: **וצריך שיגיע חריץ.** שבין בית לבית עד מקום התפר למטה כלומר

עד בית מושבו דהיינו תיתורא : **כיון דמינכר** . חריץ למעלה קצת אין צריך להגיע למקום התפר : **קילפא** . קלף : **ריעותא** . נקב : **אלא במינן** . של עור ולא של משי ופשתן : **אדומות לא יעשה** . מפני גנאי שמא יאמרו גרדן הוא ומדס חטטיו נצבעו והאדימו הרצועות : **ודבר אחר** . שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבעו בדם : **של תכלת** . דלאו מינן הוא : **מבפנים** . אפילו לבנות ודא"ר יצחק שחורות מבחוץ : **דמתהפכין ליה** . מה שבפנים בחוץ ונראה האודם : **תפילין מרובעות בתופרן** . בתפירתן ישמור את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויקצר רחבו שקורין דגרזלי"ר : **ובאלכסון** . שיהא ריבוען מכוון ארכו כרחבו כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חכמים (סוכה דף ח.) כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ולא יהא ארכו יתר על רחבו שאפי"י יש להו זווית פסולין : **תפילתו עגולה** . בית מושב תפילין עגול שאין להם בית מושב אלא כמין דופן ביצה : **סכנה** . שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו : **ואין בה מצוה** . דמרובעות הלכה למשה מסיני : **כאמגוזא** . שעור בית מושבם חדוד ביותר אבל עגול כעגיל וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם [בית] מושב : **טבלא** . זהו עור של בתים : **שתים** . שני דפנות בשני בתים : **זה שלא כנגד זה** . כגון שנפסק בית ראשון ובית ג' ואחד שלם ביניהם זה כנגד זה [בתים הסמוכות] ל"א זה כנגד זה בתוך אויר חריץ אחד נפסק דופן בית זה ודופן בית שכנגדו זה שלא כנגד זה זה שנפסק זה באויר אחד וזה באויר אחר שאין קרע רואה את חברו שהבית מפסיק ביניהן : **לא אמרן** . ב' בתים הסמוכים דפסולים : **בחדתתא** . ונפסקו ודאי עור מקולקל הוא : **דמתלי בשילחא** . כשאוחז בעור ומפשט : **והדר חלים** . כשמניחן חוזר וכווץ : **שילחא** . עור כמו (ויקרא א) והפשיט וישלח : **(אף ע"ג דהדר) חלים** . לשון חיבור שמחבר הקמט למקומו :

ב

-

לה

דף

א"נ כל היכי דמיתלי במתנא . כשאוחז אדם ברצועה התלויה בהן ואתו תפילין אבתריה ואינן נתקין חדתא ואידך שנתקין עתיקא ל"א אתיא אבתריה שמתפשט העור הויא חדתתא : **קשירה תמה** . שתהא הקשירה נאה ואם יש קשר אחר ברצועה לבד מקשר שקושרין בראש תו לא הויא

קשירה יפה לשון אחר קשירה תמה רצועה שלימה ולא קשורה : **ועייליה לתפירה לגאן**. שלא יראה ויהא כשלימה : **מה עמא דבר**. וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה : **גרדומי רצועות**. מה שתולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שירים ונשתיירו גרדומין כשירין גרדומין היינו שירים : **שיעור תכלת**. מפרש בפרק התכלת (לקמן דף לח) : ושיעור אזוב מפרש בפ"ק דסוכה (דף יג.) : **גרדומים**. (שירי) שיריהן : **מכלל דאית להו שיעורא**. לתליית הרצועות לבר הקשר מדמני להו שירים לגרדומין : **מחוי כפוף**. [אורך הרצועה תהא עודפת על הקשר] כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה : **פשוט**. כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי (פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה. צרדה לשון צרתא דדא צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל : **רבה**. כשמניח תפילין קשר ליה ברישיה ושירי הרצועות פשיט ושדי להו ותולין על כתיפו מאחריו : **ומתלית להו**. לרצועות התלויות היה גודלן ומשלשן טרניי"ם בלע"ז : **כדידן**. כמנהג שלנו [ותולין לפניו] : **קשר של תפילין**. שישים הרצועות על ראשו [בענין] שיהא דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודל"ת נראה בקשר ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד : **ונוייהן לבר**. השם יהא נראה מבחוץ לשון אחר נוייהן של רצועות שהן חלוקות מצד אי' וצבועות שחורות והוא נוייהן וראיה לדבר מדאמרינן איתהפיכא ליה רצועה דתפילין אי"ל ולא סבר לה מר ונוייהן לבר והכי אמרינן לעיל שמבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך צד הרצועה התחתון למעלה ונראה : **איתהפכא ליה**. שלא היתה הדל"ת ניכרת מבחוץ : **לאו אדעתאי**. שוגג הייתי : **שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש**. שכתוב בו רוב השם שי"ן ודל"ת : **קשר של תפילין**. מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים כדכתיב ויראו ממך : **למעלה**. בגובה הראש ולא למטה בצואר : **כלפי פנים**. ממול עורף ולא בצידי הראש ל"א כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והנוי של דל"ת מבחוץ כדאמרן ונוייהן לבר : **בידרי**. שם : **מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן**. משמע לאחר שהניחן : **אביי ורבא דאמרי תרוייהו**. מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא :

בין תפילה לתפילה. בין של יד לשל ראש דסיפר קודם שיניח אותן על הראש: **להניח.** דבשל יד מתחיל להניח: **מצות תפילין.** דעכשיו גומר את המצוה: **לא סח.** אין מברך אלא על של יד בלבד: **סח מברך שתים.** כדשלח רב חייא: **סח בין תפילה לתפילה.** ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה: **עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה.** כדאמרינן בפרק משוח מלחמה (סוטה מד:) הירא ורך הלבב מעבירות שבידו: **והיו.** משמע שתים כל זמן שיהו בין עיניך יהו שתים כל זמן שאותן של ראש מונחים אותן של יד נמי מונחין אלמא דראש חליץ ברישא: **תפילין.** שהניחן קודם עמוד השחר מברך עליהן משעת הנחתן משעת זמן הנחתן דאמר בפרק קמא דברכות (דף ט:) בק"ש אחרים אומרים משיראה חבירו מרחוק ד' אמות ואמרינן התם לתפילין כאחרים כלומר להנחת תפילין כאחרים: **שמא יאבדו.** אם ישאם בידו: **מניחם.** בראשו: **ממשמש בהו.** דהוי כאילו מניחן: **שתכלה רגל מן השוק.** לאחר שחשכה: **מודים חכמים לרבי יעקב שאם חלצן כו' אין חוזר ומניחן.** דלילה לאו זמן תפילין הוא כדאמרינן לקמן: **מצלו בהו באורתא.** תפלת ערבית כר' יעקב: **לא חולצין.** אם מונחין ולא מניח אם חלוצין:

ה"ג מימים ולא כל ימים כו': אלא לפסח בלבד. וה"ק עשה פסח משנה לשנה: **נפקא ליה.** כלומר לעולם קסבר לילה זמן תפילין הוא ושבת מימעיט ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא: **שהן עצמן אות.** בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא וגו': **עובר בלאו.** דכתיב ושמרת וכל השמר לא תעשה הוא: **השמר דלאו לאו.** רבי אלעזר סבר השמר דכתיב במילתא דמזהר רחמנא לא תעשה הוי לאו גמור ללקות כגון (דברים כד) השמר בנגע צרעת דמשמע שלא יקוץ בהרתו וכן (שמות לד) השמר לך פן תכרות ברית וגו' אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע לעשות תפילין עשה הוא: **ואם לשומרן.** שלא יאבדו מותר להניחן אפילו לאחר

שקיעת החמה: **קסבר הלכה**. דלילה זמן תפילין הוא: **ואין מורין כן**.
שמה ישכחם וישן בהן מדקאמר ליה לשומרן קבעינא: **ידי יסדה ארץ**
וימיני וגו'. מדכתיב ידי וימין ש"מ יד היינו שמאל:

א

-

לז

דף

ר' **יוסי החורם**. חוטמו משוקע כדאמרי' בבכורות (דף מג:). חרום זה שחוטמו משוקע: **מצינו ימין שנקרא יד**. ולא ילפינן מהכא: **מה (מזוזה) כתיבה בימין**. כשכותבין המזוזה בימין דרוב בני אדם כותבין בימין אף קשירה נמי עבד קשר בימין ומדקשר בימין מכלל הנחה בשמאל דאי הנחה על ימין שוב אינו יכול לקושרה בימין: **מידכה בה'**. מדכתיב בה"י כהה משמע לשון נקיבה שמע מינה בשמאל קאמר דאין בה כח כנקיבה ל"א ידכה יד כהה עמיא בלא כח: **כתנאי**. דאיכא תנא דיליף שמאל מידכה כרב אשי ואיכא דלא יליף: **לרבות את הגידם**. שאין לו יד דידכה דמשמע יד רצועה ומקולקלת: **אין לו זרוע**. שמאל: ימין של אטר הויא שמאל לדידיה הואיל ורוב כחו בשמאלו: **בשולט בשתי ידיו**. ששתיהן שוות לו בכח דכיון דאף בימין נמי שולט הלכך מניחה בשמאלו לפי שהיא שמאל לכל אדם ואע"ג דלדידיה הויא ימין: **קבורת**. בדרו"ן: **היכא**. אקדקוד קאי: **רופס**. רך כשהוא קטן בן שנה: **או קום גלי**. או עמוד וצא בגלות או קבל עליך שמתא דאחוכי חייכת בי: **עשר סלעים**. דחד בכור הוא ואית ליה תרי רישי וחשיב כתרין ואע"ג דיולדת תאומים לא יהיב אלא ה' סלעים כדאמרינן בפ' יש בכור לנחלה (בכורות מח.) אפ"ה התם הוא משום דאי אפשר לצמצם אבל הכא חד הוא ואפשר לצמצם שיצאו כאחד והוי שניהם פטר רחם: **שומע אני אפי' נטרף**. נהרג בתוך ל' יום נמי חייב דאף על גב דכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה אפ"ה הכא איכא למימר אם לא נהרג הוי חי ל' ובכור מעליא הוא:

אך חלק. אך פדה תפדה (במדבר יח) והאי נמי כנטרף דמי שהרי לא יחיה :
בגולגולת תלא רחמנא. לפדיון בכור דכתיב (שם ג) חמש שקלים לגולגולת
 והאי אית ליה תרי ואי משום אך חלק השתא מיהא לא מית : **גובה.**
 קיבורת דהוא אצל הכתף : **ידך ממש.** כף : **מה להלן בגובה שבראש.**
 כדילפינן לקמן מקראי : **ולא לאחרים לאות.** שלא יראו החוצה ואי בכף
 מיתחזי לכ"ע : קיבורת כנגד הלב היא : **הוה ציריא בידיה.** מכה היתה לו
 אצל הקיבורת ונקרע חלוקו שם כדי שלא תדחק המכה והיו נראין
 התפילין דרך הקריעה : **במקום לך לאות איתמר.** מקום שרוב בני אדם
 אין נראה לאחרים דהיינו קבורת ולעולם אם נקרע שרי : **בין עיניך ממש.**
 בגובה עיניו : **שעושה קרחה.** [שיש בו] שער ואם מורטו עושה קרחה : יד
 בנגע אי שער לבן וראש בנגע אי שער צהוב דכתיב בפרשת נגעים גבי ראש
 וזקן בעי שיער צהוב לטמאו אלמא מקום שער מטמא (בשער צהוב) :
לאפוקי בין עיניך. דאיכא שער דגבות עינים ואיכא בשר ובעי תרתי שער
 לבן בבשר ושער צהוב במקום שער : **מאי בינייהו.** מ"מ בין למר ובין למר
 בעינן ד' ציצית כדכתיב (דברים כב) על ארבע כנפות כסותך : **סדין.** דפשתן
 בציצית בתכלת דעמרא הוא איכא בינייהו לת"ק דאמר מצוה אחת הן
 הלכך אי חסר סדין ציצית אחד ליכא מצוה והווי להו אינך כלאים ולרבי
 ישמעאל לא הווי כלאים דהשלש שנשארו שלשה מצות הן : **בעלת חמש.**
 שחתך מקרן האי באלכסון והווי בה שני קרנים ותנא לקמן בהתכלת (דף
 מג) : טלית בעלת חמש חייבת בציצית ויליף מריבויא דאשר תכסה בה
 לת"ק דאמר מצוה אחת הן סבר ארבעה דוקא למצוה אחת וכי רבי
 רחמנא בעלת חמש להטיל ארבע כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישי
 ומצות ציצית בדי כנפות ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן [ארבע] מצות כי
 רבי רחמנא בעלת חמש נמי להטיל לכולהו רבייה דהא כל חד מצוה באנפי
 נפשה : **דרב הונא איכא בינייהו כו'.** וכ"ע אית להו דרב הונא מיהו הטיל
 לשלש ולא לד' לת"ק הויא מצוייצת שלא כהלכתה וחייב חטאת דהווי
 להו ציצית משוי ולרבי ישמעאל (נהי ד) הויא מצוייצת כהלכתה דג' מצות
 (מיהא) איכא ואינו פסול ודרב הונא בעשויה בפסול (דהאיכא שלשה
 מצות) : **דבצריה לגלימא.** שחתך אחד מן הקרנות חתיכה כגון פגימה
 דנראין כשני קרנים : **לא עבד כלום.** לפוטרה מן הציצית : **שוייה טלית**
בעלת ה'. וחייבת : **האי מאן דצייריה לגלימיה.** שהיתה טליתו ארוכה
 וכפלה ותלה הציצית בקרנות הכפל אף על גב שצררה ודיבקה שלא
 תחזור לאיתנה לא עבד כלום דסופו להתיר ולחזור לאיתנה ונמצאו

ציצית באמצעותה ואנן כנפות בעינן הלכך מהשתא כמאן דשרייה דמיא :
כל חמתות. נודות הצרורות שאין שוליהן תפורין אלא צרורין טהורין
דאין מקבלין טומאה דרואין כאילו ניתר הקשר וליכא בית קיבול והוי
ככלי הנקוב במוציא רימון : **חוץ משל ערביים**. דדרכן בכך : **האי מאן**
דחייטיה לגלימיה. שכפל לטליתו כדפרישית ותפרה שלא תשוב לאיתנה
ואפי"ה לא עשה כלום דכמאן דשייריה דמיא : **אם איתא דלא מיבעיא**
ליה. אם ארוכה היא לו ואינה צריכה לו ארוכה כל כך לפסוק אותו כפל
ולישדייה ואחר כך יתלה הציצית : **הלכה כרבי ישמעאל**. וכי הנך שינויי
דאמרן לעיל מאי בינייהו : **שבתא דרגלא**. שבת שדורשין בהילכות הרגל
כדקיי"ל (פסחים דף ו.) שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום :
איפסיק קרנא דחוטי. ציצית דמר בר רב אשי : **מהתם**. דאיפסיקא :
שדיתיה. הייתי משליכה מעלי דלית הלכתא כרבי ישמעאל אלא כתנא
קמא וכיון דחסרו אין בה מצוה והויא כמשוי :

א

-

לח

דף

בלאו דלא תסור. כגון טלטול איסור מדרבנן ואבנים מקורזלות מותר
להכניס לבית הכסא משום כבוד הבריות אבל לשאת משא דכתיב בהדיא
לא דחי כבוד הבריות : **איכא דאמרי מהתם אמר ליה**. רבינא איפסיק
קרנא דחוטא : **כרמלית**. מותר לטלטל בתוכה מן התורה : ל"א ועיקר האי
מאן דצרייה לגלימיה קרנות טליתו כפל קשר ודומה כאילו קיצען ואין
לה כנפות כדי להפקיעה מתורת ציצית : **לא עשה כלום**. לפוטרה מציצית :
מ"ט כמאן דשדי דמי. ובת ד' כנפים שסופה לחזור לתחילתה : **אמר רב**
דימי האי מאן דחייטיה לגלימיה. כפל כנפותיה כאילו הן מקוצעות ותפר
הכפלים שלא ישובו אפי"ה לא עשה ולא כלום להפקיעה מן הציצית דכל
כמה דלא פסק ליה ש"מ מיבעי ליה ועדיין הן מן הטלית וללשון ראשון
קשיא דתניא בפרק התכלת (לקמן מא.) שאם כפלה ותפרה שחייבת :

מתני' **התכלת אינה מעכבת את הלבן**. ואע"ג דמצוה לתת תכלת ב' חוטין בציצית כדמפרש לקמן אפי"ה אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא: **גמ' מין כנף**. היינו לבן דרוב טליתות של פשתים הן ולבנות: **תכלת**. צמר צבוע כדאמרינן (יבמות דף ד:): מדשש כיתנא תכלת עמרא: **לא נצרכא**. מתניתין דקתני אין מעכבין זה את זה: **אלא להקדים**. שאם הקדים המאוחר דהיינו תכלת דלבן כתיב ברישא: **הכנף מין כנף**. ואם הקדים התכלת את הלבן אינה מעכבת ואין צריך לפסוק התכלת אלא יתן הלבן אחריו:

אילימא חיסר מצוה. דלבן והוי כאילו לא נתנו לגמרי אמאי יצא הא לרבי עיכובי מעכבא ומתני' כרבי אוקמא לה: **חיסר מצוה**. מצות הקדמה: **ועשה מצוה**. דהאיכא לבן ותכלת: **תכלת דאין מעכבת לבן מאי היא**. דמשמע אם הקדים לבן ומאי עיכוב איכא למימר: **איתמר נמי**. מתני' דקתני [תכלת וכו' איירי להקדים] ואיבעיא ליה נמי תכלת דאין מעכב לבן מאי היא: **אריוך**. לשון מלך כמו (בראשית מט) גור אריה יהודה להכי קרי לשמואל אריוך דקיימא לן (בכורות מט:): הלכה כשמואל בדיני כי היכי דדינא דמלכותא דינא: להכי נקיט סדין משום דלבן הוא: **מידי צבעא גרים**. אפי' כולה תכלת נמי מצוה להקדים לבן לתכלת הואיל ורוב טליתות לבנות הן לבן קא גריס ולהכי כתיב תכלת אחר הכנף דלעולם יהא המאוחר: **איגרדס**. נפסקו החוטין של ציצית: **גרדומין**. היינו שיריה שנשתיירו לאחר שנפסקו: **כדי לענוב כל החוטין אהדדי**. דהיינו שיעור גדול: **אלימי**. עבים: **דאי הוו קטיני**. דקים הוו מיענבי דארוכין הן כ"כ אבל מפני עוביין הוו קטנים לענוב: **כל שכן**. דכשרין דהואיל ואילו הוו דקים כל כך כשרים דהא ארוכין הן כדי עניבה כל שכן כשהם עבים דמינכרא מצותיהן טפי: **ומאן תנא דפליג עליה דרבי**. הנך חכמים דאמרי לעיל אין מעכבין זה את זה: **מטיל לבן**. כל הד' חוטין: **ש"מ**. מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרים אמאי הא כיון דנפסק קצת הגדיל משתרי ההוא קשר שבסוף הגדיל וכיון דמשתרי ההוא קשר משתרי

הגדיל ואין שם גדיל כלל אלא ש"מ יש קשר בכל חוליא הלכך כי משתרי
ההוא קשר מתקיים הגדיל בשאר קשרים: **עילאי**. היינו ההוא קשר
תחתון דמלמטה למעלה קחשיב ועוד דבגרדומין קא מיירי בשמעתין
ובגרדומין מוקפין הוו איהו עליון:

א

-

לט

דף

דלמא דאיקטור. כלומר ממאי דצריך להקשר בכל חוליא דלמא הא
דאמרי דבי רבי חייא ה"ק אם קשר על כל חוליא וחוליא הוו גרדומין
כשרין אבל ברוב ציציות לא קא מכשרי גרדומין דרוב ציציות אין
נקשרים על כל חוליא וחוליא: **קשר עליון**. היינו נמי ההוא קשר למטה
הלכה למשה מסיני כלומר קשר אחד בציצית מיהא דאורייתא ולהכי
נקט עליון משום דאי לא עביד אלא חד קשר בסופו עביד ליה שמקיים
את הגדיל כולו: **דאורייתא**. ואפי' יכול לכרוך יפה ולהתקיים בלא קשר
יום או יומים פסולה: **דאי מדרבנן למה לי למישרי סדין בציצית**. דכתיב
לא תלבש שעטנו וסמך ליה גדילים תעשה לך (דברים כב) פשיטא
דמותר: **התוכף תכיפה**. תופר תחיבה אחת אינו חיבור משום ההיא
תחיבה שתוחב החוטין בטלית אינו חיבור: **מעיקרו**. היינו ראש המחובר
לטלית: **במה דברים אמורים**. דבעינן שיעור לציצית כדאמרינן לקמן (דף
מא:) כמה תהא משולשלת כו': **בתחלתו**. בשעת עשייה אבל בסופו כגון
אם נפסק לאחר זמן: **מאי לאו שיריו**. דאיפסיק מינייהו קצת מחוטיו.
ונשאר קצת גרדומין: **דאיגרדום איגרדומי**. ולגמרי נפסק צד העיקר
וקשיא למאן דאמר נפסק החוט מעיקרו פסולה: **שירי גרדומין**. דנשאר
קצת ונפסק קצת: **הא קמשמע לן**. מדתני שיריים בגרדומין משמע דלהוי
בגרדומים שירא קצת שיהיו נקרא שירים כדי לעונבן כדפרישית לעיל
והאי כל שהוא דקתני כדי עניבה: **חוט של כרך**. אותו שכורך סביב ועושה
ממנו הגדיל עולה ממנין שמונה חוטין דשמונה חוטין בעינן כדמפרש
לקמן (מב.).: **תכלת**. זהו שם כל הציצית: **שכרך רובה**. שעשה שני שלישי
גדיל ושליש ענף כשרה ואע"ג דמצותה שליש גדיל ושני שלישי ענף
כדאמרינן לקמן: **אלא חוליא אחת**. הקפה ג' פעמים: **ונויי תכלת**. עיקר
מצות ציצית שליש גדיל ושני שלישי ענף: **לא יפחות משבע**. חוליות:
ששה אוירים. שבין שבעה רקיעים ועל שם שהתכלת דומה לים וים דומה

לרקיע כדלקמן (דף מג:): מדמי סידורה לסידור הרקיעים כדי לזכרנו לטובה שאף צבעה כמו כן נזקק לציצית: **כשהוא מתחיל לכרוך מתחיל בלבן**. שמניח שני חוטין ארוכין לעשות מהן הגדיל ומתחיל לכרוך בלבן ובאמצע כורך של תכלת וחוזר ומסיים בלבן: **מין כנף**. תחילה ואח"כ פתיל תכלת והאיזנא דעבדינן חמשה קשרים היינו דאמרינן (שם) שקולה מצות ציצית ככל התורה כולה הלכך עבדינן שני קשרים מלמעלה ושלשה מלמטה משום מעלין בקדש ואין מורידין וכיון דאקדמה קרא למין כנף שמע מינה חשוב הוא הלכך אי מסיים בתכלת הוה ליה מוריד סוף הציצית מתחילתה: **דכוליה תכלתא**. כל הטלית: **ורמי ליה תכלתא**. ציצית:

דף - לט - ב

וגדילא מיגדל. כל הציצית היתה גדיל ולא שייר בה ענף כלל: **ולא יאי תכלתא**. משום דאין בה ענף: **גדיל שנים**. כלומר אי הוה כתיב גדיל תעשה לך משמע ב' חוטין דאין גדיל פחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה: **עשה גדיל**. מד' חוטין שישים ד' חוטין בחור הטלית ולכשיכפלים ויעשה מהן גדיל יהו שמונה: **ופותליהו מתוכו**. אותו חוט שכרך בו יהא מן המנין. ל"א ופותליהו מתוכו תנה פתיל ענף למטה: **חוטי צמר פוטרין בשל פשתן**. אותם שני חוטין של לבן אם של צמר הן פוטרין בסדין של פשתן עם התכלת ואע"ג דליכא השתא מין כנף דהוי של צמר כיון דתכלת שנים חוטין הן דתכלת עמרא נינהו ופוטרין בשל פשתן דהא תכלת כתב רחמנא בהדיא לבן דצמר נמי פוטרין בשל פשתן משום לבן: **חוטי צמר ופשתים**. לבן של פשתים ושל צמר תכלת: **פוטרין בכל מקום**. בכל מיני בגד ואפי' בשיראים דמהו דתימא שיראין פטורין והוו כלאים שלא במקום מצוה קמ"ל דחייבין: **השיראין**. מעיל של משי: **והכלך**. מעיל שעושין מאותן דגים [הוא בית התולעת] שמצויים במינוי שקורין פלוצי"ל: **סריקין**. מעיל עשוי מנעורת של משי: **צמר ופשתים פוטרין בהן**. קא ס"ד שני חוטין צמר ושני חוטין לבן של פשתים: **הן**. עצמן כלך וסריקין במינן פוטרין דאם עשה ציצית בטלית שהוא מינו יצא: **אלא אי אמרת מדאורייתא**. מחייבין שיראין בציצית היכי פטרה בהו ציצית דכלך הא מדאורייתא ציצית דצמר ופשתים הוא דפוטרין כדאמרינן לעיל

צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך: **ורב נחמן**. דאמר לעיל שיראין מדרבנן הוא דחייבין דאי מדאורייתא לא פטר בהו מינו: **כדתנא דבי ר' ישמעאל**. דאומר אין מחייבין בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים: **בגדים בתורה סתם**. על כנפי בגדיהם: **ופרט לך**. בכלאים (דברים כב) וגבי נגעים (ויקרא יג) בבגד צמר או בבגד פשתים: **מפיק מאידך תנא כו'**. דהא אידך מרבה כל הבגדים: **צמר ארנבים ונוצה**. צמר של עזים קרי נוצה לפי שאין רך כשאר צמר: **מנין**. שמטמאין בנגעים: **תלמוד לומר או בגד**. בגד צמר או בגד פשתים (שם):

א

-

מ

דף

סדין. פשתן: **בי"ש פוטרין**. מן הציצית דלא דרשינן סמוכין למישרי כלאים בציצית האי דנקט לשון פטור וחיוב ולא נקט לשון אוסרין ומתירין משום דציצית חובה הוא לבגד ואפילו אינו לובשה ואיסור והיתר נמי בהא תליא וכיון דלבי"ש פטור הוי להו כלאים שלא במקום מצוה ועובר עליהם משום כלאים ולבי"ה דמחייבי ליה בציצית דדרשינן (יבמות ד.) סמוכין ואין כאן משום כלאים ומותר ללובשן ובטלית של צמר נמי לבי"ש אסור לעשות בה לבן של פשתן ותכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולבי"ה מותר והאי דנקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מילתיה דאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת כתיבא ביה ותכלת עמרא הוא: **אינו אלא מן המתמיהין**. מתמה את כל הרואין שאומר כלאים הוא לבוש אדבית הלל פליג רבי אליעזר: **אמר רבי אם כן**. דהלכה כבי"ה למה אסרוה בירושלים: **לפי שאין בקיאין**. לדרוש סמוכין דכלאים בציצית מותר ואתו למישרי כלאים בכל מקום ואי קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמיפטריה מציצית משום גזירה (היא) הא אותיבנא ביבמות בפרק האשה רבה (דף צ:): ומשנינן דכל דבר שאמרו לך בית דין שב ולא תעשה מצות עשה זו שבתורה וראו טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים: ל"א רבי אליעזר אדבי"ש פליג דאמרי סדין פטור אלמא דאי רמי ציצית הוה כלאים והלא המטיל כו' תימה הוא דאיכא אבל איסורא ליכא אמר רבי א"כ דליכא איסורא מפני מה אסרוה בי"ש לפי שאין בני אדם בקיאין דכלאים

בציצית מותר ואתי למישרי כלאים שלא במקום מצוה: **ונפרסמה למילתיה**. דכלאים בציצית מותר: **כל שכן דמתמהי עלוון**. דאמרי אנשים הגונים כאלו לובשים כלאים: **גזירה משום קלא אילן**. צבע היא שדומה לתכלת ואי שרית של תכלת בסדין אתי למירמי צמר צבוע בקלא אילן והוי כלאים שלא במקום מצוה וקפריך מאי איכפת לן אי רמי קלא אילן לא יהא האי קלא אילן אלא לבן בעלמא כלומר צמר לבן האמרן לעיל אין לו תכלת מטיל לבן ומשני כיון דאפשר במינו כיון דלשם לבן (אי) איפשר לתת חוטי פשתן לא רמינן לבן דצמר בסדין: **כדריש לקיש**. כלומר הרי לבן גמור לא מצי להטילן לשום ציצית משום דהוי כלאים בציצית הואיל ואפשר להטילן במינו אבל תכלת דצמר דאי אפשר במינו דכל תכלת צמר הוא רמינן אי לאו משום גזירה דקלא אילן: **לקיים את שניהן**. כגון לבן דפשתן בסדין מקיים עשה דציצית וידחה לאו דכלאים: **וליבדקיה**. לכל היורות שצובעין בהן ציצית או אותן מוכרי תכלת דלא ליהוו קלא אילן: **גזירה משום טעימה**. אי מצרכינן לכל הקונים לבדוק היורות אתי לשפוך הנסיון בכל היורות ואמריי לקמן (דף מב:) בשמעתין אם שם הנסיון ביורה פסלה לכל היורה: **טעימה**. נסיון: **וליכתביה אדיסקי**. יכתבו איגרת וישלחו לגולה הלכות טעימה כדמפרש לקמיה ליטול מלא קליפת ביצה ביורה ויצבע הנסיון בתוך הקליפה: **ואדיסקי ליקום וליסמוך**. כלומר דלא חשיבא להו לאינשי הנך אגרות ועברי עלייהו: ל"א וליבדקיה ניתקן רבנן שלא יקח אדם תכלת אלא אם כן בדקה דהא אפשר דליבדקיה כדלקמן (שם) שמביא גילא ושבלילתא: **ה"ג אלא משום טעימה**. פעמים שימכרו לתכלת של נסיון שנצבע לנסות בו את היורה ואמריי לקמן (שם) טעמה פסולה ואהא מילתא ליכא. למיקם בבדיקה והוה ליה כלאים שלא במקום מצוה: **וניכתביה (הא) אדיסקא**. לשלוח באותן המקומות שצובעין בהן תכלת הוו יודעין שהטעימה פסולה ומאחר שיהו הצובעין יודעין בדבר נסמוך עליהן והכא ליכא למימר לידרשיה בפרקא לפי שצובעין תכלת הרבה בכרכין ובכפרים שאין שומעין דרשה שלנו וגם במקומות רחוקים:

אדרים כדאמרינן בפ' קמא דסנהדרין (דף יא.) מודעין אנחנא לכוון כו':
הא מילמא אמרי. אנא הכא ואמרי במערבא משום רבי זירא כוותי
דמשום הכי אסרו ציצית בסדין: **גזירה משום שמא יקרע סדין.** קודם
לכן בתוך ג' אצבעות לשפת הכנף דהיינו מקום הציצית: **ויתפרנו.** בחוטי
פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם ואחר כך יתן בה שני חוטי תכלת
ויצרף אותן שנים של לבן עמהם: **והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי.**
ונמצאת ציצית פסולה והווי כלאים שלא במקום מצוה: **תעשה ולא מן
העשוי.** דפסול היינו שעושה מתחילה שלא לשם ציצית ולא נעשה
כמצותו ואחר כך תקנו קרינן ביה ולא מן העשוי ונמצא ציצית פסולה:
שרא ר' זירא לסדיניה. התיר ציציותיו מסדינו שהיי של פשתן ונטלן
משום שמא יקרע והיינו דאמר רבא איתמר במערבא משמיה דרבי זירא
כוותי: **ה'ג ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה.** שמא יתכסה בו
בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה
ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה: **וכנפיה של עור.** שנחתכו קרניה
ותלה בהן עור: **אזיל בתר כנף.** ועביד איפכא: **הטיל.** ג' ציצית לבעלת ג'
כנפים ואחר כך תלה בהן קרן ד' ועשה בו ציצית פסולה דג' ראשונות
עשוין מתחילה שלא כמצותה וכי הדר מתקנה איכא תעשה ולא מן
העשוי: **חסידיים.** זריזין במצות: **כיון שארגו.** בטלית ג' אצבעות דמיקרי
בגד כדאמרינן לגבי טומאה: **היו מטילין בה תכלת.** בשני קרניה ולכי
גמרי לה היו מטילין לשנים אחרים ולא אמרינן תעשה ולא מן העשוי
ואע"ג דלא הוה מחייבין בציצית עד שתהא כדי שיתכסה בה קטן ראשו
ורובו כדלקמן שכל ציצית שלא נעשית מתחילתה לשם ציצית אע"פ
כשנעשית שלא לצורך איכא מן העשוי דהא הכא שלא לצורך נעשית דלא
היו לה אלא ב' קרנות דאלו קרנותיה האחרים אינן ראויין לציצית שהרי
סופו להוסיף עליה הרבה והוויא לה ציצית למעלה מג' ואנן תוך שלשה
בעינן: **כיון שפצעו בה ג'.** כיון שהגיעו לג' אצבעות האחרונים מטילין לה
תכלת מיד ולא משהו לה מידי דהשתא ליכא למימר תעשה ולא מן העשוי
דהא מכיון שהגיעו לתוך ג' האחרונים הווי להו אותן שתי קרנות נמי
ראויין לציצית שכשתגמר נמצאת ציצית בתוך ג': **הטיל למוטלת.** שהיה
בה ד' ציצית והטיל לה ד' אחרים כשרה בהני בתראי ואע"ג דהדר
פסקינהו לקמאי והא הכא דשלא לצורך עבדינהו בשעת עשייה ומכשרא
בהו: **אמר רבא.** לעולם שלא לצורך מן העשוי קרינן ביה והכא להכי
מכשרא בבתראי דקאי בבל תוסיף כי עבדינהו ולא הווי מעשה דכיון
דעובר על דברי תורה לא מיקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי היא הוויא
עשייתן דבתראי (עשייה) אבל שלא לצורך דבעלת ג' שאינו עובר עליהן הווי

מעשה לאקרויי ציצית העשויה בפסול ואיכא כשגומרה תעשה ולא מן העשוי: **מעשה איכא**. והדר קושיא לדוכתה: **תכלת אין משום כלאים**. קס"ד דהכי קאמר ציצית אין בהם משום כלאים ואפילו כו':

א

-

מא

דף

והגדול יוצא בה עראי. שאינו בוש לצאת בה לשוק: **אילימא וכן לענין איסורא דכלאים**. דאי אין קטן מתכסה בה אין בה משום כלאים אם נארג בה כלאים: **והתנן אין עראי בכלאים**. כלומר אין דין עראי בכלאים שאע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי יש בה משום כלאים אם נארג בה כלאים: **ואמר רב נחמן**. מאי וכן לענין כלאים וכן לענין סדין בציצית אלמא ציצית בטלית שאין בה שיעור יש בה משום כלאים: **אלא מאי פטורה**. דקאמר לעיל ואפילו בטלית פטורה כגון הטיל למוטלת דכי שריא רחמנא כלאים בציצית לגמרי אישתרו: **חדא זימנא**. לעיל הטיל למוטלת כשרה וכיון דמתכשרא בהנך בתראי וכל שכן בקמאי אי הוה פסיק לבתראי פשיטא דאין בה משום כלאים דהא כולה ציצית מיקרו: **חדא מכלל חברתה איתמר**. מכלל דהטיל למוטלת כשרה איתמר הך דכלאים: **טלית כפולה**. שהיתה ארוכה כשתים וכפלה: **ורבי שמעון פוטר**. שאם תפשט נמצאת ציציות באמצעיתה: **שאם תפרה חייבת**. דלא תפשט: **דנקטה בסיכי**. ברוק"ש ל"א תפירה רחבה בשטי"ר וקשיא לי הא דאמר בסוף הקומץ (לעיל לו: ע"ש) האי מאן דחייטיה לגלימא כו': **איפשיט**. הטלית היו ציצית באמצעיתה שהיתה רחבה כפלים בקומתו והיתה כפולה והכפל מוטל על ראשו ושני הראשין של טלית למטה מאחוריו ושתי ציציות היו בקרן האחד ושנים בשני ראשי הכפל מקום שארכו כלה וכשנפשטה היה חבוי כולו בה ונמצאו שתי ציציות של כפל באמצע הטלית כנגד ראשו של רבא: **לאו היינו כנף**. דהא באמצעיתה עומדין: **מי סברת חובת גברא הוא**. לקיים מצות ציצית באחת מהן דתיפטר בהך אחריתי: **חובת טלית הוא**. ואפילו עשר יש לך טעונות ציצית: **מסייע ליה**. דחובת טלית הוא: **הראשונים כו'**. ואי חובת גברא הוא למה לה ציצית עד שיתכסה בה: **ופליגא דמלאכא**. דרבה בר רב הונא דהמלאך אומר דחובת גברא היא: **דמיכסי סדינא**. דלא הוה ליה ציצית כדאמרינן לעיל משום כסות לילה: **סרבלא**. כגון אותן שלנו שהן עגולין

ואין לה אלא שני כנפים [למטה] דפטורה מציצית: [סרבלא. מנט"ל בלע"ז]: **הא לא מיחייבא.** הן טלית דסדין ודסרבלא ומאי איכפת ליה: **נהי דחייביה רחמנא.** כי מיכסי טלית בת חיובא הראוי לציצית חייביה רחמנא לגברא לאהדורי בתר טלית דחיובא ולאכסויי בה מי [חייביה]: **אלא הכי קאמר ליה טצדקי למיפטר עצמך מציצית.** תבקש תחבולות לפטור עצמך מציצית. טצדקי תחבולות וחבירו בבבא קמא בפרק הכונס (דף נו.) כל טצדקי דאית לה למיעבד עבדה: **כלי קופסא.** טליתות הראויין לציצית אף על פי שמקופלת ומונחת בקופסא חייבת בציצית דהואיל ועומדת היא להתכסות בה אשר תכסה בה קרינא ביה: **לכבודו.** לתכריכין: **בה היא שעתא.** כשלו בשין אותו למת: **ודאי רמינן ליה.** מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כליעוג כלומר איפטר ליה ממצות: **חוץ לשלש.** למעלה משלש אצבעות משפת הכנף: **יתפור.** ולא חיישינן דילמא פייש מידי מן חוט התפירה ויניחם ויוסיף עליו עד ד' חוטים לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לגי לא חזו לתלות ציצית כדאמרינן לקמן: **בתוך שלש.** הראוי להניח שם ציצית: **לא יתפור.** דהכא חיישינן להכי כדפרישנא: **ממקום אחר.** מטלית אחרת ויש בה תכלת ותולה בה משום דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשייה: **ושוין שמביא תכלת.** מתיר ציצית מטלית אחרת ותולה בה דהכא ליכא ולא מן העשוי דהא צריך לחזור ולכורכה ולתקנה כאן כבתחילה:

דף - **מא** - **ב**

ובלבד שלא תהא מופסקת. שיהא כל חוטיה שלימין: **שמע מינה.** מתירים מבגד לבגד: **דילמא אי בלאי.** הא דקתני שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה ולא חיישינן לבזיון דמבזה לה לטלית ראשונה דנתבלה דאין ראויה לציצית קאמר דמתיר ממנה הציצית: **כל מיני צבעים פוטרינן בה.** לשום לבן דכיון דמין כנף ליכא לקיומי בה אין לך לחזור אחר לבן אלא שיהו בה שני מינין: **חוץ מקלא אילן.** דדמי לתכלת וזימנין דמזבן לה לאינש אחרינא וסבר דכל חוטיה תכלת וכי מצריך לטלית אחריתי שקיל תרי חוטים מהכא ונותן שם עם לבן ותחת אלו יתן לבן ונמצאת אחת מהן נפטר בקלא אילן לשום תכלת ושדי קלא אילן עם לבן בציצית והוי כלאים בלא מצוה: **מיתבי טלית אין פוטרינן בה לשם לבן**

אלא מינה. אם אדומה היא יטיל בה שני חוטין אדומים ושני חוטין תכלת וכן שאר גוונים: **מביא תכלת.** שני חוטין לשם תכלת ודבר אחר לשם לבן ואע"ג דהאי תכלת הוי מין כנף אפילו הכי שני מינים בעינן דאזלינן בתר רוב טליתות: **ואם הביא כשר.** אלמא קלא אילן נמי פוטר בה: **בטלית בת ד' חוטין.** שנים תכלת ושנים קלא אילן כשר: **בטלית בת שמנה חוטין.** ארבע תכלת והטיל בה ארבע קלא אילן לקיים מצות שני מינים פסולין דהואיל ולבר קלא אילן איכא חוטין כל צורכה חיישינן דלמא מצריך לטלית אחריתי ושקיל הנך דתכלת מהכא ותלי לה התם וליכא הכא אלא קלא אילן אי נמי שקיל הנך דקלא אילן ותלי בה. ל"א ועיקר חוץ מקלא אילן דהא אשני מראות שבה קפדינן ואלו מראיהן שוין: **מיתבי כו' אם הביא כשר.** טלית בת שמנה חוטין ד' של תכלת ומין אחר וביקש להטיל בה עוד ארבעה אחרים לא יטיל קלא אילן שמא ימכרנו לאיש אחר ויהא סבור שהם תכלת ויתירם מכאן ויתן בטלית אחרת במקום תכלת עם לבן ואם הביא כשר דהא נפטרה בארבע חוטין של תכלת ודבר אחר: **שמע מינה.** מדפסל בה משום הך חששא דמתירין מבגד לבגד: **דלמא דאי עבד.** אם עבר והתירן אז נפקא חורבה (דסבר) דמשתרא ציצית מקלא אילן לחודיה: **מנר לנר.** אותן דחנוכה: **מסר.** טליתו עם הציצית: **לקצרא.** לכובס ולא חייש דילמא מינתקא תכלת ורמי בה קלא אילן: **עביד להו סיסא.** כשנותנה לכובס מקפל הציצית כמין פקעת שקורים למושי"ל כדי שלא ינתק: **חייט להו מיחט.** עושה לטלית כמין שפה ומחביא החוטין בתוכה ותופר השפה: **ארבעה.** חוטין נתן בחור נטלית וכופלן לשמנה: **משולשת.** תלויה הענף [לבד] מן הגדיל: **ארבע.** אצבעות: **ושלש שב"ה אומרים.** שתהא כל אצבע אחת מארבע בטפח של כל אדם דהיינו מדת גודל ושית בקטנה: **בתילתא.** אצבע וכולן מדה אחת: **ארבע.** חוטין בתוך ארבע אצבעות שלא ירחיק מן השפה יותר מארבע אצבעות: **אין שם ציצית אלא יוצא.** תלוי ויוצא מן הכנף משהו:

א

-

מב

דף

אין לה שיעור למעלה. דכמה דבעי ליהוי ארוך: **ויש לה שיעור למטה.** דמשולשת ד' בעינן אבל בציר מהכי לא והדקתני משהו דבמשהו נמי מתכשרי גרדומי: **וצריך לפרודה כי צוציתא דארמאי.** כבלורית של עובדי

כוכבים דבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה : **על הקרן**. על שפת חודה של קרן : **גדיל**. חוט עבה וחזק בבגד תחילה כדי שלא יהא נוח ליקרע. ל"א גדיל אלו הן חוטין שבשפתי שני הצדדים וקורין אוריל"ש : **שתהא נוטפת על הקרן**. שתהא תולה ומכה על הקרן כלומר כשיגביהנה למעלה מן השפה כדי שתהא תולה ונוגעת התלויה בקרן : **שירחיק מלא קשר גודל**. צריך שיגביהנה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן עם בשר עד פרק ראשון : **ואיצטריך דרב פפא**. דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה דמשמע שלא יגביהנה יותר מג' אצבעות : **וכמה דקריב לשפה טפי מעלי**. ואפילו בחודה של שפה ליתכשר : **דסתור ובצר ממלא קשר גודל**. דנסתר ונרחב [הנקב] וירד [הגדיל] למטה עד שעמד בציר ממלא קשר : אי נמי נסתר הבגד מלמטה שקורין אנפיליי"ר עד שנפחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל : **בשעת עשייה [איתמר]**. דרבי יעקב ואנא נמי בשעת עשייה [הוה] מלא קשר גודל : **איכסף**. רב סמא : א"ל. לרב סמא : **חד מינייהו**. מבני ארץ ישראל ורבינא מא"י הוה : **ועייף להו**. כופל לה קודם שיתלם בציצית : **ומעייל להו בגלימא**. מכניס הכפל בנקב הטלית : **ואביק להו מיבק**. עונבן שחוזר ומכניס שתים הראשים בתוך הכפל ותלויין בעניבה בטלית דהכי דריש גדיל שנים גדילים תרתי משמע שהן ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמנה : **רמי ח'**. חוטין דכתיב גדילים לרבות עוד שנים גדילים דהוו תמניא חוטין. כך קבלה מרבינו יעקב הזקן דמסכת יבמות : **דאינהו שיתסר**. לאחר שהכניסן בטלית כופלן והן שיתסר : **כדידן**. מכניס ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה : **רמי חוטין**. היה מטיל ציצית לטליתו : **ציצי**. ליגלג : **אין צריכה ברכה**. בשעת עשייה : **מאי רומיא**. מאי קושיא : **כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל אינו צריך ברכה**. דאין יכול לומר אשר קדשנו דהא עובד כוכבים נמי כשר בה. מפי המורה : **רופא**. מוהל : **ואל ימול כותי**. לפי שמל לשם הר גריזים כדמפרש התם במסכת ע"ז (דף כז.). **מידי הוא טעמא**. דמקשי רב חסדא : **אלא לרב רב מיפסל פסיל**. מילה בעובד כוכבים הלכך איכא למימר דרב חסדא לא קשיא אלא לרב : **ואתה את בריתי תשמור**. לנימול כמותך אני מוסרו : **המול ימול**. קרי ביה המל ימול : **סוכה מסייע ליה**. לרב חסדא : **סוכה מכל מקום**. מפרש בפ"ק דמסכת סוכה :

מפשרניא. שם מקום: **צדוקי עובד כוכבים**. להכי נקט דסתמיה בקי בכתיבה: תפילין עשייתן לא זו היא גמר מצותם עד שיקשרם: **בהא פליגי**. רב נחמן ורב חסדא אליבא דרב רב חסדא סבר ציצית חובת טלית הילכך עשייתן היא גמר מצותן ורב נחמן סבר חובת גברא היא ועטיפתה זוהי מצותה: **הכי מתניתו לה**. להא דאמר רב יהודה אמר רב לעיל משום הכי קשיא להו לעיל דרב אדרב: **עשאה לציצית מן הקוצים**. הנקצצים היינו חוטין התלויין בכל היריעה שקורין פרוקי"ש וקוצצין אותם מן הבגד. ל"א להכי קרי להו הוצין שיוצאין מן הבגד כהוצין: **נימין**. היינו אותן שיוצאין מן הבגד בתפירה: **גרדין**. פריני"ש: **פסולה**. כל זמן שמחוברין לבגד דבעינן עשייה לשמה: **ציפן זהב**. לתפילין: **פסולות**. בתים דתיק של עור בעינן דאפילו קשירתן אינן אלא רצועות במינן כדאמרינן בהקומץ: **או שטלה עליהן**. שעשה בתים של עור בהמה טמאה פסולות כדאמרינן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קח.). למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך: **וסממנים**. דרך הצובעים לשרות בגדים בצריף שקורין בייצ"א: **וטעמ' ליה באודרא**. אודרא מוך וצובעין אותה בתוך אותה קליפה לידע אם תכלת יפה: **שמע מינה**. מדקלינן לאודרא בעינן צביעה לשם ציצית: **ושמע מינה**. מדשדינן ביעתא לברא ולא שדינן ליה ביורה: **טעימה פסולה**. אם עירה צבע נסיון ביורה פוסל את כל היורה: **משום שנאמר כליל תכלת**. כל תכלת בעינן (כליל) שיהא כל עיקר מראה החלזון בצמר שלא יהא דבר אחר צבוע בה מתחילתה: **אפילו מראה שני שבה**. שכבר נצבע בה צמר אחר וזה השני כשר: **ושני תולעת**. משמע שני דאפילו מראה שני של זהורית קרוי תולעת וה"ה לתכלת דכתיב נמי בההוא קרא: **אין לה בדיקה**. קס"ד אין אדם יכול לבודקו אם תכלת הוא אם קלא אילן הוא: **ואינה נקחת אלא מן המומחה**. דהואיל ואין לה בדיקה אין לוקחין אותה אלא מן המומחה שיודע שקלא אילן אסור: **תפילין יש להן בדיקה**. אדם יכול לבודקן אם דקדק בהן בחסרות ויתרות אם לאו ואעפ"כ אין נקחין אלא מן המומחה היודע שצריכין עיבוד לשמם: **ונקחין מכל האדם**. דליכא בהן עיבוד לשמן: **מגביא גילא**. בייסא ובלשון צרפת אלום: **מיא דשבילתא**. מים היוצאין מן התלתן שקורין פנגרי"א:

בן ארבעים יום. מתינוק בן ארבעים ל"א שעברו מי יום משיצאו מגוף האדם (נתקלקל): **ונפרד חזותא**. נתקלקל המראה פסולה דקלא אילן הוא: **חמירא ארכסא**. שאור קשה: **וסימניך**. איזה שינוי כשר ואיזה שינוי פסול שינוי שקר המשנה דברו לרעה הכל יודעין שרע הוא [שינוי אמת המשנה דברו להוסיף עליו ולקיימו הכל יודעין שטוב הוא]: **מאי אין לה בדיקה דקאמר נמי אטעימה**. אין אדם יכול לבדוק הצמר אם לשם תכלת נצבע אם לטעימה לשם ניסיון ואמרו לעיל דטעימה פסולה ל"א אטעימה וה"ק אין בודקין יורה של תכלת בטעימה שלא יפסל כל היורה אלא שקיל בביעתא כדמפרש לעיל: **מר**. שם חכם: **ממשכי**. שם מקום: **לאו תכלת הוא**. דהא איפרד חזותא בדרב יצחק ולא קלא אילן דהא אישתני למעליותא כדר"א: **שמועתא**. דרב יצחק ודרב אדא אהדדי איתמר כלומר בשתיהן יחד בדקין ולא פליגי אלא היכא דבדקנא כו' והא דרב אדא מוספת על דרב יצחק ומפרש אותה: **דייק וזבין**. מן המומחה: **כחומרי מתנייתא**. דלעיל דקתני טעימה פסולה הלכך בעי מומחה: **מן העובד כוכבים**. אם תגר הוא כשרה דלא מרע נפשיה וזבין לה מישראל וכשרה: **פסולה**. דשמא הוא צבעה ושלא לשמה נעשית: **ואע"פ שאמרו כו'**. אפ"ה אמרינן (גבי) תגר ישראל מכרה לו: **מאי טעמא**. אין מוכרין מצוייצת לעובד כוכבים: **משום זונה**. דלמא הויא ליה זונה ישראלית וסבורה ישראל הוא ותבעל ליה ועברין משום לא תתחתן במ (דברים ז) ל"א משום זונה עובדת כוכבים דלמא יהיב לה ההוא עובד כוכבים באתננה ואמרה כי ישראל נתנה לי ואתי למחשדיה: **שמא יתלוה**. ישראל עם העובד כוכבים זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו ציצית ויהרגנו: **רב יהודה רמי ליה תכילתא לפורימא דאינשי ביתיה**. היה מטיל ציצית לבגד שמתכסה בו אשתו: **ומברך כל צפרא**. ועוד עושה דבר זה כשמתעטף בטליתו בכל בוקר ובוקר היה מברך: **מדרמי**. תכילתא לכסות אשתו קסבר נשים חייבות בה אלמא קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא דזמנה בין ביום ובין בלילה דאי זמן גרמא נשים פטורות: **אם כן דלילה זמנה אמאי מברך**. אלא פעם ראשון כשנתעטף כשהיתה חדשה הי"ל לברך הא מכאן ואילך יומא אריכא דמי דהא אין לילה מפסיקו: **ולא הוה שרי לה כל יומא**. אלא בלילה והלכך לא מברך אלא בצפרא ולעולם כרבי: **ומאי שנא מצפרא**. לבריך כשהוא עומד ומתעטף בה באשמורת קודם היום לגירסיה: **ומשני כי משני מכסות לילה לכסות יום**. שני טליתות מצוייצות היו אחת ליום ואחת ללילה: **שהזמן גרמא היא**.

דלילה לר"ש לאו זמן ציצית והוי יום זמנה: **כהנים אישתראי כלאים**
לגבייהו. אבנט דכתיב ביה (שמות לט) שש ותכלת: **כסות סומא**. דחייב:
ורבנן. דאית להו לילה זמן ציצית והויא מצות [עשה] שלא הזמן גרמא
ונשים חייבות:

דף - מג - ב

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. לרבות כסות סומא לא איצטריך
דהשתא ומה כסות לילה מיחייבי כ"ש כסות סומא דישנה בראייה אצל
אחרים: **ולא ג'**. דטלית בעלת ג' פטורה: **מאשר**. ריבויא: **זו קריאת שמע**.
דכשתכיר מנין של ציצית קרא את ק"ש: **כיון דנתחייב במצוה זו**. שהאיר
היום נתחייב בכל המצות דרוב מצות נוהגות ביום ור"ש היא ל"א כיון
שנתחייב אדם שהגיע לכלל מצוה דהיינו י"ג שנה נתחייב בכל המצות
ולחכי אתא עיקר מילתא: **ור"ש היא**. דפוטר בנשים דאי רבנן הא איכא
נשים חייבות בה ופטורות מכמה מצות: **שקולה מצוה זו**. מדכתיב את
כל מצות ועוד דציצית בגימטריא ת"ר וה' קשרים וחי' חוטין הרי תרי"ג:
ראיה. ציצית מביאה לידי זכירת מצות: **כתיב הכא וראיתם אותו וכתוב**
התם (דברים ו) ואותו תעבוד. מה להלן שכינה אף כאן שכינה: **שבע**
ביום. תפילין בראש ובזרוע הרי שתים וארבע ציציות ומזוזה הרי שבע:
הכל בחיזוק. מכל וכל עומד בחזקה שלא יחטא: **המשולש**. תפילין
וציצית ומזוזה: **סביב ליראיו**. העושים מצות ויחלצם מחטא [את
הצדיקים]: **מה נשתנה תכלת**. שיחדו הקב"ה למצוה זו: **דומה לים**.
שנעשו בו נסים לישראל: **ורקיע לכסא הכבוד**. ומכח התכלת מזכיר
היושב על כסא ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהם שנאמר ותחת רגליו
וגוי דהיינו רקיע: **וכתיב ספיר**. ובכסא כתיב ספיר אלמא רקיע כבמחזה
כסא ותכלת לים וים לרקיע ואנן קחזינן: **גדול עונשו של לבן**. למי שאינו
מטיל ציצית ותכלת: **חותם**. היו עושים לבהמה ולעבד כשקונין אותן
לשם סימן עבדות: **זה שאמר לו המלך הבא חותם של טיט**. שמצוי הוא
ולא הביא עונשו מרובה: **מה ה' אלהיך וגו'**. קרי ביה מאה: **בשבתות**
וימים טובים. דלא מצלו י"ח: **טרח וממלא להו**. למאה ברכות:
באספרמקי ומגדי. אספרמקי בשמים ומגדי מיני מגדים שטעונים ברכה:
כולי האי נמי. דמשבחת נפשך דאינך עם הארץ ל"א כולי האי נמי בשלמא

עובד כוכבים ואשה הואיל ולא בני מצוה נינהו שפיר מברכת אלא בור בר מצות הוא: **אלא מאי מברך**. להשלים ג' ברכות דר"מ: **היינו אשה**. דאשה נמי שפחה לבעלה כעבד לרבו ל"א היינו אשה דלענין מצות אשה ועבד שוין דגמרינן לה לה (חגיגה דף ד.ד):

א

-

מד

דף

זיל טפי. אפי"ה מזולזל העבד יותר מן האשה ל"א זיל טפי כלומר זיל והוסיף ובירך שלא עשאני עבד כדי להשלים: **גופו**. מראה גופו תבנית דיוקנו: **ועולה**. מן הארץ: **לפיכך**. שאינו עולה אלא אחת לע' שנה דמיו יקרין: **ציצית**. מצוה קלה עשה בעלמא: **גפה של רומי**. נשבעה בחיי המלך שהוא שרה של רומי ל"א ע"ז: בפסוק אחרון של פרשה (במדבר טו) כתי' ב' פעמים אני ה' אלהיכם אחד בראשו ואחד בסופו: **שליש למלכות**. שיניחנה להתגייר: **אותן מצעות**. לא מכרה והביאתן והוא היה מתן שכרו בעה"ז: **הוציאה כתב מידה**. וספרה לו כל המאורע שלשם שמים היא מתגיירת לפי ששמעה נס גדול של חומר מצות שטפחו לו ד' ציציות על פניו: **פונדק**. שלנים בו עוברים ושבים: **והשוכר בית כו'**. פטור שמא יחזור בו: **משום יישוב א"י**. דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי" יוצא ממנו כדאמר בפי השואל בב"מ (דף קב.) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפי" יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת: **אלא שיש לו שתיהן**. ואם אינו מניח אלא אחת אותה מצוי מיהא קיים: **חדא מצוה נמי לא ליעביד**. בתמיה: **ומעיקרא**. דאמר מעכבת: **מאי סבר שמא יפשע**. אי אמרי' דאינה מעכבת יפשע ולא יקנה האחרת: **בשמונה עשה**. ד' פרשיות יש בהן ואכל חדא קיימי תרי עשה וקשרתם לאות והיו לטוטפוי (דברים יא) ל"א בוהיה כי יביאך (שמות יג) כתיב והיה כי יביאך לאות וגוי ושמרת את החוקה וגוי ובסוף הפרשה כתיב והיה לאות וגוי הרי ג' ובק"ש (דברים ו) וקשרתם לאות והיו לטוטפות וכן בוהיה אם שמוע (שם יא) תרי הרי ז' ושמתם את דברי אלה דדרשינן בפר' הקומץ [רבה] (לעיל דף לו.): דבתפילין קמישתעי שתהא שימה כנגד הלב הרי ח': **בציצית ה'**. ועשו ונתנו והיה וראיתם גדילים תעשה לך:

ה' עליהם. אותם שנושאים עליהם שם ה' בתפילין יחיו: **מתני' הסולת והשמן**. של מנחת נסכים אין מעכבין את היין שאם הביא יין בלא סולת ושמן מנסכן: **המתנות כו'**. כגון ד' מתנות של חטאת אין מעכבות זו את זו שאם לא נתן אלא אחת כיפר: **גמ' הבא מנחה כו'**. דמנחת נסכים קריבים תחילה: **ואחר כך נסכים**. אחר האברים מיד ואחר הנסכים המנחה: **מנחתם ונסכיהם בלילה**. דמנחת נסכים קריבין בלילה ואי קשיא הא אמריי בהקומץ [רבה] (לעיל כו:) דברים שדרכן ליקרב ביום וקחשיב מנחת נסכים מפרש לה בפי יש קרבנות במסכת תמורה (דף יד.) דהא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח והא דקתני בלילה בנסכים הבאין בפני עצמן כגון שהביא זבח בלא נסכים ולאחר זמן הביא הנסכים בפני עצמן יכול להביאן בלילה: **ואפילו למחר**. אם הביא היום יכול להקריב נסכיו למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול דאי קדשי נפסלין בלינה כדתניא במסכ' מעילה (דף ט.) קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלילה: **אין הנסכים**. הבאין עם הזבח דכל זמן שלא נשחט הזבח אע"פ שהפרישן לשם זבח זה יכול לשנותן לשם זבח אחר אבל לאחר שחיטה אינו יכול לשנותן לשם זבח אחר: **עולה ומנחה**. משמע אחר העולה מיד יקריב מנחה: **על הנסכים אומרים שירה**. הלויים במס' ערכין בפרק אין נערכין (דף יא.).: **ישפך**. שפיכה אחת: **כמשפטם**. משמע עיכובא: כל הקרבנות האמורים בחומש הפקודים: **דהני**. דר"ח ועצרת שכתובים בחומש הפקודים: **אלא דעצר' גריד' קתני מת"כ דכתיב באמור אל הכהנים**

אילים שנים והקרבתם על הלחם ז' כבשים ואילים שנים והנך דת"כ לאו נינהו הנך דחומש הפקודים כדלקמן: הויה כתיב בהו. יהיו עולה

(ויקרא כג) וכל הוייה עיכובא : לא דת"כ. הבאים בגלל שתי הלחם שנאמר והקרבתם על הלחם : מעכבי לאיל דחיש הפקודים. הבא בגלל מוסף ולא אאיל דלחם קאי : וקפריך הש"ס היכא פלגא לתנא הכי גבי אילים מוקמת דאילים מעכבין זה את זה וגבי פרים וכבשים אפילו דהדדי לא מעכבי הנך דחומש הפקודים זה את זה : מילי מילי. וכדפרישנא : וביום החדש. פסוק הוא ביחזקאל : פר מה ת"ל. כלומר הרי כתובה בתורי להביא פר בראש חדש : לפי שנאמר בתורה. בר"ח כבשים בני שנה שבעה (במדבר כח) : ומנין שמעכבין זה את זה. אם יש להם פרים שנים או כבשים שבעה דאין יכולין להקריב זה בלא זה : ת"ל יהיו. וששת כבשים ואילים תמימים יהיו (יחזקאל מו) : חטאת. בתמיה אמאי כתיב וחטאת דמשמע חטאת הא עולה הוו פרים דר"ח כדכתיב (במדבר כח) ובראשי חדשיכם תקריבו עולה וגו' : פרשה זו. דיחזקאל : אליהו עתיד לדורשה. דעד שיבא אליהו ויפרשנה לנו אין אנו יודעים לדורשה : רב אשי אמר. אני אפרשנה מילואים הקריבו והך נבואה דיחזקאל על בית שני נתנבאה שהקריבו מילואים וכי היכי דהקריבו מילואים דמשה בשמיני דידהו דהוה ר"ח כדאמרי' במס' שבת (דף פז.) בראשון באחד לחדש ותנא אותו היום נטל עשר עטרות כו' והקריב עגל בן בקר לחטאת הכא נמי הקריב פר בר"ח : אלו שבעה שבטים. והכי משמע וכן תעשה (וגבי פר) כי היכי דכתיב לעיל מיניה תקח פר בן בקר כן תעשה בשבעה שבטים פר העלם דבר אם חדשו שום הוראת איסור ואמרו חלב מותר מאיש שוגה ששגגו על פיהם ואכלו חלב בשוגג מביאין פר : ואע"פ שאין. בז' שבטים הללו רובן של ישראל ואיכא למימר כיחידים דמו ויביא כל אחד כשבה או שעירה אפ"ה הואיל ורוב שבטים הם חשיבי רובא ויביאו פר : העלם דבר. שנעלם דבר מסנהדרין והורו שחלב מותר : עם שגגת מעשה. שאכלו ציבור חלב שוגג על פיהם : דבריו סותרין דברי תורה. כגון כל הנך דאמרי' לעיל דקרי לפר דר"ח חטאת וכן אותן דלעיל : שלש מאות גרבי שמן. לנרות להדליק בלילה ולדרשו : וכי מדת פרים ואילים אחת. והלא מנחת פרים שלשה עשרונים ומנחת אלים שני עשרונים (במדבר טו) ולא בא הכתוב אלא להודיעך שמוטב להביא איל אחד עם איפתו מדה הראויה לו מלהביא :

שאם היו להם פרים מרובים. כלומר דמים לקנות פרים ואילים כדי צרכן: **ולא היו להם נסכים.** כלומר אם יקנו מן הדמים אילים ופרים לא יהא בידם דמים לקנות נסכים: יביאו פר אחד ונסכים כו': **(אילים מרובין. בלא מנחתם): מתני' הפר האילי' והכבשי'.** דכתיבי בהאי קרא והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר וגו' (ויקרא כג): **את הלחם.** שתי הלחם דעצרת: **הלחם מעכב את הכבשים.** הנך שני כבשים דשלמים: **במדבר קרבו כבשים בלא לחם.** כלומר בלא שתי הלחם הבאים עם שני כבשים שהרי עומר ושתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ (לקמן דף פג:): **הלכה כדברי בן ננס.** דכבשים מעכבי לחם: **אין הטעם כדבריו.** דהוא אומר במדבר קרבו נסכים ושלמים ולא היא: **שכל האמור בפרשת פנחס.** כגון הנך דמוסף קרבו במדבר: **והאמור בת"כ.** כגון הנך ז' כבשים ופר ואילים לעולה דעל הלחם ושני כבשים דשלמים לא קרבו במדבר כדאמר בגמ': **גמ' חובה על הלחם.** דמשמע דאינן קריבין בלא לחם ולא לחם קרב בלא כבשים והדר כתיב שבעת כבשים דמשמע אע"פ שאין לחם: **א"כ מה ת"ל על הלחם כו' קודם שנתחייבו בלחם.** כל זמן שהיו במדבר: **כשאתה מגיע כו'.** דבת"כ (ויקרא כג) כתיב פר ושני אילים ובחומש הפקודים (במדבר כח) כתיב פרים בני בקר שנים ואיל אחד אלא אלו דחומש הפקודים באין בגלל עצמן דמוספין הן ואינן טעונין לחם: **והאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר.** כדאמרן שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם: **מדהני אישתנו.** פר ואילים: **דאחריני.** ואע"ג דשוין: **מדאשתני סדרן.** דבת"כ כבשים ופר ואילים ובפנחס והקרבתם פרים ואילי' כבשים וגו': **גמר יהיו מתהיינה.** דכתיב בלחם (ויקרא כג) ושני כבשים והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה וגו' יהיו לה' לכהן יהיו הוייה ולא ידעינן אהייה קיימא הוייה או אלחם או אכבשים הלכך גמר יהיו מסלת תהיינה (שם) מה ההיא הוייה אלחם אף היא הוייה אלחם: **גמר יהיו מיהיו.** דכתיב גבי ז' כבשים (שם) (עולה) יהיו עולה לה': **לחם וכבשים דשלמים.** מתנה לכהן: **שכולו לכהן.** לאפוקי כבשים אימוריהן למזבח: **הוי אומר אלו כבשים.** אלמא יהיו אכבשי' כתיב: **קנאו השם ונתנו לכהן.** דמשולחן גבוה קזכו ועיקר מילתיה דרב הונא אגזל הגר איתמר בפ' הגוזל עצים בב"ק (ד' קט:) האשם לה' לכהן:

שאם הוזקו זה לזה. שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה והנותר לפנינו יצא לבית השריפה דנדחה באבוד חבירו: **ואיזו זיקה.** שלהן הקובעתן יחד: **שחיטה.** שאם היה לחם בשעת שחיטה ואח"כ אבד או לחם או כבשים אבד הכל: **תנופה.** כבשים היו מניפין עם הלחם מחיים בפי כל המנחות באות מצה (לקמן סא.): **ופליגי בן ננס ור' עקיבא.** וש"מ דאין תנופה עושה זיקה: **ולא בתר שחיטה.** בתמיה הא ודאי דלכהן לא הוי אלא לאחר שחיטה: **מעיקרא.** קודם שחיטה: **עד שלא שחטה.** לתודה לחם תודה אין מתקדש אלא בשחיטתה בפרק התודה (לקמן דף עח): דכתיב קרבנו על זבח (התודה) וגוי (ויקרא ז) מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח: **נפרס לחמה.** לא ידענא מנלן דמיפסל לכולהו משום דנפרסה אחת מהן ונראה בעיני דמלחם הפנים גמר שהיא מנחת תודה וכתוב בה היא (קדש קדשים הוא) (שם כד) שאם נפרסה אחד מחלותיה [כולן] פסולות: **הדם יזרק.** לשם שלמים ולא לשם תודה: **נזרק הדם.** עד שלא נפרס הלחם: **תורם.** כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן (שם) דמי חלות היו והיה תורם אחד מעשר לכהן והשאר לבעלים בריש פרק התודה (לקמן דף עז): **מן השלם.** ולא מן הפרוס דתניא בהתודה (שם עז): אחת שלא יטול פרוס: **יצא לחמה.** חוץ לחומת ירושלים: **מכניסה ושוחט.** דכל זמן שאינו קדוש בשחיטה אינו נפסל ביוצא: **הדם יזרק.** לשם שלמים: **תורם ממה שבפנים על שבחוץ.** ולא שיאכל אותו שיצא אלא יחשב במנין להיות תרומתו תרומה ולהכשיר את הפנימיות כל יוצא דתודה לאו חוץ לעזרה קאמר אלא חוץ לעיר דהא התודה ולחמה נאכלין בכל העיר: **מששחטה נטמא לחמה הדם יזרק.** לשם תודה והבשר יאכל בתורת תודה: **וידי נדרו יצא.** דהציץ מרצה על אכילתן לענין טומאה: **ותיפסל נמי תודה.** ולא תזרק אפילו שלא לשמה: **רחמנא קרייה שלמים.** תודת שלמיו משמע דאע"פ שהיתה תודה בשעת לחמה חוזרת להיות שלמים בלא לחם אבל כבשי עצרת עם לחמה קרוי שלמים: **אבד הלחם.** אחר תנופה:

בעו תנופה. כבשים האחרים [בעו תנופה] לדברי הכל דמתירין הן ועוד דבהו כתיב תנופה והניף אותם הכהן: **מאי שנא שני כבשים.** דשלמים דמקדשי לחם כדתניא לקמן בשמעתא (דף מז.) אין מקדשין הלחם אלא בשחיטה: **ומעכבי.** אם הוזקו זה לזה בשחיטה כדאמר ר' יוחנן לעיל ואפ"י לא הוזקו מעכבי לבן ננס: **הואיל והוזקו.** שני כבשים ולחם: **והא תודה לא הוזקו.** היא ולחמה לתנופה ביחד: **ומקדשא.** ללחם בשחיטה והיינו דאמרינן קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח בפ' התודה (לקמן ד' עח:): **ומעכבא.** דאם אין תודה אין לחם דהא אינן קדושין אלא בשחיטה: **ומשני שני כבשי עצרת שלמים.** אבל שבעה כבשים ופרים ואילים עולה נינהו כמו איל נזיר שלמים הוא ומקדש הלחם כדמפרש לקמיה: **לפיכך.** דשחיטת איל מקדשן שחטיה לאיל שלא לשמו לא קדש הלחם דכתיב זבח שלמים על סל המצות אי זביחתו לשם שלמים מקדש את הסל ואי לא לא: **הבאות בפני עצמן.** אליבא דרבי עקיבא דאמר כבשים אין מעכבין את הלחם: **תעובר צורתן.** יפסלו בלינה: **אי לאכילה אתיין.** דלא בעו מתירין ליכלינהו: **ואי לשריפה אתיין לשרפינהו לאלתר.** הואיל וזו היא עיקר מצוותם: **השתא דאיכא כבשים כו'. הלכך הואיל וקדשים מעליא נינהו ומשום גזירה הוא דשרפינן להו לא מצי למשרפינהו עד דליפסלו בלינה:** **מנא אמינא לה.** דלאכילה אתיין אפ"י באין בפני עצמן: **אינו חוטא.** ואע"ג דכתיב (שמות ל) כל העובר על הפקודים וכהנים לא נפקדו אינו חוטא כדפרשינא בפ"ג (לעיל ד' כא:): **דמייתו ומסרי להו לציבור:** **שאינו שוקל חוטא.** דכל הראוי ליפקד קאמר דהיינו מבן כ' שנה ומעלה: **לעצמן.** להנאתן: **שלנו הן.** אם אנו נותנים שקלים ללשכה נמצאו באין אף משלנו שהרי כל הקרבנות מן הלשכה באין ורבן יוחנן בן זכאי לא דריש וכל מנחת כהן אלא במנחה שהכהן מביא בפני עצמו מש"ה חוטא: **אילימא בבאין שתי הלחם עם הזבח.** אמאי קתני היאך הן נאכלין הא ללחמי תודה דמי ותודה ולחמה מי לא מנדבי כהנים ואכלי: **התם.** גבי קדשים הנשרפין לאו מצותן בכך דמעיקרא לאכילה אתו אלא שאירע בהן פסול כגון נותר או טמא הלכך שבקינהו עד החול ושרפינהו להו: **שמא יזדמנו להם כבשים לאחר מכאן.** לאחר שריפת הלחם הילכך משהינן להו שאם יבאו הכבשים יונפו עמהם ואוכלו: **זמן הקרבנות.** עד תמיד של בין הערבים: **לבתר הכי לשרפינהו.** אמאי משהינן להו כל הלילה: **גזירה משום דרבה.** דאמר לעיל גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה ולא מטעמיה דהוא אומר לעיל

מנא אמינא לה מדתניא העיד בן בוכרי כו': ממושבתיכם וגו' בכורים לה'. הקישן לבכורים: אף שתי הלחם. יכולין לבא בפני עצמן:

א

-

מז

דף

אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה. טעמא מפי לקמן: קדש את הלחם. מותר באכילה: לא קדש הלחם. ולא תפיס פדיונו בקדושת שתי הלחם אלא בקדושת שאר קדושת הלשכה ובת"כ יליף לה מקרבנו על זבח תודה מגיד שאם נזבח שלא לשם תודה לא קדש לחמו וכבשי עצרת דמקדשי לחם מתודה ואיל נזיר גמרינן: קדוש ואינו קדוש. מפרש לקמן: ואת האיל. איל נזיר: יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות. אלמא זביחת איל מקדשא לסל ומיניה גמרינן לכבשי עצרת: אי כתיב זבח יעשה. משמע אע"ג דזבח בעי עשייה אחריתי: הכל מודים. אפילו לר' אליעזר דאמר זריקה עיקר מודי דצריך שיהא לחם בשעת שחיטה ואי לא הוה בשעת שחיטה לא מקדשא ליה זריקה: ואינו גמור. מפרש לקמן: ואינו נותר. לכהנים: מאי בנייהו. כלומר כיון דאמר אביי אינו גמור כל שכן דאינו נותר דהא ממעות תרומת הלשכה בא וזריקת דם לא הואי לשמה דתשתרייא באכילה ואינו גמור דאמר אביי למאי הלכתא: לאביי לא תפיס פדיונו. בקדושת שתי הלחם ואם רצה משנה המעות לשאר קרבנות צבור: לרבא. דאמר קדוש גמור תופס פדיונו ויוצא לחולין והא דאמר לקמן (דף ק:) מנחות אין להם פדיון לאחר שקדשו בכלי: אלא לאביי. דאמר לא תפיס פדיונו: מאי איכא בין רבי לר' אלעזר. וקדוש דא"ר למאי הלכתא הא לא תפיס פדיונו ולתרוייהו אסור באכילה: לאיפסולי ביוצא. לרבי דאמר קדוש קצת בשחיטה אם יצא נפסל שאפ"י זרקו לשמו נמי אסור באכילה לרבי אלעזר דאמר שחיטה לא מקדשא אין נפסל ביוצא דאינו קדוש אם יצאו בין שחיטה לזריקה ואם אחר כך זרק לשמן כשר. שבוש גמור הוא זה דכל. שכן לרבא כיון דקדשתן שחיטה קדושת הגוף גמורה לא נפיק תו לחולין ובפ"ק דפסחים (דף יג:) נמי אמר הכי לרבי דאמר שני דברים המתירים מעלים זה בלא זה לא נפיק לחולין ור' אלעזר דאמר אינו קדוש פריק להו ונפקי לחולין וכיון דנפקי לחולין ע"י פדייה על כרחך פדיון נתפס. לפיכך נראה לר' דה"ג ולשון הגון הוא לאביי תפיס פדיונו ולרבא לא תפיס פדיונו לאביי דאמר אינו גמור עדיין

לא חלה עליו קדושת הגוף גמורה ואכתי שייך ביה פדיון ונהי דקדישתיה שחיטה במקצת דלא נפיק לחולין ומיהו אכתי מחוסר גמר קדושה ושייך ביה קדושת דמים לתפוס פדיונו בקדושה לרבא דאמר קדוש גמור קדושת הגוף לא שייך ביה פדיון ואם התפיס מעות בפדיונו אינן נתפסין דכיון דאינו יוצא מקדושה כלל איזו קדושה תחול בפדיונו: **בשלמא לרבא**. דאמר לרבי לאו בני פדיון נינהו דאקדשינהו שחיטתה: **היינו דאיכא בין רבי לר' אלעזר**. דלר' אלעזר אינו קדוש כלל קדושת הגוף אלא קדושת דמים שניקח מתרומת הלשכה ונפיק לחולין ותפיס פדיונו ככל קדושת דמים: **אלא לאבבי**. דאמר לרבי נמי תפיס פדיונו וכל שכן לר' אלעזר מאי איכא בין רבי לר' אלעזר: **איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא**. לרבי מיפסל ביוצא אם יצא לא יהא כשר לשחוט עליו כבשים אחרים לר' אלעזר לא מיפסיל ביוצא שלא ירדה לה קדושת הגוף אלא קדושת דמים ואין יוצא פוסל בה וכשרין לשחוט עליה כבשים אחרים וזה שפירשתי תחילה שבוש גמור הוא כדפרישנא לעיל: **האמר זריקה מקדשא**. והאי אפילו קדוש לא הוי כל שכן דאסור באכילה: **בין לאבבי בין לרבא קדוש ואינו נותר**. דכיון דאמר אבבי אינו גמור כל שכן דאינו נותר: **חוץ לזמנו**. כלומר על מנת לאכול מן הכבשים חוץ לזמנו: **הני תנאי**. ר' אליעזר ור' עקיבא: **שחיטה מקדשא**. ואהני בהו פסול יוצא: **אין זריקה מועלת ליוצא**. הלכך לא קבעתיה ללחם בפיגול דהא כבר פסול הוא ואמר בפ"ק (לעיל דף יב) אין פיגול במקום פסול: **זריקה מועלת ליוצא**. דפסול מחמת דבר אחר הוא כדמפרש בשילהי פ"ק (שם):

דף - מז ב

קדשים קלים. ממון בעלים הן ואין בהן מעילה אלא באימורים כדאמרינן בפי כל הבשר בסופו (חולין דף קיז). כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה: **אין מועלין בהם**. דלא מעליא בהו הך זריקה לברר אותם לחלק גבוה דאין זריקה מועלת ליוצא ופיגול נמי לית בהו דהא פסולין הן כבר: **מאי**. כלומר אליבא דר"ע מיבעיא ליה לרבי שמואל בר רב יצחק מאי מדזריקת פיגול קבע ליי ללחם בפיגול ואע"ג דזריקה פסולה היא דהא יוצא הוא קבעה ללחם בפיגול כי בשר כשאר בשר שלא יצא אלמא לחם כגוף הכבשים דכי היכי דגוף הכבשים מפוגלים לחם נמי

מפוגל זריקה שלא לשמן נמי דפסולה היא שרי להו דהא קיי"ל (זבחים ד' ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ולחם נמי כגוף הכבשים דמו ומדכבשים נאכלין לחם נמי נאכל: **או דלמא לחומרא אמרי' לקולא.** להיות לחם נאכל לא אמרי' לענין זריקה שאינה הוגנת כגון שלא לשמן דליהוי לחם כגוף הכבשים להיות לחם נאכל ככבשים: **וממאי דבאיתנהו.** לשתי הלחם אבראי בשעת זריקה פליגי רבי אליעזר ור"ע דתימא אפי' בזריקה שאינה הוגנת מדמי ר"ע ללחם כגוף הכבשים דילמא בדאיתנהו אבראי דהויא זריקה שאינה הוגנת דכ"ע לא מקבע לחם בפיגול דאין זריקה מועלת ליוצא ואע"ג דפליגי באימורי קדשים קלים דהתם כי גופיה דזבח דמו ומודה ר"ע דלחם לא הוי כגוף של כבשים ובזריקה שלא לשמן נמי לא משתרי כבשים ללחם אלא ר"ע סבר כרבי אלעזר ברי' שמעון דאמר לא קדשתינהו שחיטה ולא איפסול ביוצא הלכך הואי זריקה הוגנת שאין בה פסול אחר הלכך מקבע לחם בפיגול ודכוותה היכא דליכא פסול ואיזריק ליה זריקה הוגנת כגון לשמן משתרי לחם כמו כבשים אבל בזריקה שלא לשמן לא: **אלא אי אמרת כר' אלעזר וכו'.** אכתי איכא למיפרך: **זריקת פיגול מי מקדשא.** למיקבע בפיגול אי לא קדוש מעיקרא בשחיטה: **דאמר רב גידל זריקת פיגול אינה מביאה לידי מעילה.** באימורי קדשים קלים דממון בעלים הוא דלית בהו מעילה דלא קרינא ביה מקדשי ה' עד לאחר זריקה דהוברר בשר להדיוט וחלב לגבוה דקרינא ביה חלב קדשי ה' שם זריקת פיגול לא מקבע בקדושה למעול בהן דלא זריקה כשרה היא: **ואינה יוצאה.** מידי מעילה בבשר קדשי קדשים דממון גבוה הם מחיים ויש בהן מעילה קודם זריקת דם וזריקת דם הוציאה הבשר מידי מעילה שהרי מתירתו לכהנים ואמר במסכת מעילה (דף ב.) כלל אמר ר' יהושע כל שיש לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בהן וכל שאין לו שעת היתר לכהנים מועלין בהן הך זריקת פיגול לא מפקע להו מידי מעילה אלמא לאו זריקה היא וגבי כבשי עצרת נמי כיון דלאו זריקה היא היכי מיקדשא להו והיכי מקבעי להו בפיגול: **לאו איתותב רב גידל.** בתמיה בפ"ק דמעילה (דף ג.): **מהו שיזרוק דמן שלא לשמן.** אלא לשם שלמים להתיר בשר באכילה דודאי לשמן לא הוו זריקה כדאמרי' לעיל (דף מו.) הכל מודים שאם הוזקו זה לזה מעכבין זה את זה: **פסח בשאר ימות השנה כשר לשלמים.** בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) **פסח קודם חצות היום.** של ארבעה עשר אינו כשר לשמו עד בין הערבים וכשר לשלמים: **שנראה לשמו.** כגון הנך כבשים קודם אבידת הלחם: **ונדחה מלשמו.** לאחר אבידת הלחם: **פסח אחר חצות.** נראה לשמו וכשעבר היום נדחה מלשמו וכשר לשלמים: **והרי תודה.** דאמרן

בהאי פירקין (ד' מו.) מששחטה נפרס לחמה הדם יזרק לשם שלמים והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא הא הכא שנשחטה לשמו ונדחית מלשמו וכשרה שלא לשמו: **תודה רחמנא קרייה שלמים**. תודת שלמיו כדאמרן לעיל (שם) מה שלמים קרבי בלא לחם אף תודה קרבה בלא לחם ומעולם לא נדחה מלשמו: **ומניפן**. עם הכבשים דכבשי עצרת טעונין תנופה חיים ושחוטין לקמן בפ' כל המנחות (ד' סא.):

א

-

מח

דף

והשאר נאכלות בפדיון. כדמפרש ואזיל: **הא דלא כרבי**. אלא כרבי אלעזר ברי שמעון דאמר שחיטה לא מקדשא לפיכך אפשר להו בתקנה זו קודם זריקה שעדיין אין להם שום קדושת הגוף והרי הן כתחלתן ומושך איזה שתים שירצה וזורק הדם עליהן ומקדשן ומתירן ואלו שנשארן בקדושת דמים שלהן אסורות עד שיפדו ופודן ככל קדושת דמים ואוכל כל מה שירצה: **דאי רבי כיון דאמר שחיטה מקדשא**. נהי דשתים מהן אין להן אלא קדושת דמים וישנן בפדיה דכבשים מידי דחזו להו קמקדשי ואינד קדושת דמים בעלמא עלייהו ונפקי לחולין ומביא מעות ואומר בכל מקום שהן השתים שאינן מקודשות יתחללו על מעות הללו ובלא פדיה לא מתאכלי דלא שריא להו זריקת הכבשים מיהו היכא פריק להו והיכי משתרו והרי אינו מכיר אלו הן שאינן מקודשות: **ואי מפיק להו לכולהו אבראי**. ופריק להו לתרתי מינייהו: **כיון דכתיב**. בשתי הלחם: **לפני ה'**. והניף הכהן אותם על לחם הבכורים וגוי' (ויקרא כג) שמע מינה פנים נינהו: **איפסלו להו**. המקודשות ביוצא ומתוך שאין אתה מכירן הרי כולם פסולות: **ואי דפריק להו גואי**. ואוכלן כהן בפנים לארבעתן השתים חולין והשתים קודש קמעיל חולין לעזרה: **ממילא הויין**. דתוך העזרה הן נעשין חולין והוא לא הכניסן משנעשו חולין: **והתניא אין פודן אלא בחוץ**. משום חולין לעזרה: **הא ודאי**. דקתני פודן בחוץ דלא כרבי ועושה תקנה זו קודם זריקה ומושך איזו שתים שירצה והוא הדין דהוה מצי למיפרך ברישא דאי רבי ארבעתן בעי לאונופי בהדייהו דהא לא ידע מי הן דקדושות ומיהו דאלימא מינייה אקשי ליה עד דאפקיה מטעמיה: **לא קדשו לה כלל**. והכא נמי אמאי קדשו שתי חלות מתוך ארבע: **הכל מודים כו'**. ואע"ג דלא פריש הי מינייהו: **טוראתא**. שם מקום: **ד'**

כבשים. ואין הדין אלא שנים : **שאם אי אתה אומר כן**. לזרוק את שלא לשמה תחילה אלא את לשמו תחילה : **הפסדת את האחרונים**. כדאמר לעיל (דף מז :) אין לך דבר שנראה לשמן ונדחה מלשמן כגון הני דמשזרק ראשונים לשמן תו לא חזו הנך לשמן וכיון דנדחה מלשמן אין כשרין שלא לשמן כשאר כל הזבחים. ל"א שאם אי אתה אומר כן אלא ארבעתן לשמן הפסדת את הנזרקים באחרונה דהא לא צריכי ופסולין : **עמוד חטא**. ושלא לשמן חוטא הוא דאסור לשנות בזבחים : **בשביל שתזכה**. לאכול את השנים : **אברי חטאת**. הנאכלין לכהנים : **שנתערבו באברי עולה**. העולים למזבח ינתנו למעלה כולם על המערכה : **ואמאי**. יצאו לבית השריפה : **לימא עמוד חטא**. והעלה למזבח חטאת שאינה ראויה לו בשביל שתזכה שלא להפסיד עולה : **חטא בחטאת לזכות בחטאת**. כגון לעיל בכבשים שחוטא בעצמו וזוכה בעצמו אמר : **לפני זמנן**. קודם עצרת : **לאחר זמנן**. לאחר עצרת : **הדם יזרק**. שלא לשמן : **ואם היתה שבת**. אשלא לשמן קאי ועצרת ושבת היא לא יזרוק דכיון דאידיחי מקרבן ציבור תו לא דחי שבת : **ואם זרק הורצה ע"מ להקטיר אימורין לערב**. אבל היום לא יקטירם : **לימא עמוד וחטא**. יזרוק בשבת לכתחילה : **בשביל שתזכה**. להקטיר אימורין לערב ותאכל בשר ואמאי אמר לא יזרוק ונפסל הדם בשקיעת החמה : **עמוד חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת אמרינן**. כגון כבשים דזוכה בהן בו ביום : **חבית של תרומה [שנשברה בגת] העליונה**. היינו עדשים שקורין מייץ : **תחתונה**. בור שלפני הגת : **התחתונה טמאה**. שיש שם חולין טמאין : **מודה רבי אליעזר ורבי יהושע כו'**. אע"ג דחייש רבי יהושע לקמן בהפסד חולין מודה הוא שאם יכול לחזור אחר כלי טהור לקבל או אפי' רביעית יציל ואע"פ שבין כך ובין כך תפול התרומה לתוך החולין וילך הכל לאיבוד לפי שתרומה טמאה אין לה תקנה :

ב

-

מח

דף

תרד ותטמא. אע"ג דמיפסדא לחולין דעד השתא הוו חזו ליה בימי טומאה והשתא לא חזו למידי : **ולא יטמאנה ביז**. לקבלה בכלים טמאים כדי להציל החולין : **אף יטמא ביז**. אלמא חטא בתרומה כדי שתזכה בחולין : **דלטומאה אזלא**. אם תפול בחולין נמי אבודה לאו חוטא הוא :

כי אתא רב יצחק תנא שלא כמצותן. שלא לשמן ל"א שדינן בני שנה והביא בני שתים ומפי המורה שמעתיהו ומפי רוב הגאונים ולשון אחרון אינו כלום דאם כן מאי ששחטן שהביאן מיבעי ליה: **ותעובר צורתן.** לפי שאין שורפין קדשים עד שיפסלו בלינה משום בזיון קדשים אלא אם כן פסולו בגופו כגון פיגול וטמא: **דמקיש.** דכתיב גבי חטאת ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים: **תני פסולין.** כחטאת דתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת ולאידך לישנא מדמי להו לחטאת שעברה שנתה דפסולה כדתנן חמש חטאת מתות במסכת תמורה (דף טו.): **שלמי חובה משלמי נדבה.** דכשרין שלא לשמן דבכלל כל הזבחים הן ולאידך לישנא אם נדר טלה לשלמים והביא איל כשר כדאמרין בפי הרי עלי [עשרון] (לקמן קז): קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא ואפי' רבי מודה דזבח כשר: **ושאר שלמי נזיר.** דלעיל מיניה קאי אקרבתות נזיר בתוספתא דנזיר בפרק נזיר שאכל אחד מכל האיסורין וקתני הראויין לבוא בן שנה והביאו בן שתים שתים והביאו בן שנה תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו ושאר שלמים כגון שלמי נזיר דחובה הן ששחטן שלא כמצותן שלא לשמן ולאידך לישנא בן שנה דשלמי נזיר איל כתיב בהו ואיל בן שתי שנים: **כשרין.** כשלמי נדבה ונאכלין ליום ולילה כחומר שלמי נזיר דדינו כדין תודה דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר: **ואין טעונין לא לחם ולא זרוע.** הואיל ואין הנזיר נותר בהן קתני מיהא כשרין ואע"ג דאיתקש לחטאת דכתיב וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים (במדבר ו) אלמא מגמר שלמים משלמים חובה מנדבה עדיף ליה: **אשם בן שנה.** כגון דנזיר טמא ומצורע דכתיב כבש: **בן שתים.** כגון גזילות ומעילות דכתיב איל: **עולת נזיר ויולדת ומצורע.** דכתיב בהו כבש: **בן שתי שנים כו' כשרין.** דגמרינן מעולת נדבה דאם נדר קטן והביא גדול הזבח כשר: **חוץ משלא לשמו.** דפסול בחטאת וכשר באשם וקשיא לר' יצחק דקתני בהדיא דגמר עולת חובה מעולת נדבה ואע"ג דגבי חטאת כתיבי עולת מצורע ועולת נזיר לא מקשי לה לחטאת למיפסלינהו בני שתי שנים דמגמר חובה מנדבה עדיף ורבי יצחק נמי ליגמר שלמי חובה משלמי נדבה בין שלא לשמו בין לבי' שנים ואי קשיא מאי שנא אשם שלא כמצותו פסול יותר מעולה תריץ משום דלא אשכחן אשם נדבה למגמר מיניה: **תנא דבי לוי.** דגמר חובה מנדבה ולא גמר חובה מחובה: **מחוסר זמן בבעלים.** קודם שיכלו שבעת ימי ספירתן דאין אשם אלא בנזיר טמא: **ואי איתא.** דגמר תנא דבי לוי חובה מנדבה לגמר אשם בן שתי שנים משלמים דנדבה בן שתי שנים: **דנין דבר שלא בהכשרו.** כגון שלמי נדבה שבאו שלא

בהכשרן כגון שלא לשמן או קטן והביא גדול: **ואין דנין דבר שלא בהכשרן**. כגון אשם נזיר בן שתיים מדבר שבהכשרן מאשם גזילות בן שתיים שהרי הכשירו בכך: **יוצא בבמה**. הכשירו בכך דהא ליכא קלעים:

א

-

מט

דף

תנא אזאת תורת העולה קאי. תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ.) והאי דנקט במה אסמכתא וסימנא בעלמא: **לשום אילים**. דאמר הריני שוחטן לשום אילים: **לבעלים**. צבור: **עקירה בטעות**. כגון האי דאי הוה ידע דכבשים נינהו הוה שחיט להו לשם כבשים: **ומותבינן אשמעתין**. אדידיה גופיה קא מוטיב: **מזידין חייבין**. לשלם לבעלים דמי קרבן: **פיגולן פיגול**. דשוגגין ואין צריך לומר דמזידין: **ומחשב בהו לשום שלמים**. לאוכלן שני ימים ולילה אחד דהשתא חישב לאכול חטאת חוץ לזמנו דפיגול הוא דדין חטאת יום ולילה: **ובאומר מותר**. לשנות דהיינו שוגגין: **שנקמצו**. מחבת ומרחשת שני כלים הם מחבת עבה ומעשיה קשין ומרחשת עמוקה ומעשיה רכין: **חריבה**. מנחת חוטא דכתיב (ויקרא ה) לא יתן עליה שמן: **ורבא לטעמיה**. דאמר בפרק קמא: **מחשבה דלא מינכרא**. אם הוא מכזב אם לאו פסל רחמנא: **מחשבה דמינכרא**. שהוא. מכזב לא פסל רחמנא: **מתני' התמידין אין מעכבין המוספין**. מפרש בגמרא: **וכולה היתה קריבה**. כל המנחה שלם: **שאין מחנכין**. בגמ' מפרש מאן דכר שמיה: **אלא בקטורת הסמים**. שלימה של מנה ובין הערבים ובגמ' מפרש מנלן: **גמ' תדיר ומקודש**. תדיר בכל יום ומקודש שהיום יום טוב הוא דאי לאו יום טוב ליכא מוסף ומוספין לא הוו אלא מקודש. לשון אחר תמידין מקודשים קודם מוספים דתמידין קרבי ברישא: **תמידין דלמחר ומוספין דהאידינא**. כגון דיש להם בשבת שני כבשים לבד התמידין וקא מיבעיא ליה אם יקריבם היום למוספין ולא יהו לו תמיד למחר או יניחם לצורך תמיד מחר: **מוספין דהאידינא מקודש נינהו**. דהיום שבת קודש ותמידין דלמחר לא הוו להו מקודש דלמחר חול ל"א מוספין הוו מקודש קודם תמידין דמוספין יקרבו היום ותמידין לא יקרבו היום עד למחר: **אילימא דאית ליה**. תמידין ומוספין: **וליקדם**. קאמר דאין מעכבין זה את זה דאי

בעי תמידין קריב ברישא ואי בעי מוספין מקריב ברישא : **העולה**. משמע
העולה תהא ראשונה לכל הקרבנות :

ב

-

מט

דף

אלא פשיטא דלית ליה. אלא או לתמידין או למוספין : **מבוקרים**. בלא
מום שצריך לבודקן שלא יהא בהן מום ארבעה ימים קודם לשחיטה
ולהכי צריכין ששה שמא יארעו שני ימים טובים של ראש השנה בחמישי
בשבת ויצטרכו בכל יום שנים : **כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש**
השנה. אם אירעו ביחד שיהא כדי להקריב שני תמידין ליום : **אילימא**
דאית להו. כבשים הרבה : **תמידין ומוספין טובא הוו**. ועשרים ותרתין
טלאים בעינן [ותיהוי ששה לתמידין ושש עשרה למוספין] : **ושמע מינה**
תמידין עדיפי. דלא אמרינן יקריב הארבעה בשבת לתמידין ולמוספין
ויבטל תמידין יום טוב שני של ראש השנה אלמא תמידין דיום שני עדיפי
ממוספי שבת ואע"פ שמוספי שבת מקודש הן ושבת קדוש מיום טוב :
לעולם דאית ליה. לתמידין ומוספין והאי דלא נקט אלא תמידין משום
דבמבוקרין ארבעה ימים קודם שחיטה קאמר לתמידין הוא דבעינן
ביקור ארבעה ימים אבל מוספין לא : **שמירה שמירה לגזירה שוה**. מה
פסח מבוקר ד' ימים דמקחו מבעשור ושחיטתו בי"ד אף תמיד טעון
ביקור ד' ימים : **דהאיכא צפרא דחד בשבתא**. דבשלמא דבין הערבים
ודיום שני ושלישי איכא למימר שיחזר ביום ראשון אחר טלאים
מבוקרים ארבעה ימים קודם אלא במוצאי שבת לא יכול לחזר ומה
יקריב לבוקר והא דנקט חד בשבת היינו כי הוי ראש השנה חמישי וששי
והוא הדין נמי אי הוי ראש השנה בראשון ושני מצי למיפרך והאיכא
צפרא דשלישי בשבת : **דפניא דמעלי שבתא**. דקא סלקא דעתך דקודם
שהקריב תמיד של בין הערבים של ערב שבת קאמר דליהווי ששה והוא
הדין דמצי למיפרך דפניא דמעלי יומא טבא היכי דהוי ראש השנה חמישי
וששי : **דלבתר דמקריב**. תמיד של בין הערבים קאמרינן דליהווי שש :

ה"ג **תנא בעלמא קאי**. סימנא בעלמא נקט כלומר האי דנקט ששה לאו לשבת ובי' ימים דוקא קאמר אלא אפי' כל ימות החול בעי' בלשכה ו' טלאים כולן מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה לבד יום השחיטה שהיו שם בכל יום ששה ראויין ליטול איזו שנים מהן שירצה כגון דביום חינוך הו' בה (י"ב) ששה מבוקרים ד' ימים קודם ונטלו ב' ביום ראשון ובקרו שנים והכניסן תחתיהן ליום ב' נטלו ב' מן הראשונים ובקרו ב' מן השוק ונתנו שנים תחתיהן לשלישי נטלו ב' מן הראשונים ובקרו שנים תחתיהם אחרים והכניסו תחתיהן נשאר שם ששה מן הראשונים ליום רביעי יטלו עוד ב' מן הראשונים והשנים שנתבקרו בראשון יהיו ראויין שנים של ראשון ושנים של שני ושנים של שלישי וכן כולם לעולם יהיו שם ששה ראויין לישחט ולא פיי טעם הדבר ולי נראה דקבעו חכמים מנין קבוע לדבר דאי מתרמין (לא) משכחי טלאים מבוקרין זה ד' ימים: **סימנא בעלמא**. שלא תטעה בגירסא אם ו' או ה' או ד': **כדי לשבת ולב' ימים**. משמע סימן כלומר שראוי לגי' ימים: **ולא תני לשבת ולב' ימים טובים**. דליהוי משמע לצורך שבת ובי' ימים טובים של ר"ה: **ולא ראשון בין הערבים**. שאם לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים דהכי מיזריש קרא אם את הכבש האחד תעשה בבקר הוכשר שני ליקרב בין הערבים ואי לא לא: **במה דברים אמורים שלא נתחנך המזבח**. דהאי קרא בחינוך כתיב דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח בפרשת ואתה תצוה: **אבל נתחנך המזבח אפילו ראשון בין הערבים**. דכתיב בפרשת פינחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר כו' ובהוא קרא לא כתיב את הכבש אחד תעשה בבקר ותניא בספרי האי קרא למה נאמר והלא כבר נאמר למעלה בפרשה את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש וגו' שנים הוא מקריב ולא ארבעה: **יקטירו בין הערבים**. כדתנא טעמא דלא שכיחי דפשעו בה הילכך לא קנסי בה להו: **ומזבח בטל כו'**. דקאמר לא יקריבו בין הערבים: **דלא שכית**. דתמיד עולה הוא ואע"ג דלא קרבה אלא תרי זימני ביומא איכא עולות אחריני דמקרבי כל יומא טובא הילכך לא חביב להו ופשעי הילכך קנסו להו אבל קטרת לעולם ליתא אלא תרי זימני ביומא. לישנא אחרינא לא שכיחא בחד גברא כדאמרי' במסכת יומא (דף כו.) מעולם לא שנה אדם בה: **מערתא**. מעשרת כדכתיב ישימו קטורה וכתוב בתריה ברך ה' חילו (דברים לג): **ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר**. כדאמרינן לעיל ולא ראשון בין הערבים דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' כשמדשן את המנורה מן האפר שיש שם

מן הנרות : **אי לאו דעבד מאורתא הדלקה**. ממאי בעי לתקן לצפרא אלמא חינוך מנורה בין הערבים וכיון דמנורה נתחנכה בערב קטרת נמי תחילתה בערב דכתיב (שמות ל) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה : **הא קדושי מקדש**. ללחם אם יסדירוהו עליו בחול בתמיה דהא קיימא לן בפרק שתי הלחם (לקמן דף ק.) דלא מקדש לחם אלא בשבת דקתני שאפילו הוא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום דלא קדוש לא ליפסל ביוצא ולא לשם פסול : **כדקתני סיפא כו'**. ומנורה אינה מקדשת כלומר וכל מילתא דידה אינה אלא בין הערבים [דהיינו] הדלקה היינן כל מילי דידה [דקידוש וחינוך] דשולחן בשבת : **זו היא קטרת**. מפרש בסמוך דבנשיאים קמייירי דכתיב (במדבר ו) כף אחת עשרה זהב וגו' : **והוראת שעה היתה**. דשוב לא היה בא על מזבח החיצון : **הוא דלא**. דקאמרינן הוראת שעה היתה : **כיוצא בה**. בקטורת : **יכול**. יחיד הוא דלא יביא קטורת נדבה שהרי דין הוא שלא מצינו שיהא מביא חובתו כיוצא בה שהרי קטורת חובה ליחיד לא מצינו :

דף - נ - ב

אבל ציבור יביאנה. נדבה שהרי מביאין חובה כיוצא בה פעמים בכל יום : **לא תעלו**. משמע לרבים קאמר : **לא מיבעיא יחיד על המזבח הפנימי**. דלא יביא דהא לא אשכחן לה : **מתני' חביתי**. היינו [מנחת] מחבת כ"ג שמביא בכל יום כדכתיב בצו את אהרן מחציתה בבקר על שם מחבת קרו להו חביתים דכתיב (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה : **לא היו באין חצאין**. שלא יביא חצי עשרון בבקר מביתו וחצי עשרון בערב ואע"פ שקריבה לחצאין כדכתיב מחציתה בבקר מחציתה משמע מחציתה של שלימה (מחצה משלמה) מחצה מתוך שלם הוא מביא שמביא עשרון שלם וחוצהו : **ומינו אחר תחתיו**. קודם תמיד של בין הערבים : לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרונו של ראשון גרס : **גמ' ת"ל ומחציתה**. מריבוייא דוי"ו משמע אפי' כהן העומד בין הערבים אע"ג דאיכא חציו עשרון דראשון : **מחצה ראשון**. שנשאר מכהן ראשון [ומחצה שני שנשאר מכהן שני] : **תעובר צורתה**. יפסול בלינה : **חזי להקרבה**. כי אפרשיה הוה חזי להקרבה הילכך בעי עיבור צורה : **לאיבוד אתי**. ולישרפה לאלתר : **אפילו פיגול**. דפסול חמור הוא ופסול דאורייתא הוא טעון צורה : **חביתי**

כ"ג. דכתיב מחבת וכתוב מורבכת: **אופה**. בתנור תחילה ואח"כ מטגנה במחבת: **תאפינה נאה**. בשעת אפייתה בתנור תהא נאה ואם מטגנה תחילה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת: **תאפינה נא**. בשעת אפייתה בתנור תהא נא כמו (שמות יב) אל תאכלו ממנו נא כלומר בכך תהא מבושלת קצתו ואינה מבושלת כל צורכה והיינו טגון דבהא מודו כ"ע דתרוייהו בעינן כדכתיב על מחבת בשמן וכתוב תופיני: **תאפינה רבה**. אפיות הרבה אופה ומטגנה ואופה: **אית ליה נא**. מש"ה אופה אחר טיגון ואית ליה נאה מש"ה אופה תחילה. לישנא אחרינא רבה גדולה ומרוקעת ודקה וזהו נוייה ואית ליה מטגנה תחילה ואח"כ אופה ואיכא טיגון נא ונאה וגדולה היא: ל"א תאפנה רכה שירככנה בשמן (קריבה נאה) [הרבה] וזהו נוייה תחילה מטגנה ואח"כ אופה ואיכא נא ונאה שלשתן שמעתי: **עריכתן**. תקון החלות שקורין אטינו"ר ובלשון צרפת סוני"ר: **בפנים**. בעזרה דתנור של מתכת היה בעזרה ולישה ועריכה ואע"ג דקודם מתן שמן היא והאי תנא אית ליה מדת יבש לא נתקדשה מדלא מצריך לישת שאר מנחות בפנים הא בעינן פנים דקסבר חצי עשרון שבו היה חולק חביתי כ"ג נמשח והאי דלא משחו את העשרון השלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו ופעמים שמוציאו לחוץ אבל זה אינו מסור אלא לכהנים: **מנא הני מילי**. דדוחות שבת: **אינשפא**. נפוחה ברוח כמו (שמות טו) נשפת ברוחך: **דכביש ליה בירקא**. טומנין בירקות כדי שלא ישלוט בה רוח: **תעשה**. על מחבת בשמן תעשה (ויקרא ו): **כמנחת תמידין**. דדוחות שבת:

א

-

נא

דף

רבא אמר על מחבת מלמד שטעונה כלי שרת (הוא) ואפי' מודדו בחצי עשרון שאינו נמשח על כרחך אפייתו מיהא במחבת כלי שרת הוא: [ואי אפי לה מאתמול מיפסל ליה בלינה]. דאפי' מנחות משקדשו בכלי נפסלו בלינה במסכת מעילה (דף ט.). ה"ג ונאמר במנחת כבשים שמן. (שמות כט) ועשרון סלת בלול בשמן כתית רובע ההין ובמנחת נסכי תמיד כתיב לישנא אחרינא ונאמר במנחת נסכים שמן והיינו הך: ג' לוגין לעשרון. דרובע ההין ג' לוגין דהין י"ב לוגין: **במנחת נדבה**. נאמר (ויקרא ב) ויצק עליה שמן מה להלן לוג אחד כדאמר לקמן (דף פח.). למנחה ולוג שמן

ולקמן פריך והיכי מצי למידייניה ממנחת נדבה הא הכא כתיב בשמן להוסיף וההוא שמן דהתם לאו להוסיף הוא: **דחביתין באין תמיד**. בבקר ובערב ומנחת נסכים באין תמיד עם התמיד מנחת נדבה לא דחיא שבת וטומאה דכל קרבן שאין לה זמן קבוע אינה דוחה שבת וטומאה: **חביתין מנחת יחיד היא**. ובאה בגלל עצמה שאין באה עם הזבח: **מנחת נסכים אינה טעונה לבונה**. בפי כל המנחות באות (לקמן ד' נט.): תדיר חובה טומאה שבת יחיד גלל עצמה לבונה: **רבי ישמעאל אומר**. הואיל ולא אתיא מדינא תיתי מקרא סלת מנחה תמיד דכתיב בחביתין: **ריבה כאן**. כדאמרן לעיל בשמן להוסיף לה שמן וריבה במנחת נסכים שמן ג' לוגין לעשרון דהיינו ריבוי דבמנחת נדבה ליכא אלא לוג: **במנחת נסכי פרים ואילים**. ב' לוגין לעשרון דכתיב בפרשת שלח לך והקריב על בן הבקר סלת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין דהיינו ו' לוגין שתים לעשרון ובאיל כתיב לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין דהיינו ד' לוגין שנים לעשרון: **והדר תני נאמר כאן שמן ונאמר במנחת נדבה שמן**. והיכי מצי למיפרך והא שמן דנדבה לאו להוסיף הוא אלא לקבוע לה שמן והאי בשמן להוסיף הוא דלקבוע לא צריך כדמפרש לקמן: **[מאן תנא בשמן להוסיף ר"ש היא**. דאמר בסיפא ריבה כאן שמן כו' וילפינן לטעמיה מדינא דריבה כאן שמן ולר' שמעון ליכא למיפרך נילף ממנחת נדבה משום דהאי להוסיף ונדבה לקבוע והא דלא סיימא ברישא משום דרבי ישמעאל אפסקיה ממאי דאמר להוסיף הוא: **ובדינא דמנחת נדבה מאן קמהדר**. דהא ר' שמעון נפקא ליה שפיר מדינא בתרא: **ר' ישמעאל**. ואיהו קאמר או כלך דלרבי ישמעאל איכא למיפרך שפיר נילף ממנחת נדבה דהא לדידיה תרוייהו לקבוע ולא להוסיף ואיצטריך קרא: (כולה רישא ר"י אמר והכי קאמר רישא בשמן להוסיף לה שמן ור"י קאמר ליה: דאי לקבוע לה לוג שמן. כשאר מנחות לא צריך דכיון דכתיב על מחבת ממילא ידענא דצריכה שמן כמנחת מחבת): **תהא כמנחת חוטא**. והאי דכתיב מחבת שיביאנה באותו כלי: **הדר אמר ר"י וליהוי נמי לקבוע**. כדאמרת אכתי נפקא ליה מדינא נאמר כאן שמן כו': **ודן דינא ולא אתיא ליה**. משום דפרכינן כלך לדרך זו דנין יג"ל מיג"ל כו': **ואצרכא קרא סלת מנחה תמיד**. ואתא ר"ש למימר דל"צ קרא כיון דמוקמת לה להוסיף: **כולה**. רישא עד רבי ישמעאל אמר ואצרכא קרא סלת מנחה תמיד אתא רבי שמעון למימר ודאי להוסיף הוא ולא לקבוע ואיני יודע כמה יוסיף הדר אמר קרא נמי לא צריך דמדינא בתרא נפקא: **וה"ק רישא בשמן להוסיף לה שמן**. ור' שמעון קאמר לה דאי לקבוע לה לוג שמן כשאר מנחות לא צריך דכיון דכתיב על מחבת ממילא ידעינן

דצריכה שמן כמנחת מחבת]: הדר אמר רבי שמעון תהא כמנחת פרים ואילים. דאף על גב דלהוסיף הוא לא הויין אלא שני לוגין לעשרון הדר אמר האי דפרכת תיהוי כמנחת פרים ואילים דנין

ב

-

נא

דף

מנחה הבאה עשרון ממנחה הבאה עשרון כו': מתני' ושלימה. עשרון שלם בבוקר ועשרון בין הערבים כל זמן שהיא קריבה משל ציבור: גמ' הכהן המשיח תחתיו אחד מבניו יעשה אותה. דמשל יורשים קריבה עד יעמוד אחר: יכול יקריבו יורשין לחצאין. כמו שהיה אביהן עושה: משל עולם. משל צבור מתרומת הלשכה: שתהא כולה בהקטרה. שלא יעשה ממנה שיריים לאכילה לישנא אחרינא שיקטירו שלימה ולא לחצאין כל זמן שהיא קריבה משל צבור דבשלימה לא פליגי ר' יהודה ור"ש מפי המורה: יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד. ביום המשחם: ובניו בפני עצמן. לשם החינוך ומאותו יום ואילך לא אבל כ"ג בכל יום דכתיב תמיד: כהנים הדיוטות. דכשכהן הדיוט נתחנך לעבודה באותו יום היה מקריב עשרון ל"א ביום המלואים היה כך אבל לדורות לא נוהג ולא מפי המורה: או אינו אלא כהנים גדולים. דה"ק קרבן זה יקריבו בני אהרן לדורות כל כ"ג שיעמוד: הרי כ"ג אמור. דה"ק קרא הכהן המשיח שיעמוד מבני אהרן תחתיו לאחר מותו יעשה אותה: א"כ. דכוליה ליורשין אתי שיקריבו החביתים כל זמן שלא מנו כהן אחר תחתיו: לכתוב הכהן המשיח תחתיו בניו יעשה אותה. כשימות הוא: מאי מבניו. דמשמע אחד מבניו שיעמוד תחתיו לכ"ג דמשמע תרתי: אותה מאי עביד ליה. כיון דנפק ליה שלימה מכליל תקטר דבשלמא הכהן המשיח מוקי להך דרשא דאמרינן לעיל הרי כ"ג אמור אלא אותה מאי עביד ליה: ומינו כהן אחר תחתיו. בו ביום: ותיפוק ליה מן ומחציתה בערב. כדאמרן לעיל: חוקה לעולם תהא. שתהא מצוה זו נוהגת לדורות: עליונה. חביתין דכתיב בקרא ברישא בצו את אהרן וכתוב בה כליל תקטר והדר כל מנחת כהן כליל תהיה דמשתעי במנחת נדבתו וכתוב בה לא תאכל: מנין ליתן האמור כו'. שיהו שניהם כליל בהקטרה והאוכל משירי שתיהם יעבור בלאו: ת"ל כליל כליל. כליל תקטר כליל תהיה לא תאכל: ז' דברים. במסכת שקלים בפרק מעות שנמצאו: וזה אחד מהם. התם קאי דקתני

לעיל בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכמדתה לכל רוח זכרים
עולות נקבות שלמים בראשונה ממשכנין את מוצאה להביא נסכיי עד
שהיו מניחין אותה ובורחין התקינו ב"ד שיהיו נסכיה קריבין משל צבור
וקאמר ר"ש ז' דברים התקינו ב"ד וזה שאמרנו אחד מהם והדר מפרש
לאינך שש עובד כוכבים ששלח כו' דעובד כוכבים משלח קרבנותיו
כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן דף עג:) איש מה ת"ל איש איש לרבות
את העובדי כוכבים שנודרים נדבות כישראל: **שלח עמה נסכים**. דמי
נסכיה: **וכן גר**. להכי נקט גר דאין לו יורשים דאי ישראל הוו מקרבי
יורשים נסכיו: **משל ציבור**. אלמא תנאי ב"ד הוא ולא דאורייתא:
דאורייתא מדצבור. כדכתיב (ויקרא ו) חק עולם משל עולם: **דקא מדחקא**
לשכה. שהיו פוחתין השקלים שבלשכה לפי שבכל שנה היו צריכין בכך
כדאמרין בפ"ק דמסכת יומא (דף ט). ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש
שני שעמדו יותר מג' מאות כהנים גדולים דכל אחד לא הוציא שנתו
תקינו מיורשין: **דקפשעי**. ואין מביאין אותה דהיינו שתי תקנות
דמעיקרא תקנוה מיורשין והדר תקנוה להדורה אדאורייתא כמעיקרא:
ועל פרה. היינו מאותן ז' דברים: **שלא יהא מועלין באפרה**. הנהנה
מאפרה לא יתחייב קרבן מעילה: **חטאת היא**. בפרה כתיב מלמד
שמועלין בה כשאר חטאות עד שלא היתה להן שעת היתר לכהנים:
למכתן. אפר מרפא מכה: **פרשי מספק הזאות**. משום מעילה בשמעתא
קמייתא דמעילה (דף ב:) מפרש מאי איכא בין מעילה דרבנן למעילה
דאורייתא: **ספק הזאות**. כגון שנטמא בספק טמא מת כגון סככות
ופרעות: **בתחילה מגבין להן**. כלומר עכשיו כשמביאין אותן גובין את
המעות מכל אחד ואחד ואין באין מתרומת הלשכה כשאר קרבנות צבור:

א

-

נב

דף

הי מינייהו אחריתי. איזו נאמר באחרונה שנסמוך עליה דשמא הדר ביה
מאיךך משום דקי"ל (עירובין דף מו:) ר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי
יהודה: **קמייתא**. דקתני לר"ש שבאין מן הלשכה: **דלית בהו כפרה**.
מנחת כהן ליתא ליורשים כפרה בגוה אבל פר העלם דבר כפרה לציבור
היא: **קרבני לחמי לאשי**. ריבה הכתוב קרבנות הרבה דכל הני לשון קרבן
נינהו: **לרבות פר העלם**. דבאין מתרומת הלשכה כתמיד דבתמיד משתעי

ואע"ג דלאו אדעתא דהכי הביאו שקליהם שהרי לא היו יודעים שיחטא
אפ"ה מרבה להו קרא: **דברי ר"ש**. וכיון דמקרא יליף עיקר הוא הך היא
דאחריתא: **שמיני בחביתין**. במסכת תמיד (דף לא:): מני לכהנים י"ג
העסוקים בתמיד בין בבקר בין בערב זה בכך וזה בכך: **באתרא דחשוכא**.
דבבל עמוקה היא דכתיב האומר לצולה חרבי (ישעיה מד): **שביעי**.
מקריב הסלת דמנחת נסכי תמיד: **תשיעי ביין ה"נ דלא בטלי**. לעולם
והא קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה כו' דאם לא הקריבו היום נסכים
יקריבום למחר וכגון שלא קדשו בכלי דלא נפסלו בלינה אלמא זימנין
דקרב תמיד בלא נסכים: **אלא דאי**. לא הוו נסכים לא קתני ה"נ גבי
חביתין דאי מת כ"ג לא קתני ולעולם אם מת בטילה כל בין הערבים עד
שיעמוד כהן אחר: **אהדרה לקמיה דרבא**. הא דקאמר רבי ירמיה בבלאי
טפשאי: **מבישותין אמרי קמיהו**. כשאנו אומרים שום טעם שאינו יפה
אומרים אותו השומעין לפני בני ארץ ישראל: **מטיבותין**. כי אמרי' מיילי
מעלייתא לא אמרי להו קמיהו: **הא נמי**. דאמרן דאינה בטילה
מטיבותין היא דיפה אמרתי (דאי לא) דנפקא לי מקרא דכתיב בחביתין
(ויקרא ו) סלת מנחה תמיד מה תמיד אינו בטל אף היא אינה בטלה: **מאי**
הוי עלה. כרבא או כרבי ירמיה: **פליגי בה**. בחביתין כ"ג שלא מת: **מפריש**
לה שני קמצין של לבונה. כשהיה מביא עשרון שלם מביתו מביא עמו
שני קמצים לבונה ומקריב האחד לחצי עשרון של שחרית והאחד לחצי
של בין הערבים:

דף - נב - ב

ולא מינו אחר. דקריבה שלימה: **לרבנן הוכפלה לבונתו**. שיביא קומץ
שחרית וקומץ בערב דבשלמא לאבא יוסי לא מבעיא ליה דלא הוכפל
שיביא שני קמצים לכל הקטרה דלא מצינו ב' קמצים בהקטרה אחת:
מאי דגלי גלי. סלת גלי קרא בהוספה כדאמרינן לעיל (דף נא:): לרבי
יהודה מאותה ולר"ש מכליל תקטר: **ושמן**. מבעיא ליה אליבא דכולהו
אם צריך להביא ג' לוגין לכל עשרון דעד שלא ימות היה מביא ג' לוגין
וחוצן לוג ומחצה לחצי עשרון דשחר ולוג ומחצה לבין הערבים השתא
מאי: ה' **קמצין הן**. בפרק האומר הרי עלי עשרון (לקמן דף קו:): חשיב
והאי קומץ לבונה של חביתין לא חשיב התם משום דלחצאין קרב

ובשלימה קמיירי ולא בחצאין ואם איתא דכי מת כ"ג קרבו שלם בכל הקטרות זימנין דמשכחת [שבעה] כגון ב' קמצים של חביתין דהא התם קא חשיב ב' קמצים של בזיכי לחם הפנים אע"ג דחד קרבן נינהו וה"נ ליחשוב: ומשני לעולם אימא לך דהוכפל והאי דלא חשיב להו משום דאי מת כהן לא קתני אלא בקריבים כדרכן קא מיירי: **להא שמעתא**. דאי לא קתני: **והא מעלה קומץ בחוץ**. דקתני ליה התם גבי ה' קמצין דאי עבר והעלהו בחוץ חייב וקתני ליה נמי ש"מ דאם איתא דהוכפל ליתנינהו ואפילו דאי: **מאי הוי עלה**. דהא לא תנינן ליה בהדיא: **אלא אבא יוסי**. דאמר חביתין דעלמא נמי בחיי כהן בעי ב' קמצין הילכך הא נמי ב' קמצין וקתני לוג ומחצה שחרית כו' אלמא שמן לא הוכפל ואיפשיטא בעיא דשמן לאבא יוסי ומדשמן לאבא יוסי לא הוכפל דמאי דלא גלי לא גלי לרבנן נמי לבונה ושמן לא הוכפלו דמאי דלא גלי לא גלי דאינהו לא פליגי אלא בלבונה מחיים אבל בלאחר מיתה אי הוכפל אי לא הוכפל לא פליגי: **הילכתא כאבא יוסי**. דאמר בחיי כהן מקריב קומץ לבונה שחרית וקומץ ערבית: **ותנן ה' קמצין הן**. ולא חשיב ליה לקומץ דחביתין משום דלחצאין קרב ואם איתא דקרב שלם ליתני ז' קמצים הן: **אמוראי נינהו**. מר אמר כסתם משנה אמר רבי יוחנן ומר אמר הלכה כאבא יוסי אמר רבי יוחנן:

פרק חמישי - כל המנחות באות מצה

מתני' כל המנחות: חוץ מחמץ שבתורה. דכתיב על חלות לחם חמץ וגוי' (ויקרא ז) ושתי הלחם דכתיב חמץ תאפינה (שם כג): **שאור בודה להן מתוכו**. מתוך עשרון דתודה ושתי הלחם היה מוציא שאור שהוא לש מן הסלת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסלת ומתחמץ מאיליו וממנו מחמץ את השאר: **אף היא אינה מן המובחר**. שאינה מחמצת יפה לפי שאין לה שאור מחומץ יפה: **אלא מביא שאור**. המחומץ יפה מתוך ביתו ונותן לתוך העשרון ומוסיף וממלא סלת: **אף היא היתה יתרה או חסרה**. כגון אם השאור עבה ומגובל בקושי במעט מים אינו מחזיק נפח גדול כאילו היה קמח ונמצא העשרון יתר לפי שאם לא היה שאור מגובל היה נפחו גדול מעכשיו ואם אינו מגובל יפה שנתן בו מים הרבה נמצא נפחו גדול משאילו היה קמח ונמצא העשרון חסר שאם לא בשביל המים לא היה מלא: **גמ' דכתיבא כתיבא**. אותה מנחה שכתוב בה מצה כגון מנחת

מאפה ומנחת מחבת הרי כתיב בה ודלא כתיבא אתא מהאי קרא דכייל
לכל המנחות

א

-

נג

דף

בצו את אהרן דכתיב זאת תורת המנחה וכתיב בתריה מצות תאכל:
שיאור דרבי מאיר. כל שהכסיפו פניו בפרק אלו עוברין (פסחים דף מח.)
לרבי יהודה מצה מעליא היא: **ואי שיאור דרבי יהודה**. דהיינו קרני
חגבים וקבעי למימר לר"מ תאפה שיאור חמץ מעליא הוא: **אלא דרבי**
יהודה לרבי יהודה. ה"ג אילימא דר"מ לרבי יהודה מצה מעליא היא
אלא דרבי יהודה לרבי יהודה: **רביכה**. במים רותחין כדאמרינן בתורת
כהנים גבי חביתין מורבכת מלמד שנעשת ברותחין כל צרכן והוא חלוט:
אי דאיכא רבוכה. מנחה שמצותה ברבוכה כתיב בהדיא מורבכת תהא
שלא תאפה חמץ: **לא כתיב בה רבוכה**. תאפינה ומדלא כתיב בה שמע
מינה לאו רבוכה בעינן: **מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין וישמרם**
שלא יחמיצו. דקתני מתניתין (לקמן דף נה.) כל המנחות נילושות
בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו שנילושות כלומר דהואיל ונילושות
בפושרין מצוה לשמרם שלא יחמיצו ושימור היינו שיעסוק בבצק כל שעה
כדאמרינן בפסחים (דף מח.): **החייה**. כלומר הכשירנה ושמרה: **היא**.
נמי הוה משמע לעכב כדאמרינן בפירקין קמא (לעיל דף ד.) חטאת היא
שאם שחט שלא לשמה פסולה: **דהוא עשירי לעזרא**. ר"א בן עזריה עשירי
לעזרא הסופר: **מאי כולי האי**. דקמייחסתו ליה: **אי בר אוריין**. אם בן
תורה הוא הרי הגון: **חזייה**. רבי פרידא לרבי עזרא שהיה צעור: **ופתח**.
באגדתא למיחבביה: **שהודעתין**. שאני מייחד שמך בעולם: **אמר ליה**
טובתי בל עליך. דהכי משמע ממה שאמרת להקב"ה ה' אתה אין טובתי
עליך: **אלא לקדושים אשר בארץ**. דהני תרי קראי דסמיכי אהדדי
וקודשא בריך הוא אמרינהו: **כיון דשמעיה**. רבי עזרא לרבי פרידא
דקאמר אדירי כל חפצי במ נזכר אגדה של אדיר: **יבא אדיר**. כלומר כך
אמר הקב"ה כשעשה נקמה במצרים (שמות טו) צללו כעופרת במים
מצרים שהם אדירים: **מה לידידי**. מפרש לקמן באברהם:

עשותה המזימתה. כל מעשיהם במזיד ובכוונה: **יעברו מעליך**. שהעבירו מעליהם מילה: **כי רעתיכי אז תעלוזי**. בשעת עליצותם מחזיקין יותר ברעתם ולא חוזרין בהן: **זית רענן**. סמוך לה הוא קרא דמה לידידי: **זית אחריתו בסופו**. שנטעו עכשיו ואינו טוען עד זמן גדול ואחר כך טוען פירות הרבה לישנא אחרינא שאין מתבשל מעט מעט כשאר אילנות אלא בסופו כולן יחד: **דליותיהן**. טרוויל"ש: **נתרועעו**. נתרוצצו כלומר נשבר גאון עוזם: **בעל הבית**. הקב"ה: **כל אחת ואחת כשיעור ד' מלכיות**. של עכשיו: **בזה אחר זה**. דהו ארבעה שיעורין ועכשיו בבת אחת דהוי כוליה חד שיעורא אלא שיהו מפוזרין מקצתן משועבדים לבבל ומקצתן ליון [ומקצתן לפרס] ומקצתן לאדום: **מאי חסירה מאי יתירה**. כלומר אימת חסירה ואימת יתירה: **עבה**. במעט מים מגובל נמצאת חסירה כדפרישית: **עשרון קא כייל**. ומאי איכפת לן למימר אילו הוה קמח הוי חסר או יתיר הא בשעת מדה לאו קמח הוא: **לכמות שהן**. לכמות שהיו כבר כשהיה קמח משערין ליה: **לשון קל והגון ונשקול פורתא מיניה כו'**. לרבי מאיר אמאי בודה מתוכו דאינו מן המובחר ולר' יהודה אמאי מביא שאור מביתו דאיכא למימר חסירה או יתירה: **נשקול פורתא מיניה**. לאחר שמדד עשרון סלת: **ונחמציה אבראי**. במקום חמימות או יטמננו בעיסה מחומצת עד שיתחמץ יפה ונהדר ונליישיה במקומו עם השאר: **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא**. אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מן החוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאיתויי שאור מעלמא לבד העשרון הילכך לרבי מאיר בודה מתוכו עדיף ולרבי יהודה מביאו מביתו קודם מדידה עדיף: לישנא אחרינא ונשקול פורתא מקמח של עשרון לאחר שנמדד עם שאור שמביא מביתו ולשוה בלישה אותו שאור שהביא מביתו אם עבה עבה ואם רך וניהדריה לתוך העשרון ואם עבה הוא וראה כשחסר העשרון עכשיו ודאי כך נפח חסר אז מה שהיה קמח באותו שיעור שעכשיו צריך להוסיף עליו כאותו שיעור שיש לך מן הסלת חוץ דודאי כך חסר נפח של אותו שאור שהביא מביתו יותר משאילו היה קמח ובכך היה העשרון יתר ואם רך הוא יראה כמה העשרון גדול עכשיו יותר ממה שהיה כשהוא קמח ודאי כשיעור זה גדולו נמי נפחו של שאור ראשון ובכך היה העשרון חסר וכך יוסיף עליו: **גזירה**

דילמא אתי לאיתויי מעלמא. שמא ינסה מקמח עשרון אחר ויתן בעשרון לראות השיעור כמו שפירשנו ויערבנו אחר כך בזה ונמצא יתר לשון ראשון מצאתי בגליון: **אין מחמיצין.** לשתי הלחם ותודה בתפוחים דלא הוי חמץ מעליא:

א

-

נד

דף

רב כהנא מתני. משום רבי חנינא בן תרדיון אמרו מחמיצין: **תפוח.** של תרומה: **שרסקו.** ונתנו לעיסת חולין: **לימא ר' חנינא היא.** דאמר חימוץ מעליא היא ואישתכח דאיחמצה בתרומה ואסורה: **נוקשה.** לשון רעוע כלומר חמץ שפל: **מנחת חוטא.** חריבה היא וקשה לקמוץ שלא יהא קומץ חסר כשהוא מוחק בגודל מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה נושר מן הקמח יותר מדאי: **מגבלה במים.** ותהא נוחה לקמוץ דרחמנא לא אסר אלא שמן: **ר' יצחק סבר כמות שהוא.** עכשיו משערינן לקומץ הוה ליה קומץ מעליא ורבי אילא סבר לכמות שהן כאילו היה קמח משערינן ונמצא יתר או חסר דאי עבה היא העיסה חסר נפחה כמלא הקומץ סלת יותר משאם היה הקמח ואם רך היא נתרבה נפחו [במלא קומץ] וחסר סלתו: **כמות שהן משערינן.** והוה ליה קומץ שוה כמות שהיא וא"כ אמאי פסל ר' אילא: **קסבר חריבה מכל דבר.** משמע ומנחת חוטא איקרי חריבה דכתיב וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה (ויקרא ז): **בשר העגל.** שלא היה בו כביצה: **ונתפח.** עד כביצה שכן דרך בשר העגל לתפוח: **או בשר זקנה.** בהמה שהיה בו כביצה שכן דרך זקנה להתמעך משתערין לכמות שהן: **ור' יוחנן אמרי כמות שהן.** שנינו דמשמע כמות שהן עכשיו ובשר העגל טמא הואיל ועכשיו יש בו כביצה ובשר הזקנה שפחת טהור: **ור"ש ב"ר וריש לקיש לכמות שהן.** דאינהו מפרשי לברייתא דלכמות שהן שנינו דהיינו כמות שהיו מעיקרא ובשר העגל טהור ובשר הזקנה טמא: **טהור לשעבר.** קודם שתפח שלא היה בו כביצה: **וטמא כו'. וקשיא לריש לקיש: וכן בפיגול ונותר.** קס"ד דהכי משמע שאם נותר או פיגול הוא ולא היה בו כזית ועכשיו יש כזית חייב כרת האוכלו ואי מדרבנן ליכא כרת הואיל ומדאורייתא לאו שיעורא הוא: **וכן בטומאת פיגול ונותר.** דקי"ל בפרק כיצד צולין (פסחים פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים אפילו לא נגעה בהן טומאה משום חשדי כהונה כדמפרש התם

וקאמר בשר עגל של פיגול או נותר שלא היתה בו כביצה ותפח ועמד על כביצה טמא מכאן ולהבא מדרבנן לטמא את הידים : **סלקא דעתך אמינא הואיל וטומאת פיגול ונותר**. לטמא את הידים מדרבנן הוא אפילו כי אית ביה שיעורא מעיקרא : **כולי האי בטומאה דרבנן לא עבוד רבנן**. דלימרו נמי כמות שהוא עכשיו משתערין לטמא טומאת אוכלין לכביצה הואיל ולית ביה שיעורא קא משמע לן : **דמעיקרא לא הוה ביה**. לאו איסור הוא אלא מיא בעלמא :

דף - נד ב

כי פליגי כו'. ובשר העגל שנתפח אסיפיה קאי שחזר לכמות שהיה בשר זקנה שנתמעט אמיצעיה קאי והכי קאמר אע"ג שנתמעט כשיעור שיש בו עכשיו משערין הואיל וכבר הוה בהן נמי האי שיעורא ומיחייב מדאורייתא ולא אמרינן בשעה שצמקו נדחו מאיסורייהו והוה ליה כמי שלא היה בו מתחילה והשתא איתא ופטור מדאורייתא ורבי שמעון וריש לקיש סברי יש דיחוי באיסורין וכיון דאידיחי אידיחי ולא יקבל עוד טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן : **טהורין**. קאי אוכלין ומת ונבילה ושרץ : **ואין חייבין**. קאי אנותר ופיגול וחלב : **הניחן בגשמים**. לאלו עצמן לאחר שצמקו : **תורמין**. לאו תרומה ממש אלא מעשר : **תאנים**. לחים גרוגרות תאנים יבשים שצמקו וכווצו : **במנין**. עשר תאנים על תשעים גרוגרות אבל במדה לא משום דהוי ממעט במעשר לגבי מנין דכי מנית להו לגרוגרות דחולין ולתאנים דמעשר לא תשתכח בכל עשר גרוגרות דחולין חדא תאנה דמעשר דכלי דמחזיק מאה גרוגרות לא מחזיק טפי מני תאנים : **אי אמרת בשלמא לכמות שהיו**. גרוגרות מעיקרא כשהן לחין משערין שפיר תאנים מתאנים תרים אלא אי אמרת כמות שהן השתא משערין הוה ליה מרבה במעשרות לגבי מדה דהיינו עשרה תאנים דתרומה מחזקי קבא וצ' גרוגרות לא מחזקי אפילו חמשה קבין והוה אחד מחמשה : **המרבה במעשרות**. תורם מן הכרי מודד ארבעת קבין לחולין והחמישי למעשר : **מעשרותיו מקולקלין**. טבל ומעשר מעורבין דחצי קב החמישי הוי מעשר וחציו הוי טבל כשאר תבואה שבכרי : **גרוגרות על התאנים במדה**. ולא במנין משום דממעט במעשר לגבי מדה דאי כייל לצ' תאנים מחזיקין תשעה קבין וכי כיילת עשרה גרוגרות לא

מחזקי אלא פלגא קבא ואשתכח דלא מעשר אלא חד מן כ' : **אי אמרת בשלמא**. כמות שהגרורות עכשיו משערין ולא איכפת לן ממאי דהו מעיקרא : **שפיר**. דהא תורם קב על תשעה קבין : **אלא אי אמרת לכמות שהיו**. מרבה במעשרות הוא דאי הווי לחים הוה בהאי קב גרורות שני קבין : **תרומה גדולה**. ניטלת בעין יפה דלא נתנה תורה בה שיעורא ומדאורייתא חיטה אחת פוטרת הכרי ורבנן אמרו עין יפה אחד מארבעים בינונית אחד מני עין רעה אחד מששים אלמא ניטלת בעין יפה : **רבי אלעזר בר רבי יוסי**. אתא לאיפלוגי דאפילו גרורות תורמין על תאנים במנין דסבירא ליה לכמות שהיו משערין דלא ממעט במעשר : **מקצוע**. כלי שנותנין בו הגרורות ועל שם כלי קרי להו קציעות בכמה דוכתיין : **שבכלכלה**. תאנים לחים : **בשתי תרומות הכתוב מדבר**. דהכי משמע האי קרא דכתיב בתרומת מעשר דלויס ונחשב לכם כלומי במחשבה תטלו תרומת מעשר כדגן מן הגורן כאותה תרומה שנטלת מן הגורן דהיינו תרומה גדולה אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד דונחשב אתרוייהו קאי : **באומד**. שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד אלא באומד יטול אחד מחמשים :

א

-

נה

דף

במחשבה. כדאמרן בעלמא (שבת דף קמב). נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר : **ומינה**. כלומר מהא דר' אלעזר גופה מייתי פירכא : **אלא אי כמות שהן השתא משערינן**. בצר להו מעשרות לענין מדה אי הוה כייל להו להנד דתרם במנין משתכח מעשר זוטא : **תורמין תאנים על הגרורות**. ובמנין : **מקום שרגיל לעשות כו'**. שמצויין אנשים שיעשו גרורות וישתמרו או הוא עצמו יעשה אותם גרורות לאחר זמן עם תאנים שלו : **מקום שאין רגיל לא**. דבעינן שיתרום מן המתקיים ותאנים לחין מרקיבין ואין משתמרין : **אי איכא כהן**. שיתנם מיד : **תורם מן היפה**. שמא כהן יאכלם מיד תאנים יפין ואין מתקיימין גרורות מתקיימין ואין יפין : **ולא גרורות על התאנים**. במנין : **ואפילו במקום שרגיל**. ולא אמרינן סופו של כהן נמי לעשותן גרורות ונמצא שאינו מפסידן אלא זיל בתר השתא והרי הוא ממעט במעשר : **דליכא כהן**. ובעי למצנעינהו עד

דלישכח כהן וליתיב ליה הלכך תורם מן המתקיים : **בתרי טעמי**. כגון
הכא כדאמרינן רישא דליכא כהן וסיפא דאיכא כהן : **ולא מוקמי בתרי**
תנאי. דלא אמריי רישא וסיפא דליכא כהן ודקפרכת והתנן תורם מן
המתקיים תנאי היא דהא תרי תנאי פליגי בהכי : **מתני' שנאמי' כל**
המנחה אשר תקריבו וגו'. ארישא קאי דקתני ומשמרן שלא יחמיצו
מקודם קמיצה משתעי : **עריכתה**. טורנייר : **גמ'**

ב

-

נה

דף

מה"מ. דחייב [בשירים] ועובר בלא תעשה דמקרא דמתניתין לא שמעינן
אלא קומץ דלגבוה אזיל : **מעשה יחידי**. מעשה חשוב בפני עצמו : **לאתויי**
קיטוף. שמחליק פניה במים אע"ג דלאו מעשה כל כך הוא : **אנן**. הך
דרשא דשירים מחלקם קאמריי מדסמוך חלקם ללא תאפה : **אימא**
כוליה לשירים אתא. כדכתיב חלקם ולישה ועריכה ואפייה דליהו חייב
על הקומץ [ובשירים] מהיכא ילפת : **ואימא אפייה**. דפרט בה קרא
ואפקיה מן הכלל לחיובי עלה חדא ואכולהו אינך חדא ולא ליחייב (אלא)
תרתי : **מרוחקין**. לא תעשה בויקרא לא תאפה בצו את אהרן : **ושחט**
אותו. בשעיר נשיא כתיב : **בצפון**. בעולה כתיב על ירך המזבח צפונה
בויקרא : **והלא כבר נאמר כו'**. והא נמי בכלל שאר חטאות הוא : **לקבעו**.
דשנה עליו הכתוב לעכב : **או אינו**. אלא לכך יצאה שזה טעון צפון ולא
אחר ומה אני מקיים במקום אשר וגו' תשחט החטאת בשעיר נשיא
הכתוב מדבר : **ת"ל**. פסוק שלישי ושחט החטאת וגו' ללמד זה בנה אב
לכל החטאות ללמד עליהן שיטענו צפון : **כלל ופרט**. תשחט החטאת כלל
כל החטאות בצפון ושחט אותו פרט שעיר נשיא ולא אחר דאע"ג
דמרוחקין דושחט אותו כתיב בויקרא ותשחט החטאת כתיב בצו את
אהרן : **האי פרט וכלל הוא**. דושחט אותו כתיב ברישא והדר כלל בצו את
אהרן ואיתרבו להו כל חטאות ואכתי ושחט את החטאת במקום העולה
למה לי אלא ודאי לאו כלל ופרט המרוחקין קא קשיא ליה [אלא אותו
קא קשיא ליה] ומשום הכי איצטריך פסוק שלישי : **והשתא דנפקא ליה**
מושחט את החטאת. דלא אמרינן אין אחר טעון צפון אלא דנשיא אותו
למה לי והא ליכא למימר דלמעוטי שאר חטאת מעיכובא קאתי דהא
בשחטת קדשים מייתי צפון לכל חטאות בין למצוה בין לעכב בפ' איזהו

מקומן (זבחים מט.): **שעיר נחשון**. שהקריבו הנשיאים שעירי חטאות בחנוכת המזבח ולהכי נקט נחשון דהוא הראשון והנהו ממעט דאין טעונין צפון דלא באו על חטא כשאר חטאת: **וסמך ידו על ראש השעיר**. בנשיא כתיב ומצי למכתב וסמך ידו על ראשו טעמייהו דר' יהודה ור"ש מפרש בפרק שתי מדות (דף צב):

דף - נו א

תינח לר' יהודה. דמרבי ליה לסמיכה איצטריך למעוטי מצפון: **וכי תימא אי לא מעטיה**. מאותו אתי מבנין אב כשאר חטאות שטעונין צפון הא לא מצית אמרת דא"כ דבכלל חטאת היא אמאי מרבי ליה לסמיכה לישתוק קרא מעל ראש השעיר דסמיכה: **ותיתי**. סמיכת נחשון מבנין אב דמה מצינו בשאר חטאות דלטעון סמיכה אף זה כן: **אלא שעה מדורות לא ילפינו**. הילכך אמאי איצטריך למעוטי מצפון: **אותו**. הקרבן בצפון אבל השוחט יכול לעמוד בדרום ושוחט בסכין ארוכה: **מקבל עומד בצפון**. מפרש בשחיטת קדשים בפ' איזהו מקומן (דף מח.) דקאמר חטאת מנלן דבעי צפון דכתיב ושחט את החטאת במקום העולה קבלה מנלן דכתיב בתריה ולקח הכהן מדם החטאת מקבל עצמו מנלן ולקח לו יקח: **בן צאן קבע לו כלי**. סכין דשחיטה כתיב ביה ובשחיטה כתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו (בראשית כב) אבל בן עוף מליקתו בצפורן: **מחטאת**. גמרינן דאין לו זמן קבוע וטעון צפון וכל שכן פסח: וקא פריך מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות: **וקאמר מאשם**. מיייתנן ליה וקפריך מה לאשם שכן קדשי קדשים תאמר בפסח דקדשים קלים הוא אלמא פסח מצפון מהאי דינא אימעיט: **דרבי אחייה לאו למעוטי שוחט בצפון**. דהאי מאותו דשעיר נפקא אלא למילף דמקבל עומד בצפון דהכי קאמר רבי אחייה אין השוחט בצפון אבל מקבל בצפון ואי קשיא לרבי אחייה אימא אותו בצפון ולא מקבל בצפון: **אפאה לוקה שתיים כו'**. דאפייה גמר עריכה היא: **והאמרת מעשה יחידי היא**. ואמאי מחייבת ליה תרתיה: **ערך הוא ואפה הוא**. לאיחיובי תרתיה אתרוייהו: **ערך חבריה ואפה הוא**. מיחייב חבריה חדא ואיהו תרתיה אאפיה ואעריכה דגמר גמרה ואע"ג דחייב חבריה אעריכה הוא חייב נמי עלה כדאמר נמי לקמן (דף נו.) להביא מחמץ אחר מחמץ: **במקום שאין עושה מום**. היינו כל הגוף

דהדר בריא : במקום שעושה כו'. אזנו ועינו דלא הדר בריא : ובלבד שלא ישחוט על אותו המום. עד שיהא בו מום מעצמו דבכור אינו נאכל בחוץ עד שיהא בו מום : אף נשחט על אותו מום. רבי שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר (שבת דף קלג.) וזה לא נתכוין להטיל בו מום על מנת לשוחטו עליו :

דף - נו - ב

אפי' ימות. אם לא יקיזנו אין מקיזין לו בפ"ק דפסחים (דף יא.) [מפרש טעמא דר"י] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה מקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום מום ובמקום מום ס"ל לר' יהודה כר' מאיר דאסר : **הכל מודים.** אע"ג דפליגי במטיל מום אחר מום כגון הכא דאחזו דם דאין לך מום גדול מזה שהרי ימות אפילו הכי מודים במחמץ אחר מחמץ במנחות כלומר כל המסייעין בחימוץ כגון עורך אחר הלש ואופה אחר עורך כולן חייבין : **במסרס אחר מסרס.** אפי' בבהמת חולין דכתיב (ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו ואם בא אחד וכרת הביצים והניחן תלויין בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי חייב גם הוא : **אם על כורת.** שמניחן תלויין ויצא חייב על נותק לגמרי לא כל שכן : **כל מום.** כל ריבויא היא ומשמע דאפי' בבעל מום לא יתן מום אחר : **ורבנן סברי תמים יהיה לרצון.** כתיב ברישיה דקרא ומשמע הכי אותו שהוא תמים וראוי להיות לרצון בההוא מזהרנא לך דכל מום לא יהיה בו אבל בבעל מום שרי : **דיקלא בעלמא הוא.** דלא קדוש ומאי איצטריך קרא למישרי להטיל בו מום : **הואיל ואסירי בגיזה.** כדאמרי' בפ"ב דבכורות (דף טו.) תזבח ולא גיזה : **קמ"ל.** דהואיל ונפדו שרי להטיל בו מום אבל קודם פדיון אסור : **לא יהיה.** קרי ביה לא יהיה שלא יטיל בו מום מום לא יהיה בו מצי למיכתב וכתיב כל מום לרבות כולם : **הניח שאור על גבי עיסת.** מנחות : **וישב לו ונתחמצה מאליה חייב.** בהנחה בעלמא : **כמעשה שבת.** כי היכי דמיחייב מניח בשר על גחלים בשבת ונצלה מאליו חייב : **כמעשה צלי בשבת.** כלומר הכא חייב בהנחה בעלמא כי היכי דמיחייב בשבת אם היה עושה בו מעשה צלי גמור שהיפך בו דהתם

איכא לפלוגי בין הפך ללא הפך כגון בכה"ג כדמפרש לקמן דאי לא הפך הוה בשיל מצד אחד אבל גבי חימוץ ליכא לפלוגי: **אילימא דכי לא הפיך ביה לא בשיל פשיטא**. דלא היפך פטור דהא לא נצלה ולא מידי עבד: **מאכל בן דרוסאי**. שליש הוא מבושל: **קמ"ל**. הא דקתני לא היפך פטור אע"ג דבשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא: **ואם נצלה בו מצד אחד כגרוגרת**. צלייה גמורה חייב אפילו כי לא הפך: **קודח**. חור כל שהוא במקדח בשבת חייב: **דחזו לצרף**. כמו שעושין נגרין כשצריכין לחור אחד קודחין שלשה קטנים זה בצד זה ומחברים אותן: **לבבא דאקלידא**. לשון של מפתח שראשו חד ותוחבן בתוך התיבה ופותח ונועל: **אלא קומץ**. שלא יטול קומץ לבדו ויחמיצנו: **מנחה מנין**. שלא יחמיץ כל המנחה יחד קודם קמיצה: **שאר מנחות מנין**. דהאי קרא במנחת מרחשת כתיב: **פסולה**. כגון שיצאת או נטמאת: **וחזר וחימצה**. כלומר גמר מעשה חימוצה שאפאה: **מהו**. מי מיחייב משום מחמץ אחר מחמץ או לא: **או דלמא כיון דחימצה לא מהני ליה בה פסול יוצא**. דלאו קדושה גמורה היא ואין בה אלא פסול חימוץ וחייב כשאר מחמץ אחר מחמץ: **חימצה**. לקומץ: **בראשו של מזבח מהו**. אשר תקריבו משמע כל זמן שמחוסרת הקרבה עבר עליה אבל לאחר הקרבה לא: **מחוסר הקטרה**. ליתנה על האש: **והשתא דנפקא לן מכל המנחה**. דאפילו כשהקומץ מעורבבת חייב עלי: **אשר תקריבו**. משמע דאקומץ לחודיה קאי למה לי: **לרבות מנחת נסכים לחימוץ**. שאם חמצה חייב משום דהאי קרא גבי שאר מנחות ששיריהן נאכלין כתיב איצטריך לרבויהנהו להני וה"נ תנינא לה בתורת כהנים אין לי בלא תעשה חמץ אלא במנחה ששיריה נאכלין מנחות שאין שיריה נאכלין מנין ת"ל כל המנחה וגוי להביא מנחת נסכים אבל לחם הפנים לא לקי עליה דקסבר מדת יבש לא נתקדשה ומר מרבי לחם הפנים דלא תימא בנקמצות אמר רחמנא שמהן קרב למזבח אבל האי דלא קרב מיניה לא קסבר מדת יבש נתקדשה אבל מנחת נסכים לא לקי:

ומי פירות אין מחמיצין. ולית ליה מגבלה במים וכשרה ומנחת כהנים וכהן משיח נמי איתרבאי מיניה והני משום פלוגתייהו נקט: **וקפריד מנחת נסכים מי הויא חימוץ הא מי פירות הן**. דבשמן נגבלה דהא יש לה ג' לוגין לעשרון דבשלמא שאר חימוץ מנחות שאין שמנן מרובה כו' נותנין בהן מים הלכך איתסר בהן חימוץ אבל בהא מאי חימוץ איכא: **מגבלה במים**. הלכך אית בהו חימוץ: **מדת יבש היא**. דלא היו נותנין בביסא שהיא כלי שרת אלא בעשרון כשמודדין ועשרון מדת יבש הוא: **ושמענין לרבי עקיבא כו'**. בפי' ב' מדות (לקמן דף צ.). וכיון דלאו קדושה היא עד שיסדרנה בשלחן אמאי עבר עליה ולקמן פריד הא מדת לח היא (נמי שהרי נתנו) בביסא כשלשה ומשני ליה לקמן: **שלח רבין ודאי כך הצעת המשנה**. כדאמרן: **אבל אפיך לה**. משום דהאי פירכא: **ואזדא ר' יוחנן לטעמיה**. דמוקי הך דלחם כר' יוסי אלמא לר' יוסי מדת יבש נתקדשה לטעמיה כו': **וימשחם ויקדש אותם**. אכלי מזבח קאי דלחים הם: **מדת הלח**. הין וחצי הין וכולהו אידך דמפרש בפי' ב' מדות (לקמן דף פז): **תדע לך**. דלא נמשחה שהרי אינה מתקדשת מה שבתוכה עד לאחר שנאפו דתנור מקדשו דתנור היה בעזרה אבל מעיקרא לא קדשינהו עשרון שנמדדו בו ורבי יאשיה דריש בכורים לה' אקודם אפייה קאי: **אותם בפנים**. של כלי משמע: **ונימא נמי ר' יוחנן ר"ע ור' יונתן אמרו דבר אחד**. דהא תרוייהו אית להו מדת יבש לא נתקדשה: **משום דלא שוו**. ר"ע ור' יונתן במדת לח כי הדדי דרבי יונתן אמר מדת לח בפנים ולא בחוץ ור"ע סבר בין מבפנים בין מבחוץ נתקדשה בפי' שתי מדות (לקמן דף צ.): **והאיכא ביסא**. כלי שרת: **קטבליא**. עור: **לימא ליה**. רבי יאשיה הכי דלא נתקדשה עד אפייה: **כגון דכיילא בעשרון דחול**. כי היכי דנשתנית גבי לישה: **עשרון**. כתיב בתורה ועשרון סלת: **קדשי קדשים**. כגון זבחי שלמי צבור דהן כבשי עצרת: **מותר העומר**. שירים שנותרו מן הקומץ: **כל שממנו לאישים**. כל שעלה כבר ממנו למזבח ומבשר קרבנות כבר עלו חלב וכליות ומן המנחות כבר עלה הקומץ ומשתי הלחם כבר עלו חלבי כבשי עצרת הבאין עמהן וכגופן דמו ומלחם הפנים בזיכי לבונה: יצאו שתי הלחם ולחם הפנים: **מדין הגשה לקמן בהאי פירקין (דף סא.)**: **אין מגופו לאישים**. הלכך לענין הגשה לא דמו לשאר מנחות שמגופן לאישים אבל לענין הקטרה שירים נינהו דכבשים ובזיכין מתירין אותן: **מכולם**. מאחד מאלה: **חייב**. כאילו העלהו על המזבח: **(מזבח) ואל המזבח לא יעלו**. דסמיך ללא תקטירו ממנו אשה: **אותם**. ב' הלחם מן

שאור ובכורים מן דבש דכתיבי בההוא קרא וה"ק קרבן ראשית תקריבו אותם דהיינו שתי הלחם מן השאור דכתיב (ויקרא כג) חמץ תאפינה וראשית מיקרו דהן ראשית לכל המנחות הבאות מתבואת שנה זו דכתיב בה (במדבר כח) מנחה חדשה ובכורים מן הדבש ואיקרו ראשית [דכתיב ראשית] בכורי אדמתך (שמות כג) הנך הוא דרבינן ליה כבש כמזבח דכתיב (ויקרא ב) ואל המזבח לא יעלו: **מידי אחריני**. כגון בשר חטאות וכל הנך דלעיל דאסירי משום כל שממנו לאישים לא רבינן לך כבש כמזבח: **יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה**. שתי לחם דעליה קאי דכתיב (שם) קרבן ראשית וגו': **תקריבו**. משמע ציבור: **אבל יהא צבור מביא**. ב' הלחם נדבה שהרי מביאין [שתין] הלחם חובה והיכי דמי נדבת צבור כגון ממעות של שופרותיהם: **מה יש לך להביא**. ל"ג לה בתורת כהנים ומאן דגריס ליה הכי קאמר מה יש לך להביא מהן חובה דהא ראשית חובה משמע דלא אשכחן קרבן ראשית: **אם נאמר כל דבש**. לרבות חצי קומץ כדמפרש לקמן: **למה נאמר כל שאור**. נגמר מדבש אי נמי לא לכתוב כל גבי דבש ונילף משאור: **שאור הותר מכללו**. כדמפרש לקמן: **דבש הותר בשירי מנחות**. אם רוצה ללוש ולטגן שירי מנחה בדבש מותר דכל מתנות כהונה נאכלות בגדולה כדאמרינן בפי' הזרוע והלחיים (חולין דף קלב:) לך נתתים למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין: **שאור לא הותר בשירי המנחה**. כדאמרי' לעיל אפילו חלקם לא תאפה חמץ: **לאו שתי הלחם דקרבה נדבה**. במזבח דאי מהנך דחובה לא מצי למימר דהא לא הותר במקדש דלא קרב למזבח: **לקרב עמהן**. אשני כבשי עצרת קאמר דקריבים עם שתי הלחם והיינו הותרו מכלל במקדש לקרב עמהן: **בכורים נמי**. שהיו מביאין עמהם עופות: **והסלים שבידן**. של בכורים שביד הבעלים ניתנין לכהנים: **לעטר בכורים אתו**. הנך עופות ולא חובה נינהו והדתנן במסכת בכורים (פ"ב מ"ד) ומייתנין בלולב וערבה (סוכה דף מז:) הבכורים טעונין קרבן ושיר וברכה ולינה אמרינן בתלמוד ירושלמי דהאי קרבן שלמים הוא כתיב הכא ושמחת בכל הטוב וכתיב התם וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ולא קריבים עמהן חשיב להו שלא היו זקוקין זה [לזה] לבא יחד למקדש אלא חובה עליו להביא שלמים (קודם) לשם: **כל ששמו קרבן**. אמר רחמנא דלא יקטירו משיריו

דהכי כתיב בתר דההוא קרא קרבן ראשית ומקרא נדרש לפניו : עוף שמו קרבן דכתיב (ויקרא א) ואם מן העוף עולה קרבנו : **לוג שמן של מצורע**. אין ממנו לאישים אבל קרבן איקרי כדאמרינן באלו מנחות לכל קרבנס לרבות לוג שמן של מצורע ובגופיה נמי כתיב (ויקרא יד) והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן ואי קשיא הרי קרב ממנו [דאשם מצורע בא עמו] לאישים כשתי הלחם משום כבשים הא לא קשיא דאשם לא שייד בהדי לוג לגמרי דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים כדאמרן בהקומץ זוטא (לעיל דף טו): **מאי קאמר**. מאי שיעוריה דקאמר כולו ומקצתו : **חצי זית מנין**. וכגון דאיתיה בעיניה : **עירובו**. שעירבו עם מצה דלא מינכר : **אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים**. ולא תקטירו לקומץ שלם משמע וכיון דיש קומץ פחות משני זיתים אשמעינן כל יתירא :

ב

-

נח

דף

ויש הקטרה פחותה מכזית. והכי נמי אמרינן בהקומץ [רבה] (לעיל דף כו.) הקטיר קומצה פעמים כשרה הלכך אפילו פחות מכזית חייב : **ורבא סבר אין קומץ פחות משני זיתים**. הלכך לא נפקא לן מהתם דתיהוי הקטרה בפחות מכזית ולרבא כי כל למימר אע"ג דלא מינכר שהרי עירבו : **משאור ומדבש**. שעירבן יחד לוקה ארבע מלקיות : **לאו שבכללות**. כל שאור דמשתמע מיניה שאור ועירובין וכן כל דבש דמשתמע מיניה דבש ועירובין אבל אי לאו כל משום שאור ודבש שכתב לך באזהרה אחת לא מקרי לאו שבכללות דלאו אכל חד קמהדר והכי משתמעא במס' נזיר (דף לח:) גבי מכל אשר יעשה מגפן היין : **איכא דאמרי תרתי לא לקי**. משום כל שאור אע"ג דשאור ועירובין מצטרפין מינה והמקטיר עירובי שאור איכא שאור ועירובין לא לקי אלא חדא וכן חדא משום עירובי דבש : **ואיכא דאמרי אפילו חדא נמי לא לקי**. דאין כאן לאו מיוחד דכל חד מינייהו לאו שבכללות אבל אלמנה וגרושה וחללה זונה לא הוי [לאו] שבכללות דלאו אכל חדא קאי הואיל ומפורשין בפירוש הלכך לקי עלייהו להכי נקט לאו דחסימה משום דעליה כתיב והפילו השופט וגו' :

מתני' מנחת הסולת. דמתנדב מנחה סתם מביא עשרון סלת ושמן ולבונה ובוללה וקומצה כמו שהיא חיה ובדידיה כתיב שמן ולבונה בכל הנך אחריני לא כתיב לבונה אלא ממנחת סלת גמרינן דכתיב בה נפש ומשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה כזו: **החלות והרקיקין**. האומר הרי עלי מנחת מאפה מביא חלות או רקיקין כדכתיב בויקרא ולהנך חשיב תרתי כיון דאי בעי חלות מייתי ואי בעי רקיקין מייתי: **ומנחת נשים**. אשה שהתנדבה מנחה: **ומנחת העומר**. בה נמי כתיב שמן ולבונה כדכתיב (ויקרא ב) ואם תקריב מנחת בכורים והיא מנחת העומר אבל מנחת נסכים לא בעיא לבונה כדמפרש בגמ': **גמ' כל היכא דתנו**. הנך מנחות דמתניתין (מנחות) עשר תנן כלומר כולן באות עשר חלות כדאמרי' באלו מנחות (לקמן עו.): **לאפוקי מדרבי שמעון**. דאמר לקמן בהאי פירקין (דף סג.) האומר הרי עלי מנחת מאפה אם רצה יביא מחצה חלות מחצה רקיקין: **קמ"ל**. רב פפא דכל מנחות דמתניתין עשר (הוא) ניהו דהך חלות עשר חלות והך דרקיקין עשר רקיקין דהנך תרתי דומיא דאינך: **ל"א כל היכא דתנן עוד בבא אחרת דמתני' ובפי' אלו מנחות שתנו** האי סידרי מנחות דמתניתין דדינן שוה עשר תנן ממנחת הסלת עד מנחת העומר לאפוקי מדר' שמעון דאמר כו' דלדידיה איכא י"א דבמנחת מאפה איכא ביה ג' מנחות אי בעי כוליה מצות ואי בעי כוליה רקיקין ואי בעי ה' חלות וה' רקיקין ומתני' מדין שאר מנחות: **ונתת עליה שמן**. במנחת העומר קאי: **מה מנחת נסכים שאינה טעונה לבונה**. כדקתני לקמן עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה: **טעונה שמן**. כדכתיב (במדבר כח) בלולה בשמן כתית: **לרבות מנחת שמיני ללבונה**. ההיא דכתיב ויהי ביום השמיני וגו' וכתוב ושור ואיל לשלמים לזבוח ומנחה בלולה בשמן: **ולא על מנחת כהנים שמן**. וה"ה נמי למנחת נשים וגרים דכל הנך לא כתיב בהו שמן בהדיא וחד מינייהו נקט: **מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי**. בכל דיני מנחת העומר ולא להוציא שכן דומות יחד שתיהן באות עשרון כדכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה וסתם מנחות באות עשרון אבל לחם הפנים כתי' (ויקרא כד) שני עשרונים יהיה החלה וגו': **כלי**. כל המנחות טעונות כלי ללוש בפרק שתי הלחם שאלו את רבי זו מנין כו' אבל לחם הפנים אינו נקדש אלא בתנור: **חוץ**. כל המנחות עבודתן בחוץ אבל לחם הפנים סידורו בהיכל ועוד הכל נפסלו בלינה דקדשי קדשים הם ואין נאכלות אלא ליום אבל לחם הפנים עומד על השולחן משבת לשבת: **[הגשה]**. כל המנחות טעונות הגשה ולחם הפנים

אין טעון הגשה כדתנן במתניי דהאי פירקין : **אישים**. כל המנחות יש מהן מגופן לאישים דמנחת העומר נקמצת כדמפרש באלו מנחות (לקמן דף עב:) ומנחות כהנים כליל לאפוקי לחם הפנים דאין מגופן לאישים : **ציבור**. לחם הפנים ומנחת העומר קרבן ציבור הם ומנחת כהן יחיד הוא : **בטומאה**. העומר ושתי הלחם ולחם הפנים חובה ודוחות טומאה בפרק כיצד צולין בפסחים (דף עו:) ה' דברים באים בטומאה ואין נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים כו' אבל קרבן יחיד לא דחי טומאה : **דאכיל**. שירי עומר נאכלין לכהנים וכן לחם הפנים אבל מנחת כהנים כולה כליל : **פיגולא**. בשירי עומר נוהג פיגול שהרי קומץ מתירן ובלחם הפנים נוהג פיגול דבזיכין מתירין אותו וקיימא לן במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף ס.) כל דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח נוהג בו פיגול אבל מנחת כהנים כולה כליל ואין לה מתירין ואין פיגול נוהג בה : **בשבתא**. דעומר קרב אפילו בשבת כדאמר בפי רבי ישמעאל (לקמן דף סג:) ולחם הפנים סידורו בשבת : **מסתברא מנחת כהנים** [ה"ל לרבוויי. מפני שבמנחה כתיב נפש למדנו] דכל מנחת יחיד טעונה שמן : [בלול]. מנחת כהנים בלול : **בלוג**. בכל המנחות סגי בחד לוג [לעשרון] ומנחת נסכים יש ג' [לוגין] לעשרון : **מוגש**. עומר ושאר מנחות טעונות הגשה ולא מנחת נסכים כדמפרש במתניי : **בגלל עצם**. עומר ומנחת כהנים באות בגלל עצמן ומנחת נסכים באה בגלל זבח : מנחת נסכים ציבור היא שהרי באה עם התמידין ועומר נמי ציבור ושתייהן חובה ודוחות שבת וטומאה : **מסתברא נפש**. במנחת סלת כתיב נפש וכתוב לבונה ומהתם גמרינן לכל מנחת יחיד שטעונה לבונה : **אי אמרת בשלמא לרבות שפיר**. דסד"א שעה מדורות לא ילפינן קמ"ל :

ב

-

נט

דף

שתי הלחם אין טעון כלי שרת ללוש אלא תנור כדקתני בפרק שתי הלחם (לקמן דף צה:) לישתן ועריכתן בחוץ ואי נלושו בכלי שרת מיפסלו ביוצא עומר ומנחת (נסכים) וכל המנחות באות מצה ושתי הלחם חמץ שתי הלחם אין באות בגלל עצמן אלא בגלל כבשים שתי הלחם אין טעונין הגשה כדמפרש במתניי ואין מהן לאישים אבל עומר ומנחת כהנים באין בגלל עצמן וטעונות הגשה ויש מהן לאישים שתי

הלחם פיגול נוהג בהן דכבש מתירן וקריבין בשבת כעומר ובלבד שיאפו מערב שבת: מתיר. עומר מתיר חדש במדינה ושתי הלחם במקדש אבל שאר מנחות לא שרו מידי: **תנופה.** עומר ושתי הלחם בעו תנופה כדכתיב (ויקרא כג) והניף את העומר ובשתי הלחם כתיב (שם) והניף הכהן אותם שאר מנחות לא בעו תנופה: **בארץ.** עומר ושתי הלחם אין באין אלא מתבואת ארץ ישראל כדקתני לקמן בפי' כל הקרבנות הצבור (דף פג:): באין מארץ ומחוצה לארץ חוץ מעומר ושתי הלחם: **בזמן.** עומר ושתי הלחם קבוע להן זמן פסח ועצרת: **חדש.** עומר ושתי הלחם אין באין אלא מן החדש בפי' כל הקרבנות (שם): **מתני' וחייב על שמן.** אם נתנו על מנחת חוטא: **נתן כלי.** ובתוכו שמן על גבי כלי של מנחת חוטא לא פסלה: **גמי' כי חטאת.** כלומר אפילו נתן עליה לבונה מקרי חטאת ומכפרת: **לבונה שחוקה.** משנפלה בסלת אי אפשר ללוקטה ופסלה: **ת"ש.** דקתני במתניתין ילקטנה אלמא משום לקיטה מכשרינן הא שחוקה פסולה דאינה נלקטת: **חדא דלא מיבלעא כו'.** ולעולם בליעה עיקר והיכא דליכא לקיטה מתכשרה נמי משום דלא מיבלעא: הי"ג מנחת חוטא ומנחת קנאות כו': **ואין בו כרת.** הואיל והיה בזה פסול אחרינא לא חייל על זה פיגול דאמר בהקומץ [זוטא] (לעיל ד' טז): כהרצאת כשר כך הרצאת פסול: **משליקט לבונתה.** חזרה להכשירה וחייל עליה פיגול אלמא מדקאמר כל זמן שלבונה בתוכה פסולה היא ש"מ בלקיטה תליא מילתא: **ותיהוי פך.** הך מנחה בעוד שהלבונה בתוכה תהא כאילו נפל עליה פך שמן דלא הויא חזיא ולא תיחול עלה מחשבת פסול כלל דלכי לקוט לה תיתכשר הי"נ אמאי פסולה במחשבה דחוויה היא: **חטאת קרייה רחמנא.** אפילו כי נתן לבונה הלכך מהניא בה מחשבה למיפסל: **אפילו דם.** שעיר הנעשה בפנים בכוס ומת המשתלח: **מביא חבירו.** כלומר שעיר מן השוק יביא: **ומזווג ליה.** וישלחנו לעזאזל אלמא לית ליה דחויין לומר מת המשלח אידחי ליה דם שבכוס ושפיכה בעי ויביא שנים אחרים: **רב אשי אמר.** אפילו תימא רבנן: **וכל שבידו.** לתקן כגון הך לבונה דבידו ללוקטה לא הוי דיחוי ומהניא מחשבה: **נשפך הדם.** על הארץ של שעיר הנעשה בפנים: **ימות המשתלח.** מביא שנים אחרים או אם מת המשתלח ישפך דם של חבירו על הקרקע ויביא שנים אחרים אלמא אית ליה דחויין: **מדם התערובות.** בפי' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) כוס היה ממלא מדם תערובות של פסחים שנתמצו על הרצפה משום דחיישינן לאחר שנתקבל הדם אחד מן הפסחים נשפך לארץ ולא נזרק והשתא משתרי בזריקה דהאי כוס דקיימא לן נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כשר: **וזורקו זריקה אחת כנגד היסוד.** אלמא כיון דבידו ללוקטו

לא הוי דחוי: **שימה**. דשמך משמע כל דהו ומיהו ממנחה בעינן כזית
[דכתיב עליה דמשמע עד דאיכא שיעורא]:

דף - א

(הוי רבוי אחר רבוי. דגבי שמן כתיב עליה דהיינו כזית וגבי לבונה כתיב עליה דמשמע עד דאיכא שיעורא): בלבונה כתיב נתינה ונתינה בכזית כדכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש ובהיא נתינה כתיבה אכילה וכל אכילה בכזית עליה משמע דבמנחה נמי בעינן כזית הוי רבוי אחר רבוי דגבי שמן כתיב עליה דהיינו כזית וגבי לבונה עליה הוי רבוי אחר רבוי ואינו אלא למעט דגבי לבונה לא בעינן כזית מנחה דעל משהו נמי חייב: מי בעינן שימה. דשמך דומיא דנתינת לבונה דלא מחייב אלא בכזית אי לא: יכול בשני כהנים. דלא יתחייבו שני לאוין עד שיהו שני כהנים אחד נותן שמן ואחד נותן לבונה אבל חד כהן לא מחייב אלא חד לאו: בגופה של מנחה הכתוב מדבר. תלויין שני הלאוין כיון שנתן שמן ולבונה על המנחה חייב שתים לא שנא חד ולא שנא תרין: יכול לא יתן כלי כו': בגופה של מנחה. עד שיערב את השמן או הלבונה במנחה: מתני' כל שאין לה קמיצה. להתיר שירים לכהנים: אין לה הגשה. כדתקני בברייתא לקמן ויצאו אלו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים: גמ' עשר תנן. בתרי לישני כדפרישית לעיל (דף נט.). והבאת את המנחה. בההוא קרא כתיב והגישה אל המזבח: אלא קומץ בלבד. שנעשה לה: מנחה כו'. שטעונה הגשה קודם קמיצה: ודין הוא. דמנחת חוטא טעונה הגשה ולא צריך קרא:

דף - ב

מנחת חובה. חוטא דהאי קרא דהגשה במנחת נדבה כתיב: מנחת סוטה תוכיח. שאינה טעונה שמן ולבונה וטעונה הגשה כדאמר' לקמן והקריבה

לרבות מנחת סוטה להגשה : במנחת סוטה כתיב (במדבר ה) והניף את המנחה מנחת חוטא ומנחת נדבה [אין] טעונין תנופה כדקתני במתניי : **מנחת חוטא לא הוכשרה לבא אלא בעני**. דכתיב בויקרא בקרבן עולה ויורד והביאה אל הכהן וקמץ וגוי : ורבי שמעון ותנא קמא לא פליגי אלא מר דריש חדא ומר דריש חדא : **וכן הוא אומר**. במנחת סוטה והקריב אותה אל המזבח : **והלא דין הוא**. ולא בעי קרא למנחת סוטה : **מה מנחת חוטא כו' טעונה הגשה**. כדרבינן לעיל מאת המנחה : מנחת העומר באה שעורין בפרק רבי ישמעאל (לקמן סח :) : **ולא הוכשרו לבא קמח**. אלא סולת דבמנחת חוטא כתי' עשירית האיפה סולת (ויקרא ה) ובעומר כתיב (שם ב) מגרשה ומשמנה דהא דכתיב בויקרא וכי תקריב מנחת בכורים במנחת העומר כתיב וגרשה היינו סלת ובמנחת סוטה כתיב קמח שעורים : **ת"ל והקריבה**. לרבות מנחת סוטה הואיל ולא אתא מדינא : **אבל מנחת העומר לא צריכא קרא**. וא"ת לר' יהודה והקריב מאי דריש ביה תריץ ומוקי לה להך דרשה דדריש רבי שמעון לקמן מן והקריב והקריבה להוציא שתי הלחם ולחם הפנים : **לברר עון**. לידע אם טמאה אם לאו הלכך (לאו) חשיבא היא : **ורבי שמעון**. דמצריך קרא למנחת העומר פריך הכי מה להנך שכן מצויין אפי' מאה פעמים בשנה אם אירע הדבר תאמר בעומר דפעם אחת ותו לא : **והא מצוייה טפי**. דבכל שנה היא : וקפריך תנא או אינו אומר והבאת לא למנחת סוטה ולא לעומר אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב מנחה אחרת שאינו מענין אלו ה' מנחות האמור בפרשה (ויקרא ב) סלת ומחבת ומרחשת ומאפה שיש בה שתיים דכל הנך חיטין הן כדכתיב סלת וסלת חטין וקאתי והבאת לרבות שיחיד מתנדב מן השעורין : ומביאין מן השעורין חובת מנחת העומר : (ת"ל אלה) להך דרשה אלא ללמד על העומר : **הרי עלי מנחה**. סתם שמביא כל אלה חמישתן בעל כרחו : **מאלה**. מקצת אלה : **רבי שמעון אומר את המנחה**. אמרנו לרבות את שאר מנחות כגון של חוטא להגשה יכול שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים : **מאלה**. משמע מיעוטא כלומר אין טעון הגשה אלא הדומה לאלו : **והא אפיקתיה**. לרבות מנחת סוטה : **והקריב**. מצי למכתב וכתוב והקריבה : ממעטה מנחת נסכים דמשמע מיעוט אותה דאיירי בה ולא אחרת : **מרבה אני שאר מנחות**. שאין כתובים בפרשה כגון של חוטא ונשים הבאות בגלל עצמן ודומות לה' מנחות שבפרשה : **והא מבעי לגופיה**. שיהיו מנחות האלו טעונות הגשה :

מרבה אני שאר מנחות. שהרי דומות לאלה: **שיש מהן כו' ויש מהן לכהנים.** השירים והרים באותה פרשה כתיב והרים הכהן מן המנחה וגו': **יכול בכלי.** ת"ל במקום אחר (ויקרא ו) והרים ממנו בקומצו וליף הרמה הרמה לג"ש: **מתני' לוג ואשם למצורע.** כתיב בהו (שם יד) והניף אותם: **והבכורים כדברי ר' אליעזר בן יעקב.** דשמעי' ליה בעלמא (סוכה דף מז:): דאמר בכורים טעונין תנופה: **ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק.** כתיב בהו שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה וגו' (ויקרא י): **אחד שלמי אנשים ואחד שלמי נשים בישראל ולא באחרים.** מפרש בגמ': **שתי הלחם וכבשי עצרת.** כתיב בהו והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה וגו' שנאמר במלואים (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם ולעיל מיניה כתיב והנפת אותם תנופה כל הני תנופות לומר שמוליד ומביא ומעלה ומוריד. ל"א מהונף והורם דמלואים ילפי' לשאר תנופות: **במזרח.** כלומר אפי' במזרחו של מזבח יכול להניף וכ"ש במערבו דקרוב יותר להיכל: **התנופות קודמות להגשות.** תחילה מניף ואח"כ מגישה ובמנחת העומר ומנחת קנאות שיש בהן תנופה והגשה ומנין שהתנופה קודם דכתיב במנחת סוטה והניף את המנחה לפני ה' והדר והקריב אותה אל המזבח (במדבר ה): **מנחת העומר וקנאות.** כתיב בהו תנופה ולעיל ילפינן להו הגשה: **שלשה מינין.** שלמי יחיד ושלמי ציבור דהן כבשי עצרת ואשם מצורע טעונין בין שלשתן שלשה מצות: **שתים.** מצות משלשה יש בכל מין ומין והשלישי אין בהם דאין בכל מין אלא שתים: **שלמי יחיד.** כתיב בהו סמיכה בויקרא ותנופה שחוטין [כתיב בפי' צו] בחזה ושוק שלהן: **[שלמי צבור.** טעונין תנופה חיים בפרשה אמור ושחוטין] דגמרי' לה משלמי יחיד אבל סמיכה לא כדמפרש בגמרא: **אשם מצורע.** כתיב ביה תנופה חיים דכתיב והניף אותם בזאת תהיה תורת וסמיכה גמרינן לכל קרבנות היחיד בפרק שתי מדות (לקמן צג.) אבל לא תנופה שחוט כדמפרש בגמ': **גמ' והניף אותם.** אלוג ואשם כתיב: **ת"ל והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף.** דמשמע והניף אלוג לחודיה קאי: **יכול יניף שתיהן כאחד ויחזור ויניף.** כל אחד לעצמו לקיים מה שנאמר ואת לוג השמן והניף: **ת"ל תנופה.** לדרשא דהוי ליה למכתב והניף אותם: **לפני ה' במזרח.** כלומר אפילו במזרח קרינן ביה לפני ה': **האמרת.** בהקומץ רבה (לעיל יט.) גבי הגשה דמנחה לפני ה' דהיינו במערב: **ה"מ מנחה דאיקרי חטאת.** דכתיב (ויקרא ו) קדש קדשים היא כחטאת: **וחטאת טעונה יסוד.** דכתיב בה (שם) ואת כל הדם

ישפוך אל יסוד וגו': **וקרן מזרחית דרומית לא הוה ליה יסוד**. כדאמרינן במס' מדות (דף לה:): היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת דהיינו קרן מערבית דרומית דה"ל יסוד ובמזרח אמה אחת דהיינו לקרן צפונית מזרחית נמצא שלא היה היסוד לכל רוח מזרחית אלא אמה אחת לצד קרן מזרחית צפונית ולרוח דרומית נמי אין יסוד אלא אמה אחת לצד מערבי נמצא שאין יסוד לקרן מזרחית דרומית ומנחה לא סגי דלא מיקריב ליה בדרום דכתיב אל פני המזבח בדרום כדאמר בהקומץ [רבה] (לעיל יט:): הלכך על כרחך בעינן מערבית דרומית מערב משום יסוד ודרום משום אל פני דהיינו דרום שבו הכבש:

דף - **סא** - **ב**

מה כאן. בבכורים [כהן]: **ונימא נמי**. תנא דמתניתין והבכורים כדברי ר' יהודה דשמעינן ליה נמי דאמר דבעי תנופה לבכורים: **הנחה**. שיניחוהו לפני המזבח: **הואיל ופתח כו'**. ולהכי נקט ר' אליעזר בן יעקב משום דהוא יליף טעמא מידי דהוא רישא דקרא: **ורב גבריה**. שהוא חכם ביותר דקיימא לן (עירובין דף סב:): משנת ר"א [ב"י] קב ונקי: **מאי קאמר**. רישא קתני אחד נשים ואחד אנשים והדר קתני אבל לא באחרים דמשמע אנשים ולא נשים: **קרבנן טעון תנופה**. ושל נשים מניף להו כהן לחודיה: **בני ישראל מניפין**. דכתיב בצו את אהרן דבר אל בני ישראל לאמר המקריב וגו': **מצינו כו'**. דתניא בת"כ ברישיה בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות: **יכול נחלוק בתנופה**. שלא יהא קרבן נשים ועובדי כוכבים טעון תנופה כישאל: **לא**. כלומר לא נחלוק: **דמה לי חלק בסמיכה**. כלומר טעם יש בסמיכה שהסמיכה בבעלים עצמן כדאמרינן בפ' שתי מדות (לקמן צג:): ידו ולא יד שלוחו הלכך עובדי כוכבים ונשים אחר שמעטן הכתוב מלסמוך אין בקרבן סמיכות: **נחלוק בתנופה**. בתמיה: **שהתנופה בכהנים**. ויכולים עובדי כוכבים ונשים לעשות כהן שליח: **א"כ**. דטעון תנופה מה ת"ל בני ישראל בני ישראל מניפין הן עצמן ואין הנשים מניפין הן עצמן אלא כהן: **תניא אידך**. בתנופה: **ת"ל**

המקריב. כל דהו : **או אינו** . אומר המקריב אלא המקריב את החלב הוא יניף ולא בעלים :

א

-

סב

דף

הא כיצד. יתקיימו המקריב דהיינו כהן וידיו תביאנה דהיינו בעלים : **היכא.** אשכחן לחם דלחם למעלה : **במילואים.** דכתיב (ויקרא ח) ומסל המצות אשר לפני ה' וגוי עד וישם על החלבים ועל שוק הימין : **מאי טעמא.** אמרינן דמניח חזה ושוק על אימורין : **ההוא דמייתי ליה כהן מבית המטבחיים ורמי ליה.** החלב על החזה וכי הדר רמי ליה ביד המניף אישתכח מה שהיה למעלה היה עכשיו למטה : **ההוא היינו דיהיב ליה.** כהן המניף לכהן המקטיר ואישתכח דאימורין שהיו למטה הוו השתא למעלה : **והא קמ"ל.** הנך שלשה קראי דבעינן ג' כהנים דבלאו שלשה לא משכחת דליתנהפכי כולי האי : **נישתקל הכתוב.** הושוו ושני דינין בפסוק זה דתרתני שמעינן מיניה ולא ידעינן בתר הי מינייהו ניזיל : **להוציא שבעה.** שהשבעה כבשים של עולה הבאין על הלחם בחובת היום לעצרת כדכתיב (ויקרא כג) והקרבתם על הלחם וגוי אין טעונין תנופה עם הלחם : **בין ירכותיהן.** שמשכיב הכבשים על מתניהם על ידו ונותן הלחם על ירך התחתון לחם על הכבשים על ירך התחתון וכבשים על הלחם ירך העליון מוטל על הלחם ובעודן חיון קמיירי : **אין עושין כן.** לתת לחם בין ירכים : **על בסמוך.** שיתן הבזיכין של לבונה אצל הסדרים : **כשהוא אומר על הארון את הפרוכת.** דליכא למימר על ממש דהא פרוכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים : **הוי על בסמוך.** שהיה אצל הארון הכא נמי על שני הכבשים על בסמוך : **מוליך ומביא.** לצפון ודרום ומזרח ומערב כדי לעצור רוחות רעות הבאות מארבעה רוחות : **מעלה ומוריד לעצור טללים רעים.** הבאין מלמעלה למטה : **שירי מצוה היא.** דלא מעכבא כפרה ולא עיקר מצוה כדאמרינן בפרק שתי מדות (לקמן דף צג :) שאם עשה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב (לענין מצוה מן המובחר) כאילו לא כיפר וכיפר : **וכן ללולב.** בעינן מוליך ומביא : **לאגרויי.** שטנא : **טעונין תנופה שחוטין.** דבחיין לא איצטריך ליה למיתני [דבגופיה כתיב] : **כמות שהן.** שלמים :

דון מינה. שלמי צבור משלמי יחיד מה שלמי יחיד טעונין תנופה שחוטין דבחיין לא איצטריך ליה למיתני (מה שלמי יחיד טעונין תנופה אף שלמי צבור כו') דבגופיה כתיב: **ואוקי באתרה.** כדין שמצינו לשלמי צבור עצמן שטעונין תנופה שלימים מה מחיים תנופה שלימים אף לאחר שחיטה תנופתן שלימים: **מה להלן בשלמי יחיד דבר שמתנה לכהן טעון תנופה אף כו'.** והיינו כולן שלימים אבל משלמי יחיד אין לכהן אלא חזה ושוק: **שלמיהם.** בשלמי יחיד כתיב (ויקרא ז) את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם דמשמע לשון רבים והוה ליה למיכתב לשון יחיד דביחיד משתעי ומדכתיב לשון רבים לומר על חזה ושוק של שלמי צבור שיונפו: **גמירי.** מסיני ב' סמיכות בצבור פר העלם דבר של צבור דכתיב (שם ד) וסמכו זקני העדה ושעיר המשתלח דכתיב (שם טז) וסמך אהרן את שתי ידיו וגוי ומצבור הוא ותו ליכא שום סמיכה בצבור: **אותו.** (שם ז) ואת חזה התנופה להניף אותו וגוי:

מתני' רוחשין. שהכלי עמוק והיה כל השמן במקום אחד וכשמניח אדם אצבעו על המנחה נד השמן בתוכה: **מרחשת.** לשון רמש דמתרגמינן רחשין: **צפה.** שאינה עמוקה אלא שוליה צפין אצל אוגניה ומתפזר השמן באוגני הכלי ולהכי קשה וכמו (שבת דף ה:) צף על פני המים: **גמ' מאי טעמא דר"י.** דמרחשת יש לה כיסוי ומחבת אין לה כיסוי: **אי נימא.** דממשמעותא דמדנקראת מרחשת דמשמע דאתיא ארחושי הלב שהוא דבר מכוסה לפיכך מעשיה מכוסין ומחבת באת אמתבואי הפה לשון ניביה שהוא בגלוי: **רחושי הלב.** הרהור עבירה: **מחבואי הפה.** נבוחי הפה כגון שהרכיל: **נחבאת.** טמונה ולב חבוי וטמון הוא: **אלא גמרא.** דזו מכוסה וזו מגולה: **במרחשת.** משמע בתוכה אלמא יש לה תוך: **ועל**

מחבת. משמע עליה ולא בתוכה דאין לה תוך : **האומר הרי עלי מרחשת.** דלא אמר במרחשת : **יהא מונח.** הנדר עד שיבא אליהו : **מספקא להו.** אי על שם כליין נקראו מחבת ומרחשת שיש כלי ששמו מחבת ויש כלי ששמו מרחשת : **או על שם מעשיהן.** נקראו שזו מעשיה רוחשין וזו מעשיה קשין הילכך איכא למימר מנחה נדר ואיכא למימר לא התנדב מנחה אלא כלי שרת עצמו אי על שם הכלי קרי לה קרא מנחה הנעשית במרחשת אבל מנחה גופה לא איקראי מרחשת האי כלי נדר ואינו מביא מנחה אלא אי"כ אמר הרי עלי מנחת מרחשת או הרי עלי במרחשת ואיכא למימר נמי על שם מעשיה איקראי מרחשת ולא על שם כלי אלא המנחה עצמה זה שמה וזה מנחה התנדב ולא כלי יהא מונח עד שיבא אליהו : **כלבוס.** גלואוין שם כלי עשוי כעין מחבת שלנו והדופן באמצעות כלפי פנים כזה ומצוייר תוכו גומות גומות וכשהבצק מונח בתוכו הבצק בגומות : **דומה כמין תפוחי הברתים.** בלווטי גלני"ץ הגדילים באלונים שקורין קשטני"א כדמתרגמינן (ישעיהו ו) כאלה וכאלון כבוטמא וכבלווטא : **ואומר וכל נעשה וגו'.** אלמא מדהכא כתיב במרחשת והכא כתוב על מחבת ש"מ על שם כליין נקראו דזו צפה וזו עמוקה : **מתני' כופח.** מין תנור קטן מקום שפיתת קדירה אחת : **רעפים.** טיבל"ש : **יורות הערביים.** יורות של אותו מקום ומסיקים אותן ואופין בהן חלות : **רבי יהודה אומר כו'.** דכופח מין תנור הוא : **מנחת מאפה.** כתיב בה חלות ורקיקין בויקרא : **לא יביא מחצה חלות כו'.** דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן עו.) כל המנחות באות עשר וזה לא יביא ה' חלות וה' רקיקין אלא הכל חלות או הכל רקיקין : **מפני שהן קרבן אחד.** ששניהם כתובים במנחה אחת : **גמ' תנור תנור.** ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט חד בויקרא קרבן מנחה מאפה תנור ובצו את אהרן כתיב וכל המנחה אשר תאפה בתנור : **הקדישן בתנור.** שהתנור מקדשן : **ומי אית ליה לר' שמעון.** דתנור מקדש שום קרבן : **כשרות בעזרה וכשרות אבית פאגי.** חוץ לחומת העזרה חומה אחת וכן שמה ואי ס"ד תנור מקדש איפסלו ביוצא : **לשם תנור.** שכשיקדישנה לסולת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדישה : **וכי תקריב.** קרבן מנחת מאפה תנור כשתרצה לעשות מדעתך : **דבר רשות.** כלומר דבר זה רשות הוא ולא חובה שאם לא ירצה לא יקריב מנחה :

וכי נאמר קרבן קרבן. אחד לחלות ואחד לרקיקין דליהוי משמע דשני קרבנות הם: **והלא לא נאמר אלא קרבן אחד**. ואע"פ כן כתב בו שני מינין אלמא שניהן נקראין קרבן אחד: **ובוללן**. דלאחר אפייתן פותתן ומערבן עד שמחזירן לסלתן כדאמר באלו מנחות (לקמן עה.) ואחר כך בוללן כאחת בשמן: רבי יוסי ברבי יהודה כאבוח סבירא ליה כדמפרש לקמן: **מה וכל האמור למטה שני מינין**. נעשה במרחשת ובמחבת שתי מינין קרבן הוא ואם הביא מחצה מזה ומחצה מזה לא יצא וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה שני מינין הן: **אף כל וכו'**. שני מינין הן כלומר חלות ורקיקין האמורים בויקרא שני מינין ואין מצטרפין: **שפיר קאמר רבי שמעון**. וכי נאמר קרבן קרבן: **בשמן בשמן**. הפסיק הענין שאין באין כאחת: **ורבי שמעון אמר לך**. אי לא כתב בשמן לכל חד: **ה"א**. הואיל ואין הפסק דווקא קאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין: **איכא בינייהו דיעבד**. לרבי יהודה דיליף טעמא מקרבן אחד דיעבד כשרות לר' יוסי דיליף מבלולה וחריבה כי היכי דבלולה דהיא מנחת נדבה וחריבה דהיא מנחת חוטא אפילו דיעבד אם עירבן פסולות כדאמר (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול הכי נמי חלות ורקיקין דיעבד לא:

מתני' רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת כו'. אם חל ששה עשר להיות בשבת היה עומר בא עשרון משלשה סאין שהיו קוצרין שלשה סאין שעורים ומניפין אותן בנפה עד שמניפין אותן עד עשרון מובחר: **ובחול**. אם חל ששה עשר בחול קוצרין חמשה סאין ומניפין מכל סאה מעט אותו סלת דק היוצא ראשון שהוא מובחר ומוציאין מן ה' סאין עשרון כדכתיב (שמות יז) והעומר עשירית האיפה הוא: **בשלשה**. בג' מגלות לפרסם הדבר מפני הבייתוסין: **גמ' אפי' בשבת נמי**. לייתי דהא דחי שבת כדמפרש בסוף פירקין: **בלא טירחא**. שאינו צריך לנפות כ"כ: **בטירחא**. שינפו פעמים הרבה: **בחול מייתינן מחמש דהכי שביחא מילתא**. כך משובח הדבר דהוי עשרון מובחר טפי שאין ממציא מכל סאה אלא מעט אותו סלת דק היוצא ראשון: **מוטב שירבה במלאכה אחת**.

מוטב שיחלל פעמים הרבה שבת במלאכה אחת כגון שירקד הג' סאין פעמים הרבה: **ואל ירבה במלאכות הרבה**. שיקצור ויזרה ויברור ויטחן וירקד שתי סאין יותר: **עד החזה**. שיכול להוציא את האימורים: **לא טרחינן**. יותר בשבת: **בזיון קדשים**. חציו מופשט ועומד כך עד הלילה ודומה כנבילה:

א

-

סד

דף

אבל. גבי עומר דלא איתעביד צורך גבוה כדאמרינן (ברבי ישמעאל) לעיל דבחמש שביחא מילתא טפי אימא כרבנן ס"ל דאמרי דבשבת עבדינן כל מה דבעי ליה כבחול ואי הוה בעי טפי עבדינן ובחול בשלשה: **אבל התם**. מילתיה דרבי חנינא דאיכא פרסומי מילתא בשלשה בני אדם טפי מביחיד אימא רבי ישמעאל כרבנן ס"ל ועבדינן בשלשה לפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי ט"ו בניסן מפני הביתוסים שאומרים אין העומר בא אלא באחד בשבת: **אבל הכא**. לגבי שלש סאין לא איתעביד צורך גבוה כהלכתו אליבא דרבי ישמעאל דקאמר בחמש שביחא מילתא: **בין שנראה הלבנה בעליל**. לכל העולם: **אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת**. ללכת ולהעיד לב"ד שהרי א"צ כיון דבעליל נראה ב"ד נמי ראוהו: **אבל התם**. גבי לבנה דאיכא מכשילן לעתיד לבא דזימנין דלא יראה בעליל ויאמרו העדים כמו שראינוהו אנו כן ראוהו ב"ד ולא נחלל שבת ואיכא מכשול דלא יהא חדש נקבע כהלכתו: **דליכא צורך גבוה**. דאינו קרבן ולא ניתנה שבת לדחות אותו היום משום דבר אחר: **אבל הכא דאיכא צורך גבוה**. דבחמש שביחא מילתא: **וניתנה שבת לדחות**. אצל הג' סאין ומגו דנדחה מפני הג' נדחית נמי אצל החמש: **שחט בשבת ב' חטאות של ציבור**. כגון א' מן שעירי ע"ז ושעירי רגל בשבת שבתוך הרגל: **חייב על השניה**. חטאת דשוגג הוא כסבור מותר לשוחטן בשבת הואיל ושל ציבור הוא וטעה דכיון דשחט ראשון תו לא חזי האי לציבור: **ואפי' נתכפר בשניה**. כגון שנשפך דם הראשונה לאחר שחיתת שניה דאיכא למימר ליפטריה לגמרי משום דקמייתא ברשות שחט אע"ג דסוף לא כפר אלא בשניה ושניה נמי הואיל ובה כפר ליפטר עליה אפי"ה חייב אשניה ופטור אראשונה דבתר שחיטה אזלינן: **אפי' נמצאת הראשונה כחושה**. קודם שחיתת שניה ואיכא משום (מלאכי א) הקריבהו נא

לפחתך ושחט שניה חייב: **לפניו**. בשבת: **ולא עוד**. אלא אפי' לכתחילה אומרים לו לאחר שחיטת כחושה הבא שמינה לכתחילה ושחוט: **סמי כחושה**. ממילתא קמייתא דרבה: **ואיבעית אימא**. הא קמייתא רבי אמי אמרה וסמי רבה מיניה: **בבני מעיין**. מתחילה היה נראית שמינה והשתא הוא דמשתכח כחושה ומעיקרא כי שחט לשניה לא שחטה ברשות דהא עדיין לא נמצאת ראשונה כחושה: **מהו**. ואליבא דרבה קמיבעיא לה דפטר היכא דנמצאת ראשונה כחושה קודם שניה הכא מאי: **לאיסורא קמיכוין**. כי שחט שניה למילתיה קמיכוין דעדיין לא נודע לו כחישת ראשונה האי לאיסורא איכוין לאו דווקא דהא שוגג סבור מותר לעשות הואיל ושל ציבור הוא אלא לשחיטה אסורה איכוין: **בתר מעשה**. ואיגלאי למפרע דשפיר עבד: **לאו היינו דרבה ורבא**. כלומר לתרוייהו חייב דבתר מחשבה אזלינן דעד כאן לא פטר רבה אלא כיון דשמע שטבע תינוק איכא למימר מחשבתו נמי אתינוק הואי: **לאו היינו פלוגתייהו**. כלומר לרבה פטור ולרבא חייב האי שוחט דטעמא דרבה דפטר לאו משום דשמע אלא משום דאזלינן בתר מעשיו והי' אפי' לא שמע והאי דנקט שמע לאשמועינן דאפי' שמע כי העלה דגים בלא תינוק חייב: **חולה שאמדהו לגרוגרת**. ואם יאכל אחת ירפא: **ואפי' בזה אחר זה**. דכולן למצוה נתכוונו פטורין דהזריז לחולה משובח: **עוקץ**. זנב שהוא תולה בו: **דקממעט קצירה**. דאין קוצר אלא תלישה אחת:

ב

-

סד

דף

דעד כאן לא קאמר רבי ישמעאל. במתני' למיבצר בלקיטת התבואה: **אלא משום דכי ממעט באכילה**. כלומר בתבואה ממעטת קצירה דלא קצר אלא שלשה סאין אבל הכא דכי ממעט בהנאת האוכל מפיש בקצירה דתליש שתי עוקצין לא אמר דלימעוט באוכל: **מתני' (בשלשה בגי' מגלות) לא ביכר**. לא בישל כל צרכו: **גגות צריפין ועין סוכר**. רחוק מירושלים מאד: **גמ' מאי טעם**. בעינן מן הקרוב: **כרמל**. תקריב רך ומלא שתהא התבואה רכה ונמללת ביד ואי מייתי מרחוק נשיב לה זיקא ומתקשה בדרך. האי כרמל במנחת העומר כתיב (ויקרא כג): **ואין מעבירין כו'**. והלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר אותה שמוצא ראשון נוטל דאין מעבירין על המצות: **הורקנוס ואריסטובלוס**. שני

אחים היו: והיה שם זקן אחד. מבפנים: חכמת יוונית. רמיזות: על אותה שעה כו'. שאותן החיילות החריבו כל סביבות ירושלים: מטא עומר. זמן עומר: אכרוז. הכריזו כל מי שיודע תבואה שיודיענה: ההוא חרשא. חרש שומע ואינו מדבר: אאיגרא. גג: צריפא. בורזי"ל שאין לו גג אלא חד. מלמעלה ומן ערבה הוא: מרדכי. שהיה בימי אחשורוש: שתי הלחם. של חטין: אעינא. בעינו: סיכרא. חור שבמזוזת הדלת שבו תוחבים הבריה לנעול: קן. שני עופות: לזיבתי. אני מביא הקן זה [וכן] לימתי [וכן] לעונתי: לזיבתה ממש. דזבה מביאה לאחר ימי ספירה קן א': לימתי ממש. היינו זבה ששופעת כים: לעונתה ממש. היינו נמי לעונת קרבן זיבתה ליום שמיני שלה: דכולהו. תלתא קינין חדא פרידה חטאת וחדא עולה דקן יולדת וזבה אחד חטאת ואחד עולה: בזוב סיכנה. שהיתה שופעת דם יותר ונסתכנה למות ונדבה לקינה להביא דהויין תרוייהו עולת נדבה וזו שאמרה לימתי בים סיכנה וזו שאמרה לעונתי בעינה סיכנה:

א

-

סה

דף

והיינו דתנן. במסכת שקלים: פתחיה על הקינין. על השופר ששמו קינין שהמתנדב קן מביא מעות ונותן לתוכו די"ג שופרות היו במקדש ויש בהם שנים ששמן תורים וגוזלי עולה במסכת שקלים: שפותח דברים ודורשן. כגון לימתי לעונתי: בעלי קומה. שירתתו מהן בעלי דינים ולא ישקרו: בעלי כשפים. שאם יהא הנדון מכשף והאור לא ישלוט בו יעשו הן מכשפות וימיתוהו בכל מיתה שיוכלו: התורגמן. שלא יחליף טענותיו ויחייבוהו: דהוה בייל לישני. בולל ומערבב הלשונות: ודורשן. כגון עין סוכר וגגות צריפין והיינו דקרו ליה מרדכי בלשן: מתני' כריכות. כורכין וקושרין ראשי השבלים מלא אגרוף: וכל עיירות הסמוכות לשם מתכנסות. המולה גדולה שיבינו בייתוסין שבמוצאי יו"ט קוצרין אותן דבייתוסין לא מודו כדמפרש לקמן: אמר להן. הקוצר לבני עיירות העומדות עליו: בא השמש. אמרו לו הן: מגל זה. כלומר במגל זה אקצור התבואה: בקופה זו. אתן התבואה: שבת זו. [כלומר] אקצור בשבת: אמרו לו הין. ג' פעמים שואל להן כל דבר: וכל כך. שהיה שואל למה: מפני הבייתוסים. שאומרים אין קצירת העומר במוצאי יו"ט אלא

במוצאי שבת כדמפרש בגמרא לפיכך הקוצרים מגביהין קולן כדי שישמעו בייתוסין להוציא מלבן: **גמ' דלא להתענאה בהון**. אבל למספד שרי: **(במקצתן) ומקצתהון**. איכא דחמירי כולי האי דאפי' למספד אסור: **איתוקם תמידא**. הוקם התמיד על משפטו כדמפרש לקמיה דלא למספד: **עד סוף מועדא**. פסח: **איתותב**. נתיישב על דינו שבאותן ימים נצחו חכמים את הבייתוסים: **דלא להתענאה**. אבל למספד שרי דלא הויה שמחה יתירה בשל עצרת כבשל תמיד משום דעצרת לא היה שום ראייה לדברי בייתוסין אבל בתמיד היתה ראייה לדבריהם ותרוייהו מפרש לקמן: **תעשה**. לשון יחיד: **מאי אהדרו**. להו רבנן כשנצחום: **תשמרו**. לשון רבים: **כולן**. כל הקרבנות: **מנין לכם**. דהאי ממחרת השבת ממש הוא: **זקן אחד**. בייתוסי היה: **מפטפט**. בדברי ויכוחין: **י"א יום וגומר**.

ב

-

סה

דף

שאם היה משה מוליך את ישראל דרך הר שעיר היו באין באחד עשר יום לקדש שהיא סמוכה לארץ ישראל: **ואם אוהבן היה למה מאחרן ארבעים שנה**. ודיחוי בעלמא קאמר ליה משום דהוא היה אומר דברי הבל: **לא תהא תורה שלמה**. (לעולם) לדחות אדם בקנה ובקש כשיחה בטילה שלכם דלנו יש ראייה ולכם אין ראייה: **חמשים יום**. משמע ימים ולא שבועות וכתוב אחד אומר שבועות ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת: **הא כיצד הא ביו"ט ראשון של פסח שחל בשבת**. דממחרתו אחר השבת דהוא יום הבאת עומר ומתחילין לימנות מתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה: **ביו"ט**. של פסח שחל להיות באמצע שבת דמתחילין למנות למחרתו מיתוקם קרא בחמשים יום ולא שבועות שלמות אלא מתחילין למנות באמצע שבת: **תספר לך**. משמע לך תהא מסורה הספירה: **ספירה תלויה בבית דין**. שבת דין קובעין המועדות וצריך לשאל אימתי חל יום טוב ראשון של פסח שמתחיל למנות הספירה ממחרת: **יצתה שבת בראשית**. שבת ממש שספירתה תלויה בכל אדם שאין צריך לאדם לישאל לבית דין אימתי חל יום ראשון אלא ממתין עד שבת שבתוך הפסח מתחיל: **מנה ימים וקדש חדש**. עד חדש ימים (דחדש) מנה תשעה ועשרים יום ויקדש חדש ביום שלשים: **מה חדש סמוך לביאת חשבונו ניכר**. מאימתי תתחיל למנות

דהיינו מיום כ"ט משעת מולד הלבנה: **אף עצרת סמוך לביאתו**. מנין החמשים ניכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ממחרת יו"ט ראשון שאם ממתניין עד לאחר השבת אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחיל למנות ב"ז פעמים ב"ח: **מה להלן**. בשתי הלחם בעצרת רגל הוא ותחילת רגל: **אף יום הבאת עומר**. רגל ותחילת רגל ואם נמתין עד לאחר השבת פעמים שהיתה באה בסוף הרגל כגון שחל פסח בשני בשבת: **שבת למטה**. עד ממחרת השבת השביעית וגוי' (ויקרא כג) והקרבתם מנחה חדשה דהיינו עצרת ונאמר שבת למעלה (שם) וספרתם לכם ממחרת השבת וגוי': **מה להלן**. בשבת שלמטה האמור בשתי הלחם: **רגל ותחילת רגל**. סמוך לאותה שבת דהיינו עצרת המתחלת למחרת של שבת שביעית לאחר שעברה שבוע דאותה שבת היינו שבוע אף שלמעלה האמורה בעומר רגל ותחילת הרגל הוי סמוך לה דהיינו יום ראשון של פסח שיהא סמוך (לרגל) לעומר (אלמא) ממחרת השבת מחרת יו"ט קאמר דיום טוב קרוי שבת דכתיב (שם) ביום הראשון שבתון: **לכל אחד ואחד**. שכל אחד חייב לספור: **כל ספירות שאתה סופר**. לעולם יהו שוות שלא יהו בכולן אלא החמשים כשם שאם חל פסח בשבת שלדברי הכל אתה מונה מיום המחרת שהוא יו"ט שני של פסח חמשים יום אף לעולם לא תספור ימים מיום שני של פסח אלא חמשים וא"ת שבת בראשית פעמים שאתה מונה לפי החשבון של אשתקד שהתחילה למנות מיום שני יהא עכשיו נ"א כגון חל פסח (של) בערב שבת ואתה מונה מאחד בשבת נ"ב כגון אם חל בה' בשבת נ"ג כגון אם חל ברביעי בשבת נ"ד בשלישי נ"ה בשני נ"ו באחד בשבת מיום ראשון עד יום עצרת:

א

-

סו

דף

וכי נאמר ממחרת שבת שבתוך הפסח. דתדע שבשבת של פסח תתחיל לימנות: **וכל השנה מלאה שבתות**. וא"ת שבת ממש צא ובדוק איזה שבת אלא ודאי י"ט [של פסח] הוא: **מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה**. שלמחר יקרוב העומר ואם תמתין עד לאחר השבת נמצאת מבטל מקרא זה כגון חל פסח בשני בשבת ולא תביא עומר עד לאחר השבת נמצא שלא תאכל מצה חדש אלא אותו יום לבדו: **מיום הביאכם**. הכי משמע משיגיע ממחרת השבת דהוא יום הביאכם

הוכשרה ספירה משעה שתרצה אם בו ביום אם מחר : **תלמוד לומר מהחל חרמש**. משמע לאחר קצירה וקודם הבאה תחל לספור : **ת"ל מיום הביאכם**. דמשמע לא הוכשרה ספירה אלא משיגיע יום הבאה : **אי מיום הביאכם**. דדרשינן השתא דשלשתן הוקבעו כאחד יכול שלשתן ביום : **קצירה וספירה בלילה**. דקצירה לא סגי דלא מקמי ספירה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש וגוי' והבאה ביום דכתיב (ויקרא כג) מיום הביאכם וקצירה מקמי הבאה דביום דהא מיום הביאכם כתיב ולא משעת הביאכם כתיב וכיון דחשכה מבערב יום הביאכם הוא : **תרי תנאי דבתרייתא**. והיינו ועוד דרבי יוסי ור"ש בן אלעזר : **אי מדרבן יוחנן [ב"ז]**. דיליף משבע שבתות וחמשים יום ההוא דחד קרא אמר ימים וחד קרא אמר שבתות מיבעי ליה לכדאביי : **אי מדרבי אליעזר**. דאמר תלויה בבית דין נהי דאפיקתיה משבת ממש אלא ממאי דממחרת יום ראשון מונה דלמא מיי"ט אחרון וכן לר' יהושע דאמר סמוך לביאה ניכרת דלמא מיום טוב אחרון קאמר קרא דהוי נמי היכר קבוע הוא יום כ"א לניסן לעולם : **דלמא חמשים**. מיום שמתחיל למנות דהיינו אחר השבת לבר משיתא דאף על גב דחל פסח באחד בשבת עד אחד בשבת האחר דהווי נ"ו בהנך שית לא איכפת לן דקרא לא נסיב אלא מיומא דמתחלינן למימני. האי דנקט שית לאו דוקא אלא סוף מילתא דר' יוסי בר יהודה נקט : ר' יוסי נמי חזי ליה פירכא והיינו דקאמר ועוד : **אמימר מני יומי ולא שבועי**. אמר האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הלכך ביומי סגי : **מתני' ומהבהבין**. בעזרה בשבלים : **וחכמים אומרים**. בתחילה חובטין אותן ולא כדרך תבואה יבשה שחובטין אותן במקל שקורין פליי"ל אלא בקנים לחים ובקולחות בקלח של כרוב כדי שלא יתמעך ואח"כ מקיימין בו מצות קלי : **נותנין אותו באבוב**. כלי של נחשת וזה שמו : **של גרוסות**. שלא היו טוחנות דק אלא עבה שכן דרך הסולת : **וגרוסות**. היינו לשון גריסין שטוחנין בהן פולין ואין מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעצמן שאם יטחנו יפה יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת ועל שם כך נקראת גרש כרמל : **שלש עשרה נפה**. מפרש באלו מנחות (לקמן עו) : בדקה בגסה בדקה : **וחייב בחלה**. דחייב חלה היינו גלגול דעיסה וגלגול של זו ביד הדיוט הוא לאחר שנפדה : **ופטור מן המעשרות**. דמירות הוא ביד הקדש ומירות הקדש פוטר מן המעשר כדמפרש בגמרא : **רבי עקיבא אומר כו'**. מפרש בגמרא : **גמ' זה אביב**. כלומר ראשית קציר :

אין אור לשון קלי אלא דבר אחר. אם הוא מהבהבין אותו ממש באור אינו נקרא קלי: **דבר קליל**. בכלי נחושת קלל: אלא דבר אחר נקרא קלי כלומר על ידי דבר אחר: **אבוב של קליות**. מוכרי קליות: **אם אביב קלוי**. אם עד שלא יטחן נעשה קלוי דהא קלוי דקרא אאביב קאי או גרש קלוי דלאחר טחינה נעשה קלוי וקלוי דקרא אגרש קאי: **הפסיק הענין**. דלא קאי אגרש: **רץ ומל**. נמלל ביד: **וכן הוא אומר**. דדרשינן נוטריקון: **בצקלונו**. ב' בא צ' ויצק ל' לנו ו' ואכלנו נ'ו ונווה היה נאה היה הלחם: **נתעלסה**. במנאפת כתיב שאומרת למנאף נשא ונתן בינינו ונעלה למטה ונשמח: **ונתחטא**. נטייל כמו (תענית דף יט.) בן מתחטא לפני אביו: **כנף רננים**. בר יוכני: **נעלסה**. נוטריקון נושא ביצתו עולה למעלה ונתחטא ומורידו בקנו שאינו מטיל ביצתו עד שיעלה בקן המיוחד לו נ' נושא ע"ל עולה ח' חטוי והאי חטוי לשון הורדה כדתנן במסכ' יומא (דף נח:) התחיל מחטא ויורד: **כר מלא**. האי כר לשון כרים וכסתות שיהא הזוג של קליה מלא בגרעין שיהא הגרעין מבושל כל צורכו: **מירוח**. הוא גמר מלאכה למעשר: **אינו פוטר**. דאפי' הכי חייב במעשר: **פודה מיד גזבר**. שאר חיטין הנצמחים ביד גזבר יוכיח שפטור מן המעשר מדקאמרי ליה הכי מכלל דהוא מודה דמירוח הקדש בעלמא פוטר דאי אינו פוטר מאי קאמרי ליה: **היא היא**. כלומר (הא) כי היכי דהכא פליגי הכי [נמי] פליגי בפודה מיד גזבר: **ר"ע מחייב**. בקמח הנותר מעשרון של עומר קמיירי: **לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להם**. לעשרון אבל האחר לא קידש הלכך לאו מירוח הקדש הוא דהא לאו קדוש אלמא מירוח פוטר והכא משום דלא ניתנו מעות הוא: **מירוח הקדש פוטר**. כגון המקדיש עומרים גדשים ומרחן גזבר פטורין מן המעשר לעולם כדמפרש לקמן דגנך ולא דיגון הקדש: **ומשל עובד כוכבים**. כגון הלוקח מן העובד כוכבים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר: **ומשל כל על של כל וכו'**. כלומר מאיזה שירצה יתרם על חבירו ואפילו משל עובדי כוכבים וכותיים על של ישראל אלמא מירוח עובד כוכבים אינו פוטר והווי להו שניהם חייבין: **אבל לא משל ישראל כו'**. דקסבר רבי שמעון מירוח העובד כוכבים פוטר והווי ליה מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור:

גלגול הקדש. לענין חלה: פוטר. מן החלה אם נתגלגלה עיסה ביד הקדש ואחר כך נפדית: **ופדאתה חייבת**. דביד הדיוט נתגלגלה: **שבשעת חובתה**. היינו גלגול: **פטור**. מן החלה הואיל ובהיותו עובד כוכבים נתגלגלה: **ספק**. אם משנתגייר גלגלה או בהיותו עובד כוכבים גלגלה: **חייב**. דלחומר אוליין והשתא מיבעי ליה להאי דגלגול עובד כוכבים פוטר מאן קתני לה: **ואפי' ר"מ ורבי יהודה דמחייבי התם**. גבי מירוח מי פטרי הכא: **התם**. היינו טעמא דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר משום דתרי דגנך כתיבי דכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וכתיב (שם יד) ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך וכתיי (שם יח) ראשית דגנך חד למילף דיגונך ולא דיגון הקדש מירוח הקדש אייתור להו תרי דגנך למעט דיגון עובד כוכבים הוה דיגון עובד כוכבים מיעוט אחר מיעוט דתרי קראי ממעטי. ליה: **ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות**. דיגון עובד כוכבים דחייב ואי קשיא מאי חזית דמרבית לדיגון עובד כוכבים רבי להקדש תריץ מסתברא עובד כוכבים הוה ליה לרבוויי שכן נאכל בלא פדיון כשל ישראל: **ראשית ראשית**. ראשית דגנך (שם) ראשית עריסותיכם (במדבר טו) מה להלן מירוח עובד כוכבים לא פטר דמרבינן לה ממיעוט אחר מיעוט אף גלגול עובד כוכבים אינו פוטר: **שהפריש פטר חמור**. שהפריש שה לפדיון פטר חמור שנולד לו בהיותו עובד כוכבי: **וחלה**. מעיסה שגילגלה בהיותו עובד כוכבים: **הא תרומתו אסורה**. דמירוחו אינו פוטר כדמרבינן לעיל ממיעוט אחר מיעוט: **חלת עובד כוכבים בארץ**. כלומר אפילו מתבואה הגדילה בארץ: **ותרומתו**. מתבואת חוצה לארץ דאפי' גבי ישראל לא הויא אלא מדרבנן: **[הא תרומתו בארץ]**. כלומר מכלל דתרומתו בארץ מדמעת דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר אפי' דגלגולו פוטר מחלה וקשיא לרבא דאמר מאן דמחייב בתרומה מחייב בחלה: **מדרבנן**. כלומר לעולם הא דקתני לגבי חלה גלגול פוטר הנך תנאי היא דפטרי לעיל במירוח והא דקתני לעיל מדוקיא הא תרומתו אסורה מדרבנן הוי אסור: **גזירה משום בעלי כיסין**. עשירים שלוקחין תבואה מחמרים ואי שרית ללוקח מן העובד כוכבים שלא יעשר דמירוח עובד כוכבים פוטר אתי למימר נמי לוקח מחמר ישראל פוטר ל"א משום בעלי כיסין שיש להן קרקעות הרבה וחסים על רוב מעשרות ויקנהו לעובדי כוכבים וימריחום עובדי כוכבים ומפקע ליה ממעשר:

א"ה בחלה נמי. ליגזור גלגול נמי משום בעלי כיסין : אפשר דאפי לה כו'. כלומר להכי לא גזרינן בחלה דאי הוה בעי לאערומי מצי לאיערומי בהיתירא : דאפי לה פחות מה' רבעים קמח ועוד. דלא מחייב בחלה דזהו שיעור עיסה לחלה במסכת עירובין בפרק כיצד משתתפין (דף פג :) : במוץ שלה. כעין מאכל בהמה ומאכל בהמה פטור מן המעשר ל"א במוץ שלה שלא יראה פני הבית : דרך גגות דרך חצירות. דאין טבל מוקבע למעשר עד שיכניסוהו דרך השער דכתיב ואכלו בשעריך ושבעו ובמעשר כתיב בפי השוכר את הפועלים (ב"מ פח.). : התם. במוץ ובדרך גגות פרהסיא זילא מילתא שיאמרו פלוני מערים למיפטר ממעשר הלכך עביד להו על ידי עובדי כוכבים בצנעא : הכא. גבי חלה הפחות מחמשת רבעים ועוד : צנעא היא ולא זילא ביה מילתא. הלכך לא עביד ע"י עובדי כוכבים : מתני' בא לו לעשרון נותן תחילה שמנו ולבונתו יצק ובלל. שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואחר כך נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן עד :) : הניף והגיש. דאמרינן בפרק כל המנחות (שם סא.) דמנחת העומר טעונה תנופה והגשה : משקרב עומר. מיד כשיוצאים מוצאין שוקי ירושלים מליאות קמח וקלי מתבואה חדשה : שלא ברצון חכמים. דגזרינן שמא יאכל כשיקצור ויאכל חדש קודם העומר וזה שכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר : רבי יהודה אומר כו'. דלא גזר שמא יאכל : גמ' בודקים. חמץ : ובשעת הביעור. בשעה ששית אבל מכאן ואילך לא [יבדוק] אפילו לא בדק בזמנו דגזרינן משום דלמא אתי למיכל כשמוצא בפסח ורבנן פליגי עליה דאמרי לא בדק בתוך המועד כלומר במועד שריפתו דהיינו בשש יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה :

מתוך שלא היתרתה לו. לקצור במגל אלא ע"י קטוף ביד ולא במגל כמו (דברים כג) וקטפת מלילות בידך דקצירה קודם העומר אסורה כדקתני במתני' ואסור לקצור לפני העומר: **זכור הוא.** דחדש הוא ולא אכיל: **טחינה והרקדה.** מאי שינוי איכא דליהוי זכור ולא יאכל: **בריחיא דידיא.** דריחים מתגלגלת ביד ולא בשל מים: **קוצרין בית השלחים שבעמקים.** דכיון דשדה יבישה היא אי משהו לה לאחר בשולה אזלה לאיבוד. ל"א רעות הן ואין עומר בא מהן ואמרינן בהאי פירקין (דף עא.) ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר וממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ולשון זה עיקר וכן מפורש לקמן: **אבל לא גודשין.** לא יעשנו גדיש עד לאחר העומר: **חדש בדיל מיניה.** שהרי לא אכל חדש כל השנה: **חמץ לא בדיל מיניה.** כל השנה שהרי אכלו עד הנה הלכך אתי למיכליה: **דרבנן אדרבנן לא קשיא.** בתמיה דהכא אמרי רבנן שלא ברצון חכמים עושין דגזרינן שמא יאכל והתם אמרי יבדק לאחר המועד דהיינו בתוך הפסח: **קמח קלי תנן.** דאין ראויין לאכילה (קמח) כעין קמח שלנו קמח הבא מתבואה שנתייבשה בתנור: **עד קלי מאי איכא למימר.** כגון בשעת קצירה דראוי לאוכלו: **מתני' הרחוקים.** שאינן יודעים אם עדיין קרב מותרין מחצות היום ולהלן כדתני טעמא לקמן: **שיהא יום הנף.** יום ט"ז שבו מניפין את העומר כולו אסור לאכול חדש: **א"ר יהודה.** לתנא דמתני' וכי רבן יוחנן התקין: **והלא מן התורה אסור.** שנאמר עד עצם ובזמן שאין בית המקדש קיים משתעי קרא כדמוקי בגמ': **מפני מה אמרו.** בין לר' מאיר ובין לר' יהודה דאפי' ר' יהודה מודה דבזמן שיש עומר עומר מתיר דכתיב (ויקרא כג) עד (יום) הביאכם: **גמ' האיר המזרח.** הנץ החמה של ט"ז אבל לילו אסור: **עד עצם היום.** עד מראה היום וקסבר עד ולא עד בכלל: **משקרב העומר.** כל הנך משום פירכא קמייתי הש"ס לרבי יוחנן וריש לקיש: **הותר חדש.** אלמא בעומר תליא מילתא: **ומשני למצוה.** מצוה להמתין עד שיקרב העומר אבל בלאו לא עבר: **והתנן במתני' העומר מתיר חדש במדינה.** לאוכלו ושתי הלחם שבעצרת מתירין חדש במקדש להביא מנחות מן החדש אלמא בעומר תליא מילתא:

בשיטת רבי יהודה אמרה. דאמר מן התורה הוא אסור לאחר חורבן ולא משום גזירה שמא יבנה: **עצם.** עצמו של יום: **קסבר חדש חוצה לארץ דרבנן.** ולספיקא שמא למחר יהיה ששה עשר לא חיישינן: **רבנן דבי רב אשי.** בעו לאמתוני עד שיאיר מזרח: **בצפרא דשיבסר.** דאי נמי שיתסר הוא הרי התיר האיר המזרח: **דקסבר חדש בחוצה לארץ דאורייתא.** הלכך חיישינן לספיקא ולא אכלי מאורתא ובצפרא אכלי ליה ולא חיישינן לתקנת רבן יוחנן בן זכאי משום דגזירה דרבנן היא שמא יבנה כו' וחשו רבנן למיגזר ביום הנף גופיה ולספיקא לא תקנו להמתין כל היום: **וסבר לה כרבי יהודה.** דאמר כל יום הנף אסור מן התורה וחדש אסור בחוצה לארץ דאורייתא הלכך חייש לספיקא להמתין כל היום: **מתני' מנחות.** מנחת סוטה: **[מנחת בהמה].** מנחת נסכים [של בהמה]: **קודם לשתי הלחם לא יביא.** מנחות משום דגבי שתי הלחם כתיב מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות והביכורים כדמפרש בפי' כל קרבנות (לקמן פג:): **ואם הביא כשר.** בגמי מפרש טעמא: **גמי' מה בין קודם העומר לקודם שתי הלחם.** כלומר מאי שנא גבי עומר דאם הביא פסול וגבי שתי הלחם אם הביא כשר: **צהבו פניו.** שמח: **פרס הפסח.** שתי שבתות קודם הפסח דתניא (פסחים דף ו.) שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח לי' יום רשב"ג אומר שתי שבתות על שם ששתי שבתות חצי לי' יום פרוס קרי להו לשון פרוסה: **נסכים ביכורים.** מיין שביכר קודם לעומר והקריבם כשרין: **לדברי רבי יהודה בר' נחמיה.** דתלי טעמא בהואיל ומותרין להדיוט הני נמי מותרין להדיוט קודם לעומר דעומר אינו אסור אלא מין דגן ולא יין והא דקתני מתני' ואם הביא פסול לאו אביכורים דפירות האילן קאי: **מהו דתימא התם.** גבי מנחות קודם לשתי הלחם הוא אם הביא כשר: **משום דהותר מכללו.** שנאסר להדיוט קודם לעומר והותר לאחר העומר אבל הכא דלא הותר מכללו להדיוט שהרי מעולם לא נאסר אימא לא: **מהו שיתירו שלא כסדרן.** למקדש היכי דחליף עלייהו שתי הלחם קודם לעומר: **מביאין חובתן מן השעורים.** עומר: **אין שתי הלחם ביכורים.** שהרי תקרב למזבח מחיטי שנה זו ורחמנא קרינהו בכורים דכתיב וביום הבכורים: **ואם איתא דשלא כסדרן שריין משכחת לה.** דבא עומר מן החטים והווי להו שתי הלחם בכורים כגון דזרע באייר דאשרוש קודם לשתי הלחם דאשתקד ושתי הלחם דהנך דזרע בתמוז דאשרוש קודם לעומר דהאידינא ולבתר שתי הלחם דאשתקד דהווי להו ביכורים לכל חטים דתלו בהם דהא לא קרוב מהנך חטין דתלו בשתי הלחם דהאידינא דהנהו חטין דאתא עומר מינייהו שרינהו שתי הלחם דאשתקד והאי עומר אתא מינייהו והנך שתי הלחם דהשתא הווי בכורים

לכל מנחות הבאות מאותן חטים שבאין להתיר אלא מדלא אמר הכי שמע מינה אכתי לא אישתרי עומר הנך חטין דהנך שתי הלחם דאישתקד (לא) שרו להו ואי הוה אתי עומר מינייהו אישתכח דאכל בפסח מהנך חיטי דתלו בשתי הלחם דהאידינא ולא הוו ביכורים: **מי סברת**. האי דבעינן שתי הלחם:

א

-

סט

דף

בכורים לפירא. לחיטין התלויין בהם בכורים: **למזבח קאמרינן**. שלא יאכל מזבח קודם להם חיטים חדשים והכא אכל ליה מזבח עומר מפירי דהא שתא דמהך שתא נינהו דבחדא שתא גדלו ביחד ועומר שרינהו לאכילת אדם ושתי הלחם שרינהו להביא בכורים מפירות האילן: **הנצה שריין**. שהניצו קודם להם או חנטה שריין חנטה הוי פירי יותר מהנצה: **השתא**. לגבי תבואה שריין עומר ושתי הלחם בהשרשה תבואה הנשרשת קודם לעומר אף על פי שלא גדלה כלום וכדקתני מתניי הנצה וחנטה דפירי מיבעיא: **אלא הנצה וחנטה דעלה**. מי הוי הנצה דעלה בפירות האילן כהשרשה דתבואה או לא: **דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר**. דלא שרינהו עומר דאתשקד ולא השרישו בשעת עומר זה: **מהו לנקוטי**. ללקוט מהן קודם השרשתן: **כמאן דשדיין בכדא דמיא ושרינהו עומר**. דהא דאמרן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא בגידוליהן מיירי או דלמא בטלינהו אגב ארעא וכי לקיט להו כגידולין דמו: **יש להן אונאה כו'**. דקיימא לן בבבא מציעא בפי' הזהב (דף נו.) אין אונאה לקרקעות: **שדאי בה שיתא**. זרעתי בקרקע ששת כורים: **ואתו סהדי דלא שדא בה אלא חמשה**. דהשתא איכא שיעור אונאה שתות בפי' הזהב (שם מט:): **כל דבר שבמדה**. כיון דקפיד לא מחיל ואפילו בפחות משתות ולא שייכא בה דין אונאה שיהא מקח קיים ויחזיר אונאה אלא כל המקח בטל וחוזר: **נשבעין עליהן**. דאמר בפי' הזהב (שם נו.) אין נשבעין על הקרקעות: **בקר**. דרכו לאכול חיטים ושאר בהמה כגון חמור וגמל דרכו לאכול שעורין: **חישב עליהן**. בעודן ברעי: **וזרעינהו**. ובעי לאיתויי מנחות מן הגידולין: **אזדא מאיסותייהו**. דהא אחריני נינהו: **והשתא כחישי**. דכיון שנתעכלו במעי הבהמה שוב אין מגדלין חטין מלאין ובריאין כדמעיקרא: **כפיפה**. קופה מצרית מצורי דקל: **למיבטל טומאתה**. שהיתה טמאה קודם לכן:

יורדין לידי טומאתן במחשבה. כיון שחשב עליו לדבר שאין בו חסרון מלאכה כגון עור מתוקן סתמו למנעלים עומד ואינו מקבל טומאה עד שיעשו המנעלים חישוב עליו לעשותו שולחן דאינו חסר שום מלאכה דהשתא מיד ראוי לשולחן מקבל טומאה מיד: ואין עולין מטומאתן. אם נטמאו: אלא בשנוי מעשה. כגון נשברו טהרו והכא ליכא שינוי מעשה דשלימה הקיאה:

ב

-

סט

דף

כלי גללים. כלי גללי בהמה: ובלעו שני זאבים שני תינוקות. והקיאו דרך בית הרעי: וטהרו את הבשר. אלמא הוי עיכול: שירדו בעבים. עם המטר כששתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מליאה חטין: רום כיזבא בתלתא פרסי. שהיה קרקעו אורך ג' פרסאות רום כיזבא (שני) טפחים בזקיפת גודל: שהביאה שלישי. להכי נקט שלישי דחשיב גמר פרי דאי מקמי הכי עקרה הויא כשחת בעלמא ולא מהני עומר למישרייה: ועקרה. קודם לעומר: ושתלה לאחר העומר. והוסיפה משהו מהו: ילדה שסיבכה בזקנה. נטיעה של ערלה ובה פירות והרכיבה בזקנה שעברו לה ימי ערלתה אפילו הוסיפו הפירות בעובי לאחר שסיבכה במאתים של היתר יותר משהיה שם מן האיסור אסור ואע"ג דערלה בטלה במאתים כדאמר בפסחים (דף מח.) שה אחד מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים אפי' הכי הכא אסור דחד גופא הוא ובתר עיקר אזלין: בצל ששתלו בכרם ונעקר הכרם. אפילו הוסיף לאחר עיקור הכרם הגדל בהיתר במאתים חלקים יותר משהיו בו באיסור: אסור. משום כלאים אלמא בתר עיקר אזלין: לא שנא לקולא. כגון שיבולת דאי אזלין ביה בתר עיקר הויא קולא דלא בעי להמתין עד עומר הבא: לחומרא. גבי ערלה וכלאים:

דאמדינהו ועשרינהו. שקצר שבולין הרבה ולא דשן אלא עישרן ושתלם לאותן של חולין אם תמצא לומר לחומרא דלא אזלינן בתר עיקר למיפטר תוספת ממעשר ותוספת בעי עשורי עיקר גופיה מאי למהדר בעי עשורי או לא: **מאי שנא מכל חטי ושערי דעלמא.** דאע"ג דמיעשרי כי הדר זרע להו בעי עשורי הא נמי בעי עשורי: **דבר שזרעו כלה.** כגון חיטי ושערי שהזרע כלה בקרקע ומתעכל ויצא זרע ירק ובא זרע אחר: **לא מיבעיא לי.** דודאי בעי עשורי הכל דכולהו אחריני נינהו: **כי קמיבעיא לי שאין זרעו כלה.** כגון הך שבולת ששתלו אין העיקר מתעכל אלא הולך ומוסיף מאי: **שתקנו.** שעישרו וזרעו כלומר ששתלו: **מתעשר לפי כולו.** שצריך לעשר אף ליטרא ראשונה אלמא הדר בעי עשורי ואע"ג דאין זרעו כלה להכי נקט ליטרא שיודע שיעור מה ששתל שהיה מעושר דאפ"ה צריך לעשר אף הליטרא: **עציץ שאינו נקוב מהו.** וקא פריך הש"ס אי לא נקוב הא לא נקוב ושפיר תרם דמן הפטור על הפטור הוא: **דלמא.** בניחותא חזר ונקבו קאמרת דהכי קמיבעיא לן עציץ שאינו נקוב וגדלה התבואה במקצת ואחר כך נקבו מהו לעשורי מיניה וביה ואם תמצא לומר לא אזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל אחר נקיבה בעי עשורי הלכך לא מצי עשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור על החיוב או דלמא עיקר נמי מיחייב דזיל בתר תוספת לחומרא לחייב את העיקר ומצי לאפרושי מיניה וביה וכעין בעיא דרבא מיבעיא ליה דהכי משמע עציץ שאינו נקוב ונקבו מהו לתרום מלא נקוב ממה שגדל קודם הנקיבה על מה שגדל לאחר הנקיבה: **חדא זריעה היא.** ועכשיו כשנקבה היא מתחלת להשריש אבל גבי בעיא דרבא שתי זריעות הן דשבולת הלכך אצטריך ליה למיבעי אי הדר מחייבא ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי או לא: **שמירחה בכרי.** שהשוו אותה ברכת דזהו קביעותא למעשר וקרא עליה שם תרומה במחובר: **מהו.** מי הויא תרומה או לא: **א"כ.** דחל עליה שם תרומה מצינו כו': **כי תניא ההיא.** דלא מצינו לענין איחיובי עלה מיתה וחומש: **תלושה היא.** ואכתי במחובר לא משכחנא לה: **ואי גחין ואכיל לה.** כשהיתה מחוברת בטלה דעתו אצל כל אדם ולא הויא אכילה: **מאי שנא מדכתיב אפינקסיה דאילפא ביצי נבילת עוף טהור.** כגון ביצים המעורין בתרנגולת ומקצתן בחוץ שבשעת מיתתה התחילה להטיל ביצתה: **מבפנים.** כגון אם הכניס פיו למעיה ואכלן בפנים מטמא בגדים אבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור והא דתניא בגמרא דביצה (דף ז.). האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים טהור מיתוקמא נמי

בדתלשינהו ואכלינהו אבראי אבל אכלינהו אגואי הכי נמי דמטמו אלמא
הויא אכילה ולא אמר בטלה דעתו: **תרומה היא ויחזור ויתרום**. מן
הנקוב אלמא מדחייל עלה שם תרומה זריעה היא מדרבנן: **מתני'**
ומצטרפין זה עם זה. מפרש בגמרא: **ואסורין בחדש**. לאכול: **גמ' כוסמין**
מין חיטין. לענין חלה איצטריך כדאמרינן במסכת חלה החיטין אין
מצטרפין עם הכל חוץ מן הכוסמין השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן
החיטין והאי דתנא ליה הכא משום דמתני' איירי בחלה וקתני ומצטרפין
זה עם זה ואתא תוספתא לפרושה:

דף ע - ב

גולבא. אשפיילט"א: **דישרא**. סיגלי"א: **שיבולי תעלא**. אוויני"א: **הני אין**.
הני חמשת מינין מצטרפין וחייבין בחלה: **אוריז ודוחן לא**. יצא בהן ידי
חובתו משום מצה: **התבואה**. חיטים ממש קודם טחינה: **לענין חמץ**.
מצטרפין לכזית דחיטין נמי מחמצין אם שראן במים: **מה התם בצק**
אוכלא בעיניה. לאפוקי קליפת שעורים וסובין שבקמחין דלאו אוכלים
נינהו ולא מצטרפי לכביצה: **והתניא**. בניחותא: קליפת חטים דקה ורכה
היא וראויה לאכול לפיכך מצטרפת: **שעורה שאינה קלופה אינה**
מצטרפת. עם שאר אוכלין לכביצה ואפי' אוכל שבתוכה משום דקליפה
מפסקת ולא נוגעים אוכלין אהדדי להיות חיבור: והתנא דבי רבי
ישמעאל אשר יזרע משמע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה. שאין
מקפידין אם קליפתן סובבתן כך הם מצטרפין לטומאה דשומר האוכל
מצטרף עמו ומהאי קרא נפקא לן בהעור והרוטב (חולין קיז:): **לחות**.
מצטרפות דשומר הוא: **יבישות**. לא הוי שומר דמיפרכי ונפלי ע"א לחות
חזיא קליפתן לאכול דעדיין רכות הן וזה שמעתי וללשון ששמעתי קשיא
לי הא דקיימא לן (שם). שומרין מצטרפין לטומאת אוכלין: **לחם לחם**.
לחם קלי וכרמל (ויקרא כג) מה מצה חמשת מינין ולא אוריז ודוחן אף
חדש נמי חמשת מינין ותו לא: **מאי קודם לעומר**. דקתני מתניתין
ואסורין בחדש לפני העומר: **קודם קצירת העומר**. אבל לאחר קצירת
העומר שרי לאכול חדש בהאיר המזרח: **קודם הבאת העומר**. אסור
לאכול חדש דעומר מתיר בזמן שהמקדש קיים ולא האיר המזרח:
ולקצור לפני הפסח. אבל לאחר יום טוב ראשון שרי דקצירת העומר

במוצאי י"ט מתרת לקצור שאר קצירות: **בשלמא למ"ד אסורה באכילה עד הבאה**. היינו דלא עריב אכילה וקצירה כי הדדי משום דקצירה שריא ממוצאי י"ט ואכילה לא שריא עד הקרבת העומר: **אלא לר' יונה לערבינהו וליתנינהו**. תרוייהו לפני הפסח דמשמע לאחר הפסח שרי מיד דקצירת העומר שריא לאכילה והמתנה מקצירה ועד האיר המזרח לא חשיב משום דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר. ולי נראה דה"ג ליערבינהו וליתנינהו אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי וללשון שבספרים קשיא לי דאי הוי תני לפני הפסח הוה משמע דביום הפסח שרי ואף על גב דקודם קצירת העומר הוא דבשלמא כי תני לה גבי קצירה ניחא דביום הפסח יום טוב הוא ופשיטא דאסור לקצור אבל גבי אכילה לא מתני ליה:

א

-

עא

דף

לרבי יאשיה דדריה. שהיה בדורו ובן גילו לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא: **שמתיר בהשרשה**. שאם השריש קודם לעומר עומר מתיר ואע"ג דלא גדל כלום: **מנלן**. בתמיה: **דכתיב אביב**. קלוי באש (ויקרא ב) מדקאמר מן האביב הבא העומר: **מכלל דאיכא דלאו אביב**. וקשרי ליה עומר דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה: **וקפריך דלמא דלאו אביב**. שרי ולעולם שהביא שלישי אבל תבואה שלא הביאה שלישי לא שרי לה עומר אביב מבושל כל צרכו: **מכלל דאיכא דלאו בר חרמש**. והיינו שלא הביא שלישי דאי הביא שלישי בר חרמש הוא ושרי ליה עומר דהא לא מעטיה אלא מחרמש: **וקפריך דלמא דלאו בר חרמש**. שרי ולעולם דהוא כבר שחת וראוי למאכל בהמה אבל השרשה לא שרי: **קמה**. מהחל חרמש בקמה: **מכלל דאיכא דלאו קמה**. שאין לו קמה והיינו השרשה: **אגם**. שגדלה מעט לכוף ראשו בצד העיקר כמו (ישעיהו נח) הלכוף כאגמון ראשו: **אשר תזרע**. וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה שרי ובשתי הלחם כתיב ואזריעה דעומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרו עומר להדיוט שרו שתי הלחם למקדש: **סודני**. תלמידי חכמים על שם סוד ה' ליראיו (תהלים כה) ל"א רב פפא רמי שכרא הוה כדאמרין בפסחים (דף קיג.) אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי וסודני מיקרי כדאמר' התם תמרי באוכלזך

אבי סודנא רהוט ואמאי קרו ליה סודנא סוד נאה שמעשרת וגמילות חסדים: **בשדה כתיב**. עד שיהא נקלט ונשרש בשדה: **מתני' קוצרין בית השלחין שבעמקים**. מפני שמפסידים מהר ועוד דרעות הן ואין איסור בקצירה: **מותר לקצור שחת**. קודם לעומר להאכיל לבהמתו: **אימתי בזמן שהתחיל**. לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש קוצר אף משהביאה שליש: **אף יקצור**. יתחיל לקצור ויאכיל לבהמתו משהביאה שליש: **קוצרין מפני הנטיעות**. שלא יפסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר כדאמרינן פ' כל הקרבנות (לקמן פה.) אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן ואמרינן בשמעתין ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר. ל"א מפני הנטיעות משום כלאים ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמילתא פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים: **ומפני בית האבל**. שאין להם מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ח:.) אחינו המיוגעים כו': **ומפני בית המדרש**. שאין מקום לישב לתלמידים דהני קציר מצוה נינהו: **כריכות**. אלומים קשורים: **צבותים**. בלא קישור שקורין ייביל"ש: **מן הקמה**. שתהא קצירה לשמה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה: **לא מצא**. שכבר נקצר הכל: **מן הלח**. דכתיב (ויקרא כג) כרמל רך ומל: **לקצור בלילה**. כדאמר בריש פירקין: **גמ' וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר (וגו')**. דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר וכתוב ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות: **ממקום שאתה יכול להביא**. עומר: **אי אתה קוצר**. קודם לעומר: **ואימא ממין שאי [אתה מביא] אתה קוצר**. חטין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שמותר לקצור קודם לעומר שהרי אין העומר בא מהם: **מדרבי יוחנן**. דאמר לעיל אתיא ראשית מחלה: **מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו**. כדקתני במתניתין ולא מיחו בידם חכמים: **רבי יהודה היא**. כדמפרש לקמן: **מרכיבין דקלים כל היום**. של ארבעה עשר בניסן דסברי לאו מלאכה חשובה היא: **וכורכין את שמע**. מפרש בפסחים במקום שנהגו שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה: **לפני העומר כו'**. ואע"ג דאמר רבי מאיר לעיל (דף סז:) מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דלמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוה אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לחודה שרינן להו מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא תדע מדלא שרי גדישה:

מתירין גמזיות של הקדש. בהנאה ענפים של חרוב ושקמה שהיו אומרים אבותינו לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן ואנו נתיר גמזיות וקא סברי אין מעילה בגידולין ולהכי נקט חרוב ושקמה דסתמייהו לקורות קיימי: **להאכיל נשר**. פירות שתחת האילן שנשרו ורבנן גזרו שמא יעלה ויתלוש: **ונותנים פאה לירק**. ואין פאה נוהגת בה דכלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסן לקיום ואמרינן (שבת דף סח.) מכניסו לקיום למעוטי ירק וכי יהבי פאה מפקעי לה להך פאה ממעשר שלא כדין: **מפסיקין לפאה**. לתת שתי פאות: **שלולית**. מקום שמי גשמים שוללים שם ואם יש שם זריעה מכאן ומכאן נותן פאה לכל אחד ואחד דההיא שלולית מפסקא להו: **ודרך היחיד**. ארבע אמות: **ודרך הרבים**. ט"ז אמה: **ושביל רבים או יחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים**. אי לא קביע לא מפסיק דמקום צר הוא ולא חשוב: **והבור**. שדה בור שבין שתי זריעות וכן שדה ניר וזרע אחר שזרע עדשים בין שתי ערוגות של חטין: **וקוצר לשחת מפסיק**. לתת פאה לכל אחד כשתגמר בישולו לקצור: **וחכ"א אין מפסיק**. קוצר לשחת אלא אי"כ חרש מקום הקרחה והוה ליה שדה ניר אבל לא חרש לא דקוצר לשחת תחילת קצירה היא וכי גמר בישוליה וקצר ליה לכוליה שדה כגומר קצירתו דמי ופאה אחת על הכל: **רבי מאיר**. דלא חשיב קוצר לשחת קצירה בשיטת רבי שמעון אמרה: **להא שמעתא**. דאי"ר יוחנן רבי מאיר בשיטת רבי שמעון דמתניי אמרה: **אכלה חגב**. לאמצע שדהו דרך חגב לאכול מלמעלה דרך נמלה לקרסם קנה השבולת מלמטה: **רבי מאיר**. דאמר קוצר לשחת מפסיק בלא חרש הכא מודי: **אי אמרת בשלמא מתניתין**. דפאה דקתני לשחת מפסיק לר"מ בלא הביא שלישי דלאו קצירה היא וברייתא דחגב ונמלים דקתני חרש אין לא חרש לא משום דתחילת קצירה היא בשהביא שלישי שפיר ולא כרבי שמעון סבירא ליה דאפילו בהביא שלישי קאמר רבי שמעון דלשחת לאו קצירה היא: **השתא ומה התם**. דקתני קוצר לשחת מפסיק דאדם קא קצר ליה אמר ר"מ לאו קצירה היא: **הכא**. חגב ונמלים קצרי לה: **לא כל שכן**. דלא תיהוי קצירה: **אלא ר"מ**. דאמר לא הביא שלישי לא הויא קצירה וכי הביא שלישי הויא קצירה: **בשיטת ר' יהודה**. דמתניי אמרה: **לאדם מי שמעת ליה**. דאפילו לאדם כי לא הביא שלישי לא תיהוי קצירה ור"מ אפילו בקוצר לאדם כגון שחת לקליות נמי אמר

דקתני קוצר לשחת ומפסיק ולא קתני קוצר לשחת לבהמה מפסיק : **דאם** כן. דאף לאדם נמי א"ר יהודה : **הוּ לְהוּ תַלְתָּא תְנַאי**. במתניי תנא קמא אומר בהדיא לבהמה ואתא רבי יהודה למימר אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שלישי ואפילו לאדם נמי שרי ורבי שמעון אומר אף יקצור לכתחילה מאכיל לאדם משהביא שלישי אם כן אתא רבי יהודה לחלוק וקיימא לן בסנהדרין בפי זה בורר (דף כה.) כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי אינו אלא לפרש ובמה לחלוק : **אף לאדם נמי לא הויא קצירה**. עד שלא הביא שלישי : **המנמר**. קוצר שורה ומניח שורה דהוי שדה מנומר : **קלחים לחים**. דאי הוּ גדלי כל צרכן דכ"ע פאה אחת על הכל דתחילת קצירה היא : **ואמר רב יהודה כו' לקליות**. דהיינו דומיא דשחת שלא הביאה שלישי שקצרו לאדם דקליות לאדם נינהו ואפי"ה לר"ע לא הויא קצירה : **לאוצר**. שבישל כל צרכו ומלקט ע"מ לאצרו וליישנו : **אף במנמר לאוצר**. ורבי מאיר בשהביא שלישי אית ליה דקצירה היא כדקתני לעיל אכלה חגב וכו' :

א

-

עב

דף

ר"מ סבר לה כר"ע **בחדא בלא הביא שלישי ופליג עלי' בהביא שלישי** : מ"ט. אאבל ואבית המדרש קאי דנטיעה נפקא לן כדלעיל ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ומבית האילן אין מביאין עומר [כדאמרין] בפי כל קרבנות (לקמן דף פה.) ללישנא דפרישית לעיל משום כלאים מהדר אף אנטיעות : **קצירכם**. ראשית קצירכם (ויקרא כג) לקצירכם תהא זו ראשית ולא לקציר מצוה : **מה ת"ל**. והא כתיב בסיפיה דקרא תקריב מנחת בכוריד : **מן הקמה**. דכתיב חרמש בקמה : **מן הלח**. דכתיב כרמל : **בלילה**. כדאמרן בריש פירקין אי אתה מוצא תמימות אלא א"כ אתה מתחיל מבערב : **כל שהוא**. אף מן העמרים : **מ"מ**. אף מן הרחוק מירושלים : **ולהקטיר חלבים**. מה שמתעכל מן המזבח מחזיר כל הלילה : **שמצותו כל היום**. כגון שחיטה וזריקת דמים דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו את בני ישראל וגו' : **מה דיום בלילה לא**. דקדשים ששחטן בלילה פסולין דאמר במסכת נדה (דף מ.) זאת היא העולה הרי אלו מיעוטין פרט לכששחטה בלילה פסולה כו' בפרק יוצא דופן (שם) : **אם יש אחרת**. אפילו במחובר מביאין אחרת תחתיה וקוצרין וטוחנין אותה ביום שלא יאמרו

מותר להקריב מנחה טמאה ואפי' דיחיד: **שנקצר שלא כמצותו פסול**. (הלכך) ומצות קצירה בלילה ולא ביום הלכך הא דתני לעיל נקצר ביום כשר רבי היא והא דתניא פסול רבי אלעזר ברבי שמעון: **[רבו של אביו]**. ר"ש תלמידו של ר"ע כדאמר ביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע כו': **כלל אר"ע**. במילה קא מיירי בפרק רבי אליעזר דמילה: **וסבר לה**. ר' אלעזר כר' ישמעאל דאמר קציר העומר מצוה ודוחה שבת: **ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דוחה שבת**. הא סבירא לן כר"ע דכל שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה שבת אלא מדדחי שבת ש"מ נקצר שלא כמצותו פסול ומצותו לא הויא אלא במוצאי י"ט וגבי לילה נמי מצותו בלילה ולא ביום: **ורבי לאו תלמידיה דר"ש הוא**. בתמיה ואמאי לא שמיע ליה מדר"ש דסבר לה כר"ע דכל שאפשר מע"ש לא דחיא שבת: **היינו מעלין לו כו'**. ורבי שמעון לטעמיה דאמר בעירובין (דף פט.) אחד גגות וחצירות רשות אחת להן לכלים ששבתו בתוכן: **אלונטית**. בגד להסתפג בו: **סבר לה כאידך דר"ש**. דאמר חביבה מצוה בשעתה הלכך אף על גב דכשרה מע"ש עבדי לה בשעתה ודחיא שבת וגבי מילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה שבת כגון הבאת אזמל דאין לה זמן קבוע: **אברים ופדרים כשרין כל הלילה ולא היה ממתין**. לאברי תמידין ומוספין דשבת עד שתחשך אלמא דחינן שבת משום חביבה מצוה בשעתה:

ב

-

עב

דף

ורבי אלעזר בר"ש לא שמיע ליה. הא דחביבה מצוה בשעתה בתמיה אלא בע"כ שמיע ולא גמר מינה דהתם גבי אברים שאני דדחו שבת משום חביבות מצוה שהרי דחתה שחיטה את השבת קודם להקטרה דאי אפשר לעשותה מערב שבת וכיון דניתן שבת לדחות אצל שחיטה נדחה נמי אצל הקטרה אבל בעומר ליכא למימר הכי דבשעת קצירה אכתי לא אידחי שבת ואע"ג דלמחר דחיא הקרבה שבת בשעת קצירה מיהא לא נדחית ואי לאו דלא אפשר לה מערב שבת לא הויא דחיא שבת משום חביבות מצוה וה"נ לרבי איכא למיפרך אמאי גמר שאני התם שהרי דחתה השחיטה שבת: **וחכמים אומרים כו' ובשבת כו' ונקצר כו'**. כל הנך מייתי משום פירכא: **רבי היא**. דאמר לעיל מביאין אחרת תחתיה וקוצרה

ביום: **מה ת"ל**. והלא כל המועדות אמורין למעלה ומשה אמרן: **במועדיכם**. ואפילו בשבת ובפרשת פנחס כתיב גבי מוספין: **מנין לרבות עומר**. דלא כתיב בההיא פרשתא: **והקרב עמו**. כבש הבא עם העומר: **והקרב עמהן**. כבשי עצרת: **ת"ל וידבר משה וגו'**. ובההיא פרשתא דאמור אל הכהנים כתיב עומר [ושתי הלחם]: **שתי הלחם בני הקרבה נינהו אלא פשיטא [לטחינה] והרקדה**. ואע"ג דאפשר לה לעשות מאתמול ודכוותיה כו': **לא עומר להקרבה**. דאי אפשר לה מאתמול: **וב' הלחם לאפיה**. דקסבר תנור מקדש כו': **אלא בשחיטה**. אבל באפיה לא קדשי: **קדוש ואינו קדוש**. מפרש בפרק התכלת (לעיל דף מז.).: **הוקבעו**. שחטן לשמן וזרק דמן לשמן הוקבעו החלות לאותן כבשים ואין יכול לשנות הלחם לזבח אחר שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא הוקבעו אבל קדיש בתנור:

פרק שביעי - אלו מנחות נקמצות

מתני' ואלו מנחות: **מנחת הסלת**. היתה נקמצת עיסה: **ומנחת חוטא**. של ישראל נקמצת אבל מנחת חוטא של כהנים לא היתה נקמצת כלל אלא כולה היתה כליל: **גמ' דכתיבא**. בתמיה דכתיב בהו נקמצת ושיריה לכהנים כגון בחמש מנחות: **דלא כתיב בהו**. כגון מנחת עובדי כוכבים ומנחת חוטא כתיב וזאת תורת דמשמע תורה אחת לכל המנחות שכל מנחה הנקמצת נאכלין השירים לכהנים: **באה חיטין לא קמיבעיא ליה**. דהנותרת ממנה כתיב בחמש מנחות שנאמר בהן סלת שהן חיטין: **באה שעורין**. כגון מנחת העומר ומנחת קנאות: **מדנקמצת**. דכתיב בה (ויקרא ו) אזכרתה: **אליבא דרבנן**. דאמרי במתני' ואלו מנחות נקמצות דודאי מדנקמצות שיריהן לכהנים: **כי קמיבעיא ליה אליבא דר"ש דאמר איכא מנחה כו'**. ואיכא למימר הא נמי מנחת העומר ומנחת קנאות אע"ג דנקמצות איכא למימר דשיריהן אין נאכלין: **אם אינו ענין לבלולה**. שכבר נאמר בהן (שם) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו: **בלולה של שעורין**. מנחת העומר: **לחרבה של חטין**. כגון מנחת מאפה: **לחרבה של שעורים**. מנחת קנאות: **כנגד זבחים**. שלא יאמר הכהן [לחבירן] טול אתה זבחים ואני מנחות:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ואלו מנחות. מנחת הסולת. היתה

נקמצת עיסה. ומחבת ומרחשת וחלות ורקיין. אחר אפייתן פותתן ומחזירן לסולת וכולהו כתיבי בויקרא וכתוב במנחת סולת קמיצה ובאינך כתיב אזכרה ואזכרה היינו קמיצה: **ומנחת העומר**. כתיב אזכרה ואמרי' בת"כ נאמר כאן אזכרה ונאמר במנחת הסולת אזכרה מה להלן מלא הקומץ אף כאן מלא הקומץ. ומנחת חוטא וקנאות. כתיב בהו קמיצה. ר"ש אומר. מפרש בגמרא אבל לת"ק לא בעינן במנחת כהנים קמיצה אלא נקטרת כמות שהיא: **גמ' כל היכא דתנו**. [כלומר] מנחות: **עשר תנו**. כלומר מנחות שוות בדין אחת: **לאפוקי מדר"ש**. דמטפי חד מנחה במה דמכשר מנחת מאפה בתלתא גווי דלדידיה הוי י"א מנחות: **מנלן**. בתמי': **דכתיב בה**. ההיא דכתיב בה והנותרת ממנו יאכלו כתיבא: **ודלא כתיבא**. נפקא לן מההוא קרא דכולל כל המנחות בצו את אהרן זאת תורת וגו': **באה חיטין לא קא מבעיא לן**. דמההוא קרא דכולל כל המנחות נפקי מזאת תורת המנחה דסתם מנחה באה חיטין הלכך ההוא בבאה חיטין קמשתעי. מדנקמצת. וודאי שיריה לכהנים דאי לא אמאי קמצי לה: **אם אינו ענין**. דהא נפקי מזאת תורת המנחה:

א

-

עג

דף

תלמוד לומר לכל בני אהרן תהיה. שלא יחלקו זה כנגד זה אלא בין כולם יחלקו המנחות: **שלא קמו**. מנחות תחת זבחים: **בדלות**. שאין מביא מנחה אלא בדלי דלות שנאמר אם לא תמצא ידו וגו' עד ולקח שתי תורים: **שהרי קמו תחתיהן בדלות**. שהמחוייב קינין ואין לו יכול להביא מנחה: **תלמוד לומר ועל מחבת לכל בני אהרן**. אם אינו ענין למנחות תנהו ענין לזבחים ועופות: **עשייתו ביד**. מליקה בציפורן: **בכלי**. בסכין: **יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים**. שלא יתנו חטאת כנגד אשם ולא מנחת מאפה כנגד מנחת הסולת דכולם קדשי קדשים הן אבל יחלקו בקדשים קלים כגון שלמים כנגד תודה: **תלמוד לומר איש כאחיו**. וסמיד ליה אם על תודה דמקרא נדרש לפניו ואיתקוש קדשים קלים לקדשי קדשים למנחות לענין חלוקה: **ואין קטן חולק**. אבל אוכל בחלק אביו: **ההיא**. ברייתא שאין חולקין: **מכל נפקא**. וכל מנחה בלולה בשמן (ויקרא ז): **הא אפיקתיה**. לכל מנחה בלולה לעיל בפי כל המנחות (דף סג): לכדרבי יוסי ברי' יהודה דאמר מה כל האמור למטה שני מינין:

ההוא מוכל נפקא. ברייתא מכל והא דאם אינו ענין כו' תנהו ענין לחריבה של שעורין נפקא לי' ממנחה: **לרבות לוג שמן של מצורע**. שהשיריים שמשתייר משל בהונות הוו לכהן: **מן האש כתיב**. דדבר שממנו לאישים הוא דשיריים לכהנים אבל לוג שאין ממנו לאישים אימא לא ליהוי לכהן [להכי] כתב לכל קרבנם: **לרבות מנחת העומר ומנחת קנאות**. שנקמצו ושיריים לכהנים ומריבוי אתיא דנקמצות ושיריים לכהנים: **והאי**. מנחת העומר להתיר חדש אתיא: **ואידך**. מנחת קנאות: **לברר**. עון אתיא ולא לכפרה אימא לא יהו שיריה נאכלין קמשמע לן: **לרבות חטאת העוף**. שנאכלת לכהנים: **נבילה היא**. משום מליקה ולא תאכל קמשמע לן: **להכשיר אתי**. ליחול עליה נזירות טהרה ולא יהא נאכל: **זה גזל הגר**. דכתיב (במדבר ה) אם אין לאיש גואל האשם המושב לכהן זה הקרן שאם גזל את הגר ומת הגר ורוצה להחזיר גזילו ואין לו יורשין יחזירנו לכהנים ויביא קרבן אשם על השבועה שכפר ונשבע לו: **שלך הם**. כל הני דמתרבו מהאי קרא: **לקדש בו**. כדאמר (קידושין דף נב: ע"ש) המקדש בחלקו בקדשי קדשים מקודשת:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל לכל בני אהרן. משמע כולם יאכלו ממנה: **שלא קמו**. מנחות תחת זבחים בדלות דמי שנתחייב עולה או חטאת אין מביא תחתיה מנחה אבל מביא תחתיה תורים: **מנחות**. קמו תחת עופות דכתיב בויקרא ואם לא תשיג ידו לשתי תורים: **לכל בני אהרן תהיה**. אכולה קרא קאי: **ת"ל על מחבת**. מרבויה דקרא דהא ממילא ידענא דמחבת כשאר מנחות ואם אינו ענין לה תנהו לזבחים ועופות: **יכול לא יחלקו בקדשי קדשים**. כגון חטאת כנגד חטאת ואשם כנגד אשם: **אבל יחלקו**. שלמים כנגד שלמים דהא לא גלי קרא [אלא] גבי מנחה דקדשי קדשים היא: **ת"ל איש כאחיו**. וסמוך ליה אם על תודה: **איש**. איש כאחיו: **מוכל**. מרבו דוי"ו: **אתיא**. למנחת העומר וקנאות דשיריהם נאכלים מדתני לוי: **לרבות לוג שמן של מצורע**. שיהא מה שנאמר מן ההזאות נאכל לכהנים: **סד"א מן האש**. וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש והאי לאו ממותר אישים הוא: **אשר כופר בהם**. ודרשינן כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים הילכך מידי דכפרה [אכלין] כהנים אבל הנך לא: **אלא אשם נזיר**. [שיהא] נאכל כאשם מצורע: **להכשיר אתי**. לתגלחת ולטמא למתים ומידי דלאו לכפרה לא [אכלין] כהנים קמ"ל: **זה גזל הגר**. דכתיב האשם המושב לה' לכהן ואמרי' בבבא קמא בהגוזל קמא דבגזל הגר הכתוב מדבר:

שלמי העובדי כוכבים. עובד כוכבים שנדר להביא שלמים עולות הן ואין נאכלין וה"ה דמנחתן כליל: **לבו לשמים**. כוונתו הוא שיהא קרבנותיו כליל לשמים ולא שיאכלו: **כל דמקרבי עולה ליהוי**. שיהא דין עולה שאין נאכלת ולא דין שלמים: **הכהן אוכלן**. כשאר שלמים וקשיא לרב הונא: **הכי קאמר נתנן לישראל על מנת שיתכפר בהן ישראל**. כגון שהיה ישראל מחוייב שלמים ונתנן עובד כוכבים להוציא ידי חובתו יזכה ישראל בבשר ואוכלו אבל נדר סתם שלמים ניהוי עולה: **מנחת עובדי כוכבים**. ושלמים כמנחתו דנאכלין לכהנים: **והיין והלבונה**. שיכול להתנדב ולהביא יין ולבונה: **מה ת"ל לעולה**. דמשמע שאין מביאין אלא עולה: **פרט לנזירות**. כלומר עולה סתם יכולין להביא ולא עולת נזירות שאם נדר בנזיר אין נזירות חל עליו לפי שיש בה עולה חטאת ושלמים: **ר"ע אומר אין לי שמביא אלא עולה לחוד**. פרט לכל שאר קרבנות והאי דתני שלמי העובדי כוכבים עולות היינו אליבא דר"ע ומתני' דקתני מנחת עובדי כוכבים רבי יוסי הגלילי היא: **אי מהתם**. מאשר יקריבו לה' לעולה: **הוה אמינא קרבן נזירות הוא דלא לייתי**. חטאת עולה ושלמים אבל וכו': **קמ"ל**. כי יפליא דאין נודרין כלל דאפי' נזירות לא חיילין עליהו: התקינו בית דין וזה אחד מהן עובד כוכבים ששילח כו': **לימא רבי יוסי היא**. דמרבי ביין דהיינו נסכים: **ולא ר"ע**. דאמר אין לי אלא עולה ולא נסכים: **אפי' תימא ר"ע**. דהאי דאמר ר"ע דאין נודרין אלא עולה עולה וכל חבירתה דהיינו נסכים אבל נסכים לחודייהו לא: **אזרח**. בנסכים כתיב (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה: **ואין העובד כוכבים**. מתנדב להביא נסכים בלא זבח: **ככה**. עיכובא שיהו כל עולות טעונות נסכים: **הא אמר אפי' יין לחודיה נמי**. מביא כדקתני מנין לרבות העופות והיין לחודיה דהיינו נסכים שמביא והכא תניא אין העובד כוכבים מביא נסכים: **הא אמר עולה**. לחודה אין מידי אחריני לא והכא קתני דעולתו טעונה נסכים: **סמי מכאן נסכי יין**. ואמר מנין לרבות העופות והלבונה ולא תיתני היין: **והיתה לכהן כמנחה**. במנחת חוטא כתיב: **שתהא עבודתה כשרה בו**. שאם חטא ונתחייב להביא מנחה יכול להקריבה הוא בעצמו דהכי משמע והיתה לכהן מנחת חוטא של עצמו כמנחת נדבתו שיכול להקריבה הוא בעצמו: **או אינו אלא להתיר שירי מנחת חוטא של כהנים**. באכילה כמנחת ישראל: **והיתה לכהן**. מקיש חובתו דהיינו מנחת

כהן לנדבתו דהיינו כמנחה דמשמע כמנחת נדבתו מה נדבתו אינה נאכלת ואינה נקמצת דכתיב (ויקרא ו) כליל תהיה: **אף מנחת חובתו אינה נאכלת**. ומאחר דאינה נאכלת אי אתה יכול להתיר מנחת

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל בלבו לשמים. דאינו יודע בטיב קרבן וכי נדר בלבו לשמים נדר הלכך כליל הן לגבוה: **אשר יקריבו לה' לעולה**. יהיה ובעובד כוכבים קא מיירי ורישא דקרא איש איש מבית ישראל וגו' ואמרי' לקמן מה ת"ל איש איש לרבות עובדי כוכבים כו': **נתנו לישראל**. לאפוקי לעובד כוכבים דלא ספינן קדשים דערל אסור בקדשים כדאמרי' בהערל ביבמות: **שיתכפר בהן ישראל**. שאמר העובד כוכבים הרי זו שלמים להקריבה בשם פלוני שנדר להביא שלמים דהנך ודאי נאכלים דהא בשביל ישראל קא אתו ומתנה הוא דיהיב ליה עובד כוכבים: **מנחת עובד כוכבים**. אלמא דקרבן העובד כוכבים נאכל: **העופות**. עולת העוף: **והיין**. לנסכים: **פרט לנזירות**. קרבן נזיר דהואיל ואין נזירות חלה עליו כדאמר לקמן קרבן נמי לא מייתי: **וזה אחד מהו**. לעיל מיניה קא מיירי שהתקינו בהמה הנמצא בעזרה יהיה נסכיה קריבין משל צבור: **לימא**. הא דקתני דעובד כוכבים מביא נסכים ר' יוסי הגלילי היא ולא ר' עקיבא: **וכל אביזרא**. כל חברותיה דהיינו נמי נסכים הבאים עמה: **ואין העובד כוכבים מביא נסכים**. בלא קרבן: **שתהא עבודתה כשרה בו**. כהן שחטא מקריב הוא עצמו מנחתו והכי דרשינן והיתה לכהן כלומר אם משל כהן תהא כשרה לו להקריב כשאר מנחות: **או אינו**. אלא דהכי משמע אם של כהן היא תהא כמנחת חוטא של ישראל ששיריה נאכלין: **ומה אני מקיים כו'**. במנחת נדבתו מוקמינן לה: **כמנחה**. כשאר מנחתו תהא מנחת חובתו:

א

-

עד

דף

מנחת חוטא של כהנים אלא שתהא עבודה כשרה בו: אלא כמנחה. דמשמע כמנחת חוטא של ישראל דאילו נאמר כמנחתו הוה משתמע כדקאמרת מקיש חובתו לנדבתו (והלא לא נאמר כו'): **לכהן כמנחה**. כלומר כל שיש לכהן לעשות בה יהא כמנחת חוטא של ישראל דנקמצת: **ולא לאשים כמנחה**. לענין מזבח אין שוין מנחת חוטא של כהנים ומנחת

חוטא של ישראל דשירי מנחת חוטא של ישראל נאכלין ומנחת חוטא של כהנים קריבין: **ומקריב קרבנותיו**. של עצמו אפי' במשמר שאינו שלו: **דבר הבא על חטא**. כגון מנחת חוטא: **בחטאה בשגגה מלמד וכו'**. דהכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת אפי' על נפשו של עצמו וקאמר על חטאת אע"ג דאתי על חטא: **ה"מ בשוגג**. כדכתיב על הנפש השוגגת: **אבל אמזיד**. כגון היכא דהויין נמי אמזיד כגון אשם חרופה ושמיעת קול לא יקריב בעצמו: **קמ"ל**. והיתה לכהן כמנחה דהאי קרא במנחת חוטא דשבועת העדות כתיב דעשה בו מזיד כשוגג: **דלמעלה**. על התפוח (הדשן) מגחלים שעל המזבח צוברים את הדשן לתפוח נמצא דלבסוף מתפזר על בית הדשן מ"ר ז"ל: **אלא אבית הדשן דלמטה**. במקום שמשליך מוראה ונוצה ותרומת הדשן אצל הכבש ושם היו נבלעים ושם היה מתפזר: **דלמא לאיבוד**. שאין צריכין שום הקטרה אלא לאיבוד מפזרן על בית הדשן שלמטה: **וכי יש לך דבר שקרב**. מתחילתו לאיבוד: **תני אבוה וכו'**. מימרא בפני עצמו. ע"א מ"ר ז"ל וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד תני אבוה דר' אבין לעולם מתפזרת אבית הדשן דלמטה ודקא אמרת וכי יש לך דבר קרב (כבר) לאיבוד גזירת הכתוב היא דכתיב כל מנחת כו' לאכילה הקשתיו מנחת חוטא של כהנים למנחת נדבתו תרוייהו אין נאכלות ולא לדבר אחר לענין הקרבה דשאני מנחת חוטא שלו אין קריבין אלא מתפזרים אבית הדשן: **מאי קאמר**. היכי שמעינן מהאי קרא חובתו או נדבתו דבעי למימר לאכילה הקשתיו: **לא תאכל חובתו**. מנחת חוטא אבל נקמצת כליל תהיה מנחת נדבתו שלא תהא נקמצת אלא מקטיר כולה כמנחת חביתין כיון דאית בהך קרא תרוייהו חובתו ונדבתו הלכך מצי למימר לאכילה הקשתיו דמקיש הכא חובתו לנדבתו: **סכינא חריפא מפסקא קראי**. וכי יכול אדם להפסיק המקרא להטיל סופו לתחילתו בענין זה לא תאכל חובתו והדר תני לאכילה הקשתיו כו': **ואיפוך אנא**. דאימא נדבתו נקמצת ולא חובתו: **מסתברא נדבתו הוה ליה לרבוויי**. שיהא לה דין חביתין שאינה נקמצת משום דדמיא לחביתין: **שכן נדבתו תדירה**. שיכול להתנדב בכל יום כחביתין שבאין בכל יום: **ולא חטי**. נדבתו וחביתין אין באין על חטא: **ובסיים ריחיה**. שנדבתו וחביתין בלולין בשמן ולבונה וריחו נודף מה שאין כן במנחת חוטא. ע"א דבזה ובזה כתיב ריח ניחוח לאפוקי מנחת חוטא שאינה תדירה ובאה על חטא ואינה בלולה בשמן ואין כתיב בה ריח ניחוח: **שכן באה עשרון**. בחביתין לאפוקי נדבתו שיכול להביא כמה עשרונים שירצה: **חובה**. שמחוייב להביא כמו חביתין: **ורבנן**. דפליגי עליה דר"ש דאמר מנחת חוטא של כהנים כליל היא ואינה נקמצת האי לא תאכל מאי עבדי ליה וכו': **אלא**

עליונה. חביתין בכליל תקטר לחוד : לאו דלא תאכל בעליונה וחיוב כליל תקטר בתחתונה מנין ת"ל כו' : **לאו דזרות**. כל זר לא יאכל קדש לא קמיבעיא ליה דכהן לגבי אימורים כזר הוי כדאמר בפירקין מן ונדריך אשר תדור :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל לכהן כמנחה. דמה שתלוי לעשות בכהן במנחת חוטא של ישראל כלומר דנקמצת : **ולא לאשים**. כמנחת חוטא דהך ודאי [לא נאכל] : **קרבנותיו**. שהוא מחוייב : **בכל עת**. ואפילו במשמרה שאינו שלו : **ובא בכל אות נפשו**. וכי יבא הלוי וגוי ובכ"ד מקומות נקראו [כהנים] לויים : **בחטאה בשגגה**. דמדכתיב על הנפש השוגגת למה לי בחטאה בשגגה אלא הכי קאמר אפי' חטא נפשו של [כהן] יכפר על נפשו : **בשוגג**. חטאת דאתיא על השוגג : **אבל**. חטאת דאתיא על מזיד כגון מנחת חוטא דכתיב [אשמיעת קול] ואמרי' בכריתות ארבעה מביאין על הזדון כשגגה אשמיעת הקול מדלא כתיב ונעלם : **אימא לא**. לכפר הוא [בעצמו] : **אי דלמעלה**. הצבור על גבי המזבח כלומר שמקריב השירים על גבי מזבח היינו אבוה : **אי דלמטה**. על שפך הדשן [בעזרה] : **יש לך דבר שקרב לאיבוד**. שיפרישו לכתחילה לכך : **תני אבוה דרבי אבין**. לתרוצי טעמא דראבי"ש דודאי לאיבוד קרב : **לאכילה הקשתיו**. מנחת כהן לחביתין שלא תאכל ולא לדבר אחר שיהא [השירים] מתקרבין אלא ודאי מתפזרין : **מאי קאמר**. הא בהאי קרא גופיה כתיב כליל תהי' : **לא תאכל**. מהדר אמנחת חובתו של כהן כלומר לא תאכל וכליל נמי הוי ואי כולה קרא בחדא מנחה משתעי ליכתב כליל תהיה ואנא ידענא דלא תאכל : **סכינא חריפא מפסקא קראי**. גואי כלומר דדריש סיפא דקרא לרישא : **ואיפוך אנא**. דחובתו כליל ולא נדבתו : **מסתברא נדבתו הוי ליה לרבווי**. להיות כליל כחביתין : **שכן תדירה**. שיכול להתנדב בכל יום כחביתין שבאין בכל יום : **[בסיס ריחיה**. כאשר כתוב בפ"י שבדפוס] : **שכן עשרון**. חביתין וחוטא אין יכול להביא אלא עשרון אחד אבל נדבה יכול להתנדב עד ס' עשרונים בכלי אחד : **ורבנן**. דפליגי עליה דרי"ש ואמרי דמנחת כהנים אינה נקמצת האי קרא מאי דרשי ביה : **עליונה**. חביתין כתיב בהו כליל תקטר ועל אכילתה אינו עובר בלאו : **תחתונה**. שאר מנחת כהנים למטה בלא תאכל וכליל לא הוי : **מנין ליתן כו'**. שיהיו שניהם כליל ולא תעשה על אכילה : **כליל**. תקטר : **כליל**. תהיה : **מו האימורים**. כליות ויותרת הכבד : **לאו דזרות**. וכל זר לא יאכל קדש :

כי קמיבעיא לאו דכליל תהיה. בכהן שאכל את אימורין מזבח של כהן מי הוי חייב משום לאו דכליל תהיה כמו כהן שאכל מנחת כהן שחייב משום כליל תהיה. מ"ר ז"ל: **ותו ליכא**. דליהוי כולה למזבח: **הא איכא עולה**. דהויא כולה למזבח: **עורה לכהנים**. ולא חשיב כולה למזבח: **מוראה ונוצה**. דלא קריבי במזבח: **לשיתין אזלי**. ולא לאשים והאי לא חשיב למזבח: **ומאי בזה**. דמשמע בזה למזבח ולא אחר: **לאפוקי מדשמואל דאמר מזלפה לאשים**. דהוה למזבח וקאמר דזה באה כולה למזבח ולא יין ומתניתין דקתני בזה יפה כח מזבח דאתי כולה למזבח ולא אחר: **מסייעא לשמואל קומצו**. וקומצו אזיל למזבח ושיריו לכהנים דבזה יפה כח שניהם והיינו דקתני מתניתין בזה יפה כח מזבח לאפוקי שמן דיפה בו כח שניהן: **תו ליכא**. מידי דהוי כולו לכהנים: **איכא דמה**. דכתיב (ויקרא ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח: **איכא מתנותיו**. לבהונות דלא הוה כוליה לכהנים: לאפוקי ממאן דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן (מי שיתנדב שתי לחם לשני הלחם בלא שני כבשים אפילו הכי של כהנים הן ולא אתו (לשירים) לשריפה. ע"א שתי הלחם הבאות בפני עצמן) כגון שלא היו כבשים שנאבדו וקאמרי לעיל בפרק התכלת (דף מו) יונפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה ופליגי אמוראי התם דאיכא למ"ד לאכילה הויין ואיכא למ"ד לשריפה אתיין כ"ש. ע"א לאפוקי ממ"ד מדר"ע דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים וכו' דסבר הכבשים אין מעכבין את הלחם: קמ"ל בזו בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח כהנים לעולם דאפילו באות בפני עצמן לעולם יפה כח כהנים ולאכילה אתיין מעיקרא (אבל אין נאכלין וטעונין צורה ולא מ"ה): **מתני' כל המנחות הנעשות בכלי שרת**. כגון מנחת מחבת ומרחשת טעונות ג' פעמים מתן שמן: **יציקה ובלילה ומתן שמן**. שבתחילה הי' נותן השמן בכלי קודם נתינת הסלת ואחר כך נותן עליו את הסלת וחוזר ונותן שמן לבלול בשמן וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה לאפוקי מנחת מאפה שאין כל מעשיה בכלי שהרי נאפת בתנור שאין טעונה יציקה אבל אידך ב' מתנות צריכה ואע"ג דבמתני תני יציקה תחילה אפ"ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתני' בשעה שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתה. מ"ר ז"ל: מנחת הסלת לא היה בה חלות דבעודה סולת נקמצת: חלות

של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות
לאחר אפייה דברי רבי: **וחכמים אומרים סלת**. בוללן: **החלות**. שבמנחת
מאפה טעונות בלילה לרבנן סלת ולרבי חלות: **כיצד מושחן**. לרקיק:
כמין כי. יווני שבלשונינו קורין לכ"ף שלהן כי שהיה נוטל מן השמן
באצבעו כמין כי יווני: **והשאר**. שמן נאכל לכהנים: **גמ' ת"ר סלת בשמן**
תעשה. משמע שתהא הסלת ניתנת בשמן מלמד שטעונין מתן שמן בכלי
קודם לכל דבר ואחר כך נותן הסולת על גביה והאי קרא במנחת מרחשת
כתיב וה"ה למחבת ולשאר מנחות: **קרבנד**. דבתרוייהו כתיב קרבנד
במחבת: ובמרחשת:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל לא קא מבעיא לי. דודאי חייב
שהרי זר הוא אצלה: **כי קא מבעיא לי לאו דכליל תהיה**. מי קאי נמי אכל
הנקטרים או דלמא אמנחות לחודייהו: **ותו ליכא**. מידי דכוליה למזבח
דקתני מתני' בזה יפה כח המזבח: **איכא מוראה ונוצה**. שאין ניתנין נגל
המזבח אלא אצל המזבח: **לשיתין אזלי**. שהיה לול קטן במזבח ובו יורד
היין לשיתין במס' סוכה בפ' החליל: **מאי בזו**. יפה כח דקתני במתני' למה
ליה למתנייה כלל פשיטא דהא לא מספקי לן כלל מידי דאצטריך מתני'
למעוטי דהא כל הנאכלים כתיבי בקרא: **המתנדב יין**. בלא קרבן: **מזלפו**
על גב האשים. על האש דהשתא הוי כוליה למזבח קמ"ל דלא הוי כוליה
למזבח אלא מנסכו כשאר נסכים ויורדין לשיתין: **מסייע**. מתני' לאידך
מילתא דשמואל דאמר שמואל המתנדב שמן קומצו ומקטיר הקומץ:
ושיריו נאכלין. דלא הוי כוליה למזבח ושאני ליה לשמואל בין שמן דמצי
קמיץ ובין יין דלא מצי קמיץ: **והאיכא חטאת העוף**. דכוליה לכהנים:
איכא דמה. למזבח: **והאיכא לוג שמן של מצורע**. דכוליה לכהנים:
מתנות. על הפרכת דכתיב והזה מן השמן באצבעו [שבע פעמים לפני ה']:
לאפוקי ממאן דאמר. בפ' התכלת שתי הלחם הבאות בפני עצמן כשאין
להם כבשים לשריפה אתיין ולא לאכילה קמ"ל דבזו יפה כח כהנים
לעולם: **מתני' הנעשות בכלי**. מפרש בגמרא למעוטי מאי: **קודם**
לעשייתן. נותץ תחלה שמץ בכלי ונותץ סולת עליה ולשה בפושרין ונותן
שמן עליה ובולל וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה: **והחלות**
בוללן. למנחת מחבת ומרחשת כשהן חלות אפויות בוללן שחוזר ופותחן
ונותן שמן לבוללן: **וחכמים אומרים**. כשהן סולת בוללן: **החלות**. בוללן
ורקיקין מושחן השתא מיירי במנחת מאפה: **מושחן**. שלימים: **כי**. אות
יוונית ועשויה כמין טית כהפרשת גודל מאצבע: ושאר השמן נאכל
לכהנים: הנעשית בכלי למעוטי מאי: **למעוטי מנחת מאפה**. (דבמתנות)

[דבתנור] נאפות תחילה ומיציקה ממעט לה כדמפרש לקמן: **בשמן תעשה**. משמע בתוך השמן תנתן אלמא טעונה ליתן שמן תחילה קודם לעשייתה ובמנחת מרחשת כתיב וגמרינן קרבנד נאמר כאן קרבנד במרחשת ונאמר קרבנד במחבת. במנחת מחבת כתיב בלילה ויציקה ולא כתיב בה מתן שמן שבתחילה ובמרחשת כתיב מתן שמן ולא כתיב בלילה ויציקה וגמרינן הך מהך:

א

-

עה

דף

מה כאן במנחת מרחשת מתן שמן בכלי. דכתיב (ויקרא ב) סלת בשמן תעשה ובמנחת מחבת כתיב יציקה ובלילה (שם): **סלת בלולה**. האי קרא במחבת כתיב וה"ה לשאר מנחות: **ואי אפשר לבוללן**. כדמפרש לקמן: **כיצד עושה**. למנחת מחבת ומרחשת נותן מתן שמן בכלי ונותן הסלת בשמן: **כיצד הוא עושה**. מיירי מכל מנחות דעלמא נותן מתן שמן בכלי וכו': **מאי היא**. מאי טעמא אי אפשר ללחמי תודה שיהו נבללין חלות: **אמר ר' שמואל**. להכי אי אפשר דחצי לוג שמן היה בתודה ולא יותר כדשמעינן לקמן בפי' שתי מדות (דף פח. ע"ש) וחציו של חצי הלוג לרקיקין וחציו לרבוכה ואי אמרת דבוללן כשהן חלות היאך יכול לבלול חלות בחצי חצי לוג אלא ודאי כשהן סלת בוללן: **ע"א שפיר קאמרי ליה רבנן**. שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי דתודה אי אפשר לבוללה חלות ונבללין סולת וה"ה למחבת ומרחשת דנבללין סולת אמר ר' שמואל אמר לך רבי שאני התם בתודה דלא אפשר דרביעית שמן היא כדאמרן חצי לוג לתודה דהיינו רביעית לוג לחלות ואי אפשר לבוללן חלות אבל מנחת מחבת ומרחשת שאין בהן חלות כ"כ דאפשר לבוללן חלות נבללין חלות מ"ר זצ"ל להאי לישנא ל"ג מאי היא (אמר רבי): **מאי תלמודא**. דהללו בוללן ולא אלו אימא דבלולות אתרוייהו והכי משמע משוחין ושניהן משוחין: **לא לישתמיט קרא כו'**. אלא מה דכתיב בלולה בחלות ומשיחה ברקיקה שמע מינה דהכי הוא דווקא: **מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין**. [עשרה חלות ועשרה רקיקין] לרבנן מביא לוג וכו'. ע"א הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקים כגון שהביא ה' חלות וה' רקיקין ור' שמעון היא דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא: **מושח את הרקיק על פני כולו**. פליגא אמתניתין דאמר כמין כי: **ושאר השמן**. שנשתייר על משיחת

הרקיק מחזירו לחלות: **רקיקין הבאים בפני עצמן**. דאי בעי רקיקין מביא ואי בעי חלות מביא ולא היו נבללין בשמן והיה בה רבוי שמן שנשתייר על המשיחה ואינו נאכל וכיצד הוא עושה מושחן וכו': **מושחן וחוזר ומושחן**. דכיון דליכא חלות ליכא למימר ושאר השמן מחזיר לחלות וכיון דסבירא ליה דאין שאר השמן נאכל לכהנים משום הכי חוזר ומושחן עד וכו': **למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים**. שאין נעשין בכלי אלא נאפות בתנור שאין טעונים פתיתה אבל מנחת מאפה לא ממעט מפתיתה דלקמן מרבי ליה לפתיתה עם שאר מנחות אע"ג דנאפות בתנור: **לרבות כל המנחות לפתיתה**. ואפילו מנחת מאפה: **תלמוד לומר אותה**. למעוטי הני תרתי: **ולא אוציא את הרקיקין**. שיהו רקיקין טעונין יציקה דלא ממעט קרא אלא חד מהני תרתי מינין שבה: **תלמוד לומר היא**. מיעוט אחר למעט ליציקה: **מאי תלמודא**. כלומר מה ראית להוציא את מנחת מאפה שכתובה עם שאר מנחות אימא להוציא את מנחת כהנים שהרי אין כתובה בפרשת שאר מנחות: **שני מיעוטי**. עליה והיא:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ובוללה. ונותן עליה שמן ליציקה: **מאי היא**. מילתא דרבנן דאמרי אי אפשר לבוללן אלא סולת: **רביעית שמן היא**. דאמרי' בפי' שתי מדות מביא חצי לוג שמן וחוצהו חציו לחלות ורקיקין וחציו לרבוכה ובלחמי תודה הוי שלשה מינים של מצה חלות ורקיקין ורבוכה כדאמרי' לקמן דחצי הלוג הל"מ וחלות ורקיקין שבעה עשרונים פחות שליש הוי ולאחר אפייתן יבשות הן ובולעות שמן יותר מחמת האור ורביעית שמן לא ספקי להו: **מאי תלמודא**. דלמא גלי קרא גבי רקיקין משיחה וה"ה לחלות וגבי חלות בלילה וה"ה לרקיקין: **מנחה הבאה חציה חלות וחציה רקיקין**. במנחת מאפה קאי ואליבא דר"ש דאמר בפי' כל המנחות באות מצה רצה להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא: **מחזירו**. לחלות לבלילה דמשיחת רקיקין קודם לבלילות החלות: **נאכל לכהנים**. בפני עצמן ואינו מחזירו לחלות: **רקיקין הבאין בפני עצמו**. כגון אם הבית למנחת מאפה כולה רקיקין. גמי הנעשית בכלי למעוטי מאי. מפתיתה למעוטי מנחת מאפה ליכא למימר כדמפרשי לקמן דגבי יציקה כתיב תרי מעוטי עליה והיא וגבי פתיתה לא כתיבי ש"מ מיציקה ממעט לה למנחת מאפה ולא מפתיתה: **פתות אותה פתים מנחה**. ואע"ג דמנחה לא סמוך לפתיתים דקרא הכי כתיב פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן מנחה היא אפי' הכי דריש ליה הכי משום דמנחה אכוליה קרא קאי: **ומאי תלמודא**. דלהוציא מנחת מאפה אתיא דילמא להוציא מנחת כהנים:

הוי אומר מנחת מאפה. שיש בה שני מינין חלות ורקיין לפיכך צריכה ב' מעוטין הלכך קממעט מהנך תרי מיעוטי: מתני' קופל. כמו כופל חלה אחת לשתיים ושתיים לארבע: מבדיל. משברה היינו פתיתה: מנחת כהנים קופל. כדי לקיים מצות פתיתה: ואין מבדיל. וכולה כליל: מנחת כהן משיח. היינו חביתין: לא היה מקפלה. כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת כלל וכליל היא: רבי שמעון אומר מנחת נדבה של כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה. כלומר שלא היה מקפלן וכו' ופליג את"ק דסבר מנחת כהנים קופל: וכולן. שצריכין פתיתה מקפלן שנים לדי' ודי' לחי' וחי' לט"ז עד שיהו פתיתין כזיתים. ע"א וכולן פתיתין כזיתים שיכול לפותתן עד שיהו הפתיתין כזיתים אבל פחות מכזיתים אין יכול לפותתן כ"ש. ואיכא דאמרי וכולן פתיתין כזיתים שהיה עושה מן העשרון י' חלות ומכל חלה וחלה ארבעה פתיתין ולא היה בכל פת אלא כזית. ולא מ"ה: גמ' ת"ל פתים. דמצי למכתב תעשינה פתות וכתוב פתים דמשמע לשני פתים יותר: תלמוד לומר אותה לפתיתים. שיעשה אותה לפתיתים דהיינו אחד לשנים ובי' לדי' ולא יותר: ומבדיל. והדר קומץ לה ולא יותר מפתיתה לפיתים לפירורין: ואינו מבדיל. דכיון דאין צריכה קמיצה אין צריכה הבדלה: אבל מקפלה לשנים. דכיון דאין אלא חצי עשרון אין מקפל אלא לשנים: האי חביצא. (של רקיין): היה עומד ומקריב מנחות בירושלים. כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר אומר כהן שהחיינו: נטלן. הכהן לאוכלן: מברך. הכהן המוציא ותנן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיתין כזיתים ולהכי מברך הכהן המוציא ואי לא הוו כזיתים אינו מברך: ליקט מכולן. פירורין כזית: ואכלן אם חמץ כו'. ומדיוצא בהן ידי חובתו דחשיב ליה לחם נמי מברך עליו המוציא: הכא במאי עסקינן. דקתני ליקט מכולן: בשעירסן. שקיבץ הפירורין ביחד וגוללן בידו וחברן והוי כזית: אי הכי היינו דקתני עלה והוא שאכלן. לאותן פירורין: כשיעור אכילת פרס. שלא שהה בין פירור לפירור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הויא אכילה ויוצא בה ידי חובתו: ואי בשעירסן. שגובלן דהוו חתיכה אחת: שאכלו מיבעי ליה. דכיון דתני שאכלן משמע דרוב פירורין הם ולא חתיכה אחת שלא פיררה: אמר ליה. רב יוסף אלא לעולם שלא

עירסו ואפילו הכי לא תפרוך : **הכא במאי עסקינן**. דיוצא בפירורין כגון שבאו מלחם גדול שעדיין הוא בעין הככר שבאו ממנו והוי חשוב ובר ברכה הלכך פירורין נמי שלקטן חשובין נינהו ומברך עליהן אבל המנחות שפירכן ולא נשתייר מהן דבר חשוב אימא לך דבעינן כזית והאי חביצא נמי דקאמר אי אית בה כזית וכו' אף על פי שבא מלחם גדול אי לא הוי הלחם בעין בעינן כזית לענין המוציא : **אפילו פירורין שאין בהן כזית**. מברך עליהן המוציא : **תוריתא דנהמא**. שיהא בהן מראה לחם ולא שיהו שרוי כל כך שאין נראה אם הם לחם או לאו :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל איזו דבר שצריך שני מיעוטים. שני מקראות עליה והיא : **הוי אומר זו מנחת מאפה**. שבאה משני מינין ואי קשיא גבי פתיתה נמי ליפרוך אימא להוציא מנחת כהנים תריץ מסתברא מנחת כהנים הוי ליה לרבוויי כדין מנחת מחבת שפתיתה כתיבה בה משום דשתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה ולמעוטי שתי הלחם ולחם הפנים דצבור הן וגם יציקה לא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאפי' שמן אינן טעונין כדממעט להו בפי' כל המנחות באות מצה : **מתני' קופל**. משבר : **ומבדיל**. משום דבעי קמיצה : **מנחת כהן**. אינו מבדיל משום דלא בעי קמיצה : **וכולן פותתן כזיתים**. פתיתין דקות כזית ור"ש קאמר ובתרתוי פליגי : **גמ' פתות**. היינו שנים דכיון דנשבר הוי ליה שתי חתיכות ומדכתוב פתים שיהיה בה שתי פתיתות משמע דהוי ארבע : **ולא פתיתין לפתיתין**. ולר"ש דאמר וכולן פותתן כזיתים דריש ליה הכי פתות יכול פתיתין גדולים ת"ל פתים אי פתים יכול פחותים מכזית ת"ל אותה : **מכפלה**. הואיל ולא כתיב בה אלא מנחת פתים ולא פתות אותה פתים : **חביצא**. תבשיל שקורין שלנקיק שמפררין בה פת : **פרורין כזית**. דבחד פירור איכא כזית : **היה עומד**. כהן שלא הביא מנחה בשנה זו. לישנא אחרינא ישראל שלא הביא מנחה מימיו : **נטלן לאכלן**. כהן : **ותנן**. במתני' וכולן פותתן כזיתים אלמא פתיתין כזית מברכינן עליהן המוציא : **מפרכן**. למנחות לאחר אפיית : **ליקט מכולן**. אפתיתין שאין בהן כזית קאי ולא איתפרש לן היכא והא ליכא למימר דאמנחות קאי דקתני ואם חמץ הוא וכל המנחות באות מצה : **אם מצה כו'**. אלמא חשיבי : **כשערסן**. שלשן וצירפן יחד לכזית שלם : **בבא מלחם גדול**. פירורים פחות מכזית שפתתן מלחם גדול הן חשובות אגב אביהן דכי פתתן הוי בלחם יותר מכזית ואהכי חייב לברך על הפירורין שנטל מן הלחם : **מאי הוי עלה**. דברכת המוציא : **תוריתא דנהמא**. תאר מראית לחם :

מתני' שיפה. שמשפשף בידו שמוליך ומביא בפיסת ידו עליהן : בעיטה. שבועט בהן בגבות אצבעותיו באגרופו : בחיטין. כדי שישרו קליפתן : בבצק. בלישת הבצק שף ובוטט : באות עשר עשר. חלות או רקיקין : גמ' שף אחת ובוטט שתיים שף שתיים ובוטט שלשה. נמצא דכי שף שלש פעמים בוטט ה' פעמים ותו חוזר ועושה עד שגומר ש' פעמים שיפה ות"ק פעמים בעיטה : בעי רבי ירמיה. הא דקתני שף אחת היינו אמטויי ואתויי דמה שמוליך ומביא בידו חשוב חד שיפה : או דלמא. להולכה לחודה קרי חד שיפה וכן נמי להבאה לחודה חשיב שיפה כ"ש : ר' יוסי אומר שיפה ובעיטה בבצק. ולא בחיטים : לחם הפנים בהדיא כתיב ביה. י"ב חלות : אתי חוקה מלחם הפנים. דכתיב בלחם הפנים (ויקרא כד) (מאת בני ישראל) חק עולם וכתוב בחביתין (שם ו) חק עולם לה' מה להלן י"ב אף כאן י"ב : שאר מנחות דבאות עשר עשר מנלן : מה להלן. בלחמי תודה לכל מין עשר כדאמרינן בפירקין דלקמן (דף עז.). שכן יחיד. דלחמי תודה ושאר מנחות הן קריבין יחיד שנתנדב דתרוייהו אתו בנדבה ותרוייהו טעונות שמן ותרוייהו נפסלות בלינה ותרוייהו לא דחו שבת ולא טומאה לאפוקי לחם הפנים שהן קרבן של צבור ואין באות בנדבה ואין טעונות שמן ואין נפסלות בלינה שהרי מניחם ח' ימים על השולחן ודוחה שבת וטומאה : שכן הקדש. המנחות ולחם הפנים קדשי קדשים : מנחות טעונים לבונה והויין מצה תרוייהו : ועצם. באין בגלל עצמם מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין לבונה ויש בהן חמץ ובאות בגלל זבח : ואכתי פריך ואי סבירא לן דדבר הלמד בג"ש כגון חביתין דילפי חוק מלחם הפנים דחוזר ומלמד בבנין אב ולא בבנין אב הוא אלא במה מצינו דפלוגתא במס' זבחים (דף נ:) אי חוזר ומלמד הואיל ויליף מלחם הפנים : לילף מחביתין. מה מצינו חביתין שהן י"ב חלות אף כל המנחות כו' : שכן הדיוט. לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן ובאין נדבה ואין באין לחצאין ויש בהם משום פגול ואין דוחין לא שבת ולא טומאה וחביתין הן קרבן של כהן גדול ואין באין בנדבה וקריבה לחצאין מחציתה בבקר ומחציתה בערב ואין בהן פיגול לפי שאין להם מתירין ודוחין שבת וטומאה : שכן עשרון. דחביתין ושאר מנחות אין באות אלא עשרון לאפוקי לחמי תודה שיש בהם כמה עשרונים : כלי. חביתין ומנחות טעונות כלי כ"ש. ע"א כלי מקדשן ולחמי תודה שחיטת הזבח מקדשן :

הקדש. דחביתין ומנחות הויין קדשי קדשים : מנחות וחביתין טעונים הגשה למזבח ובאות לאישים על המזבח מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונים הגשה ואין מהם לאישים : **הדיוט מהדיוט**. מנחות מתודה דתרוייהו מנחת הדיוט לאפוקי חביתין שהן קרבן כהן גדול : **רבי מאיר אומר וכו'**. דהיינו טעמא דאי סבירא ליה דבר הלמד כו' וטעמא משום הנך נפישן כדאמר לעיל : **יליף מלחם הפנים**. דהקדש מהקדש עדיף ליה למילף לאפוקי לחמי תודה דקדשים קלים : **בהדיא כתיב בהו**. מפרש בפרק התודה (לקמן עז.) : **שלמיו**. על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות נמי מרבינן שבאין עשר חלות כתודה : **שאפאן ד' חלות**. שהיה לו לעשות ארבעים ולא עשה כי אם ד' אחד מכל מין : **והא בעי אפרושי תרומה מינייהו**. דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה (ויקרא ז) והך תרומה אמרינן לקמן (דף עז :) דהויא אחת מי' : **דמפריש מכל חדא**. מכל אחת של ד' חלות : **דאפרשינהו בלישה**. כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלימות דלא הוי פרוס : **שריבה במדת חלתן**. כגון שהיה לעשות י' חלות ועשה חלות גדולות שלא עשה מהן אלא או ז' או ח' או שמיעט שעשה י"ב חלות או י"ג חלות. ע"א שריבה היינו שהוסיף במנין החלות כגון שעשה י"ב : **חוץ מלחם הפנים וחביתין ולחמי תודה**. שאם מיעט או ריבה במדת חלתן פסולות וקשיא לשמואל דאמר לחמי תודה שאפאן וכו' : **הוא**. שמואל :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מתני' שיפה. שמשפסף החיטין בין ידיו שתהא נוחה קליפה להשיר או הבצק כדי שיהא נאה : **בעיטה**. בועט בעובי אגרוף כדרך הגבלים או בעובי פס ידו הסמוך לזרוע. לישנא אחרינא בעיטה ברגל : **גמ' שף אחת בועט שתים שף שתים ובועט שלש**. הכי עביד כסדרן דאיכא לשלש שיפות חמש בעיטות נמצא ת"ק בעיטות לשלש מאות שיפות כדקתני מתני' : **אמטויי ואתויי חד**. שיפה דמתני' היכי חשיב דרך השף להוליך [ולהביא] ידו ולהכי חשיב להולכה והבאה חד : **ת"ש**. דבבצק ולא בחיטין : **מתני' כל המנחות באות עשר עשר**. חלות ומנחת סולת נמי אע"ג דקודם אפייה נקמצת אפילו הכי עשר חלות קא עבדי ליה בנזיר כתיב (לחם) וסל מצות חלות מצות : **גמ' חוקה חוקה**. חק עולם לה' כליל תקטר כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם : **גמ' שאר מנחות : מלחמי תודה**. דבאות עשר עשר דהם פשיטא לן בפי התודה : **שנתנדב**. שתיהן נדבה אבל לחם הפנים חובה : ואין דוחין [שבת] דלאו קרבן צבור הוא : **אי סבירא ליה כו'**. בניחותא. לחמי תודה בהדיא כתיב בהו. עשר דכתיב והקריב ממנו אחת מכל קרבן תרומה ואמרי' בפי

התודה נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר תרומה מה להלן אחד מעשרה אף כאן אחד מעשרה. לרבות שלמי נזיר. (למין) [למידת] לחמי תודה לעשרת קבין ירושלמית ולחצי לוג שמן ושיהיו באות עשר: **שאפאן ארבע חלות**. אחד ממצה ואחד מחמץ ואחד מרקיקין ואחד מרבוכה דארבע למינין יש בהן: **והא בעי אפרושי תרומה**. כדכתיב בהן תרומה שנוטל אחד מכל מין ונאכלת לכהנים כדכתיב לכהן הזורק את הדם לו יהיה והתשעה נאכל לבעלים: **אחד אמר רחמנא**. והקריב ממנו אחד מכל קרבן ואחד שלם משמע שגא יטול פרוס: **שריבה במדת החלות**. שעשה י"א חלות או י"ב חלות:

דף עו - ב

דאמר כי האי תנא דתניא כו'. ואיהו שמואל סבר ליה כת"ק דאמר חוץ מלחם הפנים וחביתין אבל לחמי תודה ונזירות כשרות: **מנחת מאפה**. שדינה להיות י" חלות: **מצת כתיב**. חסר וי"ו: **והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות**. בכל מין ואמר ר' טובי כו': **ההוא**. דרב טובי דאמר אף על גב דכתיב מצות פליגא אדרב הונא: **מתני' העומר**. דאותן שלשה סאין היו מניפין עד שהיה עומד על עשרון: **גמ' מאי טעמא**. בא משלשה סאין: **כיון דמחדש אתי**. שיש בו סובין יותר מיבשין ושעורין נמי יש בהן סובין יותר מבחיטים: **לחם הפנים כ"ד עשרונים**. דכתיב (ויקרא כד) שתי עשרונים יהיה החלה האחת: **שריבה במדת עשרונים**. שעשה העשרון גדוש: **או שמיעט**. שמחק העשרון יותר מדאי עד שחסר: **ריבה במדת סאין שלהן**. כגון שתי הלחם שבאין מג' סאין ולחם הפנים שבאים מכ"ד סאין קמח ומניפין אותם לעשרונים סלת וכגון העומר שהיה בא מג' סאין נקצר לצורכו ד' סאין או שלא קצר לו אלא ב' סאין: **כשרה**. ובלבד שיהא העשרון כהלכתו: **מתני' העומר היה מנופה בי"ג נפה**. הלכה למשה מסיני: **שנאמר ולקחת סלת ואפית אותה וגו'**. שתהא מנופה כל צורכה שתהא סלת ברורה בשעת אפיה: **גמ' תנו רבנן**. כיצד היה מנופה בי"ג נפות: **בדקה בגסה**. דשתי נפות היו במקדש אחת דקה ואחת גסה שקורין קליי"ר ובתחילה היו מניפין בדקה והיתה קולטת הסלת והסובין והיה הקמח הולך לעבר הנפה כמנהג גרוסות ואח"כ נותנין אותו בגסה שקולטת הסובין שנשתיירו בסלת והגרוסות כעין קרטין שממנו הסלת

נעשה היה הולך לעבר הנפה ואחר כך חוזרין ומניפין בדקה ובגסה וכן חוזרין חלילה עד שיהא מנופה שלש עשרה פעמים ובלבד שלא ישתיר מן הקמח ומן הסובין עם הסלת וחוזרין וטוחנין קרטין והגרסות והויין סלת: **רבי שמעון אומר**. לא היו עושין כמו שאמרת בדקה בגסה אלא י"ג נפות היו במקדש זו למעלה מזו כל אחת עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכולן ולא היתה קולטת כ"א סובין והיו הקמח והסלת הולכין לעבר הנפה ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת והקמח הולך לעבר הנפה ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתיר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה: **תלמוד לומר ולקחת מכל מקום**. ובלבד שתהא זו סלת ברורה בשעת אפייה: **יכול אף בשאר מנחות כן**. שיהו נקחות נמי חיטין: **תלמוד לומר אותה**. אותה נקחת בחטים ואין אחרת נקחת חטין: **לפי שחסה תורה על ממונם של ישראל**. לפי שלחם הפנים הם כ"ד עשרונות ולפי שהן בכל שבת ושבת ועולים לדבר גדול הותר לקנותן מן החיטין כדי שיבא לחם בזול יותר משאם היו לוקחין סלת מן התגר שהקונה סלת קונה אותה ביוקר אבל שאר מנחות שהן דבר מועט ואין באות תדיר לא הותרו לקנות כי אם סלת:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל לחמי תודה כתיב מצות. מלא: **מתני' עשרון מג' סאין**. מביאין ומניפין אותו בנפה י"ג פעמים עד שמעמידין על עשרון סולת: **כ"ד עשרונות**. דהכי כתיב שתים עשרה חלות ב' עשרונים יהיה החלה האחת: **גמ' מאי טעמא**. בעי עשרון [דעומר] ג' סאין שעורין. דמחדש. תבואה חדשה יש בה סובין יותר וסולת מועט: **שתי הלחם**. מתבואה חדשה אתיין דבעצרת אכתי חדשה היא: **ומישן אתו**. דאפי' בשעה שהתבואה חדשה הרי יכול להביא מן הישנה: **שריבה במדת עשרונן**. שמדד בעשרון גדול או שנתן עשרון ומחצה פסולות דהוי ליה קומץ נקמץ נמי מן החצי היתר ונמצא שאין לעשרון קומץ שלם והוי ליה קומץ חסר ותנן קומץ החסר פסול: **או שמיעט במדת עשרונן**. דהוי מנחה חסירה ותנן מנחה פרט לחסירה היא ושחסר קומצה: **ריבה במדת סאין שלהן**. שהביא עומר עשרון מד' סאין: **או שמיעט**. שהביא מב' סאין ואית דמפרשי ריבה במדת עשרונן דרחמנא אמר שלשה עשרונים לפר ושנים לאיל אם ריבה ארבע לפר ושלשה לאיל או מיעט דגזירת הכתוב הוא דאסור לשנותן ופסולות אבל סאין דלאו גזירת הכתוב הוא כשרות אם ריבה או מיעט דתקנת חכמים היא ויכול לשנות: **מתני' לא היה להם קצבה**. אלחם הפנים קאי ואין צריך י"א נפה שאפי' חמץ השוק נלקחת

ובלבד שתהא מנופה כל צרכה: **ולקחת סולת ואפית**. משמע משעת לקיחה תהא ראויה לאפות: **גמ' בדקה בגסה**. בתחלה מנפה בנפה דקה שמוציא אבק דק בינוני שאין לבן כל כך ואח"כ בגסה שמוציאה סולת וקולטת סובין וחוזר ומנפה הסולת בדקה אחרונה שהיא דקה מן הגסה ולא בדקה ראשונה אלא בדקה אחרונה שהיא גסה מן הדקה ראשונה שזו מוציאה אבק עוד מה שלא הוציאה הראשונה ואח"כ בגסה שמוציאה סולת וקולטת סובין וגסה זו דקה מגסה ראשונה שהרי זו קולטת סובין מה שהוציאה הגסה ואח"כ בדקה וכן עד י"ג דקה זו גסה מדקה שלפניה וגסה זו דקה מגסה הראשונה ור"ש לא פליג אלא פרושי קא מפרש: [רש"י מנוסחת מהר"פ [בדקה בגסה א'] שהיתה דקה ובה תחילה והיא אינה מוציאה אלא אבק בעלמא והאי לא היה ראוי אלא מה שנשאר באותה דקה נותנה בגסה ומוציאה את הסולת וקולטת הסובין ומה שהי' מוציא מאותה גסה נוטלה ונותנה בדקה והיא היתה דקה יותר מהגסה שלפניה ולא היתה דקה כל כך כדקה ראשונה ומה שהיה מוציא מדקה השני' היה מלקט למנחה ומה שנשאר באותה הדקה הי' נותן בגסה והיא לא היתה גסה כל כך כגסה שלפניה אלא היתה גסה מדקה שלפניה והיא היתה [קולטת הסובין] ומה שנוציאה היה נותן בדקה אחרת שהיתה דקה נגסה שלפניה ולא היתה דקה כדקה שלמעלה ממנה וכן לעולם עד י"ג נפות וזה הכלל לכולן דקה היתה דקה מגסה שלפניה ולא היתה דקה כדקה שלמעלה ממנה ולעולם מה שקולטת בגסה [היה סובין] ולא היה חשוב למנחה אלא מה שמוציאה הגסה היה נותן בדקה ומה שמוציאה הדקה היה מלקט לצורך המנחה ומה שקולטת הדקה היה נותן בגסה. ע"כ]: **י"ג נפות**. היו במקדש זו ע"ג זו עליונה קולטת סובין ותחתונה אף סולת ואינה מוציאה אלא אבק מנפה בתחתונה ואח"כ בשלמעלה הימנה וכן בכולן כסדר הזה תחתונה דקה ולמעלה גסה הימנה ושלישית דקה מן השניה ורביעית גסה הימנה וכן כולם: **שנלקחת**. מן השוק כשהיא סולת: **יכול**. שאפילו שאר מנחות שיחיד מביא יהיו נקחין חיטין ויעשנה סולת: **ת"ל אותה ואפית**. אותה איפה נקחת משוק ולא שאר מנחות דאין הכל בקיאים לנפות הלכך יקח סולת מנופה כל צרכו מן השוק: **מפני החסכון**. היקל הכתוב בלחם הפנים: **התורה חסה כו'**. ולחם הפנים שכיח בכל שבת ויש בהן עשרים וארבע עשרונים לפיכך חסרון גדול הוא לפי שהסולת הניקח מן השוק יוקר מאד לפי שהחנוני משתכר בה לפיכך נקחת חיטין אבל מנחת יחיד דלא שכיח וחד עשרון הוא לא חיישינן ליוקר:

פרק שמיני - התודה היתה באה

מתני' התודה שהן שש מדבריות. דאילו סאה . ירושלמית היתה יתירה על של מדבר שתות ואותן [חמש] שש מדבריות הן : שתי איפות. שהאיפה ג' סאין שהן כ' עשרונות דכתיב (שמו' טז) והעומר עשירית האיפה דעומר הוא עשרון ונמצא י' עשרונים באיפה וב' איפות הן כ' עשרונות :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ה' סאין ירושלמיות. כילה מתני' נפרש בגמרא בברייתא שהן שש מדבריות. שש סאין מאתן שהיו בימי משה והוסיפו שתות על המדות והנך שש סאין שתי איפות ועשרים עשרון הם דהא בנל איפה יש עשרה עשרונות : עשרה. עשרונות לעשר חלות :

דף עז - א

עשרה היו לחמץ עשרון לחלה. ד"י חלות היו חמץ ובמצה ג' מינין וכל אחד היה של י' חלות נמצא במצה שלשים חלות של י' עשרונות נמצאו שלש עשרונות ושליש עשרון לכל מין ומין וג' חלות לעשרון שמכל עשרון היה עושה שלשה חלות של מצה דשלשים חלות לא היו אלא י' עשרון ומה ששנינו עד כאן היא במדה מדברית אבל במדה ירושלמית שהיו ה' סאין שהן שלשים קבין דסאה ששה קבין ט"ו קבין לחמץ וט"ו למצה : **קב ומחצה.** היה נותן לחלה דמט"ו קבין היה עושה י' חלות : **ושתי חלות לקב.** דמקב אחד היה עושה שתי חלות שהרי מט"ו קבין היה עושה שלשים חלות של מצה : **גמ' מנהני מילי.** דאיפה שלש סאין : **תוכן אחד.** מדה אחת הן : **לשאת (את) מעשר החומר הבת.** והבת היא הוא נטילת מעשר על החומר דחומר הוא ל' סאין ואמר קרא דאיפה ובת תוכן אחד הוא : ומאי טעמא ילפת מבת לילף מאיפה גופה והכתיב האיפה עשירית החומר. שהוא שלשים סאין (איפה) : **אלא.** משום הכי לא יליף מיניה דלא ידענא כמה הוא חומר : **הכא נמי.** מעשר החומר הבת דבעי למילף מינה לא ידענא כמה הוא חומר : **אלא מהכא מעשר הבת מן הכור.** וכור ידעינן

ודאי שהוא שלשים סאין לפי שהוא לשון (חומר) נמצא שהבת שהוא מעשר הוא שלש סאין וכתוב האיפה והבת תוכן אחד שמע מינה דאיפה שלשת סאין והכי מתפרש קרא מעשר הבת מן הכור שמעשר של כור הוא בת עשרת הבתים חומר דבחומר איכא שלשים סאין שהן י' בתים נמצא דחומר נמי הוי שלשים סאין כמו כור כי עשרת הבתים חומר דסיפיה דקרא לא לחושבנא אתי אלא שכפל הדיבור כמנהג הנביאים: **והמשתכר**. באוכל נפש: **מאי טעמא**. אין מוסיפין על המדות יותר משתות: **אילימא משום**. אפקועי תרעא. דכיון שמגדלין מוסיפין הדמים וחיישינן דלמא אתי לאוסופי הדמים יותר מדאי: **אי הכי**. כי לא מוסיפין אלא שתות איכא נמי למיחש להכי: **אלא משום הכי**. אין מוסיפין יותר משתות: **כי היכי דלא ליהוי בטול מקח**. דקיי"ל (ב"מ דף מט:) אונאה שתות קנה ומחזיר אונאה יתר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר את התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו כדי המדה הראשונה וזה קיבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואף על פי כן קנה הלוקח ונותן לו דמי אונאה ואין המוכר יכול לחזור בו כדי שיהא לו ללוקח מה לאכול: **כל דבר שבמדה אפי' כו'**. משום דקפיד עליה והרי נתאנה במדה: **אלא משום תגרא**. החמר שלוקח התבואה מבעל הבית ומוליכה בשווקים שרוצה להשתכר בה השתות ואילו היה מודד במדה שנתוספו ביותר הוי הפסד מטי דיאנא למוכר שהיה מפסיד אותו יותר משתות (אבל) ומשום דלא לימטייה דיאנא תקנו שלא יוסיפו יותר משתות: ומהדר בתמיה דיאנא הוא דלא לימטייה רווחא לא בעי זבן וזבין תגרא איקרי. אם כן שאין התגר מרויח כלום מה תקנה עשו לו: **קרא אשכח ודרש**. דגזירת הכתוב היא: **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל**. הרי ששים שקלים אותן ששים שקלים יהיה לכם המנה וסלע ארבעה זוזים הרי ר"מ זוזי דינרים הוו בהאי מנה וקיי"ל דמנה דאורייתא אינה אלא כ"ה סלעים שהן ק' זוזים: **מנה של קדש כפול היה**. דהיינו ר' דינרין: **ושמע מינה מוסיפין על המדות**. דהיינו מ' לר' של קדש דכוותיה לק' של חול כ': **ושמע מינה שתות מלבר**. שלחמש מוסיפין הששי דאי הוי שתות מלגיו לא היה צריך להוסיף ארבעים על מאתים: **מתני' נמי דיקא**. דשתותא מלבר דקתני חמש סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות שמע מינה דאותו [חלק] ו' הוסיפו על הה' עשו ה' ירושלמיות שהן ו' מדבריות נמצאת צריך להוסיף עליהן הששית והיינו שתותא מלבר: שקל האמור בתורה הוא סלע:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ורבוכה. חלוט ברותחין קרי

רבוכה בת"כ: **נמצא ג' עשרונים ושליש לכל מין**. שבמצה: **וג' חלות לעשרון**. דהוי עשר חלות לשלשה עשרונים ושליש: **ובמדת ירושלמית**. שלא היו בה עשרונות אלא קבין: **היו**. חמשה סאין שלשים קבין ששה קבין לסאה: **גמ' לשאת**. ליטול: **מעשר חומר הבת**. דהבת מעשר החומר והחומר שלשים סאין נמצא הבת שהוא עשירית החומר מחזיק שלשה סאין: **איפה נמי כו'**. ואמאי מקשית איפה לבת: **אלא**. מההוא קרא מאי טעמא לא גמרת לה לאיפה משום דחומר גופיה לא ידענא כמה הוי: **הכא נמי**. בת לא תיליף מינה דהא חומר לא ידענא כמה הוא: **וחק השמן**. של מעשר: **הבת השמן**. מדת השמן זו היא מעשר הבת היה מן הכור העישור כיצד עשרת הבתים יהיה לכם החומר ואז יתכן ליטול ממנו בת אחת לפי שהחומר הוא עשרה בתים וביחזקאל כתיבי הני קראי ובקצת ספרים כתוב כך וחק השמן של קרבן הבת וביחזקאל כתיבי הני קראי: **מעשר הבת מן הכור**. דכור הוי עשרת בתים וכור פשיטא להו לבני בבל דהוי שלשים סאין שהיו מודדין תבואה בסאה ובכור: **אין מוסיפין על המדות כו'**. מדות ומטבע כולהו נפקי מקראי דלקמן אבל השתא הוי ס"ד דשמואל סברא קאמר להכי פריך מאי טעמא: **מאי טעמא**. אמדות קאי ועל ראשון ראשון: **אלימא משום אפקועי תרעא**. שכשמגדיל המדות יותר מתחיל השער להתייקר מפני יתרות המדות ומתוך שיתחיל להתייקר מעט הולך ומתייקר הרבה דמי שאינו יודע תוספי המדות סבור דרעב בא לעולם ומתייקר יותר ויותר: **אלא משום אונאה**. דלא הוי ביטול מקח שמחדש עד שלא ידעו החמרים שנתוספו המדה מוכרים בדמים הראשונים וכשידעו שנתאנה אם יוסיפו יותר על שתות נמצא שנתאנה יותר משתות ובטל מקח וכי מוסיפים שתות ותו לא יהא המקח קיים ויחזיר לוקח למוכר דמי אונאתו והכי אמרי' בב"מ יותר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה: **כל דבר שבמדה כו'**. דכיון דקפיד לא מחיל: **אלא משום תגרא דלא נמטייה זיאנא**. מפני החמרים שקונה תבואה בכפרים ומוכר בעיר שלא יפסיד לפי שבני הכפרים מוכרים לו במדה הראשונה מדה בחמש סלעים והוא מוכר בעיר בשש סלעים כדאמרי' שלא ישתכר יותר משתות ומחדש שאין החמר מכיר התוספת של מדה מוכר במדת העיר הגדולה ואם נוסיף יותר על שתות מפסיד מן הדמים שהוא נתן בה: **זיינא**. הפסד: וקא פריך זיינא הוא דבעי דלא למטייה אבל ריוח נמי בעי דנמטייה דכי מוסיפין שתות לא מפסיד ולא משתכר: **זבן וזבין תגרא אקרי**. בתמי' וכי לכך נושא ונותן כדי שיקרא תגר ולא ירויח כלום: עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם מנה מאתן וארבעין הוי. דהא סלעים חשיב

בקרא והסלע ארבע זוזים נמצא מאתן וארבעים הוי והאי קרא גבי מנה של [קודש] קאי ביחזקאל: **כפול היה**. דהוי ליה מאתן והנך ארבעים דטפי על מאתים תוספת הוא דהוסיפו שתות דארבעים הוי שתות של מאתים: **ושתות מלבר**. שעל ה' פעמים ארבעים הביאו מבחוץ ארבעים פעם ששית ולא אמרינן שיחלוקו המאתים לשש חלקים דהוי לכל חלק וחלק שלש ושלשים זוזים ושליש ומאותן חלקים נוסיף את השתות על המנה דהוי ליה שתות מלגאו ומההיא קרא נפקא מדות ומטבע דמנה הוי משקל וסלע הוי מטבע:

ב

-

עז

דף

מתני' מכולן. לחמי תודה היה נוטל אחד מעשרה: **שיהיו כל הקרבנות שבלחמי תודה שוין**. בהפרשת תרומה: **שלא יטול מקרבן**. זה תרומה על חבירו שלא יטול מזה שנים ומזה לא כלום משום דבעינן שלא יטול מקרבן על חבירו: **גמ' מן המחובר**. דבעינן שיהו כל החלות ביחד בשעת תרומה: **איני יודע מכמה**. חלות הוא נוטל אחת: **בבכורים תרומה**. דאמר מר (פסחים דף לו:): **ותרומת ידך אלו הבכורים: מה תרומה דבכורים אין לה שיעור**. כדאמרינן (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים דכמה שירצה מביא: **שאין אחריה תרומה**. דכיון שנטל תרומת מעשר אין מפרישין שוב ממנה תרומה אחרת: **שיש אחריה תרומה**. שהרי עדיין יש לו להפריש כל תרומותיו: **דנין תרומת לחמי תודה הנאכלת במקום קדוש**. שנאכלת בירושלים מתרומת בכורים הנאכלת בירושלים: **תלמוד לומר ממנו**. (ויקרא ז) אחד מכל קרבן תרומה לה' לג"ש דכתיב בלחמי תודה ממנו תרומה לה' ונאמר בתרומת מעשר (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר וגו': **אבל איני יודע מכמה**. קמח הוא עושה החלה של חמץ: **נאמר כאן לחם**. חמץ תודה ושתי הלחם באין מנחת חמץ עם הזבח: **מה להלן עשרון לחלה**. דכתיב (ויקרא כג) (שנים ושני) עשרונים וגו': **לחמי תודה ולחם הפנים באות מארץ ומח"ל**. ושתי הלחם אין באות אלא מן הארץ דכתיב בהו (שם כג) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה מה תלמוד לומר תביאו שהרי כבר נאמר (שם) והקרבתם מנחה חדשה ומצי למימר ממושבותיכם לחם תנופה ומה תלמוד לומר תביאו שכל שאתה מביא ממקום אחר כעין זה חמץ ועם

הזבח יהיו כזה: **אי מה להלן**. בשתי הלחם שני עשרונים ותו לא אף כאן שתי עשרונים ותו לא: **תלמוד לומר תהיינה**. יתירה לרבויהא היא ואף על גב דכתיב בשתי הלחם יליף לתודה דאם אינו ענין לבי הלחם דהא כתיב שתי עשרונים תנהו ענין לחמץ שבתודה דליהו עשרה עשרונים: **למדנו יי לחמץ**. משתי הלחם שהוא חמץ תהיינה בחמץ כתיב יי למצה מנין: **נגד חמץ הבא**. דכמה שמביא סולת לצורך חמץ הבא מצה: **יי לחמץ**. נפקא לן משתי הלחם יי למצה מדרשא לנגד חמץ הבא מצה: **תלמוד לומר אם על תודה וגו'**. בהאי קרא כתיב גי מיני מצה: **מן המחובר**. משמע שיהא הכל שלם המי חלות שלם והתרומה דבשעת תרומה יהא הכל שלם והיינו דפריך אלא מעתה וכו' הכא (נמי) מאי מחובר איכא דקס"ד שהוא מנותח בשעת שנוטל החלב: **שלא ינתח בשר קודם כו'**. וכה"ג הוי מחובר בשעת הפרשה: **ונילף מתרומת מדין**. דהויא אחד מני: **ולילף מתרומת חלה**. דהוי אחד מארבעים ושמונה: **בו וחמשיתו כו'**. ומתו בו ולא באחר וחמשיתו ולא על אחר: **מדמעת**. כשאר תרומה שאם נפלה לתוך חולין שיהא צריך להעלותה באחד ומאה דגבי דימוע לא אשכחן מיעוט בקרא: **מאי תלמודא**. היכי משמע מן תהיינה יי עשרונות:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מתני' נוטל אחד. הכהן נוטל אחד מעשרה תרומה: **שיהיו כל הקרבנות**. כל המינין יהיו שוין עשר חלות: **שלא יטול**. תרומה: **מקרבן על חבירו**. שאם היה ממין זה חמשה וממין זה חמשה עשר לא מפריש מזה על זה: **גמ' מן המחובר**. שיהיה כולן בכלי אחד תרומה: **איני יודע מכמה**. חלות הוא נוטל אחד: **ונאמר בתרומת מעשר תרומה**. והרמותם ממנו תרומת ה' לכהן ובלויים כתיב האי קרא במעשר מן המעשר: בכורים יש אחריה תרומה דלאחר שהביא בכורים כשהוא קוצר תבואתו מפריש תרומה ומעשרות: [במקום קדוש] לחמי תודה ובכורים אין נאכליץ אלא בירושלים דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ונדבותיך ותרומת ידך: **שאינ ת"ל תביאו**. דהא לעיל מיניה כתיב והקרבתם מנחה חדשה והוי מצי למכתב ממושבותיכם לחם תנופה: **שכל הבאות שאתה מביא**. הדומות [לזה] שבאין חמץ: **יהיו כזה**. עשרון לחלה: **אי**. דרוש להך גיסא מה בשתי הלחם שתי עשרונות ותו לא אף כאן בחמץ שבתודה שני עשרונים לעשר חלות: **ת"ל בשתי הלחם תהיינה**. ולקמן מפרש מאי תלמודא ומפרש דמריבוי דשני יודין דריש חד יו"ד דתהיינה אתביאו לחם דאוקימנא בלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם לא מצי למכתב יוד דהא שתים שני עשרונים כתיבי: **ת"ל על חלות (מצות) לחם חמץ**. ולעיל מיניה כתיב והקריב על זבח התודה חלות מצות

וסמיך ליה על חלות לחם חמץ: **אם על תודה**. דשלשה מינין כתיבי בקרא: **מאי מחובר איכא**. דס"ד דקא פריך דתחלה היה מנתח בשר ואח"כ האימורים: **מתרומת מדין**. נפש אחת מחמש מאות: **תרומת חלה**. דקיי"ל אחד מכ"ד: **(בכורים) [תרומת חלה]**. לא כתיב בהו ממנו אבל לחמי תודה ותרומת מעשר כתיב בהו ממנו: **חייבין עליהן מיתה**. במזיד וקרן וחומש בשוגג זר האוכלה: **כתרומת מעשר דמי**. דתרומה מעליא היא וחייב: **או דלמא**. מיעט רחמנא גבי תרומת תבואה ומתו בו כי יחללוהו בו חייב מיתה ולא בתרומה אחרת: **וחמישיתו**. ואת אשר חטא מן הקדש ישלם וחמישיתו יוסיף עליו חמישיתו דהאי ולא חמישיתו דאחרינא:

א

-

עח

דף

תהיינה. בתרין יודין דחד יו"ד דמייתר אתיא ללחמי תודה: **קפיזי**. חצאי קבים: **בעשרונות דבר הכתוב**. דממאי דמיירי בפרשה קמרבה מן תהיינה ובפרשה כתיב (ויקרא כג) שתים שני עשרונים: **וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש**. דחמץ עצמו דהוא עשר גמרינן משתי הלחם עשרון לחלה מן היקישא דלחם לחם: **חוזר ומלמד בהיקש**. על מצה י' עשרונים כחמץ דכנגד חמץ הבא מצה: **הימנו ודבר אחר הוא**. כלומר אי הוה מלמד החמץ על המצה אותו דבר עצמו שהוא למד מן שתי הלחם עשרון לחלה מצי למימר וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אבל הכא החמץ אינו מלמד על המצה מה שהוא לומד בהיקש משתי הלחם לא מצית למיפרך משום דחמץ למד משתי הלחם עשרון לחלה ומלמד בהיקש למצה שהוא י' עשרונים דהיינו דבר אחר. ע"א נמי שמעתי הימנו ודבר אחר הוא דאי הוה יליף מחמץ שבתודה לקרבן אחר דעלמא מצית לאקשוויי וכי דבר וכו' השתא דלא יליף אלא לההוא קרבן גופיה ליכא למיפרך הכי: **מאי איכא למימר**. וכי דבר הלמד [בהיקש] חוזר ומלמד בהיקש: **תביאו ריבויא הוא**. דלא הוה למכתב תביאו גבי שתי הלחם משום טעמא דאמר לעיל והוי כמאן דכתיב הכא גבי לחמי תודה דכל הבאות שאתה מביא יהו כזה עשרון לחלה והוי כמו שלמד מגופו דקרא עשרון לחלה ולא מהיקש (וכי מלמד חמץ על המצה י' עשרונות) ולא מצית למיפרך וכי דבר הלמד כו' שהרי לא למד החמץ מהיקש אבל אי

תודה כדמעיקרא אתיא לחם לחם הוי דבר הלמד מהיקש ואיכא למיפרך עליה: **מתני' המלואים**. שהיו בימי משה היו כו': **שתי ידות כמצה שבתודה**. דהיינו חלות ורקיין אבל רבוכה לא היתה בנזיר וכיון שלא היו שם אלא שני אותן מינין נמצאו שני מינין יי קבין ירושלמיות דכיון דג' מינין דמצה שבתודה הוו ט"ו קבין חמשה קב לכל מין נמצאו לשני מינין הן עשרה קבין: **שהן ששה עשרונות**. דעשרה קבין הן ששה עשרונות [ושני שלישיות] וב' מינין שהן ג' עשרונות [ושליש] לכל מין דכיון דעשרה עשרון הוו [לג' מינין שבמצה] נמצא לב' ידות הן ששה עשרונות וב' שליש עשרון: **גמ' מה"מ**. דהמילואי היו באות חלות ורקיין ורבוכה היינו חלוט בשמן: **לאו היינו רבוכה**. אלמא דאית בהו רבוכה: **אנתא דמשחא**. חתיכת עיסה עבה שטיגנה בשמן ע"א אנתא דמשחא שמן קרוש עגול כמו לחם והיינו לחם מ"ר ז"ל ולא רבוכה ממש: **וכי מה למדנו לבניו מיום המשחו**. כלום חייבין בניו בשביל משיחת אביהם: **מקיש חינוכו**. דכהן הדיוט להמשחו (היינו רבוכה) וחינוכו הוא המילואים שלו אלמא דבמילואים הוי רבוכה דכהן הדיוט מביא חביתין [היינו רבוכה] ביום חינוכו לעבודה וכהן גדול בכל יום: **אף**. חלות לחם שמן נמי דהוי במילואים היינו רבוכה: **המתקרב לעבודה**. תחילה לאחר שנמשח: **אחד להמשחו**. שנמשח לכהן גדול: **ואחד לחינוכו**. בשביל שנתחנך היום לעבודת כהן [גדול]: **הא דלא עבד עבודה מעולם כשהיה הדיוט**. מביא שלשה אחת לחינוך תחילת עבודה ואחת לחינוכו שנתמנה לכהן גדול ואחת להמשחו. מ"ר ז"ל: רקיק וחלות חד הוא אלא שזה נבלל וזה נמשח: **שלמיו**. על זבח תודת שלמיו דלא הוה צריך שהרי כבר נאמר זאת תורת זבח שלמיו ואם על תודה: **לרבות שלמי נזיר לי' קבין ירושלמיות**. שהן ב' ידות של מצה שבתודה שלא היה בנזיר אלא חלות ורקיין: **ולרביעית שמן**. לפי שבתודה היה חצי לוג שמן חציו לחלות ורקיין וחציו לרבוכה לחמץ לא היה בו שמן וכיון שבנזיר אין בו רבוכה דיו ברביעית: **יכול לכל מה שאמור בענין**. הואיל והוקשו שלמי נזיר למצה של תודה יכול לוקשו לכל ג' מינין שבמצה ת"ל מצות: **מאי תלמודא**. היכי ממעט ממצות: **אמר רב פפא דבר שנאמר בו מצות**. בתודה דהיינו חלות ורקיין דכתיב (ויקרא ב) חלות מצות בלולות בשמן ורקיין מצות לההיא איתקש המצות האמורות בנזיר אבל לרבוכה דאין כתב בהן מצות לא הוקשו לחם נזיר:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל תהיינה. בתרי יוד [דחד] יוד יתירא: **עשרה קפיזא**. דעשר עשרונות דבר הכתוב ורבא אמר מספקא

ליה מאי היא. בספר מוגה שלי לא גרסינן קפיזא אמר רבא אלא הייג אמר רב יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב עשר עשרונות דבר הכתוב: **וכי דבר הלמד בהיקש**. משתי הלחם: **חוזר ומלמד**. על המצה בהיקש והכי קיי"ל בפי איזהו מקומן כל התורה למדו למד מלמד חוץ מקדשים: **הימנו ודבר אחר**. כלומר בין מה שכתוב בו בגופיה בין מה שלמד מדבר אחר נפקא ליה דחמץ עשר עשרונות הוא דבדידיה כתיבי עשר חלות כדילפינן לעיל דתרומה אחת מעשרה ולהכי גמר משתי הלחם דעשרון יהא לכל חלה הרי עשר עשרונות הלכך לאו היקש הוא ויכול לחזור וללמוד על המצה דעשרה עשרונות הוא והכי דמי היקש גמור כגון אי לא הוי כתיב עשר חלות לגופיה ובשתי הלחם הוי עשר עשרונות וילפינן מהדדי בהיקש דההיא הוי היקש גמור: **תביאו ריבויא היא**. תביאו דאוקימנא ליה אתודה ריבויא הוא ולא היקש ולא משתי הלחם גמר אלא בחמץ דתודה גופיה כתיב עשרון לחלה דתביאו דכתיב בשתי הלחם לא צריך לגופיה אלא לרבות לחמי תודה למה שאמר בפסוק זה ומה אמור בו לכל חלה עשרון הלכך בהדיא בגופיה כתיב ולא מהיקשא גמר והיקש היכי דמי כגון אי לא הוי כתיב בקרא דתביאו עשרון לחלה והיה כתיב גבי שתי הלחם לחודיה וגמרינן תודה בהיקש משתי הלחם ההוא הוי היקש גמור ל"א תביאו ריבויא הוא דמשמע הבאה מרובה שיהא בחלה עשרון שלם ויוד דתהיינה דמביא עשר חלות הוי מגופיה דקרא דתודה הלכך לאו היקש הוא ויבא ללמוד על המצה: **מתני' המילואים**. שהיו בימי משה: **היו באות כמצה כו'**. ובגמרא מפרש מנלן: **נזירות**. לחמי נזיר דכתיב וסל (המצות וחלות מצות שמן וגוי) [מצות סולת חלות וגוי ורקיקי מצה]: **שתי ידות**. שני חלקים של מצה שבתודה היו בנזירות כדמפרש חלות ורקיקין ואין בה רבוכה: נמצאו בנזירות עשרת קבין שהרי במצה שבתודה היו ט"ו קבין והוי ליה עשרת קבין שתי ידות לט"ו: **שהן שש עשרונות ועדויים**. שלש עשרונות ושליש לכל מין והאי ועדויים הוי שני שלישי עשרון דהכי אמרי' לעיל גבי מצה שבתודה: **גמ' לחם שמן מאי ניהו לאו היינו רבוכה**. דמוסיף בו שמן כנגד חלות ורקיקין: **אנתא דמשחא**. עוגה של שמן קרוש: **וכי מה למדנו לבניו**. לדורות מיום המשחו לאהרן: **אלא מקיש חינוכו**. להדיוט לדורות: **להמשחו**. כלומר לכהן גדול לחביתין: **מה המשחו**. דאהרן קרבן חביתין שהוא מקריב בכל יום. רבוכה. כדכתיב מורבכת תביאנה: **אף**. יום חינוך בניו דכהנים הדיוטות ומילואים יום חינוך הוי: **אחד להמשחו ואחד לחינוכו**. לעבודת כהן הגדול. הא דעביד עבודה כשהוא הדיוט. הא דלא עביד עבודה כשהוא הדיוט. שלש אחת לחינוכו לעבודת כהן הדיוט ואחת לחינוכו לעבודת

כהן גדול ואחת לחביתין וי"מ כגון דעבד עבודה ביוה"כ ולא מילתא היא דהא קרבן יחיד אינו קרב ביוה"כ ובפ"ק דיומא קא בעי אם אירע פיסול בכה"ג במה מחנכין את השני ביה"כ: **לעשרת קבין ירושלמית**. דהיינו שתי ידות: **ולרביעית שמן**. שבתודה דבתודה הוה בה חצי לוג ואותו חצי לוג חוצה חציו לרבוכה וחציו לחלות ורקיקין. כדאמריי לקמן בפרק שתי מדות אלמא בשתי ידות שבמצה של תודה דהיינו חלות ורקיקין לא הוה בהו אלא רביעית ובנזירות דהוי בה חלות ורקיקין ולא רבוכה הוי ביה נמי רביעית שמן דהיינו שתי ידות כמצה של תודה: **יכול לכל מה שאמור בענין**. שיהו טעונין רבוכה: **ת"ל**. בנזיר וסל מצות: לאפוקי רבוכה דלא נאמר בה מצות דהא בתודה כתיב חלות מצות ורקיקי מצות וסולת מורבכת חלות בלולות בשמן ואלו מצות לא כתיבי ברבוכה: דבי ר' ישמעאל תנא סל מצות כו' דבנזיר כתיב:

ב

-

עח

דף

חוץ לחומת [בית] פאגי. היינו חוץ לחומת הר הבית אבל אם היו בהר הבית קדשו אע"פ שאין בעזרה מ"ה ז"ל: **חוץ לחומת העזרה**. ואע"ג דהוי לפניס מחומת בית פאגי לא קדש: **על זבח תודת**. חלות דהיינו על בסמוך בעזרה: **הא איפלגו בה חדא זימנא**. בעל בסמוך: **רבי יהודה אומר אף תמיד של בין הערבים**. אם שחטו על חמץ עובר דכתיב על חמץ דם זבחי זבחי המיוחד לי דהיינו תמיד: **ורבי יוחנן אמר אע"פ וכו'**. דלא בעינן על בסמוך: **בההיא קאמר רבי יוחנן**. אע"פ שאין עמו בעזרה: **דכל היכא דאיתיה**. לחמץ לאחר זמן הביעור באיסורא איתיה: **אבל מקדש לחם**. שלחמי תודה אין מקדשים אלא בשחיטת הזבח אימא לא יהו קדוש עד שיהא הלחם עמו בעזרה: **ואי איתמר בהא**. בלחמי תודה קאמר ריש לקיש כיון דלמקדש לחם הוא בעינן בעל בסמוך אבל בהך בחמץ בי"ד דכל היכא דאיתיה באיסורא איתיה: **אימא מודי לרבי יוחנן**. דאף על פי שאין עמו בעזרה צריכא: **על חלות לחם חמץ יקריב**. כלומר כשהוא מקריבו כששחטו יהא כבר לחם שיהו פניו מתקרמין כבר בתנור: **קרבנו על זבח**. קרבנו דהיינו לחם מתקדש על ידי זבח: **זבח תודה**. משמע זבח לשם תודה שצריך לשוחטו לשמו: **יוצאין**. בפסח במצה נא: **העשויה**. האפויה: **מאי נא**. וכי מאי לחם הוי הואיל ואין נאפה כלל: **אמר שמואל**

כל שפורסין כו'. דכבר אפויה כל דהו: **וכן לענין לחמי תודה.** שאם נאפו כל כך בשעת שחיטת הזבח שפורסה ואין חוטינ נמשכין ממנה קדש הלחם: **פשיטא.** דחד דינא אית להו למצה ולחמי תודה דהכא והכא כתיב לחם: **והא.** שאין אפויה כל צרכה אע"ג דאין חוטים נמשכים ממנה כפריסא דמיא לפי שנפרכת כשמטלטלים אותה קמ"ל (דלא): **ליקדשו מ' מתוך פ' קדשו.** דלאחריות נתכוין דאי אבד הא ליפוק באחריני: **(ומאן דאמר לא קדשו סבר לקרבן גדול דהיינו פ' נתכוין. דאי אתברי מ' מינייהו נפיק באידך):** אל יקדשו כו' לא קדשו. שהרי אין מביאין לתודה אלא מ' חלות: **מ"ד קדשו.** סבר האי דשחטה סתם אין דעתו אלא על מ' והאי דהביא פ' לאחריות מכוין דאי איבדו ניפוק באחריני: **ומ"ד לא קדשו.** סבר האי דהביא שמונים דעתו אכולם ונתכוין להביא קרבן גדול ופסול: **אביי אמר בכלי שרת מקדש שלא מדעת.** וה"ה בסכין ששוחט בו הזבח שבשחיטה מתקדש הלחם קמיפלגי: **מ"ד קדשו** קסבר כלי שרת מקדשיי מה שראוי להם שלא מדעת בעלים: **ומ"ד לא קדשו.** קסבר אין מקדשין אלא מה שנתכוונו הבעלים לקרבן גדול דהיינו שמונים ופסול (מר סבר לא אלימא) שחיטה לקדש שלא מדעת בעלים שאע"פ שהבעלים נתכוונו לשמונים הסכין לא קידש אלא מ' שראוין לזבח: **רב פפא אמר דכ"ע כלי שרת מקדשין.** מה שראוי להן [מ"ד קדשו] סבר סכין נמי מקדשא מ' שלא מדעת בעלים כשאר כלי שרת ומאן דאמר לא קדשו סבר כיון דלית ליה תוך אין מקדש אלא מדעת בעלים והבעלים לפי איכוונו ופסול: **דאע"ג דלית ליה לסכין תוך.** מקדשת הזבח כשאר כלי שרת שיש להם תוך הכי נמי אלימא משאר כלי שרת שמקדש מה שראוי לזבח מ' מתוך פ' שלא מדעת בעלים: **ומר סבר לא אלימא מכלי שרת.** לקדש שלא מדעת ובעלים לקרבן גדול איכוונו לקדש כל פ' ולא קידשו: **מתני' שחטה חוץ לזמנה.** על מנת לאכול ממנה כזית למחר דהוי פיגול מעליא: **או חוץ למקומו.** (או) חוץ לעזרה: **קדש הלחם.** והוי מפגל הואיל ופסול הוה לאחר שחיטה ומ"מ בפנים שחטה אבל שלא לשמן לא קדש הלחם הואיל ומפיק לה מקדושתה לגמרי שהרי שחטה לשם זבח אחר: **ונמצאת טריפה.** בבדיקה לא קדש הלחם דטריפה הוי פסול קודם שחיטה: **גמ' זה הכלל וכו'.** השתא מפרש כיצד שחטה חוץ לזמנה וכו' דלאו היינו פסול קודם שחיטה לפיכך קדש הלחם:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מתני' בפנים. בעזרה: **עד שלא קרמו בתנור.** לאו לחם נינהו אלא עיסה מיקרא: **גמ' חוץ לחומת בית פאגי.** חוץ לחומת החיצונה בירושלים: **לא בעי על בסמוך.** אע"ג דכתיב

והקריב על זבח התודה חלות לא דרשינן על בסמוך שיהיה הלחם אצל התודה בשעת זביחה ואיסור יוצא ליכא שהרי תודה ולחמה נאכלין בכל העיר: **אף התמיד**. של בין הערבים של ערב פסח ובמס' פסחים מפרש טעמא באלו דברים: **עד שיהא**. חמץ: **לשוחט או לזורק**. הכהן הזורק: **ועד שיהא**. חמץ: **עמו בעזרה**. דדרשינן על בסמוך: **אלא אם קרמו כו'**. דחלות בעי וההיא שעתא לא מקרי חלות: **שאם שחטן שלא לשמן כו'**. דהכי משמע זבח תודת שלמיו יקריב חלות קרבנו על זבח שנזבח לשם תודה: **יוצאין במצה**. בפסח היכא שאינה אפויה יפה: **ואין חוטין נמשכין**. ממנה שאפויה קצת: **שפורסה**. ששוברה: **כמאן דפריסא דמיא**. דכיון דאינה אפויה יפה נפרסה מעצמה: **קדשו**. לה ארבעים מתוך שמונים וכולן שמונים יאכלו בקדושה ליום ולילה דהא לא ידיעי הי ארבעים קדשי: **לא קדשו**. דהא לא אפשר דיקדשי שמונים דלא בעי אלא ארבעים ולא יצא ידי נדרו דלא תפסו בה קדושה: **חזקי' סבר**. דאמר שמונים לאחריות איכוין שאם יאבדו הארבעים ישתירו הארבעים הלכך לא היה דעתיה אלא על ארבעים וקדשי: **לקרבן גדול**. לשמונים והא לא אפשר הילכך לא תפסי בהו קדושה כלל ולא יצא ידי נדרו: **בכלי שרת מקדשין שלא מדעת קא מיפלגי**. ודכ"ע לקרבן גדול איכוין: **חזקי' סבר מקדשין**. את הראוי להם שלא מדעת האיש: **ורבי יוחנן סבר**. סכין שמקדש סתם החלות בשחיטת התודה אין מקדש אלא מדעת האיש ואפי' מה שראוי להם ודעת האיש על שמונים הלכך לא קדשי: **וחזקי' סבר**. סכין מקדש כשאר כלי שרת שלא מדעת: **לא מקדש**. הואיל ואין לו תוך: **אלימא מכלי שרת**. דהא אין לו תוך ומקדשי הלכך אלימא נמי להאי מילתא שמתקדש שלא מדעת: **מתני' שחטה**. על מנת לאכלה חוץ לזמנה קדש הלחם ונפגל: **על מנת לאכלה חוץ למקומה קדש הלחם**. ונפסל דפסולו בקדש הוא וקיימא לן בזבחים כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו בפרק המזבח מקדש: **שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם**. דפסולו קודם שחיטה הוא: **שחטה ונמצאת בעלת מום ר' אליעזר אומר קדשי**. מוקמינן לה בגמ' בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו בפרק המזבח מקדש: **שלא לשמה לא קדש**. מפרש בגמ' זבח תודה מלמד שאם שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם: **גמ' כל שפיסולו קודם שחיטה [כו' שחטה]**. על מנת לאכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה. לא הוי פיסולו קודם שחיטה: **טריפה**. הוי פיסולו קודם שחיטה:

שחטה ונמצאת בעלת מום. פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע: **על חוץ לזמנו שקדש**. הואיל ומ"מ איתיה לזבח בעזרה אבל חוץ למקומו דלא הוי בעזרה פליגי: **אני דמיתיו לחוץ לזמנו**. דדברי הכל קדש דפיגול מרצה משום דהרצאה כתיב ביה דכתיב לא ירצה: **ואתה דמיתו לבעל מום**. דדברי הכל לא קדש: חוץ לזמנו וחוץ למקומו פסול מחשבה ובעל מום פסול הגוף: **חוץ למקומו**. ובעל מום פסול ואין בו כרת: **ועוד**. דקשיא לך היאך נדמנו לבעל מום דפסול הגוף הוא נדוננו משלא לשמו מתודה ששחטה שלא לשמה דהוי פסול מחשבה ואין בו כרת ולא קדש כדאמר במתניתין שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם: **ורבי מאיר**. אליבא דרבי אליעזר דאמר שחטה ונמצאת בעלת מום קדש מאי שנא וכו' בשלמא לרבי יהודה משוי חדא דינא לבעל מום ולנמצאת טריפה אלא לרבי מאיר מאי שנא וכו': **בדוקין שבעין**. דהוי מום עובר ואינו ניכר דלא הוי פסולו קודם שחיטה דסבר כרבי עקיבא דאמר במס' זבחים (פד.) אם עלו לא ירדו והואיל דלא ירדו דקדש כל דהו לא חשיב פסולו קודם שחיטה הלכך קדש הלחם: ואידך רבי יהושע ורבי יהודה אומר אליבא דרבי אליעזר [ור"י] נמי לא קדש סבר כי אמר רבי עקיבא אם עלו לא ירדו: **[בפסולא דגופי']**. דמקדש (לגופי') לזבח עצמו: **לקדושי לחם לא הוי קדוש**. הואיל והוי פסולו קודם שחיטה: **חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד**. דהואיל ופיגול הוא מרצה וכל שכן שאר זבחים: **רבה אמר לא תרד**. כרבי אליעזר דאמר גבי תודה דקדש דלא הוי פסול: **רבא אמר תרד**. ולא קדש כרבי יהושע: **מדהדר ביה רבי אליעזר**. דשתק: **התם**. דקאמר ליה ר' יהושע לרבי אליעזר משלא לשמן נדוננו ושתק ר' אליעזר שלא מצא תשובה אבל הכא אי דינית לה משלא לשמן מוכח (מיניה) מגופיה דאם עלתה לא תרד דקי"ל הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן אם עלו לא ירדו לדברי הכל כדאמר במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד.) ריבה לכל העולין שאם עלו לא ירדו: **שביק תנא דידן איל נזיר דשכיח**. שנוהג לדורות: **ונקט מילואים**. דהוו לפי שעה: **עיקר מילתא נקט**. איל המילואים שבו קדשו הלחם תחילה: **מתני' הנסכים שקדשו בכלי**. שנתנן בכלי ואחר כך נמצא זבח פסול: **אם יש זבח אחר**. שאין לו נסכים יקריב אלו נסכים עמו: **ואם לאו**. משקדשו בכלי נפסלו בלינה: **גמ' אלא בשחיטת הזבח**. דקודם שחיטת הזבח אע"פ שניתנו בכלי שרת אינון חולין ויכול לשנותו לזבח אחר ומשנשחט הזבח לא: **זבח ונסכים**. שהזבח מקדש הנסכים: **לאו דאיפסיל בשחיטה**. ואם כן דבשחיטה מקדש להו כי נפסל הזבח

בשעת שחיטה נפסלו נמי הנסכים ואמאי אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו. ע"א מאי לאו דאיפסיל הזבח בשחיטה וקתני אם לאו יפסלו בלינה ואם כן דשחיטת הזבח מקדש הנסכים ולא מתקדשי קודם אמאי יפסלו בלינה הא לא קדשו כלל דהא שחיטה דפסול לא חשיבא שחיטה לקדושי נסכים. כך שמעתי: **לא דאיפסיל בזריקה**. דהואיל וכבר קדשו נסכים בשעת שחיטה הלכך אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה אם יש שם זבח אחר יקריבו: **כמאן כרבי**. דאמר בפי התכלת (לעיל מז.) שחט הכבשים לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש: **שני המתירין**. כגון זריקה ושחיטה מקדשים הקרבן לקדושה: **מעלין זה בלא זה**. והני שחיטה וזריקה מקדשין הן הנסכים וכיון דאלו נסכים הוקדשו בשחיטה אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה קדשו נסכים בשחיטה [ומש"ה] אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו שהם לא נפסלו: **אפילו תימא רבי אליעזר**. דאמר אין מעלין זה בלא זה דאמר לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמן לשמן: **הכא במאי עסקינן כגון שקיבל הדם בכוס ונשפך**. אחר כן ונפסל בזריקה:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל חוץ לזמנו. פשיטא לן [דקידש] הואיל ומרצה לפיגולו [הכי] מפרש בזבחים בפרק המזבח מקדש [כל שפסולו בקודש] אם עלו לא ירדו: **ועל בעל מום שלא קידש**. דאין פסולו בקדש דקודש שנכנס לעזרה נפסל ואמרי' בזבחים כל שאין פסולו בקדש אין הקדש מקבלו: **חוץ לזמנו**. יש כרת באכילתו דפיגול הוא דכתיב והנפש האוכלת ממנה עונה תשא והוא עון חיוב כרת דגמרינן עון עון מנותר דכתיב ביה ואוכליו עונו ישא ונכרתה בכריתות בפרק ראשון: **ועוד נדוננו משלא לשמו**. דאיכא טעמא דידך דפיסול מחשבה היא ואיכא טעמא דידי דאית בו כרת ואמרינן לעיל זבח תודת שלמיו מלמד שאם שחטה שלא לשמה לא קידש הלחם: **מאי שנא כו'**. אמילתא דר' מאיר קמהדר: **דוקין שבעין**. טיל"א כמו הנוטה כדוק שמים ובכי האי מומא אמר ר' עקיבא אם עלו לא ירדו הואיל ואין מומו ניכר ועוד דכשרים בעופות שאין בהן חסרון אבר: **ואידך**. ר' יהודה אמר לך כי אמר ר' עקיבא אם עלו לא ירדו: **לגופיה**. דזבח: **אבל לקדושי**. הלחם לא אלימא קדושתיה: **חטאת**. וכ"ש שאר זבחים: **ששחטה חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד**. דאמרי' במס' נדה בפי יוצא דופן תורה אחת לכל העולים אם עלו לא ירדו: **רבה כר"י**. דמדמה ליה לבעל מום ובעל מום אמרינן התם אם עלה ירד דקתני יכול שאני מרבה הרובע והנרבע כו' עד מרבה אני את אלו שפיסולן בקודש ומוציא אני את אלו שאין פיסולן בקודש: **רבא אמר**

לא תרד. כר' אליעזר דמדמי לעיל חוץ למקומו לחוץ לזמנו: **אבל הכא אי דיינת ליה.** חוץ למקומו משלא לשמו אם עלה לא ירד דהא חטאת ששחטה שלא לשמה אפי' לרבה אם עלתה לא תרד הואיל בשאר קרבנות עולה לכתחילה: **עיקר מילתא נקט.** מילואין קרבי תחילה לכל הקרבנות וקרבן יחיד הוא וה"ה לאיל נזיר ל"א מילואין קרבן צבור וכשבי עצרת קרבן צבור: מתני' ה"ג אם לנו יפסלו בלינה: **גמ' אין הנסכים מתקדשים.** ליפסלו בלינה וביוצא: **אלא בשחיטה.** וקדשו בכלי דמתניתין לאו דוקא: **זבח ונסכים.** נסכים תלויין בזביחה: **מחי לאו דאיפסלו בשחיטה.** דלא קדשתניהו זביחה לנסכים דפסולה היא וקתני אם לנו יפסלו בלינה: **לא דאיפסול בזריקה.** ונסכים בשחיטה קדשי להו: **כמאן.** מקדשה שחיטה לחודיה לנסכים כרבי דאמר שני דברים המתירים כגון שחיטה וזריקה: **מעלין זה בלא זה.** דאמר בפי' [התכלת] שחט לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש: **אפילו תימא ר' אליעזר.** דאמר לעולם אינו קדוש עד שישחט לשמן וזרק דמן לשמן דשני דברים המתירין שחיטה וזריקה המתירין לבשר אין מעלין זה בלא זה משום דהוי זריקה פסולה כגון שנזרק הדם שלא לשמן והכא כגון שנשפך הדם בקרקע:

ב

-

עט

דף

ורבי אלעזר סבירא ליה כאבוה דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי. להכי נתקדשו בשני המתירין בשחיטה ובזריקה אבל להכי לא הוי כזרוק שיהא הזבח כשר אלא אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו משום דסבר כרבי שמעון דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי: **פסול לשם מנחה אחרת.** הכי נמי נימא לנסכים שהקדישם לשם זבח לא יקרבו עם זבח אחר: **שמן נמי.** יהא לב בית דין מתנה עליו שיהא כשר למנחה אחרת: **שמן גופה דמנחה הוא.** ובגופה דמנחה אין יכול להתנות שתבא לשם מנחה אחרת אבל נסכים אינן גופיה דזבח כולי האי דהא אמרינן (לעיל דף מד:) מנחת נסכים אפילו למחר ויכולין להתנות בהן: **וליתנו.** בית דין מעיקרא עליהן דנסכים שאם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו חולין ואמאי מתנה שיהו לזבח אחר: **גזירה שמא יאמרו.** בעלמא בלא תנאי ובלא נפסל הזבח: **מוציאין נסכים מכלי שרת לחול.** וקיימא לן שכל דבר שכלי שרת מקדש אינו יוצא לחולין והם אינם יודעים דשחיטת הזבח מקדש אלא יהו

סבורין שכלי שרת מקדשא להו לנסכים ואפי' הכי התנו שיהיו לזבח אחר: **השתא נמי וכו' כשרים [כו'] לזבח אחר**. אף על פי שלא נמצא זבח פסול: **[כגון שהיה]**. מתני' דתני יקריבו עמו כגון שהיה זבח אחר זבוח באותה שעה ונפסל זה ומיד היו הנסכים לזבח האחר ודמי כאילו לשם האי זבח הובאו נסכים ולא אתו למימר נסכים שהפרישו וכו': **ומי אית ליה לר"ש לב בית דין מתנה עליהם**. דקא תריץ למתני' כרבי אלעזר ברבי שמעון וסבר לה כאבוה ופרכינן ליה כו' וקמתרץ לב בית דין מתנה עליהם אלמא דר' שמעון סבר לב בית דין מתנה עליהם: **תמידין שלא הוצרכו לציבור**. כגון אותן ארבעה שהיו נשאים ביום ר"ח אדר כשהיו נוטלין ב' היו נשאים ד' ואותן לא היו צריכין לפי שאותן הבאין בר"ח ניסן באין מתרומה חדשה. ע"א מ"ר ז"ל שלא הוצרכו לציבור שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו לדברי רבי שמעון דאמר במסכת שבועות (דף יב.) פר' ושעיר של יום הכיפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו כי לא יקרבו בחג הסוכות יקרבו בחג המצות דאין נפדין תמימים דאין תנאי בית דין שהתנו אם לא הוצרכו יפדו מועיל בהן הני תמידין נמי אין נפדין תמימים דאין תנאי בית דין מועיל בהן לדברי רבי שמעון אלא ירעו לדברי חכמים דאמרי יפדו דתנאי ב"ד מועיל בהן הני תמידין דהכא נמי נפדין ומדקאמר לדברי רבי שמעון אין נפדין אלמא דסבירא ליה דאין לב בית דין מתנה עליהן: **שאני התם**. דס"ל אין נפדין דהא אית להו תקנתא לא סבירא ליה מתנה עליהן: **מתני' ולא חילופה**. זו היא חילופה שאבדה והפריש אחרת תחתיה ושוב נמצאת דקרבה נמי בתודה: **גמ' תנו רבנן מהו אומר תודה יקריב**. דלא הוה צריך למימר אם על תודה יקריבנו דמצי למיכתב והקריב על זבח התודה והשתא לא דייק אלא יקריב לחודיה וקא דייק דהוא מיעוט לומר דעל אחד מהם מקריב לחם ולא שתים: **אחר שריבה הכתוב**. להקרבה מיעט (מין) שאין טעון לחם: **מנין לרבות ולדות וכו'**. ואפילו נתכפר בראשונה הויין הני בני הקרבה: **אם על**. ריבה דכל אלו קריבין: **לא שנו**. הא דתנן לא ולדות וחליפין טעונין לחם: **אלא אחר כפרה**. לאחר שנתכפר באחת מהן שאם הקריב שוב לאחרת אין טעונין לחם: **אבל לפני כפרה**. אם הקריב לולדות ולתמורה ולחליפין טעונין לחם: **אהיא**. קאמר רבי יוחנן לא שנו: **אילימא אחליפי תודת חובה**. כגון דאמר עלי דהויא עליה חובה דהכי משמע ליה דרבי יוחנן אמתניתין קמהדר דקתני ולא ולדה ולא חילופה טעונה לחם ומתני' בתודת חובה קמיירי דמדקתני הפריש אחרת תחתיה מכלל דתודה חובה היא דאמר עלי דאי לא הויא חובה לא הוי מפריש אחרת תחתיה ומתני' סתמא קתני דליכא למשמע מידי אי לפני כפרה

מייירי אי לאחר כפרה וקאמר רבי יוחנן לא שנו וכו': **לפני כפרה תנינא**. דטעונית לחם כדאמר מנין למפריש תודה כו' דמדקאמר מפריש אחרת תחתיה מכלל דתודת חובה היא וקתני והרי שתיהן עומדות איזו שירצה יקריב ולחמה עמה דהיינו לפני כפרה:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ורבי אלעזר. סבר לה כר"ש אבוה דאמר לקמן בפרק המנחות והנסכים כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולא הוי פסול בזריקה: **לב ב"ד**. של כהנים ובנסכי צבור עסקינן: **גופיה דמנחה היא**. שהרי בו נבללת כשנפסלה המנחה נפסל: **וליתני**. לב ב"ד על הנסכים שאם נפסלו הזבחים ליפקו לחולין ואמאי קתני אם לנו נפסלו בלינה: **גזירה שמא יאמרו**. מוציאין דבר הקדוש בכלי לחול וכולי עלמא לא ידעי תנאה ואמרי בלא תנאי הוי חולין: **הכא נמי**. בתמי' כי מתנו עליהו לשם זבח אחר יאמרו נסכים שהפרישן לשם זבח זה כשרים לזבח אחר בלא תנאי: **כגון שהיה**. אותו זבח אחר זבוח באותה שעה דסברי דלשם ההוא זבח הופרשו: **ומי אית ליה לר"ש לב ב"ד כו'**. דאוקימנא לעיל כראב"ש וסבר ליה כאבוה דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי הא אמר רב אידי בר אבין בפ"ק דשבועות: **תמידין שלא הוצרכו לצבור**. שבכל שנה היו נשארים ארבע טלאים דאמרינן בפרק התכלת אין פוחתין מששה טלאים המבוקרים בלשכת הטלאים כי בכל יום היו נוטלין שנים ונוטלים שנים אחרים [ונותנים] תחתיהן חוץ מיום אחרון של אדר שלא היו נותנים אחרים תחתיהן לפי שמכאן ואילך אין מביאין אלא מאותן הניקנין משקלים של שנה זו דאמרי' במס' ר"ה אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ונשארו ארבע שלא הוצרכו ולדברי ר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לא יפדו אין נפדין תמימים אלא ירעו עד שיסתאבו ואח"כ ימכרו: **לדברי חכמים**. דאית להו לב ב"ד מתנה עליהם נפדין תמימים: **שאני התם**. בתמידין דלא אמר ר"ש לב ב"ד מתנה עליהם ונפדין תמימים משום דבלאו הכי אית להו תקנתא ברעייה דירעו עד שיסתאבו וימכרו אבל נסכים לית להו תקנתא אי לאו לב ב"ד מתנה עליהם: **מתני' ולד תודה**. שהפריש תודה מעוברת וילדה: וכן המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה: **אינה טעונה לחם**. הראשונה אם נמצאת אחר הקרבת שניה וכן שניה אם נמצאת הראשונה קודם הקרבתה והקריבה שוב אין שניה טעונה לחם: **חליפתה**. היינו המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת (תמורה): **תמורתה**. כגון שעומדת בעין ואומר זו תחת זו וכתוב והיה הוא ותמורתו וגו': גמ' מהו אומר תודה יקריב אם על תודה יקריב הוי ליה יקריבנו קרא יתירא הוא דמצי

למכתב על תודה והקריב על זבח התודה כו': **התודה יקריב**. משמע כל תודה שירצה והני תרוייהו כל זמן שלא נתכפר תרוייהו תודות נינהו: **יכול שתהא שניה**. להקרבה טעונה לחם: **יקריבנו**. נו"ן וי"ו דריש: **מנין לרבות ולדות וחליפות ותמורות להקרבה**. שיכול להקריבן אחר שהקריב התודה: **על תודה**. משמע קרבנות מעדיף על תודה: **יכול יהו טעונות לחם**. אוולדות ותמורות קאי דהא חליפין נפקא מיקריבנו אחד ולא שנים אבל ולדות ותמורות לא נפקא [מיקריבנו] למימר בהם ולא שנים דאי נמי מקריב לחם בהדייהו לאו שנים נינהו דהא לא הפרישם לשם תודה אלא [מותר תודה ולא בא] קרא למעוטי מותר תודה מלחם: **לא שנו**. דאין טעונות לחם ולקמן מפרש לה: **אלימא אחליפי תודת חובה**. כגון דאמר [הרי עלי] והפריש בהמה וקיי"ל דחייב באחריותן דהאומר עלי ואבדה והפריש אחרת ונמצאת הראשונה וקאמר אם קודם [שהקריב] הראשונה הריב השניה טעונה לחם השניה ואם לא פשיטא: **לפני כפרה תנינא**. דטעונה לחם: **לאחר כפרה [תנינא]** דאינה] טעונה דאמריי [לפני כפרה] שאיזה שירצה יקריב ו חמה עמה כו' ולאחר כפרה תנינא נמי לעיל יכול [שתהא] שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו אחד ולא שנים וההיא ברייתא [בתודת] חובה קא מיירי מדאמר מנין למפריש תודתו ולא קתני מנין למפריש תודה ל"א תודת חובה כגון מפרש בים והיוצא בשיירא וחולה שניצל מחליו וחבוש שיצא מבית האסורים דאמריי בברכות ארבעה צריכין להודות דכתיב בהו ויזבחו זבח תודה בספר תהלים:

א

-

פ

דף

אלא אחליפי תודה נדבה. דקאמר הרי זו ואבדה ומפריש אחרת תחתיה כלומר דאסיפא דהא ברייתא קאי דקאמר מנין תמורה וחליפין דסתמא קתני וקמשמע לן בחליפי תודה נדבה ואמר רבי יוחנן עלה לא שנו כו': **בין לפני כפרה בין לאחר כפרה**. שנתכפר באחרות טעונות שתיהן לחם דמרבה בתודות הוא דהואיל ולא נתחייב להפריש אחרת והפרישה גלי אדעתיה שדעתו היה להרבות בתודות של נדבות והלכך מביא בלחמיהן: **אלא אוולד תודה נדבה**. כגון שהפריש וילדה בין הקריבה לפני כפרה בין לאחר כפרה אין טעונה לחם דמותר דתודה היא שכבר נתכפר באחר והוי כמפריש מעות לתודתו וניתותו דכל דבר הבא מאליו כגון ולד חשיב

מותר : **אלא אוולד תודת חובה**. וכי קתני לעיל ולא ולדה טעון לחם לאחר כפרה אבל לפני כפרה טעון והתם ליכא למיפרך בין לפני וכו' מרבה בתודות הוא דאין אדם מרבה בתודת חובה : **אדם מתכפר בשבח הקדש**. דהיינו הולד [של תודת חובה] וכיון דיכול להתכפר באיזו שירצה או באם או בולד הכי נמי טעונות לחם : **הוי בה אביי נמי כהאי גוונא**. אהייא ותירץ אוולד תודת חובה : **לפני כפרה טעונות לחם**. דאדם מתכפר בשבח הקדש לאחר כפרה אין טעונין לחם דמותר דתודה היא ובולד דתודה נדבה להכי לפני כפרה נמי אין טעונין לחם משום דאין אדם מתכפר בתודת נדבה : **כל שבחטאת מתה**. מפרש לקמן : **ואילו גבי חטאת**. אם נמצאת לפני כפרה רועה שאין חטאת מתה אלא אותה שנמצאת לאחר שכיפרו הבעלים הא נמצאת קודם שכיפרו הבעלים רועה ואילו תודה ככה"ג דהפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה והרי שתיהן עומדות שניה אין טעונה לחם דכתיב (ויקרא ז) יקריבנו לאחד ולא שנים והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : **שמואל כרבי סבירא ליה דאמר אבודה בשעת הפרשה דשניה מתה**. אפילו נמצאת קודם שנתכפרו בעלים להכי לשמואל אין טעונין לחם : **אלא רועה לרבי היכי משכחת לה**. דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : **והא גבי תודה כה"ג**. שאם הפריש שתי תודות לאחריות שאם תאבד האחת תהא שניה תחתיה אין טעונה לחם דכתיב יקריבנו לאחד ולא לשנים והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם : **אלא שמואל**. לא סבר לא כרבי ולא כרבנן : **אלא כר"ש**. דאמר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושנתכפרו בעליה באחר ושעיברה שנתה דלית ליה השניה רועה ודכוותה גבי תודה אין טעונה לחם שאם הפריש ב' תודות לאחריות וכו' דהיינו שכפרו בעליה דמתה היא בחטאת להכי גבי תודה אין טעונים לחם : ופריך והיכי אמרת דשמואל כרבי שמעון סבירא ליה והא ר' שמעון לית ליה רועה כלל ושמואל אית ליה דאמר כל שבחטאת רועה : **מאי קמ"ל**. שמואל לימא הלכה כרבי שמעון : **לאפוקי מדרבי יוחנן**. דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש בולד : **קמ"ל**. שמואל דהלכה כר' שמעון דה' חטאות מתות ולד חטאת כו' ואין מתכפר בו ובתודה אין טעונה לחם : **זו תודה וזו לחמה**. אע"ג דלא אמר עלי אם אבד הלחם מביא לחם אחר דכיון דאמר זו נתחייב בלחמה וכל זמן שעיקר הזבח קיים חייב בלחמה : **מ"ט לחם לגלל תודה**. דכתיב והקריב על זבח התודה חלות (ויקרא ז) : **ואין תודה לגלל לחם**. משום הכי אבדה תודה אין מביא תודה אחרת אף על גב דלחמה קיים אין מביא תודה אחרת :

הפריש

מעות

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל אלא אחלופי תודת נדבה. כגון דאמר הרי זו תודה ואינו חייב באחריותה ואבדה והפריש אחרת: **מרבבה בתודות הוא.** ולא חליפין היא דהא לא מחייב באחריותה דקמייתא אלא תודה באפי נפשה היא וטעונה לחם אפי נתכפר בראשונה: **מותר דתודה היא.** יתירות שגדל על התודה ולא תודה עצמה: **אלא אולד תודת חובה.** קאמר לפני כפרה טעון לחם דקסבר אדם מתכפר בשבח שהשביח הקדש לאחר שהוקדש הלכך כיון דאילו אבדה תודה נפיק ידי נדבתו בולד תודה קרינן ביה וטעונה לחם אם הקריבה תחלה דהא אהני ליה דבהאי יצא ידי נדרו אבל ולד תודת נדבה דלא עליי רמיא אם אבדה ליכא למימר אולד במקום תודה הוא ובו מתכפר דהא אם האם קיימת מן הדין צריך להקריבה ואם אבדה בלא ולד נמי הוי מפטרי: **הוי בה אביי נמי כה"ג.** דרב עמרם ומשני לה נמי כדשניין: **מרבבה בתודות הוא.** ולא חליפין דקמייתא הוא דהא אינו חייב באחריותה: **ולד תודת נדבה.** אפי לפני כפרה מותר דתודה הויא ולא אהני ליה מידי דליכא למימר בשבח הקדש מתכפר דהא לאו עליי רמיא: **לפני כפרה טעונות לחם.** שהרי יצא בהן ידי חובתו שאם תאבד הראשונה עוד לא צריך לאתויי אחריתי: מילתא דשמואל מפרש לקמן: חמש חטאות מתות ושכפרו בעליה אחת מהן: **אין חטאת.** שכפרו בעליה מתה אלא א"כ נמצאת לאחר שכפרו בעליה באחרת הא אם נמצאת קודם לכן כי הא דשתיהן עומדות ונתכפר באחת מהן שניה רועה וגבי תודה קתני יכול תהא שניה טעונה לחם כו' ומדרבנן קא מותיב לה: **שמואל כרבי ס"ל דאמר.** אם אבדה הראשונה בשעת הפרשת השניה מתה ואע"ג שלא היתה אבודה בשעת כפרה שנמצאת קודם הלכך משום הרי בתודה אין טעונה לחם השניה שהרי גבי חטאת מתה כה"ג: **אלא.** לרבי היכי משכחת לה דמתוקמא מילתא דשמואל דאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם: **במפריש שתי חטאות לאחריות.** שאם תאבד האחת יתכפר בחברתה דהתם רבי מודה דיתכפר באחת מהם והשניה תרעה דאין חטאת שנתכפרו באחרת מתה אלא ע"י דיחוי שאבדה ונדחית אבל בהנך דלא נדחו מעולם לא דהכי הוי הלכה למשה מסיני דכל דין חטאת המתות הלכה למשה מסיני במס' תמורה: **והאי גבי תודה כה"ג.** אם הפריש שתי תודות לאחריות אין שניה טעונה לחם דהא ליכא למימר מרבבה בתודות הוא דהא ודאי לשם חדא חובה אפרשינהו וכתיב התודה התודה טעונה לחם ולא חליפתה: **אלא שמואל.** דאמר כל שבחטאת מתה בתודה אינה טעונה לחם: **כר"ש ס"ל דאמר.** במס' תמורה ה' חטאות מתות וקא חשיב שכפרו בעליה (והן) [והיינו] בכל

ענין ואפ"י הפריש שתי חטאות לאחריהן שניה תמות הלכך בתודה אינה טעונה לחם : **והא רועה לר"ש לית ליה כלל**. ומאי האי דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם. שמואל נמי חדא קאמר. במתה איירי ברועה לא איירי : מאי קמ"ל : שמואל כולהו תנינא לעיל דאין טעונות לחם והא ודאי ליכא למימר דכשעברה שנתה אתא לאשמועינן דהא תודה כשרה אפ"י בת עשר שנים : לאפוקי מדר"י דאמר ולד (חטאת) [תודה] לפני כפרה טעון לחם דאדם מתכפר בשבח הקדש קמ"ל שמואל דלא דקאמר כל שבחטאת מתה בתודה אינה טעונה לחם ולד חטאת מתה : **אבד הלחם מביא לחם אחר**. על תודה זו : **אבדה תודה**. אין מביא תודה אחרת על לחם זה אלא אבדה התודה אבדה הלחם : **מאי טעמא**. מביא לחם אחר :

ב

-

פ

דף

לזבח תודתו. וניתותרו : **אי הכי איפכא נמי**. דכיון דלחם איקרי תודה תודה נמי איקרי לחם ויביא נמי ממותר לחם תודה : **לחם איקרי תודה**. ולהכי הפריש לתודתו ונתותרו מביא בהן לחם : **נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם**. לפי שהיא חליפי תודה ראשונה : **שלישית טעונה לחם**. דלא הויא חליפי תודה ראשונה ומרבה בתודות הוא דאע"ג דחובה היא דקתני והפריש אחרת אפילו הכי אמרינן הכא ודאי שלישית לא הויא אלא מרבה בתודות דלא הויא חליפה : **נתכפר בשלישית שניה אין טעונה לחם**. לפי שהיא חליפתה של שניה : **ראשונה טעונה לחם**. לפי שאינה חליפין : **נתכפר באמצעית שתיהן אין טעונות לחם**. לפי שהיא חליפת הראשונה ולא שלישית טעונה לחם שאף על פי שאינה חליפת ראשונה הויא חליפה דחליפה : **שניה תמות**. דהויא חטאת שכיפרו בעליה : **שלישית תרעה**. דלא הויא חליפי ראשונה : **תודה דאיכא למימר מרבה בתודות הוא**. משום הכי לרבה שלישית טעונה לחם כדאמרינן לעיל דהויא תודת חובה אבל חטאת דליכא למימר מרבה בחטאות הוא שאין דרכן של בני אדם להרבות בחטאות : **אימא לא**. תיהוי שלישית רועה אלא ימותו תרוייהו קמשמע לן רבה דלא : **דלמא תמורה היא**. וכבר אמרינן לעיל תודה טעונה לחם ולא תמורה משום הכי אין לה תקנה : אמאי אין לה תקנה אי עסקינן בתודת חובה בההיא דאמר עלי ונתערבה

אית לה תקנה: **לא סגי דלא מייתי אחרינא**. ולייתי בהמה אחריתי ולחם ולתני ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הך בהמה לתודה לחובתו והא לחמה והאחרונה שנשתיירה תיהוי לאחריות דהוי כמפריש תודות לאחריות דהוא קריבה עם לחם וחדא בלא לחם: **לא צריכא דאמר הרי זו**. דהויא נדבה להכי לא מצי למימר דהא תיהוי לאחריות דלנדבה ליכא אחריות משום הכי אין לה תקנה: **למידין לפני רבי**. היינו לוי כדאמרין בסנהדרין (דף יז:): למידין לפני חכמים לוי: **ואי לא ליפוק לחולין**. שיאכלו הבעלים אותן חלות בתורת חולין והכהנים יאכלו לאותן ד' דתרומה בתורת חולין: **וכי מכניסין חולין בעזרה**. דדלמא הך דקיימא תמורה היא והיאך הביא לחם חולין בעזרה: **וליייתי בהמה אחרת ולחם**. (דלא) דאע"ג דאסקינן דאמר הרי זו יביא בהמה ומה בכך שהרי אדם יכול להרבות [תודות] נדבה ויהא להם תקנה: **ממעט הוא לאכילה דשלמים**. דהשתא הויא ספק שלמים ודין שלמים דנאכלים לשני ימים ולילה ותודה ליום ולילה ואי אכיל לה בתורת תודה שמא נשתייר ממנה למחר ונמצא מביא קדשים לבית הפסול שיקדים זמנו דשמא שלמים הוא:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל לחם איקרי תודה. כדכתיב התודה חלות הלכך כי אמר מעות הללו לתודה הרי לחם בכלל דהא נמי תודה איקרי: **תודה לא איקרי לחם**. וכי אמר מעות הללו ללחמי תודה לא הויא תודה באותו שם דהא לא איקרי לחם: **שניה אינה טעונה לחם**. דהא קרבה חליפין דידה והויא ליה מותר תודת הראשונה אבל שלישית טעונה לחם דחליפין דשניה היא ושניה לא קרבה ולא הויא מותר תודה: **שתיהן אינן טעונות לחם**. דתרוייהו שייכי באמצעית: **חליפין דהדדי נינהו**. דמכח ראשונה באו כלן: **מאי וכן**. פשיטא דכדין תודות לענין לחם כך דין חטאת לענין מתה בכה"ג: **דליכא למימר מרבה בחטאות הוא**. דחטאת לאו בר נדר ונדבה הוא ואימא דכלן ימותו: **תודה שנתערב בתמורתה**. דלא ידע הי תודה והי תמורה: **ומתה אחת מהן כו'**. אבל אם שתיהן עומדות מביאן לעזרה וארבעים חלות עמהם ומתנה אם זו תודה הא לחם שלה וזו תמורתה ואם זו תודה יהא לחם שלה וזו תמורתה וקא בעי תלמודא אי דאמר האי גברא מתחלה הרי עלי תודה לא סגי דלא מייתי תודתו וכיון דלא סגי דלא מייתי יכול להפריש אחרת לאחריות הלכך לייתי בהמה עם הנותרת ולתני: אי הך דקיימי תמורה היא האחרת שהבאתי תהא תודה זו לחמה ואי הך דקיימי תודה היא הא לחם שלה וזו האחרת אני מפריש לאחריות של זו שאם תאבד תהא זו תחתיה

ויקריב הראשון ולחמה ושניה בלא לחם כדין המפריש שתי תודות לאחריות דאמרן לעיל השניה אינה טעונה לחם: דאמר בקמייתא הרי זו ואין לה אחריות ולא מצי למימר הא תהא לאחריות: **למדין**. היינו לוי בפ"ק דסנהדרין: **וכי מכניסין חולין לעזרה**. ואי הך תמורה היא אשתכח דאייתי חולין לעזרה: **לייתי בהמה**. אחרת עם הנותרת: **משום דקא ממעט באכילה דשלמים**. דאין יכול לאוכלה להך אחרת אלא ליום ולילה והנותר ישרף דשמא תודה היא ואיכא למימר לאו תודה היא אלא שלמים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד ושלא כדין שרפן ואייתי קדשים לבית הפסול: **לוי**. היינו נמי למדין אלא קמייתא אמר ליה בישיבת שאר התלמידים וזו בינו לבין עצמו: **והא תיהוי מותר תודה**. ותקרב בלא לחם:

א

-

פא

דף

וכי מפרישין תחילה. שום קרבן על מנת שיהא מותר זבח: **ארבעין בכתפיה וכשר**. הוא חייב ללקות ארבעים על שהמיר כדתנן (תמורה דף ב.) שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ואת אמרת יפריש לכתחילה לשם תמורה דבר שהוא אסור ומתחייבים מלקות: **אם איתא לדברי יוחנן**. דאמר לעיל חוץ לחומת העזרה נמי קדש הלחם בשחיטת הזבח אם הוא לפניו מחומת בית פאגי אמאי לא עביד כדאמר מעיקרא: **ולייטי לחם וכו'**. ודקמהדר לה וכי מכניסין חולין לעזרה לייטי לחם ויניח חוץ לחומת העזרה בבית פאגי במקום שמתקדש בשחיטת הזבח ואפילו הויא תמורה דהווי חולין ליכא איסורא דהא לא נכנסו לעזרה: **משום דאיכא ארבע**. חלות דתרומה שצריך להניף ובכל מקום מצינו הלחם למעלה וצריך להניפו בעזרה במקום שמניף הבשר ואי קשיא הא דאמר לעיל (דף סב.) כל מקום שיש לחם הלחם למעלה ואמר היכא אמר רב פפא במילואים אמאי לא אמר נמי בתודה איכא לתרוצי עיקר מילתא נקט כדתרצינן נמי לעיל: לפני ה' כתיב בשלמים ותודה היא בכלל שלמים: **קמעיל חולין לעזרה**. שמא תמורה היא: **ולייטי שמונים**. חלות ולינחניהו בחוץ כרבי יוחנן וליפריש מינייהו שמונה חלות ולותבינהו גוואי: **ולימא אי הך כו'**. וליקדשו ארבעים מתוך שמונים והני שמונה דגוואי לא הוי ארבעה מינייהו חולין בעזרה ממה נפשך דאי הך דקיימא

תודה הוּיָא הוּו שתי תודות ושמונה חלות תרומה ואי הך דקיימא תמורה ולא הוה אלא חדא תודה הני שמנה ליחשבינהו מהני מ' דקדשו ולא הוה חולין בעזרה: **ומשני לא אפשר בהכי משום דממעט באכילה דארבעים**. גבי הבעלים דכהן אינו רוצה לאכול כי אם ארבעה דסבור שמא אין כאן אלא תודה אחת ואין לכהן לאכול כי אם ארבעה מהן והבעלים נמי חוששין שמא שתיהן תודות הן וכל שמונה קדשות ונמצא אותן ארבעה חלות אבודים ולעיל דאמרינן אי לא ליפוק לחולין ליכא למימר קממעט באכילה דארבעים דהתם ליכא אלא ארבעים חלות וממה נפשך אית ליה לפרושי ד' לתרומה אבל הכא דהפריש שני חלות איכא למימר דארבעים שלא לצורך הן וקא ממעט לבעלים באכילה דארבעים: ענין אחר דקא ממעט באכילה דארבעה דאילו בעלמא היכא דליכא אלא חד קרבן אי יקדשו מ' מתוך שמונים אין נאכלין לכהנים אלא ארבעה ואידך כולהו נאכלין לבעלים וכיון דליכא אלא ארבעה יש ספוק בידך לאוכלן ביום אחד אבל הכא דאיכא לכהנים שמונה ושל בעלים יכולין להאכיל מחלקן לכל מי שירצו ולא אתו לידי שריפה אבל שמונה דלכהנים כיון דאין נאכלין אלא לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם דלמא לא מצו אכלי לכולהו שמונה ביום אחד והוי המותר בשריפה ושמא לא הוּיָא אידך תודה ולא קדשו אלא ארבעים וליכא דקדיש אלא ד' ונמצאת ממעט באכילה דאלו ד' ושריף שלא כדין מ"ר. ענין אחר ממעט באכילה דמ' דילמא לא קדשי כלל דאידך לא הוּיָא תודה וכי מתותרי למחר שרף להו ועבר משום בל תשחית (דברים כ) כך שמעתי: **רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר**. דלא חשיב לה כולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת דדעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירצה ודכוותיה גבי תודה יכול לעשותן שתיהם תודות אבל נתעברה לאחר שהקדיש אין מתכפר בולדה משום דכשהקדישה לא הוה דעתיה אהאי ולד דאכתי לא נתעברה: **לייתי בהמה מעוברת**. משום הכי אמר בהמה מעוברת ולא בהמה וולדה משום דכי מפריש לה לא הוּיָא אלא חדא ואיכא למימר דמפריש תחילה למותרות: **והאי ליהוי מותר בתודה**. והכא ליכא למימר וכי מפרישין תחילה למותרות שהרי מקצתה הוּיָא עיקר קרבן דבשעה שהפרישה לא הוּיָא אלא חדא גופא ועכשיו קרב מקצתו או האם או הולד אבל לעיל דלא הוי אלא חד והיא גופיה מייתי מתחילה לשם מותר איכא למיפרך וכי מפרישין וכו': **מאן לימא לן**. טעם דרבי יוחנן התם היינו משום דעובר לאו ירך אמו הוא ואם שיירו לעובר שלא הקדישו כשהקדיש לאם הוי משוייר דלא חשיב כוולדה דבעי למימר דכוותיה גבי תודה שיהו האם והולד תודות דילמא ס"ל התם אם שיירו אינו משוייר שאין יכול לשיירו

לקרבן לפני עצמו אלא מתה וה"נ אין יכול לעשות הוולד קרבן ואין יכול להקריב שניהם האם והוולד ולחמם עמהם אלא היינו טעמא דר' יוחנן דאמר רצה בוולדה מתכפר משום דאדם מתכפר בשבח הקדש בוולד דכי הפרישה מעוברת הוה דעתיה אכל שבחא ולאחר שנתכפר באם פוסל הוולד ה"נ מתכפר באיזו תודה שירצה ולחמה עמה אבל להביא שניהם ולחמם לא: **ולימא עלי**. כדי שיהא חייב באחריותה: **וליייתי אחרת**. לאחריות דראשונה: **התורה אמרה טוב אשר לא תדור**. ומוקמינן ליה (חולין דף ב:) דאמר עלי: **ואת אמרת ליקום ולנדור לכתחילה**. דלימא עלי דס"ל טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר: **מתני' האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין**. דכיון דאמר עלי נתחייב בה והוה ליה דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין כדאמרינן לקמן וכיון דאמר הרי עלי תודה אע"ג דלא אמר ולחמה מתחייב בשתייהן דלחם גלל תודה:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל וכי מפרישין תחילה למותרות. לשום [קרבן] הא לא מצינו מותרות [אלא] ולד או שכפר ונתותר (או) כגון שאבד ראשונה והפריש אחרת ואח' כ נמצאת הראשונה: **עני מרי**. ענני מורי: **ארבעים בכתפי'**. ארבעים יש (בדבר) [בדיבורו] דכתיב לא ימיר אותו ואת אמרת כשר לעשות לכתחילה ולומר הא תמורה: אם איתא לדר' יוחנן דאמר לעיל בהאי פירקא השוחט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומת העזרה קדש הלחם: **ואי לא ליפוק לחולין**. והכא לא מצי למפרך וכי מכניסין חולין לעזרה כדפריך לעיל: **ומשני משום דאיכא ארבע להניף**. אותן ד' הנאכלות לכהן טעונין תנופה עם חזה ושוק כדאמר בפרק כל המנחות באות מצה כל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה ועוד תניא בת"כ גבי תנופה בפרשת צו את אהרן חזה זה חזה התנופה זה תנופת הסל שוק זה השוק התרומה זו תרומת תודה ותרומת תודה היינו ד' חלות ובתנופה כתיב לפני ה': **וליקדשו לה מ' מתוך שמנים**. ואינך מ' הוי ליה מפריש לאחריות דהכי אמר חזקיה לעיל לאחריות קא מכוין והמפריש שני קרבנות לאחריות שניהם קדושים וה"נ כולהו שמנים קדשי עם התודה ומ' באנפי נפשיה הלכך ליכא למיפרך מעייל חולין לעזרה דכיון דלאחריות קא מעייל להו צורך קרבן נינהו ושפיר דמי ואע"ג דהן חולין כהלל הזקן מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדשה וסומך עליה ושוחט אבל בהנך דלעיל דליכא אלא חדא בהמה ודלמא תמורה היא ולא חזיא ללחם מעיקרא חולין לעזרה קא מעייל על חנם: **משום דקא ממעט באכילה**. דעכשיו הוא תורם שמנה חלות ושמא לאו תודה היא ואותן ארבע תרם שלא כדין וממעט באכילה מארבע הראויות דדילמא לא

משתכחי כהנים לאכלינהו ואתו לידי נותר על ידי אלו שהן חולין ואינן ראויות לכאן ומייתי קדשים לבית הפסול ממעט באכילה ממעט את אוכליהן זמן אכילתן לישנא אחרינא גרסינן משום דממעט באכילה דארבע: **המפריש כו'**. במס' תמורה בפ' כיצד מערימין: **והאי**. הולד: **להוי מותר תודה**. וליכא למימר [וכי] מפריש תחלה למותרות דהא משעת הפרשה חד גופה הוא: **מאן לימא לן**. דטעמא דר' יוחנן דאמר רצה בולדה מתכפר משום דס"ל: **אם שיירו**. לולד לשם קדשים: **משוייר**. דיכול להפריש לו ולאמו לשם שני קרבנות דתמצא למימר נמי הכא שיפריש האם וולד לשם ב' תודות דלמא לעולם אם שיירו אינו משוייר אלא כשהפריש לאם הוי ולד בע"כ קדוש עם האם לקרבן מותר וכשיקריב האם הוי (חבירו) [הולד] מותר ואין טעון לחם: **והאי דאמר ר' יוחנן**. רצה בולדה מתכפר דקסבר אדם מתכפר בשבח הקדש ולעולם אם קרב אחד מהם הוי האידך מותר: לדמהריא שם מקום: **וליייתי בהמה**. אחרת ולימא עלי תודה אפריש אותו בהמה לתודתו: ולייתי עוד בהמה אחרת לאחריות נדרו דהא עלי קאמר וחייב באחריותו וחלה על האחת קדושת אחריות דהשתא הוו להו ג' בהמות: **טוב אשר לא תדור**. דאסור לומר עלי דשמא תאבד ולא יפריש אחרת תדור היינו עלי דאמרי בר"ה נדר האומר הרי עלי עולה נדבה האומר הרי זו עולה: **מתני' יביא היא ולחמה מן החולין**. ולא מן המעשר דכיון דאמר הרי עלי הוי ליה דבר שבחובה וכל דבר שבחובה גמרינן לקמן דאינו בא אלא מן החולין:

ב

-

פא

דף

ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר שני. כיון דעיקר ותודה הזבח אמר מן החולין יביא הכל מן החולין דכיון דאמר עלי נתחייב' בה והוה ליה דבר שבחובה: **תודה ממעות מעשר שני ולחמה מן החולין יביא**. כמו שאמר הואיל ועיקר הוא למצוה לבא מן החולין והוא לא מייתי זבח (מן החולין כמצותה להכי לא גריר לחם בתר זבח: גמי אמר רב הונא האומר הרי עלי לחמי תודה. אף על גב דלא אמר תודה מביא שתיהן: סוף מילתיה נקט. דכי אמר לחמי תודה הוי כמאן דאמר תודה ולחמה: כיון דאמר ולחמה מן החולין יביא היא ולחמה מן החולין: שאני התם כיון דאמר בפירוש תודה מן המעשר. הא דקאמר בתר הכי

לחמה מן החולין נעשה כאומר הרי עלי לחם של חולין לפטור תודתו של פלוני הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי לחמה מן החולין לפטור תודתו שנדרתי להביאו מן המעשר להכי מביא לחמה מן החולין אבל לעולם היכא דאמר לחמי תודה סתם מביא נמי תודה: הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני. דבכל ענין שנדר להביא מן המעשר [לא להוי מעשר גריר בתר חולין אלא] ליהוי חולין גרירא בתר המעשר ויביא התודה מן החולין ולחמה מן המעשר כמו שאמר: בשלמא לחם למיפטר תודה אתי. כדאמרינן (לעיל דף פ.) לחם גלל תודה איכא למימר דנעשה כאומר לפטור תודתו של פלוני: **אלא תודה מי אתיא למיפטר לחם**. דנימא נעשה כאומר לפטור לחמו של פלוני: **אבל לא אמר תודה**. אלא לחמי תודה: **לא**. אין כופין אותו להביא תודה ולחמה: **דלא מתני ליה כי אמר נסכים בלא זבח**. דאין כופין אותו להביא זבח ונסכים כדאמר (לעיל עד:): המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים: **ואמאי**. כופין אותו להביא תודה ולחמה כי אמר הרי עלי תודה בלא לחם: **נדר ופתחו עמו הוא**. כלומר שכשנדר תודה לאלתר נתחרט בדבר ולפי שהיה יודע שאין תודה בלא לחם נתחרט כדי לסתור נדרו ואמאי כופין לקיים נדרו כ"ש. ענין אחר נדר ופתחו עמו שיכול לומר אני הייתי סבור שהייתי יכול להביא תודה בלא לחם עכשיו שאיני יכול אי אפשרי מ"ר ז"ל: **תפוס לשון ראשון**. וכיון דאמר תודה נתחייב בתודה ולחמה: **בית שמאי**. אע"פ שאמר ענין שאינו בנזירות כיון דאמר הרי אני נזיר תפוס לשון ראשון והוי נזיר: **אפילו תימא בית הלל**. ואמאי אינו נדר ופתחו עמו כגון דאמר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך בלא לחם לא הייתי נודר אלא תודה ולחמה: **והאי כופין אותו דקאמרת**. הא דעתו לאתויי כראוי להכי כופין אותו דקמהדר ביה ואמר איני רוצה להביא אלא כמו שנדרתי בלא לחם כופין אותו כמו שגילה תחילה שהיה דעתו לנדור כהוגן: **אילו הייתי יודע שכן**. שהייתי חייב בלחמה לא הייתי נודר: **בשלמא לחזקיה**. דמוקים לההיא כב"ש ומשום תפוס לשון ראשון הא נמי ב"ש ומשום תפוס לשון ראשון כופין אותו: **אלא לרבי יוחנן**. דמוקים לההיא כבית הלל האי ודאי לאו בית הלל היא דהא נדר ופתחו הוא דקאמר אילו הייתי יודע וכו': **שמור**. המצוה והבא תודה ולחמה כמצותה: **שלא תהא רגיל לעשות כך**. לנדור תודה בלא לחם: **לא סגי דלא מייתי**. תרוייהו מן המעשר בתמיה כלומר אמאי קאמר יביא שניהן דמשמע ולא מן החולין אי מייתי מן החולין תע"ב: **רצה יביא**. מן המעשר: **שלא יקח מחיטי מעשר שני**. בהמה לתודתו: אבל ממעות מעשר שני מביא תודה: ולחמה: **אני אומר אפילו בחיטין הלקוחין ממעשר שני לא יביא**. לצורך תודות: **מהיכא**

ילפת לה לתודה. דאינה מביאה מחיטי מעשר שני: **משלמים.** שבאין ממעשר שני ותודה איקרי שלמים דכתיב ובשר זבח תודת שלמיו (ויקרא ז):

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר. מעשר שני: **יביא היא ולחמה מן החולין.** דלחם שייך בתר תודה דכיון דאמר הרי עלי תודה מן החולין בע"כ מיחייב בלחם הלכך האי דהדר ואמר לחמה מן המעשר לאו כלום הוא: תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא תודה היא ולחמה מן המעשר יביא. וה"פ תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא כמו שנדר ואם אמר תודה היא ולחמה מן המעשר יביא כמו שנדר ובגמרא מפרש [דהאי ד] קאמר יביא לאו [חובה] הוא דכ"ש אם [יביא] שניהם מן החולין [דשפיר] עבד אלא [אם רצה] קאמר: **ולא יביא.** הלחם: **מחיטי מעשר שני.** עצמו מפרש טעמא בגמרא: **גמ' סוף מילתא נקט.** כוון לנדור תודה תחילה ואח"כ לחם: **כיון דאמר לחמה מן החולין.** נימא נמי סוף מילתא נקט ויביא הכל מן החולין: **נעשה כאומר הרי עלי לפטור תודתו של פלוני.** דאינו מביא אלא לחם ה"נ משמע הרי עלי מן החולין לפטור תודת מעשר: יביא היא ולחמה מן החולין וחייב יה בתודה ולחמה אמאי נימא נמי נעשה כאומר הרי עלי תודה בלא לחם לפטור לחמו של מעשר: הכי השתא כו' דקיימא לן לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם: **אבל לא אמר תודה.** אלא לחם לא מיייתי מידי דתודה לא שייכא בלחם: דלא מתני ליה נסכים בלא זבח דלא הוי מצי למתני נסכים בלא זבח כופין אותו שיביא זבח ונסכים דהא יכול אדם להתנדב יין בפני עצמו כדאמרינן בפ' המנחות והנסכים תנא נמי תודה: אמאי כופין אותו להביא תודה ולחמה: **נדר ופתחו עמו.** הוא עם הנדר פתח בחרטה כיון דאמר בתוך כדי דבור בלא לחם ודאי חוזר בו מן התודה ויודע הוא דאין תודה בלא לחם וכן זבח בלא נסכים ולא בעי לאתויי מידי: **תפוס לשון ראשון.** וכיון דאמר עלי תודה מיד נתחייב בתודה ולחמה: **הריני נזיר מן הדבלה ומן הגרוגרות.** ואין נזירות אלא מן היין: **ב"ש אומרים הרי זה גזיר.** דתפוס לשון ראשון וכיון דאמר הריני סתם נזירות מיי משמע: **וב"ה אומרים אין זה נזיר.** דנדר ופתחו עמו הוא: **אפי' תימא.** הך ברייתא דקתני כופין אותו: **באומר.** אילו הייתי יודע. שאין נודרין כך תודה בלא לחם: **לא הייתי נודר כך.** אלא תודה ולחמה דהשתא ליכא למימר דלשום חרטה קאמר: **ומאי כופין.** אותו כיון דדעתו להביא את הכל: **דקא בעי למהדר ביה.** אחר שאמר לנו דבר זה: **ואומר אילו הייתי [יודע] [נודר] שכן.** שסופי להביא שניהם לא

הייתי נודר כלום : **שמור ושמעת**. מפרש לקמץ : בשלמא לחזקיה הא נמי איכא לאוקמי כבי"ש : **אלא לר' יוחנן**. מאי איכא למימר לתרוצי בהאי דתיקום כבי"ה הא בהדיא קאמר דלא היה בדעתו להביא שניהם : **לעשות כך**. לנדור תודה בלא לחם : **ופריו יביא**. בתמי' : **לא סגי דלא מייתי**. לחם מן המעשר בתמי' הא ודאי אם הביא לחם מן החולין תע"ב : **הלקוחות**. בירושלים ממעות מעשר שני לשום אכילת למעשר שני יביא : **אפי' מחיטין הלקוחות ממעות מעשי שני**. קודם לכן לשם מעשר שני לא יביא ומתני' דקתני אלא ממעות מעשר שני שיקח חיטין לשם תודה ממעות מעשר שני ויביא : **מהיכא ילפת לה**. לתודה דיכול להביא ממעות מעשר שני : משלמים דרחמנא קראה לתודה שלמים דכתיב תודת שלמיו מה שלמים באים ממעשר אף תודה באה מן המעשר אם ירצה :

א

-

בב

דף

ושלמים גמר שם שם ממעשר שני. דמזבין ממעות מעשר דכתיב במעשר שני ונתתה בכסף עד ואכלת שם (דברים יד) וכתוב בשלמים ואכלת שם (שם כז) מה שם דהתם מעשר אף שם דגבי שלמים מעשר דיכול להביא שלמים ממעשר : **ומינה מה שלמים אין גופן מעשר**. שני דשלמים בשר אף תודה דבאה ממעשר אין גופו מעשר דאותן חיטין שיכול ליקחם מהם לא היו של מעשר אלא שניקחו בכסף מעשר : **מה שלמים כו' דמין מעשר נינהו**. אלא יביא ממעות מעשר ויקח חלות לתודתו והני לא הוו מין מעשר : **המתפיס**. שמזמן מעות מעשר שני לקנות שלמים מהן אע"ג דסתם מעות מעשר שלמים הן אע"ג דמתפיס בהו בפירוש לא קנו שלמים דלא חלה על אותן מעות קדושת שלמים אלא שיכול לקנות מהן כל דבר אחר שירצה : **דלא אלימא שלמים למיחל אקדושת מעשר**. שלא יהא יכול ליתנו בכל אשר תאוו נפשו : **הלוקח חיה**. ממעות מעשר שני לזבחי שלמים : **ובהמה לבשר תאווה**. לאוכלה בירושלים בכל שעה שירצה כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך דאע"ג דאין דינו ליקח ממעות מעשר שני אלא שלמים : **לא יצא העור לחולין**. דאילו בשר חיה גופה לא חזיא לשלמים אבל עור דחזיא ליקח בו בהמה לשלמים לא יצא לחולין היכא דיש בו ליקח בו בהמה סתם מעות מעשר הויא שלמים ומביא בדמיו שלמים דקיימא לן דכך הוא הדין לעשות ליקח ממעות

מעשר שני בהמה לשלמים וחיה לבשר תאווה והעור יוצא לחולין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כז:): בבקר מלמד שלוקחים בקר אגב עורו הבשר לזבחים ומבליע דמי העור בבשר ויוצא לחולין וצאן אגב גיזותיו אבל הכא דשני דלקח חיה לשלמים ובהמה לבשר תאווה לא יצא העור לחולין אלא קנו שלמים: **לאו למימרא דקנו**. העורות תורת שלמים אלמא דאלימא קדושת שלמים למיחל אקדושת מעשר: **ה"ק אינו בתורת לצאת העור לחולין**. דאין לו קדושה כלל הואיל ושלא כתורה לוקחן דנעשה האי עור כלוקח ממעות מעשר שני שור לחרישה שלא לקחו סתם דלא הוי שלמים כלל לא הוא ולא עורו מרבותינו ז"ל. ענין אחר אינו בתורת לצאת העור לחולין דהיינו לשלמים הלוקח בהמה ממעות מעשר לשלמים הבשר נאכל בתורת שלמים והעור יוצא לחולין אבל האי לא יצא לחולין ויקח מדמי העור בהמה לשלמים אבל לא קנה שלמים דנעשה כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שני דמוכרם הן ועורן ויאכלו כל דמיו מעשר: **אליבא דר' יהודה**. דאמר במסכת קדושין (ד' נב:): מעשר ממון הדיוט הוא ויכול לקדש בו את האשה לא פליגי דקנו שלמים דקדושת שלמים חיילא אממון הדיוט: **מ"ד לא קנו כר"מ**. דלא חלה קדושת שלמים אממון גבוה: **כיון דמעשר קרב שלמים**. בהמה שלוקח ממעות מעשר סתם קרב שלמים: **מכי תפיס ליה נמי**. לצורך שלמים תפס דקנו שלמים ואין יכול לשנותן לדבר אחר: **כשהוא פודן**. לאותן מעות מעשר שני שמחללן על פרוטות או על דינרין: **מוסיף שני חומשין**. אחד חומש להקדישו שפודה דהיינו שלמים דכתיב אם המקדיש וגו' ויסף חמישיתו וגו' (זיקרא כז:): **ואחד למעשר שני**. דכתיב אם גאל יגאל איש ממעשרו וגו' (שם) והא הכא דחיילא קדושת שלמים אקדושת מעשר שהרי הוסיף חומש אשלמים והיכי אמר ר' אלעזר לא קנו: **הא מני ר' יהודה היא**. דאמר ממון הדיוט הוא להכי חל עליה קדושת שלמים: **מתני' כל הבא מן הצאן ומן הבקר**. היינו תודה ושלמים הבאין חובה: **האומר הרי עלי תודה וכו'**. משנה שאינה צריכה היא דהא תנינן לה לעיל אי לא משום סיפא דצריכה דקתני נסכים בכל מקום ואפילו היכא דאמר הרי עלי זבח ולא אמר ונסכים א"נ דאמר זבח ונסכים ואפילו לא אמר עלי אלא אמר הרי זו לא יביא אלא מן החולין: **גמ' מה פסח במצרים אינו בא אלא מן החולין**. דאכתי לא הוו מעשרות: **וכי דנין**. פסח דורות שאפשר לבא מן המעשר שהרי בדורות נוהג מעשר מפסח מצרים שאי אפשר לו לבא ממעשר שהרי באותה שעה לא היה מעשר נוהג: **ראיה גדולה היא**. הואיל ומצינו שום פסח שאינו בא אלא מן החולין: **שכן אין טעון מתן דמים למזבח**. דלא הוה מזבח אלא משקוף ומזוזות וכיון דאין

ממנו למזבח לא הוי דומיא דשלמים להכי אינו בא מן המעשר:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ושלמים. גופייהו גמרי" שם שם ממעשר דכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם וכתיב במעשר ונתתה בכסף וגוי ואכלת שם מה להלן מעשר אף כאן מעשר וקא דייקין מה שלמים אין גופן מעשר דהא אין מעשר שני אלא בתבואה אלא ממעות מעשר קאמר קרא דיביא שלמים: **אף תודה נמי.** לחמי תודה לא מגוף המעשר [דהיינו] מן החיטין הראשונות של מעשר: **והני חיטי הלקוחות.** ממעות מעשר אין גופן מעשר ומשום הכי קשרית לאתויי לחמי תודה מינייהו: **מן מעשר.** דשלמים בשר ומעשר פירא אף לחמי תודה שמביא מן המעשר לא יביאם ממין המעשר דהיינו נמי חיטים הלקוחות לשם מעשר אלא מן המעות יקנה לחמי תודה לשם (מעשר) [תודה] דמעות לאו מין מעשר הוא: **המתפיס.** דאומר מעות מעשר הללו יהיו לקנות שלמים: **לא קנו שלמים.** ואם ירצה יקח מהן חיטים או כל מה שירצה והא דתנן מביא תודה ממעות מעשר לא שמתפיס המעות אלא שיקנה בהמה לשם של שלמים דאבהמה ודאי חלה קדושה הראויה מזבח: **הלוקח חיה.** ממעות מעשר שני בירושלים: **לזבחי שלמים.** לא יצא העור לחולין וקס"ד האי דפריך לא יצא העור לחולין מקדושת שלמים אלא ימכרו ויביא בדמיו שלמים הלכך עור נמי קדוש וכן אם לקח בהמה ממעות מעשר שני לבשר תאוה לאוכלה בלא הקרבה לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני אלא ימכר העזר ויאכלו דמיו בירושלים דאין דרך מקח בכך דסתם בהמת מעשר שני הנאכלות בירושלים יקרבו שלמים אבל חיה לבשר תאוה ובהמה לזבחי שלמים יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני דאמרי" בעירובין בפי' בכל מערבין בבקר מלמד שלוקחין בקר ממעות מעשר שני עם העור ולא צריך לאכול בירושלים אלא הבשר קתני למיהת חיה לזבחי שלמים לא יצא העור לחולין: **לאו למימרא דקני שלמים.** וחלה קדושה על העור שראוי להם: **אינו בתורת.** שלמים לצאת להעור לחולין ויצא מקדושת מעשר דאילו הוה חלה קדושת שלמים אחיה הוי נפיק העור לחולין כשאר עורות שלמים שהן חולין: **מאי טעמא.** לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שהרי אין דרך מקח בכך לקנות חיה לזבחי שלמים: פלוגתא דר"מ ור"י במס' קדושין בפי' שני: **כיון דמעשר קרי שלמים.** כדגמרי" לעיל שם שם: **אחד להקדש.** לשם שלמים שהפודה הקדש מוסיף חומש והפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש: מתניי פסח דאינו בא אלא מן החולין מפרש בגמרא: **אף כל דבר שבחובה כו'.** לפיכך האומר הרי עלי תודה או שלמים הואיל והן באין חובה דהא אמר הרי

עלי לא יביא אלא מן החולין: **והנסכים**. של תודה ושל שלמים: **בכל מקום**. בין אמר הרי עלי להביאם מן המעשר בין מן החולין לא יביא הנסכים אלא מן החולין כי שרי ליה רחמנא לאתויי שלמים ממעשר כדגמרינן שם שם הני מילי שלמים גופייהו דבני אכילה נינהו אבל נסכים דכליל נינהו לא יביא מן המעשר: **גמ' פסח מצרים לא בא אלא מן החולין**. דעדיין לא היתה להם תבואת מעשר שני דאין מעשר אלא משנכנסו לארץ:

דף פב - ב

תאמר בפסח דורות שכן טעון וכו'. כשלמים ודין הוא שיביא אף מן המעשר כשלמים: **כל עבודות של חדש זה**. פסח דורות כזה דבא מן החולין: **ליקו במילתיה**. קמייתא וכי דנין איפשר וכו' אמאי חוזר ודנין דין אחר: **אי הדר ביה**. דסבר דנין אפשר משאי אפשר והאי דלא גמר ליה ר"ע פסח דורות מפסח מצרים משום האי פירכא מה לפסח מצרים שכן [אין] טעון מתן וכו' האי לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח שטעון מתן דמים ואימורים למזבח ואינו בא אלא מן החולין דבמדבר לא הוה מעשר עד שבאו לארץ אף אני אביא פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין: **לדבריו דרבי אליעזר**. דאית ליה דנין אפשר משאי אפשר מה לפסח מצרים אבל איהו סבר דאין דנין: **ורבי אליעזר**. אמאי מהדר ליה ועבדת לימא לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח: **והשתא נמי**. אע"ג דיליף מן ועבדת ליפרוך ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר והאי קרא ועבדת לא משמע ליה דהא לא כתיב בפירוש דבא מן החולין אלא דיליף מהקישא דיהו כל עבודות של חדש זה כזה: **זאת אומרת**. מדלא פריך הכי אין משיבין על ההיקש אע"ג דאיכא למיפרך ביה כגון הכא דאדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן גז"ש [והיקש] מעצמו אא"כ למדה מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני: **ובתרביצא**. בבית המדרש שמרביצים בו התורה אמרו וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש דפסח דורות למד מפסח מצרים דבא מן החולין היאך למידין תודה מפסח דורות: **בכללא איתמר**. כלומר פסח מצרים ופסח דורות בכלל הוא דשם פסח א' הוא ולא הוי דבר הלמד בהיקש דהיכי דיליף תודה מפסח דורות כמאן דיליף מפסח מצרים דשם פסח אחד הוא: **ור"ע**. הואיל ולא יליף מן ועבדת כר'

אליעזר פסח דורות דאינו בא אלא מן החולין מנלן: **זאת התורה**. מאי קא משמע לן האי קרא: **עולה**. להכי מקיש הני קרבנות לעולה לומר לך מה עולה וכו': **מאי היא**. באיזה כלי דילפי מעולה: **אילימא מזרק**. לקבל הדם כדאשכחן מזרק בעולה דכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתוב וישם באגנות: **נמי כתיב וישם באגנות**. דהאי באגנות משמע אכולהו כיון דשלמים טעונין מזרק כל שכן שאר קדשים ואמאי ילפי מעולות טפי משלמי צבור: **סכין**. דלא הוו מולקין: **מנחה**. להכי הוקשו למנחה מה מנחה כו': **אלא לזכרי כהונה**. דכתיב כל זכר בבני אהרן יאכלנה (ויקרא ו):

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים ואימורים. כדאמרי' בתמיד נשחט אך בכור שור וגו' למד על בכור ומעשר ופסח שטעון מתן דמים ואימורים: **כזה**. של מצרים מה זה מן החולין אף לדורות מן החולין: **ליקו במילתיה**. בהאי דסבר ליה דאין דנין אפשר משאי אפשר ואמאי חזר ודנו דין אחר: **ואי הדר ביה**. וסבר דדיינינן אפשר משאי אפשר: **משום האי פירכא**. דמתן דמים לאו פירכא היא: **פסח מדבר**. שעשו בני ישראל את הפסח במועדו כבר הי' להם מזבח דבר"ח ניסן הוקם המשכן וטעון מתן דמים ואימורים למזבח ולא בא אלא מן החולין דעדיין לא היה להם מעשר: **ואי משום האי פירכא**. דמתן דמים לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח: **לדידך דאמרת אין דנין**. בע"כ דיינינן ליה מיניה דהא אקשה בו קרא לכל הפסחים כדכתיב ועבדת כו' שיהו כל העבודות של חדש כזה: **והשתא נמי ליפרוך**. וכי דנין אפשר משאי אפשר: **ובתרביצא אמור**. בבית המדרש מותבי תיובתא אמתניי דגמר שאר קרבנות חובה מפסח דורות: **וכי**. פסח דורות הלמד בהקש מפסח מצרים כדכתיב בחדש הזה: **חוזר ומלמד**. על שאר קרבנות בהקש: **בכללא אתמר**. מתניי מכל הפסחים גמר בהדדי: **דכוליה פסח חדא מילתא היא**. ופסח דורות הלמד מפסח מצרים לאו דבר הלמד בהיקש הוא דשם פסח חד הוא וחד דינא אית להו: **נפקא ליה מהא**. כלומר מהאי קרא דזאת העולה נפקי ליה ולא כדדריש ליה שמואל משום ר' אליעזר אלא דדריש ליה בענינא אחרינא לקמן: **זאת התורה**. כוליה קרא יתירא הוא דהא בכל חד באפי נפשיה כתיב זאת תורת העולה זאת תורת החטאת כו' אלא לדרשא הוא דאתא: **מאי היא**. על איזה כלי הוא מלמד: **אילימא מזרק**. כדכתיב וישלחו את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתוב בההוא קרא וישם באגנות אלמא עולה טעונה מזרק ואתא האי זאת התורה לאקושי שאר קרבנות לעולה שיטענו מזרק: **שלמים נמי כתיב**

בהו וישם באגנות. דהתם שלמים נמי הוי דכתיב ויזבחו זבחים שלמים :
במנחה. כתיב כל זכר בכהנים : **מאי היא.** על איזה מן הקרבנות מלמד
שיהא נאכלין לכהנים :

א

-

פג

דף

בהדיא כתיב בהו. וזה יהיה לך מקדשי הקדשים מן האש לכל חטאתם
ולכל אשם וסמיך ליה בקדש הקדשים וגוי' (במדבר יח) : **מריבויא**
דקראי אתי. דיאכל אותו : **איכא דמייתי.** זבחי שלמי ציבור ממנחה
ואיכא דמייתי מרבויה דקרא : **חטאת מה חטאת מקדשה בבלוע.** דכתיב
כל אשר יגע בבשרה (ויקרא ו) ואמרי' (זבחים דף צז :) עד שיבלע בבשרה
כגון שהיו שתי חתיכות אחת שלמים ואחת של בשר חטאת ונפל מן
החטאת על השלמים ונבלע בה יאכל כחומר שבה ליום ולילה כחטאת :
מה אשם אין שפיר ושליא הולד קדוש בהן. כשהן במעיהן : **דקסבר**
ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. כשיוולדו ולא במעי אמן : **ודנין**
אפשר. נקבה דיש בה שליא מאשם זכר דאין לו שליא : **מה מילואים**
מותריהם בשריפה. דכתיב ואם יותר בבשר המילואים מן הלחם עד
הבקר ושרפת את הנותר באש וגוי' (שמות כט) : **ואין מותריהן בעלי חיים**
בשריפה. דבמילואים לא הפרישו שום בהמה לאחריות ולא היה שם
בעלי חיים מותר : **אף כל [מותריהן בשריפה] ואין מותריהן בבעלי חיים**
בשריפה. שאם הפריש ב' חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהן אין השני
לאיבוד אלא ירעה עד שיסתאב וכו' : **מה שלמים מפגלים.** שהתודה
מפגלת את הלחם ומתפגלין עצמן אם חישב בהן דעיקר פיגול בשלמים
כתיב אף כל מפגלין כגון זבחי שלמי ציבור מפגלין את שתי הלחם : **ור"ע.**
מפרש לקרא בענינא אחרינא מנחה מה מנחה מקדשת בבלוע דכתיב
במנחה כל הנוגע בה יקדש : **אי כתב רחמנא במנחה.** דמקדשת בבלוע :
הוה אמינא משום דרכיכא. שהיא סולת בלעה : **אבל חטאת.** דלא רכיך
אימא לא : **קדיר.** כורשת"טרייט בלע"ז שנבלע ביותר : **אף כל.** בין פסח
בין תודה אין בא אלא מן החולין ומהכא נפקא ליה לרבי עקיבא : **ובידו**
הימנית. דכתיב בה אצבע וכהונה : **מביום צוותו נפקא.** חטאת ושאר
זבחים : **מה אשם עצמותיו מותרין.** שהרי בשרו מותר ולא כתיב אשם
אלא משום דבעי לפרושי קרא כל חד וחד בפני עצמו והוא הדין דאפי'

שאר זבחים עצמותיו מותרין כדאמר במס' פסחים (דף פג.) אבל העצמות וגידין ישרפו לשה עשר ואמרינן הני עצמות היכי דמי אי דלית בהו מוחא לישדינהו אלמא דעצמות מותרין: **אף כל**. אפילו עולה עצמותיהן מותרין כדאמרינן במסכת זבחים פרשו הן אפילו בראש המזבח ירדו ושריין אפילו לקתתא דסכיני: **ור"ע**. דמפיק לפסח דבא מן החולין מחטאת: **האי זבחת פסח**

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל בהדיא כתיב בהו. בצו את אהרן: **אי שלמי צבור**. כבשי עצרת: **בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר בכהנים יאכל אותו**. לעיל מיניה כתיב וזה יהיה לכם מקדש הקדשים מן האש וגוי' וכתיב בתרי' בקדש הקדשים תאכלנו דלא צריך דהא בכל הנך דכתיב בקרא דלעיל מיניה בכליה כתיב זכרים בצו את אהרן ריבויא הוא ללמד על כבשי העצרת דהם נמי נקראו קדשים דכתיב קדש יהי' לה' לכהן: **מה חטאת מקדש בבלוע**. דאם בלע בשר שלמים מבשר חטאת יש להם דין חטאת ליאכל ליום ולילה כדאמרי' בפסחים כל אשר יגע בבשרה יקדש להיות כמוה שאם פסולה תפסלם ואם כשרה יאכל כחמור שבה: **אף כל מקדש בבלוע**. שאם בלע קרבן קל מן החמור קדוש כמוה או קרבן כשר מן הפסול פסולה כמוהו: **מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו**. דלעולם לא ימצא באשם שפיר ושליא דכל אשמות זכרים הם: **אף כל**. קרבנות שמצאו בתוכן שפיר ושליא אינן קדושים דקסבר ולדות קדשים בהוייתן כשנולדים הם קדושים ולא במעי אמן: **ודנין אפשר**. שאר קרבנות הבאים נקבה ואפשר להיות לה בתוכן שפיר ושליא: **משאי אפשר**. מאשם דזכר הוא ולהכי נקט לשון בהוייתן משום הא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפרק קמא דבכורות מיהיו לך דכתיב רק קדשיך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הולדות: **מה מילואים כו'**. דכתיב ואם יותר מבשר מילואים וגוי': **ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה**. שלא מצינו שריפה במילואים אלא בבשר לאחר שחיטה: **אף כל**. קרבנות: **מותריהן**. שניתות חוץ לזמן אכילה לשריפה ואחטאת ואשם איצטריך דאשלמים כתיב שריפה בהדיא: **ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה**. כגון אם הפריש שני קרבנות לאחריות או קרבן מעוברת הוי השני מותר: **מה שלמים מפגלין**. נסכים כדאמרי' בהקומץ הזבח מפגל את הנסכים: **ומתפגלין**. הם עצמן: **אף כל כו'**. ולהכי גמר משלמים דעיקר פיגול בשלמים כתיב: **מנחה מקדשת בבלוע**. דכתיב ביה נמי כל אשר יגע בהם יקדש ואמרי' בת"כ יכול אפי' לא בלע ת"ל בה עד שיבלע וה"ה נמי דהוה מצי למגמר מחטאת אלא דכולי קרא דריש מכל חד מילתא ומיבעי ליה חטאת

לדרשא אחרינא: ואיצטריך למיכתב כו'. דמ שי בבלוע: קדיר. טראשטישי'ט ונכנס הבלוע לתוכו מאד: מה חטאת אינה באה לא מו החולין. כדגמריי לקמיה: וביום. כדכתיב בפרשת יום הכפורים כי ביום הזה יכפר עליכם: ובידו הימנית. דכתיב אצבע וכהונה ואמריי לקמן כל מקום שנאמר אצבע כו' דגמר מוטבל הכהן אצבעו הימנית בפ"ק: מה אשם עצמותיו מותרים. בעצמות שאין בהם מוח דשריין אפיי לקתא דסכינא ואשם דעצמותיו מותרים שהרי בשרו מותר ואין איסור נותר חל עליהם דאין נותר חל אלא על זבח הראוי לאכילה כדאמריי בפסחים העצמות והגידין ישרפו לששה עשר והוינן בה אי דלית בהו מוחא לישדינהו אלמא היכא דאין ראוי לאכילה אין נותר חל: אף כל. אפיי עולה אע"ג דכולה כליל עצמותיי מותרים והאי דנקט אשם טפי משום דמכל חד מייתי חדא דרשא ועוד באשם כתיב הוא לאחר הקטרת אימורים ומשמע הוא אשם ולא עצמותיו אשם ומדרשא דחטאת נפקא ליה נמי לר' עקיבא דאין דבר שבחובה בא אלא מן החולין ועולה ומילואים דריש להו ר"ע כר' אליעזר: ורבי עקיבא. דנפקא ליה כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין מהכא: האי וזבחת פסח. דמתניי מאי דריש ביה:

דף פג - ב

מאי עביד ליה. דמתניתין אפיק ליה מפסח ור' אליעזר היא ולא ר"ע: מותר הפסח. כגון שהפריש מעות לפסחו וניתותרו (לשלמים) והיינו מותר פסח. ענין אחר שהפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון והוא מותר פסח מנין שקרב שלמים: לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר. היינו שלמים: אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים. לא הוה צריך למיכתב משום דהא כתיב (ויקרא ג) אם זבח שלמים קרבנו: ואמר אבוא דשמואל וכו' דבר הבא מן הצאן. דהיינו פסח: כשב לרבות פסח לאליה. דמשום דמשמע שיהיה שלם שיהא עמו האליה הוצרך הכתוב זה לרבותו דאילו שאר אימורים נפקי מאך בכור שור או בכור כשב ואמריי (זבחים דף לז.) דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונים מתן דמים ואימורין אבל אליה איצטריך קרא אחרינא כבש לרבותו משום דפסח בעינן שיהא שלם ואילו הוה שקיל

לאליה לא הוה הפסח שלם ולהכי איצטריך האי קרא לרבותו דגבי כבש
כתיב אליה: **ושלמים הבאין מחמת הפסח**. היינו מותר פסח: **כשהוא**
אומר ואם עז. ולא כתיב אם הפסיק הענין למעט מאליה לימד על העז
ועל פסח הבא מן העז שאינם טעונים אליה: **וצריכי**. הני שלשה קראי
למילף דמותר פסח הוי שלמים: **חד לעברה זמנו**. לאחר י"ד: **לא עברה**
זמנו ולא שנתו. כגון שאבד קודם חצות והפריש אחר תחתיו ונמצא דאם
רצה לשוחטו קודם חצות קרב שלמים ואע"ג דעדיין חזי לפסח: **דחזי**
לפסח שני. בארבעה עשר באייר: **אימא לא**. יהא קרב שלמים: **דאפילו**
לפסח ראשון נמי חזי. אימא לא יקרב שלמים קא משמע לן:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל למותר הפסח. כגון שהפריש מעות
לפסחו ונתותרו יביא מהם שלמים: **לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר**. והיינו
שלמים ואע"ג דעולה באה ג"כ מן הצאן ומן הבקר אפי' הכי שלמים אתי
דהא [לשם] אכילה הפרישה [ולא] לשם כליל: **דבר הבא מן הצאן**. פסח
אינו בא אלא מן הצאן: **יהא לזבח שלמים**. דהאי זבח שלמים קרא
יתירא הוא דהא בשלמים איירי לעיל והוי מצי למכתב ואם מן הצאן
יביא קרבנו: **כבש לרבות את הפסח לאליה**. גבי שלמים כתיב ואם כבש
הוא מקריב וגוי וקרא יתירא הוא דהא למעלה נאמר ואם מן הצאן קרבנו
כו' ולמטה נאמר ואם מן העז קרבנו ממילא ידענא דעד השתא איירי
בכבש הוי ליה כבש קרא יתירא לרבות את הפסח לאליה שתהא אלייתה
כולה לגבוה עם שאר האימורים כדין כבש שלמים כדכתיב והקריב מזבח
השלמים חלבו האליה תמימה אבל לשאר מילי דשלמים כגון סמיכה
ונסכים לא מצינא לרבויה דהא ממעט לה לקמן בפי' שתי מדות: **כשהוא**
אומר אם כבש. אם הוי יתירא להביא פסח שעברה שנתו והביא אחר דבן
שנה בעינן והרי זה הנשאר מותר הפסח וכשיקריב אותו לאחר זמן יהי
שלמים ויטעון סמיכה ונסכים: **ושלמים הבאים מחמת הפסח**. היינו
חגיגת י"ד בניסן שאז היתה חבורת הפסח מרובה מביאין עמו שלמים
כדי שיאכל פסח על השובע במס' פסחים בפי' אלו דברים: **כשהוא אומר**.
למטה ואם עז: **הפסיק הענין**. שאין לעז דין האמור למעלה: **לימד על**
העז שאינה טעונה אליה. שאם הביא עז לשלמים אין אלייתה קריבה עם
האימורים שיש לה דין בן בקר שאינה טעונה אליה: **תלתא קראי**. למותר
הפסח שיקריב שלמים: **לעברה זמנו**. שעבר הפסח: **וחד ללא עברה זמנו**
ולא שנתו. שהפריש שה לפסחו ושחטו קודם לפסח: **משום דאידיחי ליה**.
מפסח לגמרי משום הכי קרב שלמים: **אימא לא**. יקריב שלמים הואיל
וראוי לפסח: **דאפי' לפסח ראשון נמי חזי אימא לא**. להוי שלמים ואם

שחטו קודם לפסח יפסל קמ"ל ומהכא נפקא לן בכל דוכתא דאמר"י פסח
בשאר ימות השנה שלמים הם :

פרק תשיעי - כל קרבנות הציבור

מתני' כל הקרבנות. היינו מנחות. **אלפא לסלת**. שכשם שהאלף היא ראש לכל האותיות כך סלת של אלו שני מקומות מכניס וזטחא ראש לכל הסלתות. ענין אחר אלפא אלף היינו אחד כך סלת של שני מקומות מיוחדין לכך שסלתן מובחר עיקר מכל הסלתות כך שמעתי : **כל הארצות**. שבארץ ישראל כגון יהודה ועבר הירדן והגליל כשרות : **אלא מכאן היו מביאין**. משום דמצוה להביא מן המובחר : **גמ' מן העלייה**. מחיטין ואפילו ישנים בעלייה : **והא אפיקתיה**. ממושבותיכם ולא מחוצה לארץ והיכי דרשת ליה ואפי' מן העלייה : **שמעת מינה תרתי**. חד דאפילו מן העלייה וחד לכל ביאות שאתה מביא וכו' כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף עז :) תביאו ריבויא הוא לגמרי דלא בעי לגופיה : **והכתיב ראשית**. דמשמע מן החדש ולא מן הישן : **שתהא חדשה לכל המנחות**. כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש אבל שתי הלחם גופייהו באות אפי' מן הישן : **עד כאן לא פליגי**. תנא דמתני' ותנא דבריית' אלא בחדש :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מן החדש ומן הישן. במנחות אקמר : **מכמיס וזינחא**. מקומות הן : **אלפא לסולת**. סולת שלהן ראשון ומובחר לכל הסלתות כאלף זו שהוא אלף בלשון יווני : **כופריים**. כפר ושתים היו אחד בהר ואחד בבקעה : **כל ארצות**. של ארץ ישראל כשרות היו אלא מכאן היו מביאין : **גמ' תקריב**. משמע מ"מ : **ואפי' מן העלייה**. דהיינו ישן ותנא דפסיל יליף טעמא מראשית קצירכם והאי תקריב מפיק ליה תקריב ואפי' בשבת תקריב ואפי' בטומאה כדדרשינן לעיל בפרק ר' ישמעאל : **והא אפיקתיה**. להאי דרשא : **שכל שאתה מביא ממקום אחר**. חמץ יהא כזה עשרון לחלה להביא לחמי תודה כדדרשינן ליה בפי התודה (דף עז ע"ב) והכתיב ראשית בתרוייהו בעומר כתיב ראשית קצירכם ובשתי הלחם כתיב קרבן ראשית תקריב אתם לה' ובשתי הלחם משתעי קרא דבאין שאור כדכתיב חמץ תאפנה ומשני למצוה בעינן מן החדש ולעולם אם הביא מן הישן כשר : **והא כתיב חדשה**. מנחה חדשה לה' ובשתי הלחם כתיב : **שתהא חדשה לכל המנחות**. שאפי' מן הישן תהא

קודמת לכל המנחות הבאות מן החדש שלא יביא מנחה מן החדשה קודם
לשתי הלחם : לא פליגי . תנא דידן ותנא ברא :

א

-

פד

דף

אבל בארץ לא פליגי . דצריך להביא מן הארץ ולא מן חוצה לארץ : **ומה אני מקיים וכי תבואו** . דמשמע דאין בא אלא מן הארץ : **קסבר חדש בחוצה לארץ** . קודם לעומר אסור דאורייתא דהא דכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו נוהג אפי' בחוצה לארץ : **דמושבתיכם** . דכתיב בההוא קרא כל מקום שאתם יושבים משמע וכי תבואו לא ממעט חוצה לארץ אלא זמן ביאה הוא לומר שלא נתחייבו בעומר אלא לאחר שבאו לארץ אבל לאחר שבאו לארץ אסור חדש קודם הקרבת העומר וכיון דמדאורייתא אסור דנוהג איסור חדש בחוצה לארץ הי'נ אקרובי מקרבינן עומר מחוצה לארץ : **נוטלין שכרן מתרומת הלשכה** . לפי שהם הפקר וצריך לשומרן מפני החיה ומפני העניים שלא ילקטוהו קודם לעומר כדי שיהא העומר בא מהם : **לאכלה ולא לשריפה** . והיכי מקרבינן קומץ לשורפו על גבי המזבח : **רחמנא אמר** . בעומר לדורותיכם : **ואת אמרת תיבטל** . שאם אינו מביא של שביעית נמצא עומר בטל : **לייתי מדאשתקד** . שעורים שגדלו אשתקד : **בעינן כרמל** . שתהא כרמל רך למלול בשעת קצירה : **ולייתי מכרמל דאשתקד** . מתבואה שנקצרה אשתקד כשהיא כרמל : **איתמר רבי יוחנן אמר** . משום הכי אין מביאים מתבואה ישנה משום דבעינן כרמל תקריב : **רבי אלעזר אמר** . משום דראשית קצירכם אמר רחמנא דבשעת הבאה ליהוי ראשית קציר דהאי תבואה ואי מייתי משל אשתקד אינו מביא מראשית קציר שהרי נקצר מאשתקד וסוף קציר שנה שעברה הוא בשעת הבאה : **אלמא משום בכורים הוא** . דבעי' שיהו בכורים בקציר והיינו כר' אלעזר דאמר ראשית קצירכם ותיובתא דר' יוחנן דאמר כרמל תקריב דמשמע שיכול להקריב כרמל אע"פ שאינו בכורים :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל וקא סבר [חדש בחוץ] לארץ מדאורייתא . [אסור קודם] לעומר דאוריית' : **וממושבתיכם** . דכתיב בהאי קרא ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו' : **כל מקום יושבים משמע**

וכי תבואו אל הארץ. משום דדרשינן לאתויי אף בארץ ישראל משתבאו אל הארץ דוקא את חייבים בהבאת עומר מ"מ משמע דמדאורייתא חדש בחו"ל אסור: **אקרובי נמי מקרבינן**. מינה כמו [מא"י]: **שומרי ספיחין**. של שעורין [לפני] העומר שלא [ילקטון] העניים: **לאכלה**. והיתה שבת [הארץ] לכם לאכלה: **[ולא] לשריפה**. היאך מביאין עומר לשרוף את הקומץ: **כרמל תקריב**. רך בשעת הקרבנות: **ר' אלעזר [אומר]**. היינו טעמא דאין מביאין מדאשתקד דכתיב ראשית [קצורך] בשעת הבאתה התחלת קצירה אותה תבואה באה ממנה: **[ולא] סוף**. ואי מייתי מאשתקד הוי שעת הבאה קצירה דתבואה דאשתקד דהיא ממנה: **אביב**. כי השעורה אביב: **יחיד מביא חובתו מן החיטין**. מנחת חוטא: **וחובתו מן השעורין**. מנחת קנאות: **צבור מביא חובתו מן החיטין**. שתי הלחם: **אלמא**. דטעמא דשתי הלחם משום בכורים הוי דבכורים בעינא וה"ה לעומר דהא כתיב ביה נמי בכורים והיינו כר' אלעזר וקשיא לר' יוחנן: **משבעת המינין**. האמורים בפסוק ארץ חטה ושעורה וגו' ודבש דקרא היינו דבש תמרים:

ב

-

פד

דף

מתמרים שבהרים. אע"פ שהם משבעה מינים דדבש היינו דבש תמרים הני שבהרים ושבעמקים אינן מן המובחר לפי שהן כחושין: **וקאמר להא שמעתא**. אם הביא לא קדש: **קרבן ראשית**. משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בבכורים כדאמרינן מה יש לך להביא בכורים מן הדבש ושתי הלחם מן החמץ: **אין לי אלא חדשה של חיטין**. דומיא דשתי הלחם שהן חיטין שאין יכול להביא קודם שתי הלחם: **חדשה של שעורים**. כגון מנחת קנאות: **מנין**. שלא יביא קודם לשתי הלחם: **ת"ל חדשה חדשה**. שתי פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה (ויקרא כג): **מנין שתהא שתי הלחם קודם לבכורים**. שלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם: **ת"ל בכורי קציר חטים**. כלומר שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטין אפילו בכורים ענין אחר חג שבועות בכורי קציר חטים (בחג שבועות שהוא מביא בו שתי הלחם) יהא קודם לכל קציר אפילו לבכורים: **ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך**. חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפ"י לחדש של שעורים:

מנין שתהא קודם לבכורים. של חטין שגדלו בגג ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה: **ת"ל בכורי כל אשר בארצכם.** אפי' בגג דנאמר כאן בכורי כל אשר בארצם ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם [קודם] לכל בכורים שבארצכם: **מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן.** שלא יביא נסכים מן החדש ובכורים מפירות תמרים וזיתים קודם לשתי הלחם דנסכים לא משמע ליה מבכורי כל אשר בארצם דהאי קרא בבכורים כתיב ואין מביאין נסכים בכורים ואידי דבעי נסכים בעי פירות האילן: **מה להלן נסכים ופירות האילן.** דכתיב מעשיך כל מעשיך ועוד דבאותו זמן מאספין יין ופירות האילן: **אף כאן.** חג הקציר אע"ג דכתיב תזרע בשדה נסכים ופירות האילן במשמע דשתי הלחם קודם להם: **קתני מיהא שבגג ושבחורבה מנין.** ומדקתני הכי ש"מ דמביא בכורים מהן וכ"ש מתמרים שבהרים ושבועמקים דעדיפי מינייהו דמביאין מהם בכורים וקשיא לעולא: **סיפא.** דקתני שבגג ושבחורבה אתאן למנחות שיהו שתי הלחם קודמין נמי למנחות דחיטים שגדלו בגג ושבחורבה וליכא למימר דמביאין מהן בכורים ולא קשיא לעולא. ענין אחר סיפא דקרא אתאן למנחות דהאי בכורי היינו בכורים וכל אשר בארצם היינו מנחות וגמרינן ג"ש נאמר כאן בכורים ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה להלן שתי הלחם קודם להם אף כאן בהאי קרא דקמיירי במנחות שתי הלחם קודם להם: **היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו.** דמשמע אפי' נשים ועבדים: **כאן בבכורים.** כתיב כל טהור בביתך יאכל אותו: **כאן במנחות.** כתיב לך יהיו דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה והאי סיפא כל אשר בארצם היינו למנחות: **רב אשי אמר כולה למנחות.** וסיפא דקרא דכתיב כל טהור בביתך אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור ולא קשה לעולא: **נעשה.** הני תמרים שבהרים: **ככוש שבקדשים.** שהמקדיש בהמה כחושה קדשה ואע"ג דלא הוי מצוה מן המובחר: **רבי יוחנן חזאי בחילמא.** למתרצא למילתיה שפיר: **מראשית ולא כל ראשית.** למעוטי שאר פירות שאינן משבעת המינין: **מארצך ולא כל ארצך.** למעוטי שלא מן המובחר דשבעה מינין גופייהו כגון מתמרים שבהרים ושבגג ושבחורבה: **וריש לקיש.** כיון דאמר אם הביא קדש האי מארצך מאי עביד ליה: **נאמר כאן ארץ.** אשר תביא מארצך (דברים כו) ונאמר להלן (שם ח) ארץ חטה ושעורה: **מה להלן מספר בשבחה של ארץ ישראל.** דהני פירות הן משובחין משאר פירות: **אף כאן.** אין מביאין בכורים אלא מן המשובח ולעולם מביאין מתמרים שבהרים ובלבד שיהו מן המשובח: **ואידך ארץ מארץ.** כלומר רבי יוחנן אמר לך אין הכי נמי

מה להלן שבח ארץ וכו' והא מילתא הוה מצי למימר אי כתיב ארץ לחוד אבל השתא דכתיב מארצך ולא כל ארצך להוציא תמרים שבהרים ושבעמקים: **וריש לקיש**. האי דרשה דהוי משתמע ליה מארץ לא משמע ליה: **בשלמא ריש לקיש**. דאמר קדשה איכא לתרוצי הא דתני מביא וקורא בחורבה עבודה דכיון דנעבדה דטרח בה מארצך קרינא בה: **בספינה של חרס**. מביא וקורא משום דשל ארץ היא:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל שבהרים. מתוקים: **מפירות שבעמקים**. תבואה: להא שמעתא [אם הביא לא קידש]: **קרבן ראשית**. עד אין לי [אלא חדשה] של חטים [שתי הלחם קודם] לכל [המנחות]: **חדשים של שעורים**. כגון מנחת קנאות [שלא יביא קודם] שתי הלחם שמעתי ולא [נראה בעיני] שהרי העומר קודם לזה משעורים ל"א אין לי אלא של חיטין מנחת שתי הלחם הבאה מן [החיטין] שתהא קודמת לכל המנחות הבאות מן החיטין חדשים חדשה של שעורים מנין מנחת העזמר הבאה שעורים [מנין] שתהא קודמת לשעורים שלא תהא מנחה משעורים קודם לה: **חדשה חדשה**. שתי פעמים והקרבתם מנחה [חדשה] באמור אל הכהנים בהקריבכם [מנחה] חדשה בפנחס: **שתהא**. שתי הלחם קודמת לבכורים שלא [יביא] בכורי תבואה [קודם] לה: **וחג השבועות תעשה לך**. תחלה ואח"כ מותר להביא בכורי [קציר] חיטים לישנא אחרינא בכורי קציר [חיטים] מה שתעשה [בחג] השבועות יהיו [בכורים] לכל קציר חטין [וחג] הקציר היינו חג השבועות דהא [לעיל] מיניה כתיב המצות: **עלו מאיליהן**. שלא יביאו מהן בכורים קודם לשתי הלחם: **ת"ל בכורי כל אשר בארצם**. אלמא שנקרא בכורים וכשרים וחג הקציר יהא [קודם] לבכורים ל"א נאמר כאן בכורים ונאמר להלן חג הקציר בכורים מה כאן הכל במשמע אף כאן הכל במשמע: **לנסכים ולפירות האילן**. שלא יביא נסכים יין מן החדש ובכורי פירות האילן קודם לשתי הלחם: **באספך את מעשיך**. בחג הסוכות כתיב: **מה**. מעשה האמור להלן נסכים ופירות האילן בכלל שהרי בחג הסוכות כבר נלקט הכל: **אף כאן נסכים ופירות אילן קתני מיהת שבעציץ שבספינה**. לא יביאם קודם שתי הלחם [אלא] לאחר שתי הלחם יביא וכ"ש תמרים שבהרים ופירות שבעמקים ותיובתא לעולא: **סיפא**. דקתני מנין לרבות שבגג ושבחורבה במנחות קא מיירי והכי קאמר מנין שלא יביאו מהם מנחה קודם לשתי הלחם ת"ל בכורי כל אשר בארצם ועציץ וספינה בכלל ובמנחות כתיב האי קרא כדמפרש רב משרשיא לקמיה וגמר האי בכורי מבכורי קציר חיטים מה להלן שתי הלחם (אף קודם) אף כאן שתי הלחם: **היינו**

דכתיב. בהאי קרא דבכורי כל אשר בארצם כל טהור ואפילו נשים : ואי במנחות משתעי קרא לזכרי כהונה הוא דמתאכלו דבמנחות כתיב כל זכר בכהנים יאכלנה : **תרי קראי כתיבי.** בהאי קרא גופיה כתיב בכורי כל אשר בארצם וגוי לך יהיה משמע לך ולכיוצא בך דהיינו זכרים וכתיב בה נמי כל טהור רישא דקרא במנחות וסיפא בבכורים והך דרשא דגג וחורבה ארישא דקרא קאי וכדאמרינן : **סיפא.** דכתיב כל טהור ללחמי תודה ארבע חלות של תודה נאכלין לנשי כהנים כדאמריי המורם מהם כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים ולנשיהם ותרומת לחמי תודה כתרומת תודה דהיינו חזה ושוק : **בפלוגתא.** עולא ורב אחא בר הונא פליגי נמי ר' יוחנן וריש לקיש בתמרים שבהרים ופירות שבעמקים : **ככחוש.** שבקדשים כי היכי דבהמה כחושה קדושה אם הקדישה ה"נ הני קדשי : ר' יוחנן חזאי בחלמא. וכיון דגברא רבא אתחזאי לי אמינא מילתא מעלייתא אני אומר היום : **אמר קרא מראשית.** פרי האדמה ולא כל ראשית פרט לשאינו שבעת המינים ושבעת המינים גופייהו תביא מארצך ולא כל ארצך פרט לתמרים שבהרים ופירות שבעמקים : **ונאמר להלן ארץ.** חטה ושעורה מה להלן בשבחה של א"י הכתוב : **אף כאן.** בבכורים משבח א"י הם באים דהיינו שבעת המינים דראשית ולא כל ראשית לא נפקא לן בהדיא איזה מין חייב ואיזה מין פטור ל"א מובחר שבאותו מין הביא [מתמרים שבעמקים] לכתחילה ואעילו מדקלים שבהרים ממובחרים שבהם הביאה : ור' יוחנן הן דרשא נפקא ליה מדמצי למכתב ארץ וכתיב מארצך : **גג דמערה.** חשיב כקרקע ומביא וקורא : **בגג דבית.** שזרע על הגג דבית מביא ולא קורא :

א

-

פה

דף

אלא לרבי יוחנן. דאמר לא קדש והא הכא דלדברי הכל קדש בחורבה עבודה וכל הני אע"פ שאינן מובחרים (דהא) לדברי הכל מביא וקורא : **תנאי היא.** דאיכא תנא דאמר שבעציץ ושבספינה אינו מביא והוא הדין לתמרים שבהרים ושבעמקים ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא : **א"ל יוחנא וממרא.** ראשי מכשפים של מצרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האותות לעיני פרעה שהיו סבורין שהיה עושה אותם על ידי כשוף : **תבן אתה מכניס לעפריים.** עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא

לשם תבואה למכור בתמיה כך ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה
 בא לשם לעסוק בכשפים: **אמר להם למתא ירקא ירקא שקול**. לעיר
 שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל
 לקנות הם אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם בענינם: **מתני' לא
 מבית הזבל**. משדה הצריכה לזבל: **ולא מבית האילן**. משדה שיש בו
 אילנות לפי שהאילנות עושים לה צל ואין התבואה גדלה יפה: **כיצד הוא
 עושה**. לשדה שמביא ממנה סלת: **נרה שנה ראשונה**. ומניחה בורה:
 [זורעה] **קודם לפסח ע' יום**. שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה: **כיצד
 הוא בודק**. שלא יהא אבק בסלת: **גמ' כרזיים**. של אותו מקום: **אלמלא
 שהן סמוכות לירושלים**. הרבה והן עומדות בין ההרים דכתיב (תהלים
 קכה) ירושלים הרים סביב לה: **היו מביאין מהן**. לפי שהן עומדות
 בדרום: **המודרמות**. שבדרום: **שבהן החמה זורחת**. כל היום: **המנוורות**.
 חרושות הרבה לכך: **וזורעה קודם לפסח שבעים יום**. שכבר מתחלת
 החמה לזרוח בקרן מזרחית צפונית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום
 וכל היום היא זורחת לדרום: **סך ידו שמן ומכניס בסלת**. וכך בודקה יפה
 שאם יש בה אבק מידבק בשמן: **קתני מיהא ושניה חורש ושונה**. וזורעה
 ותפשוט מהא מתני' דבשניה נמי נרה: **וליטעמיך**. היכי תפשוט הא
 במתניתין לא קתני שונה

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל אלא לר' יוחנן קשיא. [דאמר]
 פירות [שבעמקים לא קדיש] בבכורים [דהא סבירא] להו להני [תנאי
 דקדיש בכורים] הבאה [מהגדל] בגג ובחורבה ובספינה: תנאי [היא
 דאיכא] תנא דאמר [כוותי'] דר' יוחנן: **שבגג**. גג המערה שדה מעליא:
שבחורבה. חורבה עבודה שדה מעליא מביא וקורא: **שבעציץ ושבספינה
 אינו מביא כל עיקר**. דרעים נינהו דומיא דתמרים שבהרים דר' יוחנן:
יוחנא וממרא. הם חרטומי מצרים אמרו למשה כשהיו עושה [המופתים]
 תבן אתה מכניס לעפריים משל הוא שהמביא תבן למכור לעפריים משוגע
 הוא שיש שם תבן הרבה במחנייתן אף אתה עושה מכשפות [במצרים]
 ואין מכשפים במצרים כמותינו: **למתא ירקא ירקא שקיל**. לעיר שגדל
 בה הרבה ירק [תביא] ירק לשם למכור שכל הצריך לקנות נפנה לשם
 כלומר [אנא] נמי שפיר עביד [דאתאי] למתא: **מתני' אין מביאין**. עומר
 [ושתי] הלחם: **לא מבית הזבלים**. משדה (שצבורה) [שצריכה] לזבל שמא
 לא נזדבלה כל צרכה ונמצאו כל פירותיה כחושין ל"א שהזבל מבאיש
 ומקלקל טעם הפירות: **ולא מבית האילן**. מתבואה שבין האילנות מפני
 שהאילנות יונקים הקרקע ומכחישים את הזרעים: **נרה**. חורש ואינו

זורע: **ובשניה זורעה**. דהיינו חרושה פעמים: **קודם לפסח שבועים יום**. מפרש בגמרא: **כיצד בודק**. את הסולת אם מנופה כל צרכה אם לאו: **עלה בה**. בידו: **אבק**. קמח דק וגרוע הוא: **גמ' ושניה זורעה בלא נרה**. שלא היה נרה בראש השנה לבד מן החרישה שחורש בשעת זריעה: **ברזיים וכפר אחים**. [שמות] מקומות הם: **אלמלי סמוכות לירושלים**. שהי בהרים כדכתיב ירושלים הרים סביב לה ובהרים חמה מקדרת ומשבית את הפירות כדכתיב וממגד תבואות שמש היו מביאין מהן ל"א אלמלי סמוכות לירושלים דאין מעבירין על המצות כדאמרי' בפרק ר' ישמעאל: **המודרמות**. שעומדות בדרומה של ארץ ישראל שהחמה כל ימות החורף רוב היום היא עומדת בדרום: **והמנונרות**. כמו נירו לכם ניר שנחרש לשם עומר: **ומהם חמה שוקעת**. סמוך לשקיעתה זורחת עליהם כדקי"ל הולך דרום וביום תקופת טבת חמה זורחת בקרן דרומית מזרחית ושוקעת במערבית דרומית ומכאן ואילך עומדת (מערב) [חמה] במזרח ומתרחקת מן הדרום ועמוד החמה זורח על הדרום וכל היום כולו נמשכת והולכת לדרום וממתקת את התבואה: **שתהא סמוכה לחמה**. לגבורת החמה ביום שכשנמשך לצד [צפון] בימות הקיץ החמה מתגברת והולכת ומש"ה לא היי זורעה בתחלת התקופה שאין החמה בגבורה: **קנה זרת ושיבולת**. ראש השיבולת ששם (החיטים) [הגרעינים] זרתיים: **קתני מיהא**. משמע נרה אף בשניה והיינו נמי מתניי וש"מ הכי קתני מתניי נרה ראשונה ושניה: **ולטעמיד**. דפשטת למתניתין מיהא קא קשיין אהדדי דהכא שונה דמשמע שתי פעמים נרה בשניה

דף פה - ב

וברייתא קתני שונה: **הא לא קשיא**. מתניתין דקתני נרה שנה ראשונה ולא קתני (ושניה חורש) ושונה היינו שכבר היתה עבודה שנה ראשונה ועכשיו נוחה ליגדל יותר וברייתא דקתני חורש ושונה וזורעה היינו משום שלא היתה עבודה קודם שנה ראשונה אבל מתניי אם היתה עבודה לא ידענא אם חורש ושונה בשניה אם לא דהא לא קתני לא חורש ולא שונה ומאי הוי עלה: **ניר חציה וזורע חציה**. כגון שנרה כולה בשנה ראשונה וזרע חציה ובשניה ניר חציה וזורע חציה מה שנר בשנה ראשונה ובשנה שלישית זורע מה שנר בשניה ונר מה שזורע בשניה וכן יעשה מכאן ואילך

בכל שנה נר חציה וזורע חציה ותפשוט מינה דבשניה זורעה בלא נרה והאי דאין זורעה כולה (בשנה שלישית) היינו לפי שאין כח בקרקע להיזרע כולה בכל שנה: **כמין שלשה סאין היתה**. גדל בשנה כשיעור שצריך לקצור לצורך העומר: **קרנא דארעא**. חתיכת שדה: **בעי רבי ירמיה**. הא דקתני חיטין שהתליעו רובן פסולין: **ברוב חטה**. שאינה פסולה עד שיתליע רוב כל חטה: **הקדישן**. לצורך מנחות: **מהו שילקה עליהן משום מקדיש בעל מום**. דהכי אמר רבי במסכת תמורה (דף ו:): שהמקדיש בעלי מומין לוקה: **אלא לח**. לפי שלח אינו יכול לגרר ממנו מה שהתליע כמו היבש: **הקדיש**. לעצים שהתליעו: **מתני' ולא מן מה שנזרע ביניהם**. מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם לפי שהזרעים מכחישים לאילנות: **אנפקטן**. מה שלא נתבשל יפה: **אין מביאין מן הגרגרין**. של זיתים שנפלו ונשרו במים ושהו בהם הרבה או שנכבשו או שנשלקו לפי שאין שומנם יפה ענין אחר מן הגרגרים שנשרו אין מביאין מאותן זיתים שאין מוציאין שמנה אלא אי"כ נשרו במים או שצריך לשולקן או לכובשן קודם שיוציאו שומן: **גמ' פולמוסטוס**. שליח עובד כוכבים: **צור**. הוא שכונת עיירות שבארץ ישראל: **עוזק**. שחופר סביב הזית כעין טבעת כמו עיזקתא: **הפשיל כליו לאחוריו**. כמו שכיר עני: **והיה מסקל**. השליך האבנים מן הפרדס: **לקלסו**. לשבחו על שקנה להם כל כך: **יש מתעשר ואין כל**. שנוהג בעצמו כעשיר ואין לו כלום: **מתרושש**. ויש נוהג כעני ויש לו הון רב כגון זה שהיה עשיר גדול והוא עושה עבודת שדהו בעצמו

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ובמתניתין [נרה בשניה אינו]
מזכיר: בעבודה. [שנרה] אחת בשנה [ראשונה] וברייתא [באינה] עבודה [שלא נרה שנה] ראשונה: **מאי הוי עלה**. דבעיא הני שנויי [שנויי] נינהו: **תי"ש [דלא נרה] אלא בשנה [ראשונה]: נר חציה**. חציה דשנה [ראשונה] חורשה כולה וזורע חציה [ומניח] חציה ניר וכן [בשנה שניה] חורש כולה וזורע החצי שלא [זרע] אשתקד והחצי [שזרע] אשתקד מניח ניר בכל שנה [זורע] ניר של אשתקד [ופשיט] דאין נרה אלא פעם אחת ולהכי אין זורעה כולה כאחת שאין דרך בני אדם [לזרוע] קרקעותיהם שנה אחר שנה מפני שמתישים את השדות לכך זורעה לחצאים ומרבים פירות בכל שנה: **שלש סאין היתה**. השדה: **קרנא דארעא**. [אלא] בקרן זויות [בדרומה] עומדת: **לסמידא**. סולת למכור למנחות שאינו [בנמצא]: **ברוב חטה**. [שרוב] החיטה התליע פסולה: **או ברוב סאה**. רוב הסאה מתולעת אפילו יש שם חיטים [שלמים] בלא תולעת: **הקדישן**. לאותן חיטין המתולעות:

מהו שילקה עליהם משום בעל מום. דקיי"ל בפ"ק דתמורה המקדיש בעלי מומין למזבח עובר בחמשה לאוין : לח. אם התליע אין לו תקנה עוד דלח אי אפשר לגרור התולע: מתני' מבית (השלחין) [הזבלים]. הן מאוסים: ולא ממה שנוזע ביניהם. שהזרעים מכחישים את הזיתים ואין השמן מעולה: אנפקינין. מפרש בגמרא: שנשרו במים. (שהיו המים) [שהמים] מקלקלין את השמן: גמי חכמה מצוייה בהם שמן זית מפקח את הלב: פולמוסטוס. עובד כוכבים ממונה: במאה ריבוא. מנים: לגוש חלב. שם מקום ובחלקו של אשר: עוזק. אותו יהודי היה חופר ועודר תחת זיתיו: מסקל. מפנה אבנים מן השדה ומתוך כך נדמה לו לאותו פולמוסטוס שהוא עני: קומקום. יורה קטנה: מתעשר. מראה עצמו כעושר ואין לו כלום. מתרושש. מראה עצמו כרש כגון זה שהיה מסקל וחופר תחת זיתיו:

א

-

פו

דף

מפני שהוא מוהל שרף. בעלמא ואינו שומן: לרבי שמעון דמטביל ב'י'. הוי שמן ואם הביא פסול: סטכתא. שקורין בלשמ"א: תניא רבי יהודה [אומר] אנפיקינין. דתני במתני' היינו שמן זית וכו': שמשיר את השיער. לפי שהוא בוסר ויש בו כח: של ריח רע. שמן שריחו רע: מתני' שלשה. לקיטות יש בזית שלוקטין אותו בשלש פעמים ובכל לקיטה יש בו שלשה שמנים: הזית הראשון. זיתים שלקטן בראשונה: מגרגרו בראש זית. מניחו להתבשל דנעשה גרגרין בראש הזית באילן. ענין אחר מלקטן בראש הזית בגובה שבאילן במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה זורחת שם תדיר מ"ר ז"ל: וכותש. אותן הגרגרים: ונותנן בתוך הסל. כדי שיזוב הצלול שבשמן מעצמו בלא דוחק חוץ לסל והפסולת והשמרים שבשמן נשארין בסל: זה היה שמן ראשון. שבליקוט ראשון: חוזר ולוקח. מה שכתש הגרגרים שנשארו בסל טוענו בקורת בית הבד ומוציא שמנו מה שהוא יוצא עכשיו זהו שמן שני: רבי יהודה אומר. לא היה טוענו בקורה לפי שהיה נטען ביתר והיו השמרים יוצאין ומתערבין בשמן אלא באבנים טוענו ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שני: חזר וטחן. הגרגרים וטענן בקורה ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שלישי: מגרגרו בראש הגג. אותם זיתים אין מתבשלין כל צורכן באילן אלא שוטחן

בראש הגג בחמה כדי לרככך כך שמעתי. ענין אחר מרבותינו ז"ל מגרגרו בראש הגג כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גגו ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר: **הזית השלישי**. לוקט זיתים התחתונות לפי שאין החמה זורחת עליהן תדיר אין מתבשלין יפה ומאחר בלקיטתן ומשום הכי עוטנן בבית הבד מניחם במעטן עד שילקו שיתרכך קליפתן וישתנו מראיהן ומנגבן בראש הגג שכשיהיו ביחד במעטן בדוחק יצא מהן מוהל ונושרו: **גמ' מגרגרו תנן**. שמניח הזית עד שנתבשלו הגרגרים כל צורכך: **או מגלגלו תנן**. דהיינו נמי שמניחו באילן עד שנתבשלו יפה כגון ביצה מגולגלת (עוקצין פ"ב מ"ו): **שמן זית**. דכתיב בקרא שמן זית זך כתית (שמות כז): **מזיתו**. שיהיו הזיתים באילן עד שיהיה בהן שמן: **תמרה**. כשעושין אותו גרוגרות: **רבי יהודה אומר לא היה טוחנו**. לזית ראשון אלא כותשו: **כותש**. דקתני במתני' מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתני' אתאן לרבנן דברייתא ת"ק דר' יהודה: **האי תנא**. דמתני' סבר לה כר' יהודה בחדא בכותש ופליג עליה בחדא בתוך הסל: **מתני' השני שבזית ראשון הראשון שבזית שני שוין**. ואע"ג דשני שבראשון וראשון שבשני שוין למנחות אפ"ה לא אתי בשני שבראשון למנורה דהא אמרינן בגמ' דלמנורה בעינן כתית ולא היה כתית אלא ראשון שבכל זית (דמתני' דכותש ר"י היא):

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מפני שהוא שרף. מוהל בעלמא [והיכין] חשיב ליה מתניתין בהדי שמנים פסולים [דמכל] מקום שמן קרי ליה: **דר' חייא זריק ליה**. לאנפקינן דלא [חשיב] ליה שמן כלל: **עשירים מקמצין**. רבי שמעון שהרי בן נשיא ועשיר היה קומצו ואוכלו. קמצן עצרן: **תניא יהודה אומר**. שמן המור הוא אנפקינן והוא שמן זית שלא הביא שלישי: **כבוש**. שכבש את הזיתים בחומץ ומלח: **ושל שמרים**. שמן שיצא מן השמרים כמו שמוציאין יין משמרי היין שקורין ריי"פ: **מתני' שלשה זיתים**. שלש פעמים בשנה מלקטין את הזיתים מפני שאין מתבשלין בבת אחת: **ובהן שלשה שלשה שמנים**. בכל פעם [מוציא] בו שלשה מיני שמנים: **הזית הראשון**. כלומר פעם ראשונה שמלקט: **מגרגרו בראש הזית**. נוטל ומלקט גרגרין שבראש הזית שהן מבושלין תחלה לפי שהחמה מקדרת עליהן ומבשלין: **לתוך הסל**. ומסתנן ויוצא והכלי תחת הסל שהשמן נופל בו: **רבי יהודה אומר סביבות**. דופני הסל נותנו מתוכו והשמן זב דרך הדפנות ונופל לשולי הסל ומשם מסתנן ויוצא ונמצא שמן מזוקק שהפסולת והפקטים נדבקים בדופני הסל אבל לא

יתנם בשולי הסל לפי שמתערב שמן ושמרים ויוצאים ונמצא השמן עכור: זה. השמן הזב מאיליו מן הסל בלא שום טעינה נקרא שמן ראשון של פעם זו: **טוען בקורה**. זיתים שבסל: **ר"י אומר באבנים**. ולא בקורה שהקורה כבדה ומוציאה את השמרים: **חזר וטחן**. בריחים את הזיתים שתחת הקורה וטען אח"כ בקורה: **הראשון למגורה**. דבעינן שמן זית זך: **והשני כשר למנחות**. דלא כתיב בהו זך: **הזית השני**. כשמלקט בפעם שניה את הנמצאים עתה מבושלין: **מגרגרו בראש הגג**. מלקט את הגרגרים הסמוכים לגג דזיתיהם היו אצל גגותיהם ואותן מתבשלין בשניה: **הראשון**. שיצא קודם טעינה כשר למנורה: **הזית השלישי**. מה שמלקט בפעם השלישית אין מתבשלין לעולם כל צרכן שהם הענפים שתחת הגג שאין החמה נוגה בהן: עוטנו על שם מעטן שמאסף בו את הזיתים: **עד שילקה**. בלצי"ר בלעז: **ומנגבו בראש הגג**. דמתוך שמאספו בכלי אחד ארבעה וחמשה ימים זב מאליו מהן מוהל שאינו יפה לפיכך צריך לנגבו: **גמ' מגרגרו תנן**. שלוקט גרגיר כאן וגרגיר כאן לפי שעדיין אינו מבושל: **או מגלגלו תנן**. שמניחו בראש הזית נגד שהוא מבושל מאליו: **ת"ש שמן זית מזיתו**. כלומר האומר הרי עלי שמן זית יהיה השמן שיתבשל ויתמלא שמנו בעודו בזית דקרא קא דריש משמן זית זך כלומר מבושל שיצא ממנו בלא טעינא: **ומכאן אמרו הזית הראשון מגלגלו כו' וכונסו לבית הבד**. אבל לא לבית הבד ממש עד שיצא שמן הראשון על ידי סלים: **פרק**. פרקו מבית הבד וטוחנו בריחים וטוענו בבית הבד: **זית שלישי**. לא היה מבושל באילן מפני שהוא תחת הגג ואין החמה פוגעת בה: **כמין תמרה**. שעושה [אותו] כרי רחב מלמטה וקצר מלמעלה: **מימיו**. מוחל ושרף שיוצא ממנו כשדחקו זה את זה במעטן: **לא היה טוחנו בריחים**. שמוציא את שמריו ועכרו: **כותש**. דקתני ת"ק במתניתין: **ר' יהודה היא**. דקתני נמי בברייתא כותשן במכתשת: **תוך הסל**. דקתני ת"ק במתניתין אתיא לרבנן: **האי**. תנא קמא דמתניתין: **מתני' שוין**. מפרש בגמ': **מנחות שהן לאכילה**. לאכילת המזבח:

גמ' שוין. בתמיה דקתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני שבראשון אין ראוי למנורה

וראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוי שוין : **למנחות**. שאם רוצה ליתן הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון : **יכול יהא כתית זך פסול למנחות**. הואיל וכתוב ביה למאור : **אם כן**. הואיל וכשר נמי למנחות : **מה תלמוד לומר**. זך וכתית למאור : **מפני החיסכון**. לא בעינן זך וכתית למנחות כמו לנרות דהכי נמי כשרות אפילו אינו וכתית לפי שהמנחות הן מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזור במנחות נמי אחר זך וכתית כמו למנורה היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביוקר : **שלחן בצפון ומנורה בדרום**. והמזבח בינתים לידע שלא לאורה אני צריך : **שקופים**. מבפנים שהמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם : **ממנה היה מדליק**. האחרות ובה היה מסיים כדתנן (תמיד דף לג.) בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים שמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שבצד מזרח ומדשנה ומניח האחת שבצד אותה שבמזרח הוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו בשחר ומטיבו וזורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ ונותן בה שמן ופתילה ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה ומסיים בה הדלקה שהיה מדליקה בתר כל הנרות : **מתני' הלסטיון**. שנתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי : **מעושן**. כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי למתקן או מבשלין אותן : **לא מתוק**. כשהוא מתוק מחמת עצמו כדמפרש בגמ' ענין אחר תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום : **מן הדליות**. שקורין טרייל"ש לפי שאין יינו יפה : **אלא מן הרגליות**. יין שגדל בגפנים נמוכים שהוא יפה : **העבודים**. מפרש בגמ' : **לא היו כונסין אותו בחצבין גדולים**. לפי שכשהיו מסתפקין ממנו על יד היו החצובין מתרוקנים ומתקלקל היין : **כדי שיהא ריחו נודף**. שכשהיא חסירה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מליאה :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל גמ' שויו והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות. והיכי קתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא ראשון שבשני כשר למנורה : **שוין למנחות**. דקיימא לן בכל דוכתי מבחר נדריך דמן המובחר יביא וה"ק הראשון שבשני והשני שבראשון שוין שאם יש לו מנחה להביא ויש לו משתיהן מאיזה שירצה יביא אבל אם יש לו משלישי שבראשון ומראשון שבשני יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר : **אין זך אלא נקי**. כגון אותו שיוציא בלא טעינה בסלים ואפי' נטחנו הזיתים בריחים : **אלא כתוש**. לא יהא טחון בריחים אלא כתוש במכתשת : **יכול יהא כתוש זה פסול למנחות**. הואיל וכתוב למאור : **א"כ**. דאף למנחות כשר : **מה ת"ל למאור**. לומר לך

למאור יהא כתוש אבל למנחות אפי' [אינו כתוש] כשר : **מפני החיסכון**. דמנחה שכיחי כל יומא טובא ואיכא חסרון אי מהדר בתר כתית אבל נרות ליכא שמן כולי האי אלא שלשה לוגין וחצי בכל יום חצי לוג לכל נר : **מאי חיסכון**. כלומר מאי איכפת בחסרון : **התורה חסה כו'**. ומשכחת לה בנגעי בתים בת"כ דכתיב ופנו את הבית בטרם יבא הכהן וגוי' על מה התורה חסה אם על כלי עץ וכלי שטף יש להם טהרה במקוה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה חסה תורה ואמרה לפנותם שלא יטמאו ושוב אין תקנה : **אליך**. לרצונך ולהראות חיבתך לפני : **ולא לי**. בשבילי שלא לאורה אני צריך ולא לאכילה שאם הייתי צריך הייתי [מצוה] ליתן שלחן סמוך למנורה כמנהג העולם : **שקופים מבחוץ**. רחבים מבחוץ : **ואטומים מבפנים**. ופיהם אטום וקצר מבפנים דדרך כותל אבנים כשעושין חלון מרחיבין אותו מבפנים שמשפעים עובי הכותל מכל צד כדי שלא יסתום ויעכב עובי הכותל את האורה מלבא לצדדין אבל ההיכל היה קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה [יוצא] מהיכל שתאיר לעולם כי לא לאורה אני צריך : **עדות הוא**. המנורה לקמן מפרש מה הוא העדות : **נר מערבי**. נר אמצעי היה פונה פיו לצד מערב וכל שאר הנרות היה פיהם כלפי נר מערבי כדאמרינן בפ' שתי הלחם ולהכי קרי ליה נר מערבי : **כמדת חברותיה**. חצי לוג דכתיב מערב עד בקר תן לה מדותיה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר ושיערו חכמים חצי לוג כדקתני לקמן בפ' שתי מדות : **ממנה היה מדליק**. כלומר ממנה מתחיל הדלקה שאותה היה מדליק תחילה מבערב : **ובה היה מסיים**. ההטבה בבקר שאותה היה מטיב אחרון לפי שכל בקר מצא אותה דלוק והשאר מצא אותם שכבו ופעמים שהיה דולק כל היום ומדליק ממנו כל שאר הנרות שבבקר היו כולן כבות חוץ מנר מערבי ומטיבן ומנערן מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות ונר מערבי דולק כל היום ולערב היה מדליק ממנה שאר הנרות : **מסיים**. דלאחר הדלקות שאר נרות היה מכבה אותה ומטיבה ונותן בה שמן : **מתני' קורחיים ועטוליים**. מקומות הן : **מאין היו מביאין יין**. לנסכים : **הלוסטין**. יין מתוק מחמת השמש שהיו תולין את הענבים להשמש : **ישן**. משל אשתקד : **מתוק**. היינו מאליו ולא מחמת השמש ל"א תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום : **מן הדליות**. מן הגפנים המודלות על גבי כלונסות ונסרים טלטרייל"ש : **אלא מן הרגליות**. ששוכבות על גבי קרקע לרגלי בני אדם שאינן מודלות : **העבודים**. חפורים : **חצבים גדולים**. פוגמים טעם היין : **[ואינו ממלא את החבית]**. כשחבית מלאה יוצא ריחה לחוץ ואינה נודף : **הקמחין**. לובן היין שקורין קנא"ש בלע"ז :

קמחים. שקוייני"ש: כיצד בודק. לידע אם היין יפה: גזבר יושב וקנה בידו. ורואה כשזה מוציא היין מן נקב החבית: זרק הגיר. שהתחיל לצאת אותו לבן שתחת היין שצף על השמרים: הקיש. הגזבר על גבי הכד וסותם זה מיד וזה היה סימנו שלא היה רוצה לדבר כל זמן שמוציאין היין: שנאמר תמימים יהיו לכם. ואם היו בו קמחים הוי כבעל מוס: גמ' כרוך ותני. אין מביאין הליסטיון לפי שאין מביאין לא מתוק וכו' ואם הביא פסול: רב אשי אמר. לא תכרוך הליסטיון כשר דהויא חוליא דשמשא ולא מאיס אבל מתוק מחמת הפירי מאיס והיינו דקתני פסול: מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי. דקתני במתניתין דברי רבי והא ברייתא דקתני לא יביא [ע"כ רבי] וקתני (בהא ברייתא) אם הביא כשר והיכי מ"ל ה"נ פסול: היינו טעמא. שאין מביא יין דכתיב אל תרא יין כי יתאדם דלא הוה חשוב יין אלא אדום ושנה ראשונה יש בו עיקר אדמומית טפי לא ולא משום דלכבש דמי יין: העבודים. חפורים פעמיים: רפיק ליה טפי ריפקא. שחפרו פעמיים: ודרי מיא על חד תרין. שהיה יכול למוזגו במים כפליים מיין אחר דיין דעלמא דרי על חד תלתא וזהו מקבל על חד ששה והיינו על חד תרין דיין אחר: כדיות לודיות בינוניות. כדים בינוניים של לוד: אין מניחין את הכדים שתים. זו על גב זו: שגובהן כרחבן. שהיו רחבים מרוב שמנות כמו שגבוהים והיינו כר נרחב: שומרים. מלאכים: תמיד לא יחשו. מאי אמרי הנך שומרים: ומעיקרא. קודם שחרב: הוו אמרי כי בחר ה' בציון. אף לעתיד לבא עתידים המלאכים להיות שומרים ולומר כי בחר ה' בציון:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל משלישה. [של חבית] שעושה [ברזא בדפנות] החבית: והקנה. [אמת] המדה: זרק הגיר. כשהגיר של שמרים יוצא מן היין: והקיש בקנה. הקיש הגזבר [בקנה] את מוצא היין ורומז לו שיתן הברזא ולא היה מדבר לפי שהדבור רע ליין: תמימים יהיו לכם ומנחתם. פרט לסולת שהתליעה ושעלה בו אבק: והא אמרת רישא. בהליוסטין אם הביא כשר והדר תני במתוק אם הביא פסול: כרוך ותני. הליוסטין ומתוק בהדדי ותנא בתרוייהו אם הביא פסול: אף יין בו שתי שנים פסול. אף בדיעבד: אל תרא יין כי יתאדם. אלמא בשעת אדמימות

מובחר הוא וקים לן כשעברה שנתו עוברת אדמימות ואינו אדום כל כך כשנה ראשונה: **טפי ריפקא**. חופרו פעם יתירא כלומר פעמיים בשנה: **ודרא מיא על חד תרין**. ביין דהיינו על חד שיתא מיא: **כדיות**. חביות קטנים ככדים: **לודיות**. ובינוניות. שעושין בלוד: **איו מניחין אותן שתיים שתיים**. זו בצד זו שמא יתקלקל אחת ותריח חברתה ותתקלקל גם היא: **כשם שהדיבור יפה לבשמים**. דאמרינן בכריתות גבי פטום הקטורת כשהוא שוחק אומר הדק היטב: **אילים**. בני שתי שנים: **כבשים**. בני שנה: **גוזלות**. תורים ובני יונה: **שגבהן כרחבן**. שיהא רחבין מרוב שמנן ל"א [רחבים] גרסינן שיהא גביהם רחבין: **כר נרחב**. כרים רחבים: **כר**. כבש: מאי אמרי הנך שומרים דכתיב לא יחשו: **ומעיקרא**. קודם החורבן: **מאי תוי אמרי**. כי בחר ה' בציון אוה למושב לו:

פרק עשירי - שתי מדות

מתני' שתי מדות. ר"מ אומר עשרון עשרון. דשני כלים היו שם כל אחד מחזיק עשרון: **ולא היה מודד**. לפר בכלי שמחזיק שלש עשרונות אלא מודד שלש פעמים בעשרון: **גמ' אחד גדוש**. שלא היה בו עשרון אא"כ גודשו: **ואחד מחוק**. שהמחוק היה גדול כל כך שכשהיה מחוק היה בו עשרון:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל לא בשל שלשה לפר. למנחת נסכים של פר דכתיב ביה שלשה עשרונים לפר האחד לא היה מודד במדה אחת שתהא מחזקת שלשה עשרונים אלא היתה שם מדה מעשרון: **מדדו עשרונות**. עשרון עשרון בפני עצמו ה"ג במתני' בו היו מודדין לחביתי כה"ג: **גמ' אחד גדוש**. שהיה קטן ולא היה מחזיק כשהוא גדוש אלא כשיעור חבירו המחוק ולהכי אחד גדוש ואחד מחוק דר"מ ס"ל גמרא דשתי מדות של עשרונות היו בצבור ואי שניהם שוין הויא ליה מדה אחת:

מחוק שבו היה מודד חביתי כ"ג. לפי שיש לו לחלק בשני חצאי עשרון ואם היה גדוש כשהיה מטלטלו לחצותו היה מתפזר על גבי קרקע: מוי"ו דועשרון נפקא ליה: **מנקודו.** שאותו נקוד שעליו אתי למעט דכל נקודה אתי למעוטי: **שבו היה מודד חביתי כ"ג.** השתא משמע שמודד חצי עשרון בביתו ומביא והיינו דקא פריך מודד: **מחלק.** שהיה מביאו מביתו שלם לעזרה ואח"כ חוצהו בחצי העשרון: **ותיבעי לך לרבנן.** דלדברי הכל צריך חצי עשרון: מדאמר ר"מ עשרון שבו מודד לחביתי כ"ג מחוק חצי עשרון נמי מחוק הוה. דהא הוה נמי לחביתי כ"ג: **ומדר"מ.** דאמר שניהם מחוק היו אותו עשרון של כ"ג והחצי עשרון נמי לרבנן נמי לא היה בו אלא עשרון אחד ובו היה מודד לחביתי כ"ג ה"נ דמחוק היה זה וזה דלדברי הכל של כ"ג מחוק היה דהכי פליגי בברייתא רבי מאיר ורבנן מחוק שבו היה מודד לחביתי כ"ג וחכמים אומרי לא היה בו אלא עשרון אחד מחוק: **חביתי כ"ג.** אותן שנים עשר חלות שעושה ששה בבקר וששה בערב: **במה מחלקן.** לחלות ביד או בכלי ישער בידו או יחלקם בכלי: **וכי טורטני יכניס.** אם היה צריך להביא משקלות: **כיון דבקללה כתיב.** והשיבו לחמכם במשקל (ויקרא כו): **שלחן מהו שיקדש קמצים בגודש שלו.** כגון שאם הניח קומץ של מנחה או (של) לבונה בלא בזיכין שהיה לו לקדשו בכלי והניחן על השולחן שבו לחם ולא קידשו בכלי אחר והיינו בגודש שלו שלא הניחו בבזיכין אלא למעלה בין לחם ללחם שהכל היה בגודש שלא הניחן בתוך כלי. ענין אחר בגודש שלו דשולחן לא היה לו בית קיבול כלל למעלה וכל מה שמניחין עליו הוי כמו שמונח בגודש כך שמעתי: **דלא חזי ליה.** כגון קומץ ולבונה בלא בזיכין: **אינו מקדש.** שאין דרכו לקדש כי אם לחם: **לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל.** כדאמרין בפרק שתי הלחם (לקמן צו.) נותן ארכו של כל לחם שהוא עשרה טפחים כנגד רחבו של שולחן שהוא חמשה טפחים נמצא ארכו של לחם יותר מרחבו של שולחן חמשה טפחים נמצא קופל כל לחם ולחם טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן נמצא ששה קיפולין של טפחיים ומחצה שכל מערכה של ששה לחם גבוה חמש עשרה טפחים נמצא השלחן מקדש חמש עשרה טפחים למעלה כלומר דקידושו של שלחן היה עולה חמשה עשר טפחים והיה מקדש כל דבר בין לחם בין קמצים בחמש עשרה טפחים דהיינו גודש שלו ואמאי אמרת אינו מקדש: **א"ל.** הא דאמרי אינו מקדש מאי דלא חזי ליה היינו ליקרב שאין הקומץ מתקדש שם שעדיין יש לו לקדשו בכלי אחר קודם שיקטירונו אבל מקדש הקמצים

ליפסל דקדשי ליפסל בלינה וביוצא. עניין אחר מ"ר ז"ל אבל מקדש
ליפסל שפסולה המנחה הואיל ועשאן שלא כמצותן ושוב אין יכול
להחזירן לעשרון: **מתני' רבי אליעזר ברבי צדוק אומר**. לא היה שם ד'
מדות אלא הין בלבד ושנתות סימנין היו בו עד כאן לפר כו' והכי נמי היו
בו שנתות ללוג וחצי לוג: **וכי מה היה הין משמש**. והלא לא הוצרכו לו
מעולם אלא פעם אחת היה מימי משה לשמן המשחה דכתיב שמן זית
הין (שמות ל): **מדה יתירה**. להשלים הז' מדות: **שבו היה מודד שמן**
לחביתי כהן גדול. שהיה צריכה שלשה לוגין כדאמרינן לעיל (דף נא).
בשמן להוסיף לה שמן: גמ' רבי יהודה קחשיב ממטה למעלה ורבי מאיר
קחשיב ממעלה למטה:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מועשרון. וי"ו שבראש דועשרון
דריש: **מנקודי**. [שבא] למעט ולחסר [הוא בא] ולהכי ממעט [לרבנן]
מתיבה דעשרון [שלא היה] עשרונים מצומצמין [ושלא] היה שם מדה שני
עשרונים: **[מודד]**. משמע לכתחילה [יכול] להביא חצי עשרון מביתו:
מדר"מ נשמע לר"מ. מחדא מילתא נשמע לאידך מילתא מדאמר ר'
מאיר עשרון דחביתין מחוק אלמא סבירא ליה דמדת חביתין במחיקה
חצי עשרון [נמי] מחוק דהא של חביתין הוא: **מדר"מ מחוק לרבנן נמי**
מחוק. [דהא] אמרי אף חביתין מודדין בו דבהא לא פליגי ר"מ ורבנן אלא
במנין עשרונים: **במה מחלקה**. שמחלקה העיסה לחלות שהיא באה שש
חלות בבקר ושש בין הערבים: **ביד**. בלא מדה: **או בכלי**. במדה שאר
מנחות דבאות עשר עשר פשיטא לן דסגי ביד לחלקו דלא איכפת לן אם
זו גדולה מזו כדתניא בשלהי אלו מנחות כל המנחות שריבה במדת חלתן
או שמיעט ממדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן הגדול
דלחם הפנים לא היתה העיסה מתחלקת דכל חלה שני עשרונים היתה
נלושת כל אחת בפני עצמה: **טורטני יכניס**. וכי משקולת מאזנים יכניס
בעזרה וקא פריך יכניס מאי איכפת לן: **כיון דבקללה כתיב**. והשיבו
לחמכם במשקל: **בגודש שלו**. השלחן אין לו תוך אם נתן עליו שני קומצי
לבונה בלא בזיכין אצל הלחם: **מהו**. שיקדשו כאילו היה שם הבזיכין:
דחזי ליה. לחם חזי לשלחן קמצים לא חזי לשלחן אלא לבזיכין: **והא**
אמר ר' יוחנן. בפ' שתי הלחם: **לדברי האומר**. לחם הפנים טפחים ומחצה
באמה בת חמשה טפחים: **כופל**. שדופן הלחם היה כפול טפחיים ומחצה
לפי שאורך הלחם היה עשרה טפחים ורוחב השלחן אמה בת ה' טפחים
ואורך הלחם מונח ברוחב השלחן נמצא שהוא כופל טפחיים ומחצה
מכאן וטפחיים ומחצה מכאן כלפי מעלה שהיה עשוי כמין תיבה פרוצה

כדאמרינן בפרק שתי הלחם : **נמצא השלחן מקדש למעלה ט"ו טפחים**. דשש חלות היו במערכה זו על גבי זו לכל אחת שני טפחים ומחצה הוי להו ט"ו טפחים עולה למעלה מהשלחן ומקדש השלחן את העליון כתחתון : **לדברי האומר**. דטפחים באמה בת ששה טפחים : **נמצא השלחן כו'**. ור' יוחנן ע"כ בשאר מילי קאמר כגון קמצים דמקדש להו גודש דשלחן דאי בלחם אטו עד השתא לא ידעינן דשלחן מקדש להו : **אבל מקדש ליפסל**. בטבול יום וביוצא קדיש ליפסל כאילו קדיש בבזיכין עצמן : **מתני' שנתות היו להין**. לא היה שם אלא הין ובו היו סמנין מסמנות או פגימות : **עד כאן לפר**. חצי ההין : **עד כאן לאיל**. שלישית ההין : **עד כאן לכבש**. רביעית ההין : **לא מדה יתירה**. היתה שם להשלים שבע מדות : **חביתי כה"ג**. היה צריך לה ג' לוגין שמץ לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים כדאמרי' בפ' התכלת :

א

-

פח

דף

את מי אביא תחתיו. להשלים שבעה מדות : **ואפשר לשער בחצי לוג**. שלשה חצאי לוגין בבוקר ושלשה בערב : **ואפשר לשער ברביעית**. דד' רביעית הוו לוג : **אלא**. לפיכך לא היה משער לחביתין בשלשה חצאי לוג ולא לחצי ברביעית דזה הכלל היה במקדש וכו' ור' אלעזר בר ר' צדוק לית ליה זה הכלל : **בירוצי המדות**. דכשממלאים את הכלי ביותר נופל מן המשקה שבתוכו לדופני הכלי אילך ואילך וכשמערין אותו מהרה לתוך כלי אחר נופל המשקה בתוכו ואם לאו נופל לארץ : **איכא בינייהו**. לר' יהודה דאמר מלמטה למעלה קסבר בירוצי המדות נתקדשו כיצד דרביעית יהיב ליה רחמנא למשה מסיני ואמר ליה שער ברביעית את האחרים וימדוד שני רביעית ויעשה מהם חצי לוג ושוב לוג וכו' עד הין ושער אותו הין כ"כ גדול שיכנסו בירוצין של כל אלו מדות דבירוצין נתקדשו וכשאדם מערה שני כלים קטנים בכלי המחזיק שניהם יכול לשופכו לאתרו כולו בגדול עם הבירוצין וכן השני הלכך צריך הגדול המקבל שניהם להיות גדול כל כך שיקבל אותם ואת בירוציהם הילכך נתקדשו : ומי"ד ממעלה למטה קסבר בירוצי המדות לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער ממנו את האחרים חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין וכיון דצריך לשפוך ממדה גדולה לחלקם

לשני כלים אין יכול לשפוך בבת אחת עם הבירוצים לפי שזה כלי גדול וזה כלי קטן וצריך לשפוך על יד ומתוך שממעטין נחסרין הבירוצין מה שצף על הכלי כל שעה ולא היו שם בירוצין והיינו דנפקי בירוצין וכיון דלא הוו התם בירוצין לא נתקדשו: **איכא למימר נתקדשו ואיכא למימר לא נתקדשו כו'.** כדמפרשינן התם: **במלאים קמיפלגי.** דכתיב (במדבר ז) שניהם מלאים סלת וה"ה בשאר כלי מאן דאמר ממעלה למטה קסבר מלאים דווקא דהאי קרא במזרק שהוא כלי לח שלא יחסר ולא יותר אלא ההין מחלק בתוך שני חצאי ההין מצומצמים וכן כולם: **ומאן דאמר ממטה למעלה קסבר שלא יחסר אבל יותר.** שיעשה הגדול שיעור שני קטנים דבשני חצאין יש בו יותר כל שהוא מבשלם כדאמרי' (שקלים דף ב.) לענין שנים ששוקלין שקל שלם ביניהן שחייבין בקלבון משום הכרע דשני חצאי שקל: **ז' מדידות.** אבל אפשר לעשות כולם בכלי אחד: **מתני' רביעית מה היתה משמשת.** השתא קחשיב ממטה למעלה (דכתיב בה מים חיים): **חצי לוג.** דהיינו ב' רביעיות: **רביעית מים למצורע.** דכתיב (ויקרא יד) על מים חיים במים שיהא דם צפור ניכר בהן שיערו חכמים רביעית: **שמן לנזיר.** משום דנזיר היתה באה ב' ידות כמצה שבתודה חלות ורקיקין ולא הוה צריך אלא רביעית לוג: **חצי לוג לסוטה.** הלכתא גמירי לה: **גמ' רביעית למה נמשחה.** שכל כלי המקדש נמשחו בשמן המשחה: **אם בשביל רביעית מים למצורע:**

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל את מי אביא תחתיו. להשלים שבע מדות: **בירוצי המדות.** (המלא גודש) כשמודדין יין וממלא כלי ביותר יש בו בירוצין ואם מיד מערה בכלי גדול נמצאו בירוצין בתוכו ואם לאו נופל לארץ מאליהן: **[למ"ד] ממטה למעלה.** דחשיב רביעית בראשון: **קסבר בירוצי המדות נתקדשו ורביעית יהיב רחמנא למשה ואמר ליה.** [משתין] אלה עשה חצי לוג ומשתי חצי לוג וכן הין: **שער דעיילי בהו בירוצין.** שיהא החצי לוג גדול שיכנסו בו שתי רביעיות ובירוציהן דבסתמא הכי הוא שהמערה כלי קטן של רביעית לתוך כלי גדול כגון חצי לוג בירוציה נופלין לתוכה ואינן נשפכין לארץ: **ור"מ דחשיב הין ברישא קסבר לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר לו לעשות ממנו חצי ההין ושלישית ההין וכן הדרך שהמערה כלי גדול כגון הין למלאות כלי קטן כגון חצי ההין בירוציהן נשפכין לארץ אלמא ה"ק ליה שער דיפקו הבירוצין: **במלאים קא מיפלגי.** [דכתיב] שניהם מלאים סולת וה"ה לכל המדות דקרא מאן דחשיב הין ברישא קסבר מלאים שלא יחסר ושלא יותר הלכך יעשה הין מצומצם וממנו יכוין שאר המדות [למדת] הין דאי**

אפשר לעולם שלא יהיו שתי מדות קטנות כשמודדו לתוך אחת גדולה יתירות עליה (מפניא) [מפני] האופיא הגדולה כשמערין שני כלים בתוך כלי אחד אבל כשמודדין בהין את חצי ההין שופך מן היין לחצי ההין בנחת אין כאן אופיא: **קסבר מלאים שלא יחסר**. אבל אם הותיר מלאים קרינן ביה: **שפיר קאמר להו ר"ש לרבנן**. וכי מה היה ההין משמש: **כדאמר רבינא**. לקמן בהאי פירקא: **שבע מדידות**. בתוך כלי אחד דשנתות היו בהין: **מתני' רביעית מים למצורע**. כדכתיב ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס וגוי' ואמרי' במס' (נזיר) [סוטה] (דף ט"ז ע. ב) מים שדם צפור ניכר בהם וכמה הם רביעית: **רביעית שמן לנזיר**. כדאמר בפי' התודה ללחם נזיר: **חצי לוג מים לסוטה**. כדאמרי' במסכת סוטה (דף ט"ז ע"ב) חצי לוג מים היה ממלא מן הכיור: **וחצי לוג שמן לתודה**. מפורש נמי בהאי פירקא: ששה לוגין לפר דהיינו חצי ההין כדכתיב בלול בשמן חצי ההין גבי מנחת נסכים בפרשת שלח לך: **וארבע לאיל**. דהיינו שלישית ההין: **ושלשה לכבש**. רביעית ההין דהין י"ב לוגין: **בלוג היה מודד**. שמן לכל המנחות: **ואפי' מנחה של ס' עשרון**. והא דנקט ס' עשרון דס' עשרון מתנדב אדם בכלי אחד וטפי מהכי לא כדמפרש בפי' המנחות והנסכים: **ששה לפר**. ששה לוגין יין לנסכי הפר והוא הדין לשמן: **גמ'**

ב

-

פח

דף

והלא בחוץ היו. כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה: ואי בשביל רביעית שמן של נזיר שיתקדש השמן בכלי שרת ועיי' השמן שהיה נבלל בלחם יהא הלחם מתקדש בשביל כך לא היה צריך דלחם נזיר בשחיטת איל מתקדש: **רביעית שמן לכל חלה וחלה**. היה נותן רביעית משום דהווי שלשה לוגין שהם שנים עשר רביעיות והיינו דאמר במתני' לוג ומחצה בבוקר שהן ששה רביעיות: **מארץ מרחק איש עצתי**. שר' חייא עלה מבבל לא"י: **אי לחצי לוג של מי סוטה חוץ הוא**. שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי: **אי למדוד בו חצי לוג שמן לתודה**. כדי שיתקדש השמן ויתקדשו החלות אגב השמן לכך לא צריך דלחמי תודה וכו': **נר ישראל כך היה**. שקילסו שיפה השיבו: **נר שכבתה**. בחצי הלילה או קודם אור היום: **נדשן השמן נדשנה הפתילה**. האי נדשן השמן לאו דווקא אלא הכי קאמר כשם שהפתילה

שכבתה אין לה תקנה שהרי היא כדשן כד השמן שנשאר בנר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה הואיל ונדשנה הפתילה נדשן השמן : **כיצד הוא עושה מטיבה**. שמשליך כל מה שבנר לחוץ ונותן בה שמן ופתילה אחרת ומדליקה : **כמדה ראשונה**. חצי לוג כמו שנתן מתחלה או כמה שחסרה במה שזורק לחוץ : **נפישו להו מדות טובא**. לשער כמה חסר הא לא ודאי אלא כמדה ראשונה היה נותן בה ולמחר כשמכבה המזרחית מכבה נמי זו : **והדרך צלח רכב על דבר אמת**. כלומר הצלחה הוא שהשבתני דבר אמת כזה : **נר של מקדש**. נרות הקבועים במנורה שמדליק בהן שקורין קרושוליי"ש : **של פרקים היה**. של חליות לא שהיה יכול ליטלן אלא מן המנורה עצמה היו הנרות כדכתיב מקשה אלא היינו של פרקים שהיו קנים שבהם הנרות קבועים דקים הרבה והיה יכול לכופפן ולהטותן למטה בשעת הטבה ולהשליך הדשן חוץ ולזוקפה בשעת הדלקה. ע"א של פרקים שהנרות היו קבועות במנורה אבל היה כסוי שלהן כסוי מלמעלה כמין טס שהיה יכול ליטלו כל שעה שירצה והיינו של פרקים אמנורה ואנרות כתיב (שם) נרותיה קרי למקום הנחת השמן וזהו ודאי הוה מקשה וכיון דבעיא הטבה אי לא דהוי הכיסוי של פרקים שיכול לסלקו לא מתייטבנא והיינו חכמים וכדמתרץ לה לקמן וכן כולה. כ"ש : **קסבר כי כתיב ככר ומקשה אמנורה ונרותיה כתיב**. שהמנורה והנרות היו מחתיכה אחת וכיון דבעי הטבה אי לאו דשל פרקים היתה שהיה יכול לכופפה ולנטות ולזוקפה ולפנות את הדשן לא הוות מתייטב : **מסלקן**. הנרות בשעת הטבה מן המנורה ומניחן באהל אלמא דלא היתה מקשה אלא של פרקים ממש היתה : רב הונא דאמר כי האי תנא חכמים אומרים לא היו מזיזין אותה לנר מן המנורה. דמחזירים היו במנורה : **מצי לאוזה**. א"כ לא הוה ליה מקשה : **לא היתה הנר זזה ממקומה**. דמקשה היתה : **טס של זהב היתה על גבה**. על כל נר ונר כעין כסוי כאותן שעשוין מלבנים ובהאי טס לא עביד כלום אלא כמין כסוי הוא שמכסה את הנר מקום שפתילה דולקת : **דוחקו**. לטס שעל גבי הנר כלפי פיה ודולפת השמן לחוץ וכשהוא נותן בה השמן ורוצה לזוקפה דוחק לטס שעל גבי הנר כלפי ראשה וזוקפה אבל לא היה מזיזה ממקומה : **נרותיה באות מן הככר**. שאף הן מקשה והיינו כרב ששת דאמר ככר ומקשה אמנורה ואנרותיה כתיב ר' נחמיה אומר אין נרותיה באות מן הככר אלא שהיו מחזירים במנורה והיינו כי האי תנא דאמר מסלקן ומניחן : **תלמוד לומר אותה**. דמנורה ונרותיה דכולה חדא היא באות מן הככר ולא מלקחיה ותנא קמא דפליג עליה דרבי נחמיה דריש לקרא הכי ככר זהב טהור יעשה אותה למדנו למנורה וכו' יכול שאני מרבה אף נרותיה ומלקחיה וכו'

תלמוד לומר אותה ולא נרותיה כדדריש ליה רבי יהושע בן קרחה לקמן :
קשיא דרבי נחמיה לדרבי נחמיה. דלעיל אמר ואין נרותיה באות מן
הככר והכא אמר לרבות נרותיה : **לפי נרות**. במקום שהפתילה דולקת :
וליעבד זהב כל זהו. לאותם פי נרות ולא ליבעו זהב טהור קא משמע לן
דצריך זהב טהור :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל חוץ הוא. מחוץ למחנה היו
מטהרין את המצורע ולמה להו לקדושי : **ואי נזיר**. שמקדש רביעית
ללחמי נזיר : **לחם בשחיטת איל הוא דקדיש**. ולא בשמן כדאמרי' בפי
התודה למה ליה לשמן כלי שרת הא לאחר אפייתו [לא קדוש] הוא עד
שחיטת האיל : **רביעית שמן לכל חלה וחלה**. דשש חלות היו בבוקר ולוג
ומחצה שמן היינו רביעית לכל חלה : **מארץ מרחק**. ר' חייא עלה מבבל
כדאיתא בפ"ק דסוכה : **חצי לוג למה נמשח אי לחצי לוג מים דסוטה**
חולין הוא. בתמיה וכי חולין הם המים שיהא צריך לקדשן : **והא מים**
קדושים כתיב. דאמרינן בספרי אין מים קדושים אלא שנתקדשו בכיור
אלמא כבר קדשו להו : ה"ג חצי לוג למה נמשח אי סוטה חולין הוא מים
קדושים כתיב אי תודה כו' : **נדשן השמן**. כלומר נתמלא [שמנו] מדשן
הפתילה אינו יכול להדליקו עד שמדשנו : **כמדה ראשונה**. חצי לוג : **אי**
כמה שחסרה. כלומר אותה מדה שהשליך לחוץ : **דמשער ליה**. קודם
שישליכנה יתנהו במדה אחת : **א"כ כו' והדרך**. וחידודך כלומר מחודד
אתה דהכי דרשינן במסכת [שבת ס"ג ע"א] והדרך צלח רכב אלו שני
תלמידי חכמים שמחדדין זה את זה בהלכה : **על דבר אמת**. שיפה
(צערתני) [השבתני] : **נר של מקדש**. נרות של מנורה שבהן נותנין את
השמן והפתילה : **של פרקים**. של חוליות לא של חוליות ממש שיוכל
לפורקן ולסלקן מן המנורה אלא שיכול לכופפה למטה ולזקפה במקומה
ובלעז פליירי' : **קסבר כי כתיב ככר ומקשה**. דמשמע מחתיכה אחת יעשה
הכל : **אמנורה ונרותיה**. הנרות הם מחוברים בה מאותה חתיכה עצמה
ואין יכול לסלקן בשעת הטבה לגרוף את הדשן ואי לאו דמפרקא הואי
שיכול לכופפה לא היה מתטייבה יפה : **מסלקן**. לנרות מן המנורה :
ומניחן באהל. במקדש : **ומקנחו בספוג כו'**. אלמא מקשה לאו אנרות קאי
דאין באות מאותה חתיכה ויכול לסלקן : **מצי מזיז לה**. בתמיה ואי הוה
מצי מזיז לה אמאי לא הוה מזיז לה לקנחה יפה יפה : **אלא אימא לא**
היתה זזה. שאין יכול לסלקה : **על גבה**. [על כל] נר לכסויי והנר היתה
ארוכה כמין ספינה קטנה : **כשהוא מטיבה**. לנר דוחק לטס כלפי פיה
והנר מתגלה וכופפה הנר למטה : **וכשהוא נותן בה שמו**. לאחר שזקפה

בתחלה דוחק את הטס : **כלפי ראשה**. ראש שהוא מחובר למנורה והטס היה מנוקב באמצע ונגד הנקב נותן את השמן לתוך הנר. פיה מקום שהוא הפתילה :

א

-

פט

דף

מת"ל בשמו בשמן שני פעמים. חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז) : **חד ריבוי**. דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן חד ריבויא לחוד : **הרי הוא ככל המנחות ללוג**. דלא מצינו חלות ורקיקין בלא שמן : **עכשיו שנאמר בשמן בשמן**. דלא צריכי כלל : **מתחלק לג' מינין**. בשוה שיתן כביצה לכל מין ומין : **כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל**. שהרי מצינו שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת (ויקרא ו) : **ריבה שמן ברבוכה**. שיתן בה שמן יותר מבשאר המינין : **הלכה למשה מסיני**. הוא דחציו לחלות וחציו לרבוכה ולא מקרא אתי : **ת"ר ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן וגו'**. במצורע כתיב לימד על עשרון שיהא כל עשרון סלת טעון לוג שמן : **אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוג של שמן**. דבהכי נבללות כדאמר לקמן (דף קג) : ששים עשרון נבללין בכלי אחד ששים ואחד אין נבללין : **שנאמר למנחה**. כלומר כמה שתהא המנחה גדולה אין לה אלא לוג שמן : **מצורע**. עשיר שמביא [שלש] קרבנות מביא שלשה עשרונות למנחה הכי נמי בעני דלא מייתי אלא חד קרבן לאשם בחד עשרון סגי כי איצטריך קרא לכדאמרן ללמד על עשרון שטעון לוג : **ואידך**. רבי אליעזר בן יעקב אומר אפי' הכי איצטריך לגופיה ס"ד וכו' : **לגמרי**. זבח בלא מנחה כלל לא אשכחן ולא מצית למימר דלהכי איצטריך : **ורבנן**. דלית להו האי סברא דאפי' מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוג אחד : **האי למנחה**. צריך דכל מנחה אינה פחותה מעשרון : **ששה לוגין יין ושמן לפר**. דכתיב (במדבר כח) חצי ההין יהיה לפר ושמן דכתיב (שם טו) בלול בשמן חצי ההין וארבעה לוגין יין ושמן לאיל דכתיב (שם כח) ושלישית ההין לאיל והוא הדין לשמן : **זה בגמטריא תריסר הוי**. ואי קשיא לך אימא תריסר רביעית הא לא קשיא דלא אשכחן מדאורייתא מדה פחותה מלוג להכי אמרי' י"ב לוג : **שכשר מערב ועד בקר**. שתהא כשרה אחר תמיד בין הערבים ואחר כל העבודות אלא זו : **ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא**.

והיכי שיערו איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו שמן בנר ונשתייר בבקר ובלילה השני פחתו עד ששיערו הדבר שלא היה צריך יותר מחצי לוג אפילו בליל ארוך וכן נותן אפילו בליל קצר ומה שנשתייר בבוקר זורק לחוץ ואיכא דאמר בקיץ היה עושה פתילה עבה ובחורף הוה פתילה דקה כדי שיכלה בקיץ נמי בבקר ולמ"ד ממטה למעלה שבתחלה נתנו רביעית ועמדו שם וראו שאין סיפוק ושוב הוסיפו עד חצי לוג: **מאן דאמר ממטה למעלה התורה חסה על ממונן של ישראל**. שאילו היה נותנין בו לוג לכתחלה ומה שמשיר למחר היו שופכין לחוץ איכא חסרון: **אין עניות במקום עשירות**. אין חוששין במה ששופך לחוץ: **מתני' מערבין נסכי פרים**. האי מיין ושמן קאמר והכי קאמר מערבין מיין נסכי פרים ביין נסכי אילים ואע"ג דלפר אית ליה שלשה עשרון סלת וחצי ההין יין ושמן ולאיל ב' עשרון סלת ושלישית ההין יין וכן שמן אעפ"כ מערבים זה בזה משום דשניהם בלילתן שוה דלתרוייהו איכא שני לוגין לעשרון דבאיל כתיב שלישיית ההין לאיל דהיינו ד' לוגין וה"ה לשמן [וכתיב שני עשרונים ובפרים כתיב חצי הין דהיינו ששה לוגין וה"ה שמן] וכתיב שלשה עשרונים לפר דהיינו ב' לוגין לעשרון וכיון דבלילתן שוה משום הכי מערבין נסכיהן: **ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כבשים**. כגון בנסכי מוספין משום דתרוייהו בלילתן רכה דבשניהן יש ג' לוגין שמן לעשרון דכתיב (שם כח) ועשרון לכבש וכתיב (שם) ורביעית ההין לכבש יין דהיינו ג' לוגין וכן שמן וכן נמי מערבין נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל כל דהו [אינו מזוקק] קמ"ל: **בשמן** גבי תודה חלות בלולות בשמן מצות משוחות בשמץ חד ריבויי הוא [ושמן] קמא איצטריך [דטעון] שמן ככל המנחות: **אלא**. אימא אילו לא נאמר בשמן כל [עיקר הייתי] אומר דלא גרנג משאר מנחות: **יכול יהא**. מתחלק [חצי לוג] השמן לכל מין ומין [מלבד] שבחמץ לא היה נותן: **כשהוא אומר בשמו ברבוכה**. דכתיב והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מרכבת חלות בלולות בשמן ועד השתא הוה דריש בשמן קמא והשתא דריש שמן דסיפא דקרא: **איני שומע לו**. דלהוי ריבוי אחר ריבוי דחד איצטריך. לגופיה: **אלא חצי לוג שמן לתודה (לכולה) [לכל המינין]: (ושליש) [ורביעית] השמן**. לכל [לחמי נזיר]: **וי"א יום שבין נדה לנדה**. שבין סוף נדה לתחלת נדה שלאחר שכלו שבעת ימי נדה שהאשה נדה שוב אינה מתחלת להיות נדה עד י"א יום ואפי" אם ראתה דם זיבה היא ואם אינה רואה באותן י"א

יום אלא יום אחד או (או) ב' ימים רצופין או אפי' שלשה ימים שאינם רצופין כגון יום טמא ויום טהור הויא שומרת יום כנגד יום וטובלת ליום המחרת ואם שלשה ימים ראתה רצופים הויא (זיבה) [זבה] ובעיא ספירה שבנגה וקרבן אבל לאחר י"א יום אם רואה דם נדה היא ואם רואה יום ראשון שומרת ששה ימים והוא ואם כל ז' ראתה ופוסקת לערב טובלת מיד ואינה צריכה ספירה שבעה וקרבן מן התורה אבל בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה נקיים ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה: **ועשרון**. סולת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן במצורע עני כתיב ודרשי ליה מר כי טעמיה ומר כי טעמיה: **למנחה**. ואפי' גדולה: **לגמרי לא אשכחן**. דלפטור מקרבן עשיר וכיון דקרבן עשיר ג' עשרונות עני מיהא חד בעיא: **אין לו עבודה שכשרה**. משקיעת החמה ואילך עד בוקר: **אלא זו בלבד**. הדלקת נרות: **מלמעלה למטה שיערו**. למעלה מחצי לוג אי בעי לייתי אבל למטה לא אייתי דאין עניות במקום עשירות: ומלמעלה למטה שיערו כשיערו מדת חצי לוג לכל נר כך עשו בתחילה הביאו לוג שלם לנסות ודלק כל הלילה וגם היום וחזר ליל שני והביאו שני שלישי לוג ועדיין דלק יותר מאור הבקר וכן עשו כמה לילות עד שהביאו חצי לוג ודלק כשיעור הלילה ולא נסו מלמטה למעלה דאין עניות במקום עשירות: ומ"ד **מלמטה למעלה שיערו**. בתחלה רביעית הלוג ולא דלק אלא חצי הלילה ליל שני הוסיפו וכן כמה לילות עד ששיערו חצי לוג ללילה אבל מלמעלה למטה לא לפי מה דניתותר בנר אין לו תקנה אלא לשפוך והתורה חסה נגל ממונם של ישראל: **מתני' מערבין נסכי פרים**. מנחת נסכי פרים במנחת נסכי אילים לפי שבלילת שתיהן שוה שני לוגין לעשרון דקתני לעיל ששה לוגין לפר וסולת הווי להו שלשה עשרונים כדכתיב והקריב על בן הבקר (קרבן) [מנחה] סולת ג' עשרונים לפר (בלולות) [בלול] בשמן חצי ההין דהיינו ששה לוגין ולאיל ד' לוגין וסולת שני עשרונים לאיל: **נסכי כבשים**. ג' לוגין לעשרון דכתיב עשרון אחד לכבש האחד וכתוב בלו בשמן כתיב רביעית ההין דהיינו ג' לוגין:

כדאמרינן (לעיל דף טו:) מביא אדם זבחו היום ונסכיו מכאן עד י' ימים:
אבל אין מערבין וכו'. משום דהללו בלילתן רכה והללו בלילתן עבה:
בללן. לנסכי פרים בפני עצמן ולנסכי כבשים בפני עצמן ושוב נתערבו
כשרין ואם נתערבו עד שלא בלל פסולה: גמ' שלא יערב חלבים. הכי נמי
לא יערב נסכים: אמר רבי יוחנן. לא תימא מערבין לכתחלה אלא אם
נתערבו קאמר והא דקתני והקטירו שלא יערב לכתחלה מיירי: אי הכי.
דקתני במתניתין אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים דאפי'
נתערבו דיעבד נמי לא: והא מדקתני סיפא נתערבו כשרות. דהיינו
דיעבד: מכלל דרישא אין מערבין לכתחלה. וה"ה רישא דרישא נמי
מערבין לכתחלה והדר קשיא לדוכתי' שלא יערב חלבים בחלבים: אמר
אביי. ודאי רישא דמתניתין דתני מערבין לכתחילה היא ולא תיקשי לך
דנתערבו נסכים דמתני' ביינות קמיירי והכי קאמר מערבין יין של
נסכים פרים ואילים לכתחלה אם נתערב כבר סלתן ושמנן מאיליהן
הואיל והתחיל לערב ליכא משום לא יערב חלבים והא דתני אבל אין
מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים אפי' היכא דנתערב סלתן ושמנן: ויין
לכתחלה לא. אפי' דאילים ופרים אם לא נתערב סלתן ושמנן והא תניא
בד"א דאין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים בסלת ושמנן אבל יין
מערבין לכתחילה בין נתערב סלתו ושמנו בין לא נתערב: אלא אמר אביי
היכא דהוקטר כבר סלתן ושמנן. של פרים ואילים כמצותן: מערב נמי
יין. לכתחלה דליכא למיחש דילמא אתי לערובי סלתן ושמנן דבני
הקטרה נינהו ואיכא משום והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים שהרי
כבר מעורבין ועומדין ואם לאו דלא הוקטר סלתן ושמנן אין מערבין
דחיישינן דלמא אתי לעירובי סלת ושמנן לכתחלה דאסור שלא יערב
חלבים בחלבים והא דקתני ברייתא אבל יין מערבין היינו אם הוקטר
סלתן ושמנן והא דקתני מציעתא דמתניתין אבל אין מערבין היינו בשלא
נתערבו סלתן ושמנן: אע"פ שמנחתו כפולה. דכתיב ומנחתם שני
עשרונים ושאר כבשים אין להם אלא עשרון לכבש: לא היו נסכיו
כפולים. אלא ג' לוגין יין וגי' לוגין שמן: לימד על כבש. כלומר דלימד
בזבח זה מה שלא לימד בכל הזבחים: שנבלל עם מנחתו. וסלתו כפולה
היא כך יהא שמנו כפול: מאי תלמודא. היכי משמע מן ונסכו שאין שמנו
כפול: נסכה של מנחה. דהיינו שמן כנסכו של כבש דהיינו יין: טעון
נסכים. כמו שאם שחטו לשמן ולהכי נקט אשם מצורע דאילו אשם
דעלמא אם שחטו שלא לשמן קרב בלא נסכים כדמעיקרא אבל אשם
מצורע דטעון נסכים איצטריך למימר דכי שחטו שלא לשמן טעון נסכים:
שאם אי אתה אומר כן. דטעון נסכים אלא יקריב בלא נסכים: פסלתו.

מליקרב ע"ג המזבח דלמצורע לא חזי שהרי נשחט שלא לשמו ולעולה לא חזי שהרי לא ניתק לרעייה ואין ראוי לנדבה דאשם לא אתי בנדבה אבל נסכים אתו למזבח ואשם לכהנים וצריך אשם אחר להכשירו: **כבש הבא עם העומר**. דומיא דאשם מצורע דכי היכי דאשם מצורע טעון נסכים ואין שאר אשמות טעונין נסכים כך כבש הבא עם העומר נשתנית מנחתו משאר מנחות כבשים דאילו שאר כבשים אין טעונין אלא עשרון וזה טעון ב' עשרונות להכי נקט כבש הבא עם העומר: **תמיד של שחר יהא טעון ב' גזירין בכהן אחד**. כדמפרש במסכת יומא (דף כו:) ובער עליה הכהן עצים אבל בין הערבים ב' גזירין בב' כהנים כדכתיב ובער וערכו: **אין הכי נמי**. דצריך למיעבד להו דינייהו כאילו נשחטו לשמן כמו אשם מצורע: **אלא אמר אביי**. הא דלא אמרי אלא באשם מצורע חדא מינייהו נקט: **בשלמא הניך**. כבשים דעומר ותמיד ששחטן שלא לשמן לעולם אימא לך דלא צריכי הלכתייהו כדמעיקרא לא גזירין ולא מנחה כפולה ואפילו הכי לא מיפסלו למיקרב למזבח משום דעולות נינהו

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל של היום בשל אמש. אם הביא אמש בלא נסכים דקי"ל מביא אדם זבחו ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים דכתיב ומנחתם ונסכיהם בלילה ומנחתם ונסכיהם ואפי' למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאמש דלא לפסלו בלינה ושל היום הביא קרבן אחד ושני נסכיו עמו אחד בשבילו ואחד בשביל של אמש מערבין יחד אם הקרבנות שוות שיהיו שני כבשים או שני אילים או פר ואיל: **אין מערבין כו'**. דמנחת פר ואיל עבה היא לגבי מנחת כבשים ובולעת ממנה ונמצאת של כבשים חסירה ושל [פרים] ואילים יתירה: ואם בללן [אלו בפני עצמן] שכבר הלכה [מצות בלילת] שמנו: **כשרים**. כרבנן כפליגי עליה דרבי יהודה בהקומץ רבה ואמרי חרב שנתערב בבלול יקריב: **ואם עד שלא בלל**. נתערבו פסולות דבעינן ראוי לבילה וליכא דחסירה של כבש. ושל איל יתירא: **אע"פ שמנחתו כפולה**. כדכתיב באמר אל הכהנים ומנחתו שני עשרונים: **גמ' והקטירו**. מדלא כתיב והקטיר משמע לבדו שלא יערב חלבי קרבן זה עם חלבי קרבן אחר וה"ה לנסכים דהוא נמי אינה בהקטרה [אלא] לבדו: **אם נתערבו**. בדיעבד קאמר מתני' דנסכי פרים ואילים כשרים וקא פריך א"כ סיפא דקתני אבל אין מערבין של פרים בשל כבשים ואפי' דיעבד נמי לא בתמיה והא מדקתני כו' מכלל דרישא דקתני אין מערבין לכתחלה קאמר ומדאין מערבין פרים בכבשים לכתחלה קאמר פרים ואילים נמי לכתחלה קאמר והדר קושיין לדוכתיה: **אמר אביי**. ודאי דמערבין דמתניתין לכתחלה קאמר ולא

תקשי והקטירו דה"ק מערבין יינם לכתחלה אם כבר נתערב סלתן ושמן אבל שמן וסולת לכתחלה לא משום והקטירו דמתניי שמיע ליה לאביי דלא מתרצי אלא הכי מערבין נסכי יין של פרים בשל אלים אם נתערבו סלתן ושמן כבר ואי לא לא דלמא אתא לאערובי נמי סולת ושמן לכתחלה וקא עבר אוהקטירו ואין מערבין נסכי יין של פרים ואילים בשל כבשים ואפי' נתערבו סלתן ושמן דהא מפסל פסול סלתן ושמן ובעי לאתויי לאחרים והאחרים לא נתערבו הלכך יין נמי לא מערבין בללן אלו עצמן ואלו לעצמן ונתערבו כשרות ומתערבין אף היין לכתחלה ואם עד שלא בלל פסול ויין נמי לא מערבין: **ויין לכתחלה לא**. (אפי') לא נתערב סולת ושמן כבר: **במה דברים אמורים**. דאין מערבין מנחת פרים במנחת כבשים (ועלה בתוספתא): **בסולת ושמן**. דבני הקטרה נינהו והזי בכלל והקטירו: **היכא דהוקטר סלתן ושמן**. אפי' זה בפני עצמו וזה בפני עצמו כהלכתן: **מערבין יין לכתחלה**. דליכא למיחש למידי והכי מתוקמא ברייתא דקתני אבל יין מערבין ותנא נסכי פרים בכבשים וה"ה נסכי פרים בשל אילים דבתוספתא לא קתני מערבין נסכי פרים בשל אילים אלא הכי קתני אין מערבין נסכי פרים בנסכי כבשים וה"פ דברייתא אין מערבין נסכי יין דפרים ואילים בשל כבשים וה"ה של פרים בשל אילים בד"א בזמן שהסולת והשמן לפנינו דלא הוקטר ונתערב אבל אין כאן אלא יין שכבר הוקטר המנחה מערבין לכתחלה: והיכא דלא הוקטר סלתן ושמן כו' דשמעינן ליה במתניי דאוקמינא דה"ק מערבין יין אם כבר נתערב סלתן ושמן: **ואי לא לא**. דלמא אתא לאערובי סולת ושמן דפרים ואילים לכתחלה וקא עבר או הקטירו: **גליון**. פ"ה רישא דברייתא אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ואמר בד"א כו' (וי"ל) [והיה אפשר לפרש] דנתערב [מנחת] כבשים באילים וצריך להביא אחרים והוי כלא נתערב כדפי' הקונטרס לעיל ולא הוה צריך לאוקמא דנתערב הסלתות אחר בלילת כל אחד [בפני עצמו] לפי דלישנא דברייתא לא משמע הכי דאיירי בהאי גוונא. עד כאן: עוד גליון פ"ה בהברייתא תנא פרים בכבשים וה"ה פרים בשל אילים דאין מערבין ולפי דבריו צ"ל דהא דלא נקט פרים בשל אילים דהוי רבותא טפי דאע"ג דנסכיהם שוות נקט פרים בכבשים לרבותא דסיפא דאפ"ה [היין] מערביץ. עד כאן: **ומנחתו שני עשרונים**. בכבש הבא עם העומר כתיב: **שנבלל עם מנחתו**. והלכך יהא כפול ת"ל כו': **מאי תלמודא**. האי ונסכו דחד משמע היינו יין כדכתיב ונסכו יין אבל שמן לא נפקא ליה מיניה: **נסכה דמנחה**. שמן: **אשם מצורע ששחטו שלא לשמו**. כגון לשם אשם אחר ולא לשם מצורע: **טעון נסכים**. כדין אשם מצורע דקתני במתניי (דף צ ע"ב) אלא שחטאתו

ואשמו של מצורע טעון נסכים והוי כשאר זבחים ששחטן שלא לשמן שכשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה: **פסלתו**. דלשנותו לשם זבח אחר אי אעשר שהרי לשם אשם הופרש ואשם מצורע לא מתכשר בלא נסכים שאין אשם מצורע בלא נסכים: **תמיד של שחר**. טעון שני גזירין בכהן אחד אחר סדור כל המערכה ושל בין הערבים בשני כהנים שני גזירין כדמפרש בפי' שני דיומא: **רבא אמר**. לעולם הנך אין טעונין דין הראשון:

א

-

צ

דף

ואי לא חזו וכו': אשם נדבה מי איכא. הילכך לא הותר ליקרב למזבח אלא על ידי נסכים: **מתני'** שהיה גודשה בתוכה. שהיתה גדולה כל כך שכשהיתה נמחקת היה בה עשרון: **מדת היבש בירוציהן חול**. מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא היינו בירוצין: **אלא שהלח נעקר**. שהבירוצין נכנסו בכלי ונתקדשו בו ושוב נעקרו ממנו כשנפלו חוץ לפיכך הן קדש דנכנסו בכלי ונתקדשו בו: **ובירוצין של יבש אינו נעקר**. מתוכו של כלי שלא נכנס בתוך הכלי ולא נתקדש בו לפיכך הוא חול: **גמ' מני**. הא דקתני כל המדות היו נגדשות: **אי ר' מ**. דאמר לעיל (ד' פז). גדוש שבו היה מודד לכל המנחות מחוק מדה של כהן גדול שהיתה גדולה כ"כ שגודשה בתוכה: **ומחוק הוי**. ואפילו חד גדוש לא הוה: **ומאי כל מדות**. דלא תימא כל המדות שהיו שם היו גדושות דלא היתה אלא אחת גדושה: **אלא הכי קתני מתניתין כל מדידות**. שהיו מודדין בה היו גדושות: **לא נמשחו בחוץ**. לפיכך בירוציהן חול: **רבי עקיבא סבר מדת יבש לא נמשחה כל עיקר**. וחול היא לפיכך מה שבפנים בכלי קדושת פה הוא דמקדש ליה הילכך מה דאיצטריך ליה מקדש בירוצין דלא צריך ליה לא מקדש לפיכך בירוציהן חול: **היינו טעמא**. דלח בירוציהן קודש שבירוציהן שלה נעקר מתוך הכלי: **ומגוה דמנא קאתי**. מן הקדש להכי הוי קודש: **למאי דצריך**. למה שבתוך הכלי איכוין למיקדש ולא לבירוצין ואמאי מיקדשי הבירוצין: **שלא מדעת**. שאף ע"פ שלא נתכוין להקדיש הבירוצין קדושין כלי שרת: **גזירה שמא יאמרו**. דמאן דחזי דהנך בירוצין לא קדשי אע"ג דאתו מגוה דמנא אמרי הכי נמי מוציאין מכלי שרת לחול אבל יבש דלא אתי מגופיה דמנא לא אתו למימר ביה מוציאין מכלי שרת לחול:

סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת. שלא כמצותו דמצותו היה לסדרו בשבת: **פסולה.** לפי שצריך שיהא הלחם על השולחן ב' שבתות: **כיצד יעשה.** שיהיו כשירין הלחם והבזיכין: **יניחנו.** שלא יקטיר הבזיכין ולא יסלק הלחם עד לשבת שניה הבאה ונמצא הלחם והבזיכין על השולחן ט"ו ימים ושני ימי שבת שאפילו הוא על השולחן אותן ז' ימים שעד לשבת יותר מדינו אין בכך כלום הכא נמי ניגזור שלא יניחנו לשבת הבאה שמא יאמרו כשם שאלו אין נפסלין אע"פ ששהו שם יותר מדין כך מפקידים בכלי שרת כל זמן שרוצה ואין נפסל בלינה: **פנים.** לחם הפנים דהוא בהיכל אמדות קרמית שהן חוץ בעזרה: **פנים לאו כ"ע ידעי.** שכן אירע בזה הלחם אלא הכהנים וכהנים ידעי טעמא דמילתא דכהנים זריזין וליכא למיגזר: **חוץ כ"ע ידעי.** ואיכא למיגזר שמא יאמרו וכו': **לקיץ המזבח.** שקונין מהן עולות ומקייצין בהן את המזבח כשאינן שם קרבנות כדי שלא יהא המזבח בטל: **המקבל עליו לספק סלתות.** שקבל מעות מן הגזבר כדי לספק סולת כל השנה וקיבל עליו לתת ארבעה סאין בסלע והוקרו: **ועמדו שלשה סאין בסלע.** נותן ד' סאין כמו שקיבל: **קיבל עליו לתת ג' סאין בסלע והוזלו**

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל אי לא חזו לעולת חובה. חזו לעולת נדבה וכיון דלא עקר שם עולה [מותר] לשנותו [לעולה אחרת] דמעיקרא נמי [לעולה] הוה: **אשם נדבה מי איכא.** אין אשם בא אלא על חטא להתירו למצורע לבא אל המחנה: **מתני' שהיה גודשה בתוכה.** שכשהיה מחוק היה מחזיק כשאר עשרון גדוש: **בירציהן קודש.** [כלי הלח] נמי איכא גודש: **לא מן השם הוא זה.** כלומר לא זהו טעם של דבר דודאי מדת יבש נמי קדש: **אלא שהלח נעקר.** מה שבשולי הכלי הנופל ראשון כשמוסיפין עליו נעקר ועולה למעלה ונמצא שכבר קדשי הבירוצים בתוך הכלי: **והיבש אינו נעקר.** אלא במקומה עומד הילכך מה שבפנים קדוש ומה שבחוץ לא קדש: **גמ' מני.** הא דקתני כל מדת היבש שבמקדש היו נגדשות דמדקתני חוץ משל כהן הגדול דאמר' לעיל דעשרון שלו מחוק היה לדברי הכל מכלל דכל מדת יבש שבמקדש [היו] נגדשות: **אי ר"מ.** דאמר שני עשרונות היו שם אחד היה גדוש ותו לא: **ואי רבנן חד.** הוה והוא גופיה מחוק כדאמר' לעיל מדרי"מ נשמע לרבנן: **כל מדידות.** כלומר כל מדידות שבמקדש שהיו מודדין באותו עשרון כגון דכבש ואיל ופר היו נגדשות: **בין מבחוץ.** שפת הכלי הילכך שפה מקדשה לבירוציהן: **לא נמשחו כל עיקר.** כדקתני ומדת היבש חול מיהו למה שמודדין בו קדוש קדושת הפה וגברא למאי דצריך מקדיש ובירוציהן לא מקדיש דלא צריך

להו : **פסולה**. דמחוסרת זמן היא דמשפטה לעמוד על השלחן שבעה ימים ולא עמדה אלא ששה : **יניחוה לשבת הבאה**. י"ג יום : **שאפי' היא על שלחן ימים רבים**. כגון ששה ימים שעמד על השלחן קודם שבת הבאה : **ואמאי**. אין בכך כלום נהי נמי דאין לינה פוסלת בו לגזור שלא יאמרו : **מפקידין בכלי שרת**. מניחין בכלי שרת דבר הקדוש דכל זמן שהוא בכלי שרת אין נפסל בלינה דהא האי לחם עמד יותר בכדי זמן על השלחן ולא נפסל ואתא לאכשורי דבר הפסול בלינה מפקידין כעין פקדון שלא יאבד ויפסל כל זמן שהוא שם : **פנים**. סידור לחם הפנים הוא בהיכל : **אחוץ**. מדידות (מונחת) [מנחות] בעזרה וכ"ע חזי להו ואיכא למגזר אבל פנים לאו כ"ע ידעי דעמד שם הלחם כל כך וליכא למגזר : **לקיץ המזבח**. כשהמזבח בטל לוקחין מאותן נסכים כבשים לעולה ומקיצין אותם ולשון קיץ היינו דבלות כאדם שמביאין לו תאנים לאחר סעודה והכי אמרי' בפ"ק דשבועות קיץ בבנות שוח לאדם : **המקבל עליו**. אחד שקבל מעות מן הגזבר וקבל עליו לספק לו סולת למנחות לכל השנה : **מארבע סאין בסלע**. והוקרו ועמדו שלש סאין בסלע מספק מארבע דמעות הקדש קונות דהא (הדיוט) [הקדש] קנו ממנו במעות דכתיב ונתן הכסף וקם לו :

ב

-

צ

דף

ועמדו. די סאין בסלע מספק מארבע סאין ואותה סאה שנותן להקדש יותר ממה שקיבל עליו היינו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח : **ואם לנו**. לפי שאין שם זבח אחר : **הבשר לשם ועורות לכהנים**. דמהו דתימא הואיל ולקיץ המזבח הוא יהא כולו עולה ואפי' עורה שיחזור ויקח מדמי עור הבהמה לצורך עולה ולא יהא עורה לכהנים קמ"ל : **מתני' חוץ מן הבכור ומעשר ופסח**. דהנך כולהו משום חובה נינהו אבל חטאות משכחת בציבור נמי : **אלא חטאת וכו'**. ואע"ג דאמרינן חוץ מחטאת ואשם חטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים משום דכתיבי בהדיא : **גמ' ואפילו מנחה**. הבאה בפני עצמה בלא זבח : **ת"ל עולה**. דמנחה הבאה עם זבח טעונה נסכים ולא מנחה הבאה בפני עצמה בלא זבח : **משמע להוציא את אלו**. בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם שאין באין בנדבה אלא חובה הן : (ומאי ניהו עולת ראייה ושלמי חגיגה) שאינם חובת הרגל אלא עולת ראייה ללא יראו פני ריקם וחגיגה לשלמים ומוספין וחובת היום לא מצי

להוציא אע"ג דלא הוו בנדר ובנדבה דהא בהדיא כתב בהו נסכים : **משמע להביא את אלו**. עולות ראייה ושלמי שמחה משום דהויא דומיא דעולות ושאר עולות הבאין בנדר ובנדבה שאינן חובת הרגל : **אביא שעירי חטאת**. דהואיל ובאין במועד יהו טעונין נסכים : **בן בקר בכלל היה**. דהא כתיב ברישיה דקרא לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן וכי תעשה בן בקר למה לי ליכתוב והקריב על בן הבקר וגו' : **אף כל הבא בנדר**. טעון נסכים לאפוקי שעירי חטאת דלא מצינו חטאת שיהא בא בנדר ונדבה : **מן הבקר או מן הצאן מה תלמוד לומר**. והלא כבר נאמר זבח וכולהו בכלל זבח נינהו : **אפילו עולת העוף**. יביא עמה נסכים : **יביא משניהם**. בקר וצאן : **ורבי יונתן למה לי קרא**. לחלק מן הבקר או מן הצאן הא גבי מקלל אביו ואמו אמר (סנהדרין דף סו.) כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי אחד אחד עד שיפרוט לך הכתוב יחדו

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ועמדו מארבע מספק מארבע. דלא [יהא] הדיוט חמור מהקדש דכל זמן שלא משך יכול לחזור ואותו מותר סולת שחוזרין [ומספקין] מקיצין את המזבח וסלתות קרי נסכים שהרי למנחת נסכים הם באים : ואם לנו נפסלו בלינה : **גמ' ועשיתם אשה כו'**. זהו פרשת נסכים בפרשת שלח לך אנשים : **שעירי חטאת**. של מוספי רגלים דבכולהו כתיב ושעיר חטאת אחד כל המקראות של הלכה זו כתובים באותה פרשה : **בכלל היה**. בכלל ועשיתם אשה דשמע'י מינה דכל אשה טעון נסכים חוץ מאלו דאמעט : **לפי שנאמר עולה**. עולה או זבח משמע כל עולה טעונה נסכים ואפילו עולת העוף : **ועוף אינו זבח**. דבמליקה הוא ולא בזביחה : **ת"ל מן הבקר או מן הצאן**. או בא לחלק שאם רצה אחד יביא ואם רצה שנים יביא : **ור' יונתן למה לי קרא**. לחלק : **הא אמר**. לגבי אביו ואמו קלל משמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו : **עד שיפרט הכתוב יחדו**. וה"נ כיון דכתיב מן הבקר ומן הצאן ולא כתיב יחדו ממילא שמעינן שאם רצה להביא אחד יביא : **סד"א הואיל וכתוב**. בויקרא זמן הצאן דכיון דשני קרא בדיבוריה דכתיב מן הבקר ומן הצאן ודאי דוקא כתיב מדגבי בקר כתיב מן וגבי צאן כתיב ומן משמע דוקא נקט גבי בקר משום דלפרושי מן הבהמה אתא וגבי צאן לאוסופי אתא כתיב ומן והכי קאמר מזה אחד ומזה אחד יביא וכמאן דכתיב יחדו דמי : .

הכי נמי מן הבקר ומן הצאן כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי כל אחד בפני עצמו ולא איצטריך קרא לחלק: **הואיל דכתיב בויקרא ומן הצאן**. כיון דהוה ליה למיכתב מן הצאן וכתיב ומן כמו דכתיב יחדו דמי וגבי אביו ואמו אע"ג דכתיב ואמו לא משמע יחדו משום דהתם לא אפשר בלא וי"ו דהיכי ליכתוב ומקלל אביו אמו משמע אביו קילל אמו: **ולר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמאן דכתיב דמי**. והאי מן הבקר או מן הצאן מיבעי ליה להוציא עולת העוף: **ליבעי קרא**. לחלק דרצה אחד מביא: **הא כתיב**. קרא אחרינא לחלק: **אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו וגו'**. דמשמע לחלק: ורבי יונתן אמר לך אף ע"ג דכתיב אם עולה קרבנו מן הבקר איצטריך ליה מן הבקר או מן הצאן לחלק: **ה"מ**. דאי בעי הך לייתי: **במפריש**. בשעת הנדר צאן או בקר: **תודה לאו זבח הוא**. מהיכא דנפקי עולה ושלמים מההוא נמי משמע תודה למה לי לרבוויי מאו: **הואיל ואתי לחם בהדה**. ואינה חשובה זבח לא ליבעי נסכים אי נמי משום דהוי הלחם במקום נסכים (אי נמי) ליקום במקום נסכים: **וליכתוב קרא לפלא נדר או בנדבה**. ולא ליכתוב לא עולה ולא זבח דכל שבא בנדר ובנדבה דהיינו עולה ותודה ושלמים ומנחה דאין טעונה נסכים מימעייט ממן הבקר או מן הצאן: אביא בכור (ופסח) ומעשר ופסח: **והשתא דכתיב עולה**. ולא מצית לרבוויי בכור ומעשר ופסח והוי עולה גופה פרט דהוי כלל ופרט וכלל דועשיתם אשה לה' כלל עולה או זבח לפלא נדר או בנדבה פרט לעשות ריח ניחוח חזר וכלל: **מאי מרבית ביה**. דהואיל ואמרת אוציא חטאת ואשם יש לך לומר מה הפרט מפורש אף כל ומאי נינהו דקאמר לרבוויי מפרט זה: **שאין מחוייב ועומד**. שאין מחוייב בעולה דבעולת נדבה מיירי: **להביא ולדות של קדשים**. נקבות של שאר קדשים דעולה זכר [ולא שייך ולד]: **ועולה הבאה מן המותרות**. כדאמרינן בפירקין לעיל (דף צ:): **ותמורתן**. היינו שהמיר את העולה: **ואשם שניתק לרעייה**. ושחטו לשם עולה ולעשותו כליל כעולה הילכך טעון נסכים: **וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן**. שהן כשרים אלא שלא עלו לבעלים שטעונין נסכים: **והשתא דאמרת או**. מן הצאן אתי לדרשא לחלק או דלפלא נדר או נדבה למה לי לחלק איצטריך דסד"א כו': **הניחא לרבי יאשיה**. דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמו דכתיב דמי להכי איצטריך האי או לחלק: **אי נמי איפכא**. דאייתי שלמים בנדר עולה בנדבה בעי נסכים כל חד וחד: **או זבח**. או למה לי: **או שלמים**. או למה לי: **ורבי יאשיה**. דנפקא ליה מיעוט עולת העוף מן הבקר או למה לי דבשלמא

לרבי יונתן דדריש האי או לחלק ורבי יאשיה נפקא ליה לחלק מן ואם מן הצאן ומאם עולה קרבנו מן הבקר ולמעוטי עולת העוף נפקא ליה ממן הבקר ומן הצאן: **[בתרי מיני]**. הוא] דבעי נסכים לכל חד בחד מן הצאן או בקר תסגי ליה כו': **ככה תעשו לאחד**. דמשמע נמי לכל אחד נסכיו בפני עצמו למה לי והדר פירש דינו של כל אחד: **אבל אייתי בבת אחת**. נדר ונדבה אימא תסגי וכו': **ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן**. במצורע עשיר כתיב: **במנחה הבאה עם הזבח**. כלומר שזקוקה לזבח שקריבה עמו: **או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה**. כלומר שהמנחה אינה זקוקה לזבח אלא מנחה בפני עצמה היא: **ועדיין איני יודע אם טעונים נסכי יין אם לא**. דהא לא כתיב בה יין בפירוש: **תלמוד לומר**. בפרשת שלח ויין לנסך רביעית ההין וגו' לא הוה צריך קרא למימר דכבר כתיב בראש הפרשה עולה או זבח מה תלמוד לומר על העולה או לזבח: **אלא עולה**. זו עולת מצורע: **זה אשם מצורע**. ששלשתן טעונים נסכים: **ותיפוק ליה תרוייהו**. חטאת ואשם מזבח ולא ליבעי קרא לכל חד וחד:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ולר' יאשיה דאמר גבי אביו קלל דאי לאו דכתיב קללה לאביו [דכתיב] כי יקלל את אביו וקרא דכתיב אמו קלל הא לאו הכי הוי אמינא עד שיקלל את שניהם דכמו דכתיב יחדו דמי: ליבעי קרא לחלק גבי ומן הצאן והיכא דריש ליה דמן הבקר או מן הצאן לדרשא אחרינא למעוטי עולת העוף: בדמפרש. הרי עלי כבש או הרי עלי שור: **אטו תודה לאו זבח הוא. דאיצטריך או לרבווי תיפוק מזבח: **לא תיבעי נסכים**. דלחם יהא במקום נסכים: **ומאי שנא מאיל נזיר**. דכתיב ביה לחם ונסכים נמי בעי כדקתני לקמן בשמעתין הילכך בלא או נמי נפקא תודה ולא אמרי' דיהא לחם במקום נסכים: **שני מינין**. בנזיר כתיב חלות ורקיקין ולא חמץ ורבוכה: **ולא בעיא עולה**. דהא בכלל נדר ונדבה היא דאי משום למעוטי מנחה כדקתני לעיל הא מזבח נפקא דמנחה [לאו] זבח הוא: **הוה אמינא**. דמשמעות דנדר ונדבה לא ממעטינן להו דעל כרחך כלל ופרט לרבווי אתא אפי' מאי דלאו נדר ונדבה הוא דהא כל נדר ונדבה ממשמעותא אתי: **ת"ל עולה**. מריבווי דקרא ממעטינן בכור ומעשר ודרשינן מה הפרט מפורש כדלקמן יצאו בכור ומעשר ופריך והשתא דכתיב עולה למעוטי בכור ומעשר אף כל דכלל ופרט מאי מרבית ביה הא כל הטעונים נסכים כתובים בפרשה בהדיא: **להביא ולדות קדשים**. של נקבה כגון שלמים ותמורה של שלמים: **ועולה הבא מן התמורה**. תמורת עולה: **ואשם**. שמתו בעליו או נתכפרו באחר דקיי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה: **שניתק לרעייה**. שמסרוהו**

לרועה ואמריי בפ"ק אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה וההוא עולה בעי נסכים ל"א גרסיי ועולה הבא מן המותרות כל הנך דאמרינן יפלו דמיו לנדבה ואותה נדבה היינו עולות לקייץ המזבח וכגון מותר נסכים דאמריי לעיל הבשר למזבח ועורות לכהנים אבל אי לאו מיעוטא דעולה כיון דנדר ונדבה לאו דוקא הוה דרשי ביה לרבות כל שאינו בא על חטא: **הניחא לר' יאשיה**. דבעי חלוק: **או במועדיכם למה לי**. כולהו או מן פרשת נסכים קא בעי: **ורבי יאשיה**. דאמר לעיל דהאי מן הבקר או מן הצאן למעוטי עולת העוף אתא או למה לי בשלמא לרבי יונתן דריש או לחלק אלא לר' יאשיה מאי דריש ביה: **הני מילי**. דבעי שני נסכים לשני קרבנות היכא דהוקדש זה אחר זה והביאן כאחד אבל היכא דמקדשי בבת אחת והביאן בבת אחת תסגי בנסכים דחד קמ"ל: ושלשה עשרונים סולת מנחה וגוי במצורע כתיב: **במנחה הבאה עם הזבח**. במנחת נסכים הכתוב מדבר דמצורע עשיר מביא ג' כבשים עולה וחטאת ואשם הילכך בעי שלשה עשרונים: **את העולה ואת המנחה**. משמע המנחה הבאה גלל עולה: **נסכים**. יין: **ויין לנסך**. בפרשת נסכים כתיב:

ב

-

צא

דף

דאמר מר. גבי נזיר ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים אין לי אלא תחת זבח השלמים תחת הדוד של חטאת ואשם מנין ת"ל זבח: **ה"מ**. דנפקי תרוייהו חטאת ואשם של נזיר דכי הדדי נינהו דתרוייהו (חטאת דנזיר טהור ואשם דנזיר טמא) להכשירו ביין וליטמא במתים אתו אבל הכא במצורע דאשם להכשירו לבא במחנה אתי וחטאת לכפר דעל ז' דברים נגעים באין: חטאת דנזיר טהור ואשם דנזיר טמא: **לא ס"ד**. דמנחתם ונסכיהם דכתיב בנזיר טהור בעולתו ושלמיו הכתוב מדבר דטעונים נסכים ולא חטאתו של טהור ואשמו של נזיר טמא: **איל בכלל היה**. דהא כתיב ברישא ואיל אחד תמים לשלמים: **מה איל**. שהוא שלמים מיוחד שבא בנדר ונדבה: **אף כל בא בנדר ונדבה**. אוציא חטאת ואשם שאין באין בנדר ובנדבה שאין טעונים נסכים הילכך ליכא לרבות לנסכים מזבח אלא חטאת מצורע: **זו עולת יולדת**. שטעונה נסכים: **זה אחד עשר של מעשר**. דטעון נסכים כדתנן (בכורות דף ס.). קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולי"א עשירי שלשתן מקודשין

התשיעי נאכל במומו והאחד עשר קרב שלמים וטעון נסכים : **שיהא טפל חמור מן העיקר**. אלא זה דמעשר גופיה לא בעי נסכים והאי דאתי מכחו טעון נסכים : **רבא אמר**. לא מצית למימר לא חטאת ואשם דנזיר ולא עולה דיולדת דג' ריבויין יש בפסוק העולה ואו לזבח : **ואיזהו דבר שצריך שלשה רבויין הוי אומר זה מצורע**. דאית ביה שלשה קרבנות חטאת ועולה ואשם דאי בנזיר ארבע ריבויין מיבעיא ליה דהא אית ביה חטאת ועולה ואשם ושלמים : **לאיל**. דכתיב או לאיל תעשה מנחה למה לי ליכתוב וכי תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלולה בשמן שלישית ההין ואנא ידענא דהיינו איל דצריך שני עשרונים אלא לרבות אילו של אהרן : **מבמועדיכם נפקא**. כל הבא במועדיכם ואילו של אהרן הוא בא במועד ביום הכפורים : **ה"מ**. דדבר הבא במועד טעון נסכים דציבור אבל ביחיד באילו של אהרן אימא לא : **ומאי שנא**. אילו של אהרן דמשום דהוי דיחיד הוה אמינא דלא יטעון נסכים : **מעולת יולדת**. דמרבין לעיל אף ע"ג דשל יחיד היא טעונה נסכים אף של אהרן נמי לא ליבעי איל לרבויהי : **איצטריך סד"א כו'**. אילו של אהרן קבוע לו זמן : **או לאיל למה לי לרבות את הפלגס**. לנסכים פלגס שעברה שנתו ולא בא לכלל שנים : **הניחא לרבי יוחנן**. דאמר בריה בפני עצמו הוא וטעון נסכים : **דתנן הקריבו**. לפלגס היכא דנדר איל או כבש והקריב פלגס מביא עליו נסכי איל ואין עולות לו מזבחו לשם חובת נדרו וצריך להביא איל ודאי או כבש ודאי דאף על גב דבריה בפני עצמו הוא קמרבי ליה קרא : **אלא לבר פדא דאמר מייתי נסכי איל ומתני**. אם כבש הוא יקדישו נסכים הראויין לו והמותר יהו נדבה ואם (לאו) איל הוא הרי נסכיו דקסבר לאו בריה הוא אלא ספיקא מי איצטריך קרא למיכתב או לרבויהי ספיקא והלא לפני המקום הכל גלוי ואין ספיקא לפניו ולא אשכחן קרא דכתיב משום ספיקא : **ודאי לבר פדא קשיא**. דלדידיה לא ידענא או למה לי : **לשור האחד מה תלמוד לומר**. והא כבר נאמר (במדבר טז) והקריב על בן הבקר מנחה וגו' : **תלמוד לומר לשור האחד**. דבין גדול בין קטן נסכיו שוין : **או לאיל האחד מה תלמוד לומר**. והלא כבר נאמר (שם) או לאיל תעשה מנחה : **[או לשה בכבשים מת"ל**. והלא כבר נאמר או לזבח לכבש האחד] : **או בעזים מה ת"ל**. והלא עזים בכלל כבשים הם : **גדי**. היינו בחור שעיר היינו זקן :

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל דאמר מר. במס' נזיר בפ' ג' מינין : **חטאת**. [של נזיר טהור] : **ואשם**. דנזיר [טמא] מנין שאם נתן שיער גלוחו תחת [האש] שהחטאת ואשם מתבשלין בו מנין שיצא [שנאמר] ונתן על האש [אשר] תחת [זבח] מדלא כתיב תחת שלמים אלמא חטאת [ואשם]

בכלל זבח הם: [הני מילי]. דנפקא מחד קרא היכא דתרוייהו כי הדדי נינהו כגון דנזיר דשניהם באים להכשיר אשם נזיר טמא להכשירו [למנות] נזירות שניה של טהרה וחסאת בנזיר טהור להכשירו בין ותגלחת אבל מצורע דשניהם באים כאחת אשם להכשירו לבא אל המחנה שהרי דמיו נותנין לבהונות וחסאת לכפר על שבעה דברים שהנגעים באים עליהם כדאמרי' בערכין: **ומנחתם ונסכיהם**. בפרשת נזיר כתיב: **ואת האיל יעשה**. סיפיה דקרא ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו: **איל**. שלמי נזיר: **בכלל**. שאר אילים: **היה**. דטעונין נסכים כדכתיב בפרשת נסכים או לאיל תעשה מנחה וגו': **ולמה יצא**. דהדר כתיב באיל [נזיר] את מנחתו ואת נסכו: **להקיש אליו**. כל שאר הקרבנות: **מה איל מיוחד**. שהוא שלמים ודרך שלמים לבא בנדר ונדבה: **אף כל בא בנדר ונדבה**. יצאת חטאת ואשם: אמר מר עולה זו עולת מצורע: **זה אחד עשר של מעשר**. דאמרינן בפי' בתרא דבכורות קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשות ואמרי' התם תשיעי נאכל במומו ועשירי מעשר והאחד עשר יקרב שלמים וקא מרבי ליה קרא לנסכים: **טפל חמור מן העיקר**. כגון הכא דמעשר גופיה לא בעי נסכים כדאמרי' לעיל טפל דידיה כגון האחד עשר טעון נסכים: **רבא אמר**. דקפרכת לעיל ואימא זו עולת יולדת לאו פירכא היא דאיזהו דבר שצריך שלשה ריבויין שטעון שלשה קרבנות שיהא צריך שלשה קראי כגון הכא דכתיב בפרשת נסכים העולה או לזבח דכל חד מרבי חד קרבן הוי אומר זה מצורע (כו'): **לאיל**. דכתיב או לאיל תעשה מנחה (כו') למה הרי כבר נאמר בפנחס ושני עשרונים סולת מנחה בלול בשמן לאיל וגו': **אילו של אהרן**. של יום כפורים: **ומאי שנא מעולת יולדת**. דקרבן יחיד הוא ואתרבאי נסכים ה"נ הוה ידענא לאילו של אהרן ולא בעי קרא: **הני מילי דבר שאין קבוע לו זמן**. דומיא דנדר ונדבה דכתיב בקרא: **לרבות את הפלגס**. שאם הביא פלגס מביא עליו נסכים דאילים כאילו הוא איל: **פלגס**. כבש בן י"ג חדשים יצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא דכבש בן שנה ואיל בן שתי שנים כשהוא בן י"ג חדשים ויום אחד שנכנס חדש בשנה שניה קרי ליה איל אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגס: **הקריבו**. לפלגס יביא עליו נסכי איל: **ואמר ר"י מאי טעמא**. מביא עליו נסכי איל דכתיב בנסכים או לאיל לרבות את הפלגס ומשום דבריה בפני עצמו הוא איצטריך קרא לרבווי: **אלא לבר פדא דאמר**. מביא נסכי איל ומתני משום דספק איל ספק כבש הוא ואומר אם איל הרי נסכיו עמו ואם כבש הוא הרי נסכיו כשיעור כבש באים חובה לו והשאר יהא נסכי נדבה שהרי מתנדב אדם נסכים בלא זבח מאי איכא למימר כיון דספק איל הוא

איצטריך קרא למימר דמביא עליו נסכי איל בתמיה: **לשור האחד מה ת"ל**. והאי אחד אתא לחלק לשור אחד: **בין נסכי איל**. שהוא בן שתי שנים: **לנסכי כבש**. שהוא בן שנה: **לנסכי עגל**. שהוא בן שנה: **ת"ל לשור האחד**. דסתם שור דין אחד להם בין עגל ובין פר דהיינו בן שתי שנים: **או לאיל מה ת"ל**. דמה אתא לחלק דהא אשמועינן כבר רצה אחד יביא רצה יביא שנים: **ת"ל לאיל האחד (לאחד)** דשמו איל אפי' בן שלש שנים דין איל יש לו: **כשבה (אחת)**. בת שנתה: **רחלה**. בת שתי שנים: **בדיק**. מנסה:

א

-

צב

דף

נסבי רחלה בבמה. יין היא צריכה שהיה רצונו לנסותינו אם היינו מפרישין בין זכר לנקבה. ע"א בין רחלה לכבשה ואמרינן ליה מתניי היא במסכת שקלים ארבע חותמות היו במקדש עגל זכר גדי חוטא גדי משמש נסכי צאן שמאותו חותם שכתוב עליו גדי היו לוקחין נסכים לקרבן צאן בין גדולים בין קטנים בין זכרים בין נקבות דהיינו נמי לכבשה ורחלה דכולן נסכיהן שוין חוץ משל אילים שלא היו נוטלין משם לצורך נסכי אילים לפי שאין נסכין שוין לנסכין דהני דהכבש היה טעון רביעית ההין לעשרון אחד מי שהיה מבקש נסכים הלך אצל יוחנן הממונה על החותמות ונותן על נסכיו ונותן לו חותם והולך אצל גזבר הממונה על היין ונותן לו חותם והוא נותן לו נסכים: **מתני' היורש סומך**. על קרבן אביו לאחר מיתת אביו: **ומביא נסכים**. שהיה אביו חייב להביא עם הזבח: **ומימר**. שיכול להמיר בקרבן אביו כאביו: **גמ' וזה**. שעיר המשתלח אהרן ובניו סומכין בו ולא בעלים ולא הויא סמיכה: **אמר לו רבי יהודה אף זה אהרן ובניו מתכפרים**. עם הצבור וסמיכה בבעלים היא: **וכפר את מקדש הקדש זה כו'**. אחר שגמר כל ההזאות והיה נוטל מדם הפר ומדם השעיר הנעשה בפנים ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו שהיתה בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף בין לפני ולפנים בין דהיכל בין דעזרות ומכפר דם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים: **כהנים והקהל והלויים הושוו**. שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות וכיון דמתכפרין בו הכהנים הויא סמיכה בבעלים: **ור' שמעון אומר**. אין דודאי בהא אמינא כוותך דכשם שמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים וכו'

אבל בהא לא אמינא כוותך דכשם שוידוי וכו': **ורבי שמעון**. דאומר דאין הכהנים מתכפרין בשעיר המשתלח הא קתני ברייתא דהושוו כלומר שמתכפרין בשעיר: אמר לך מאי הושוו דבני כפרה נינהו אבל כל חד וחד מכפר בדנפשיה. ישראל בדם השעיר והכהנים בדם הפר: **אחד ישראל אחד כהן משיח ואחד כהנים**. מתכפרין בשאר עבירות בשעיר המשתלח: **מה בין ישראל לכהנים וכו'**. זו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר וכו': **תנו רבנן וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר**. דכתיב בפר העלם דבר של צבור כו': **ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה**. וב' סמיכות הן פר העלם דבר של צבור. ופר הבא על כל המצות [דגמר מעיני עיני מפר העלם דבר של צבור]: **אלא באהרן**. כלומר בכהן ואף על גב דכהנים לא עבדו [עבודת כוכבים] סומך הכהן על השעיר: **החי**. וסמך אהרן וגוי השעיר החי (ויקרא טז):

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מתני' היא. [במס' שקלים] דתנו [ארבע חותמות] היו במקדש [ועל אחד היה] כתוב גדי: **נסכי צאו**. זכרים ונקבות של גדולים ושל קטנים שהיה מביא ביו גדול בין קטן ביו זכרים ובין נקבה ולא [היה מביא מביתו] יין וסולת [אלא היה] נותו מעות [לגזבר והיה נות לו] גזבר חותם [שהיה כתוב] עליו גדי [ומוסר להממונה] על הסלתות ונסכים: דנסכיו היה להם חותם שמדה אחרת [היה להם] אלמא דבגדי דקתני אנקבות דנקבות ביו גדולה ובין קטנה מדה [אחת להן]: **מתני' פר הבא על כל המצות**. עבירה מכל המצות כגון [שהורו] ב"ד שחלב מותר [מביאיו] פר העלם דבר וסמיכה כתיב [ביה]: **ושעיר עכו"מ**. דכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו וכו': **היורש סומך**. אם התנדב אביו קרבן עולה ושלמים ומת [סומך] היורש עליו. זמימר. אם המיר אותו בבהמה אחרת תמורה חלה עליהו ושתייהן קדושות כאילו המיר אביו: **גמ' גמירי שתי סמיכות בצבור**. הילכך לא סגי דלא מעייל: **וזה**. שעיר המשתלח: **אהרן ובניו סומכים**. כדכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו הלכך לאו עיקרן ואינו משלים שתי סמיכות של צבור. אף זה. שעיר המשתלח אהרן ובניו מתכפרים בו על שאר עבירות חוץ מטומאת מקדש וקדשיו. לטעמייהו. דאפליגו בעלמא דלרבי יהודה אהרן ובניו מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות חוץ מטומאת מקדש וקדשיו וכבעלים [הוי] בהו ולר' שמעון [אין] מתכפרין בו: **וכפר את מקדש הקדש**. לאחר [שגמר] ההזאות בפר [ושעיר של] יום הכפורים כתיב באחרי מות. זה לפני ולפנים. ששעיר הנעשה [בפנים] ופר מכפרים על [טומאת] מקדש וקדשיו [שנכנס] לפני ולפנים: **מזבח**. שמכפרים על טומאה שנגע במזבח וכגון

שהיתה לו ידיעה בתחלה כשנטמא [ונעלם] ממנו טומאה זו או [העלם קדש] ונגע בו ושעיר הנעשה [בפנים מכפר] עד שיודע ויביא קרבו עולה ויורד [כדאמר] בשבועות: **הושו כולן**. כהנים לויים וישראלים הושו בהאי יכפר דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר [לומר דמכפר] בשעיר המשתלח אפאר עבירות דבטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דמכפר דהא דם הפר מכפר על הכהנים [ודם] שעיר [הפנימי] על ישראל לדברי הכל כדאמר בפ"ק דשבועות: **ר' שמעון אומר**. בהאי שפיר קאמרת דבטומאת מקדש וקדשיו לא הושו דכשם שדם השעיר וכו' אבל בהאי פלגינא עלך כשם שוידויו של שעיר המשתלח כו' כך וידויו של פר כו'. וקא פריך ר"ש היכי מצי למימר דאין כהנים מתכפרים בשעיר המשתלח: **הא ודאי הושו**. לכפרה אמת כהנים לויים וישראלים בהאי יכפר בתרא דודאי הושו כהנים לויים וישראלים דבני כפרה נינהו ולעולם אף בשאר עבירות כל חד מתכפר באפיה נפשיה כדאמרו: האי דכתוב בספרים לר' יהודה כו' פירוש יתירא הוא: **אמד ישראל ואחד כהנים ואחד כהו משיח**. לעיל מיניה [מייירי] בכפרת שעיר המשתלח וקאמר אמד כהנים כו' מתכפרים בו בשאר עבירות: אלא שדם הפר מכפר על הכהנים ודם השעיר הנעשה בפנים על ישראל: **ת"ר הפר**. וסמכו זקני העדה על ראש הפר: **החי**. על ראש השעיר החי:

ב

-

צב

דף

ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן. אלא בזקנים. וקשיא דרבי שמעון אדרבי. שמעון דהתם אמר באהרן והכא אומר בזקנים: **והאמר סמיכה בבעלים**. ובעלים דשעירי עבודת כוכבים היינו זקנים ולא כהנים: **והכי קאמר ליה**. רבי שמעון לרבי יהודה מפר לא משמע ליה דממעט עבודת כוכבים דפר צריך לגופיה ודאי שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה ואי שמיע לך מרבך דלא בעי סמיכה באהרן הוא דמשמע דלא בעי סמיכה ביה אלא בזקני ומיעוטא דאהרן לא מהפר אתי אלא מהחי כדקאמר דשעיר ממעט שעיר ואין הפר ממעט שעיר ולהכי קמתרץ בהאי עניינא דהכי קאמר ליה לרבי שמעון וכו' משום דר' יהודה מפיק טעמיה מפר והוא מהדר ליה מהאי. ע"א מדאיצטריך סמיכה בשעיר המשתלח למעט מבעלים אלא באהרן בלבד סגי מכלל דבעלמא דהיינו

שעיר עבודת כוכבים טעונה סמיכה בבעלים דהיינו בזקנים ולא מ"ה : ור' יהודה למה לי למעוטי. שעירי עבודת כוכבים מקראי מפר ומן החי : והאמר רבינא גמירי ב' סמיכות בצבור. ותו לא וכיון דאמר במתני' חוץ מפר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח היינו ב' סמיכות ולא צריך קרא למעוטינהו בברייתא מקראי : גירסא בעלמא. כלומר ודאי לא צריך למעוטינהו טפי מקראי אלא להכי הדר ומעטינהו משום גירסא בעלמא שתהא רגיל שתי סמיכות בצבור ותו לא וקראי אסמכתא בעלמא. ע"א גירסא בעלמא ודאי לא צריכי קראי אלא כך קיבלה רבי יהודה מרבו בלשון זה כ"ש ולר' שמעון אע"ג דמרבה שעירי עבודת כוכבים לסמיכה אפי' הכי ליכא אלא ב' סמיכות בצבור דהא גמר ב' סמיכות בצבור לרבי שמעון היינו בבעלים ושעיר המשתלח אין טעון סמיכה בבעלים דבני אהרן לרבי שמעון אין מתכפרין בשעיר המשתלח אבל לר' יהודה דלא בעי סמיכה בבעלים איצטריך : ורבי שמעון. דפשיטא ליה דשעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה בזקנים מנלן : נפקא ליה מדתניא וסמך ידו. דכתיב בשעיר נשיא : לרבות שעיר נחשון לסמיכה. שהרי הוא נמי שעיר נשיא ואי קשיא לך דתנן כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד הוא ולמה לי קרא אפי' הכי איצטריך קרא לרבווי לסמיכה דשעה מדורות לא ילפינן : ור' שמעון אמר לרבות שעירי עבודת כוכבים. שהן נמי שעיר לסמיכה : שהיה. רבי שמעון אומר וכו'. ושעירי עבודת כוכבים נמי נכנס דמן לפנים לאפוקי שעיר נחשון דאין דמו נכנס לפנים : למה לי. מאחר דמרבה ליה מקרא : סימנא בעלמא. דכל חטאת שנכנס דמה וכו' : ולר' שמעון. דאמר לרבות שעירי עבודת כוכבים אימא לרבות שעיר יום הכפורים הנעשה בפנים דהא נכנס דמו לפנים : לא ס"ד דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מצוה ידועה. לאפוקי שעיר הנעשה בפנים דמכפר על טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף : ולרבינא דאמר גמירי וכו'. לר' שמעון קמבעיא ליה כיון דא"ר שמעון בבעלים וגמירי ב' סמיכות בצבור הא ודאי פשיטא לן דהיינו פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים דהני איתנהו בבעלים לאפוקי שעיר המשתלח דלא הוי סמיכה בבעלים דהא לרבי שמעון אין אהרן ובניו מתכפרין בו ולמה לי קרא לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה : דאי מקרא. מן החי הוה אמינא זבחי שלמי צבור טעונין נמי סמיכה מקל וחומר כדתנן בפרק כל המנחות (לעיל דף סב :) ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיין ושחוטין טעונין סמיכה זבחי שלמי צבור וכו' והכי קאמר חי טעון סמיכה באהרן ולא שלמי צבור טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים ואיכא שלשה סמיכות בצבור להכי איצטריך הילכתא דב'

סמיכות בצבור ותו לא: **לא ידעינן הי נינהו**. אותן ב' סמיכות אי דזבחי שלמי צבור אי דעבודת כוכבים קמ"ל אידך קרא השעיר לרבות שעירי עבודת כוכבים דומיא דשעיר נשיא לאפוקי זבחי שלמי צבור דלא דומיא דשעיר נשיא הוא ואי כתב השעיר ה"א סמיכת שעירי עבודת כוכבים באהרן הוא להכי איצטריך החי למימר דחי טעון סמיכה באהרן ולא שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים. האי דאמר ר"ש במתניי אף שעירי עבודת כוכבים לאו משום דקסבר שלשה סמיכות בצבור אלא קסבר שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה כאלו פר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח ולעולם ב' סמיכות בעינן בצבור בבעלים עצמן ולא בכהנים דהיינו פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ר' שמעון. [לעיל]: **סמיכה בבעלים בעינו**. דקתני [והלא אין] סמיכה אלא [בבעלים ולא] חשיב [לשעיר המשתלח] כשעירי [עכו"ם והכא] חשיב [לשעירי עכו"ם באהרן] לחדא משתי סמיכות שיש בצבור: ואי שמיע לך דלא בעי [סמיכה] באהרן אבל [בזקנים] בעי סמיכה דבדידהו לא [אימעט] אלא מהאי [דלא בעי אהרן] בסמיכתם [ומיעט] כעירי [טכו"ם] מחמת החי [בעי] סמיכה באהרן [דכתיב] וסמך אהרן את שתי ידיו ואין שעירי עכו"ם טעון סמיכה באהרן אלא בזקנים: **ורבי יהודה למה לי למעטינהו**. לשעירי עכו"ם: **מקרא**. כיון [דסבר] ר' יהודה אהרו [ובניו] מתכפרים בשעיר המשתלח אלמא סמיכה [בבעלים] הוא וכיון דאמר גמירי ב' סמיכות בצבור ממילא ידעינו [דלא] בעי שעירי עכו"ם סמיכה אלא שעיר המשתלח ופר העלם דבר של צבור: **גירסא בעלמא**. אסמכתא בעלמא. לישנא אחרינא גירסא ולסימנא נקטא בעלמא. כלומר ר' יהודה לית הלכה הלכה למשה מסיני בשתי סמיכות אלא בגירסא בעלמא נקיט להו ויליף להו מקראי: **מנ"ל**. דהא לא נפיק אלא דלא בעי סמיכה [באהרן] וממאי דבעי סמיכה בזקנים אימא דלגמרי ממעיע: **וסמך ידו על ראש השעיר**. בשעיר נשיא כתיב: **לרבות שעיר נחשון לסמיכה**. להכי נקט [שעיר נחשון] שהוא הקדים ראשון ואצטריך לרבוויי דשעה מדורות לא ילפינן ואע"ג דקרובן יחיד [הוי] אמינא דלא בעי] סמיכה קמ"ל והכי אמרי' בפ' כל המנותות באות מצה: **כל חטאת שנכנס דמה לפנים**. בהיכל לפנים: **טעונה סמיכה**. ושעירי עכו"ם נכנס דמן [לפנים] בהיכל כדאמרינן באיזהו מקומן פרים הנשרפיו ושעירים הנשרפין שחיתתו בצפון כו' ושעירים הנשרפין הם שעירי עכו"ם שנשרפין חוץ למחנה כדאמר בת"כ: **למה לי למימר שהיה**. כיון דאמר שעירי עכו"ם טעון סמיכה ממילא ידענא דכל חטאת שנכנס דמה לפנים

טעונה סמיכה דהא בפר העלם דבר כהן משיח כתיב [דבעי] סמיכה ושעיר הנעשה בפנים ליכא למימר דאתא לרבויי כדמפרש לה: **סימנא בעלמא**. נקטיה שלא תאמר שעיר הנעשה בפנים דהא נכנס דמה לפנים: **ופריך אימא לרבנות שעיר הנעשה בפנים**. דהא נכנס דמה לפנים. ומשני דומיא ליה קא מרבי דהאי בשעיר נשיא כתיב: **דמכפר על עבירות שיש בה ידיעה**. שנודע לו החטא אבל שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר אלא על טימאת מקדש וקדשיו עד שיודע לו ויביא עולה ויורד: **קראי למה לי**. לרבנות שעירי עכו"ם לר"ש דאמר אהרן ובניו אינו סומכים בשעיר המשתלח פשיטא דההיא סמיכה לאו סמיכה היא ובעי סמיכה אחרת להשלים סמיכות דרבינא: **מקל וחומר**. כדאמר"י בפ' כל המנחות באות מצה קמ"ל רבינא הילכתא דשתי סמיכות בצבור ותו לא: **לא ידענא אידך מה היא**. דחד מינייהו פר העלם דבר כתיב בהדיא ואידך לא ידענא אי שעירי עכו"ם אי שעיר הנעשה בפנים: **קמ"ל**. וסמך ידו דשעיר נשיא חוטא דסברא דומיא דידיה קא מרבי שמכפר על עבירות מצוה ידוע כמותה: **[קרבנו]**. שלשה קרבנות כתיבי בסמיכה בשלמים בויקרא קרבנו שבא לשום ריצוי ודורון ולא בכור ומעשר ופסח שאינן באים לריצוי אלא חובה הם עליו ולא לכפרה: **מעשר מקדש לפניו ולאחריו**. כדאמר"י בבכורות קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשות: **איכא למיפרך**. למה לי למעטינהו דלא אתי מדינא דלבעי סמיכה דאיכא למיפרך מה לשלמים שכן טעון נסכים מה שאין כן בהנך דממעטינהו בשמעתין דלעיל:

א

-

צג

דף

קרבנו. דתלת קרבנו כתיבי בעניינא דשלמים (ויקרא ז) שלשה מינייהו דריש להו התם לדרשא אחרינא ושלשה דריש הכא: **ולא הבכור**. טעון סמיכה: **מעשר**. שמקדש לפניו ולאחריו כדאמר (בכורות דף ס.) קרא לתשיעי עשירי וכו': **איכא למיפרך**. דלא הוו צריכי קראי דאפילו לא מיעט רחמנא מקרבנו לא מצית ילפת משלמים מה לשלמים בדין הוא דטעונים סמיכה שכן טעונין תנופת חזה ושוק תאמר באלו דאין טעונין תנופה ולמה לי קראי: ודאי לא צריכי קראי אלא אסמכתא בעלמא אלא עיקר קראי למה לי הואיל ואסמכתא נינהו: **ולא קרבן חבירו**. שאין אדם

סומך על קרבן חבירו: **ולא על קרבן עובד כוכבים**. דסמיכה בבעלים בעינן: **כל בעלי קרבן**. מי שיש לו חלק בקרבן סומך עליו: **ורבי חנניה אמר ליה איפכאי**. כלומר דאתני יורש סומך ויורש מימר כי היכי דלא תקשה ליה מתניתין: **אמר ליה לא צריכת**. דמתניתא דתני אינו סומך ואינו מימר רבי יהודה היא: **ויליף תחלת הקדש**. דהיינו תמורה שמקדישה תחילה מסוף הקדש מסמיכה שהוא סומך בשעת שחיטה דתכף לסמיכה שחיטה: **יורש אינו סומך**. כדאמר קרבנו ולא קרבן אביו: **עובד כוכבים וחבירו מחד קרא נפקא**. דזה וזה איננו שלך ותרוייהו מהאי טעמא הוא דסמיכה בבעלי בעינן: **אינו מדבר אלא בלשון זכר**. לא יחליפנו ולא ימיר בלשון זכר הוא: **מה סופינו**. כלומר היאך נרבה את האשה: **תלמוד לומר המר ימיר**. לרבות את האשה: ורבנן נפקי לאשה מואם: **גמ' אתיא סמיכה**. לכל קרבן מסמיכה דזקני עדה דפר העלם דבר של צבור דמה להלן סומא לא דאמרינן (סנהדרין דף יז.) אתך בדומין לך: **מעולת ראייה**. דהתם כתיב יראה יראה ואמרינן (חגיגה דף ד:) פרט לסומא:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל ולא קרבן חבירו. [דלא בעי] סמיכה [בשל חבירו]: **כל בעלי קרבן**. שאם [היה להם בשותפות] קרבן אחד סומך עליו ולא [מתחייבי לסמוך] כולם: **איפכא**. אהפך: הי"ג מתניתין ר' יהודה היא: **תחלת הקדש**. תמורה [השתא] כשממיר הוא תחילה להקדישה: **[מסוף הקדש]**. סניכה דמה [סמיכה] אין לאחר סמיכה דקסבר אחד [סומך] לכולם: **עכו"מ וחבירו**. מחד קרא נפקא [דמשלו] ולא השליח בין שלוחו של עכו"ם ובין שלוחו של ישראל: **שכל הענין**. של תמורה: **מה סופינו לרבות**. אחר שסופינו לרבות את האשה: **מתני' וסמיכה שירי מצוה**. דאינו מעכב כפרה: **במקום שסומכין שוחטין**. באותו מקום ולא יזיזנה [ממקומה]: **גמ' מזקני העדה**. לאו סומין נינהו כדאמרי' בסנהד' [מקיש] ריבים לנגעים [ועוד] כשם שבית דין מנוקין בצדק כך מנוקים ממום דכתיב כלך יפה רעיתי ומום אין בך: **מעולת ראייה**. דבעי סמיכה התם סומין לא [דכתיב] יראה יראה ואמרי' אבל סומין לא:

דנין קרבן יחיד מיחיד. מעולת ראייה דהוי נמי קרבן יחיד: **דנין.** סמיכה בקרבן יחיד דכתיב ביה סמיכה בגופיה דכתיב וסמך מפר העלם דבר של ציבור דכתיב ביה סמיכה בגופיה וסמכו זקני העדה (ויקרא ד): **לימד על עולת חובה.** כגון האי דמילואים ועולת ראייה כמו עולת חובה היא: **כל הני למה לי.** והנך כולהו מחד ידו ממעטי: **ושלוחו של אדם כמותו.** דגמרינן (קדושין דף מא:): מפסח דכתיב ושחטו אותו כל קהל וגו': **(סמיכה שירי מצוה. שאם לא עשאה לא מעכב): כאילו לא כיפר.** כאילו לא עשה מצוה מן המובחר כדכתיב (ויקרא א) וסמך ונרצה ואפילו הכי כיפר דכפרה בדם הוא: **ולא על הצואר.** היינו הגרון בית השחיטה: **הגביים.** היינו גב: **דקאי להדי רישיה.** בשוה הראש אימא לא נמעט: **על הצדדין.** של ראש על הלחיים: **מהו שתחוץ.** בין ידו לבין הראש: **כתיב ידו.** חסר: **אקפד.** על שלא אמרה משמו ואקשי ליה אי ס"ד וכו' למה לי דכתב רחמנא בשום מקום בתורה ידיו מלא לכתוב ידו ומשמע נמי תרי: **ידו דסמיכה קאמרי.** דמשמע תרי והא לא אשכחן ידיו מלא דסמיכה: **סמיכה דבהמה קאמרי.** דכל מקום שנאמר ידו משמע תרי: **(מאי) קאמר.** במקום שסומכין שוחטין כלומר דלאחר שסומכין לאלתר שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה דהכי מסתבר שפיר (ע"א) מאי קאמר דמשמע ליה דבאותו מקום בבהמה שסומכין שם שוחטין והלא אין סמיכה בצואר נ"ל: **במקום שסומכין.** בעזרה במקום הטבעות דבשעת סמיכה היו ישראל רשאין ליכנס שם:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל מעולת נדבה גמרה. דלא כתיב [סמיכה] אלא בעולת [נדבה דכתיב] וסמך ידו על [ראש] העולה וכל התחלת ויקרא [הוא בעולת נדבה] דכתיב אדם כי יקריב מכם משמע [אם ירצה] להקריב: **ויעשה כמשפט.** בעולת חובה כתיב בויהי ביום השמיני וההיא עולת חובה היתה דכתיב קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים וכתוב בסמיכה [תמים]: **ידו ולא יד חבירו.** אע"ג דאמר לעיל [קרבנו] ולא קרבן חבירו איצטריך ידו דאי לא כתיב ידו הוי אמינא היכא [אימעט] חבירו היכא [דהקריב] בלא ידיעה: **שלוחו.** של ישראל כמותו ילפינן בפסחים מושחטו כל קהל עדת ישראל וכי כל הקהל שוחטין אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו: **שירי מצוה.** שלא סמך: **כאילו לא כפר.** מן המובחר: **וכיפר.** כפרה כל דהו דכפרה בדם: **הצואר.** תחת הגרון: **הגביים.** גבו של בהמה: **ראש.** כתיבי טובא בה בעולה ושלמים וחטאת:

בהדי ראשו. [שיפוע] ראשו כנגד ראשו: **הצדדין**. צידי הראש מהו: בדבי רבי: **מטלית**. אם כרך מטלית על ידו וסמך: **שלא יהא דבר חוצץ**. גבי פרו של אהרן במס' יומא: **ידו**. בלא יו"ד: **שמע ריש לקיש**. דלא אמרה משמיה: **ואותיב ליה**. איהו גופיה: אי ס"ד ידו משמע תרי: **למה לי למכתב ידיו**. בכל התורה: **אקשי ליה עשרים וארבע**. אמאי לא כתיב ידו: **בתר דנח דעתיה א"ל**. אנן בסמיכה ילפינן בבנין אב דמה בשעיר המשתלח כתיב ידו וכתיב שתי אף כל מקום [דכתיב] ידו בסמיכה שתי הויין: **מאי קאמר**. דלתני תיכף לסמיכה שחיטה ואנא ידענא דבמקום שסומכין שוחטין לפי שתיכף לסמיכה שחיטה דכתיב וסמך אהרן וסמך ליה ושחט: **מתני' שאחד מניף לכל החוברים**. [שרצו] התנדב קרבן שכל הקרבנות מביאין בשותפות כדאמר בפ' המנחות והנסכים [ואחד] מניף על ידי כולם כדמפרש בגמ': **בקרבנות**. בחזה ושוק של שלמים: **ובקרבנות הצבור**. כבשי עצרת:

א

-

צד

דף

מתני' בחייו ובשחוטין. בכבשי עצרת: **ובדבר שאיו בו רוח חיים**. לחם ומנחות: **מה שאין כן בסמיכה**. דאין נוהגין בשחוטין ואין נוהג אלא בדבר שיש בו רוח חיים: **גמ' שיכול**. שיהא האחד סומך לכל החבירים והלא דין הוא וכו': **בחוברים**. בחבירין: **נתמעטה בחוברים**. שאין כולם צריכין להניף אלא אחד מניף על יד כולם: **ותתרבי תנופה בחוברים**. שיהא כולם צריכין להניף: **תנופה שנתרבית בשחוטין**. בין בשלמי צבור בין בשלמי יחיד: **קא הוי חציצה**. דכי מניף זה ידו ע"י חבירו הויא ידו חוצצת בין יד חבירו לזבח: **ליניף**. חד והדר ליניף חבריה: **תנופה**. אחת כתיב אבל בסמיכה לא כתיב סמיכה בהדיא אלא וסמך סתם [יכול] לסמוך והדר לסמוך: **והעלהו**. לכהן גדול: **הושיט הראשון**. מאותן י"ב שעסוקים בתמיד וסומך עליהם כהן גדול וזורקן על האישים ונשמת השני והלך לו ובא חבירו שלישי ומושיט לראשון והראשון לכהן גדול: **משום יקרא דכהן גדול**. שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן היה סומך עליהן ולא שתהא סמיכתם נוהגת בשחוטין מן התורה:

רש"י מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל חיים ושחוטין. [מפרש בפ' כל]

המנחות באות מצה : **בדבר שיש בו רוח חיים**. כגון קרבן בהמה : **בדבר שאין בו רוח חיים**. כגון לחמי תודה ונסכים : **גמ' כל בעלי קרבן לסמיכה**. כל החוברין סומכין : **נתמעטה בחוברין**. [שאחד] מניף כדמפרש משום דלא אפשר [משום] דהויא חציצה בין יד של זה לקרבן ואי קשיא הא אמרינן כהן מניח ידו תחת יד בעלים ומניף והוי ידו חציצה לא אקפיד משום דעיקר תנופה בבעלים כדכתיב על כפי הנזיר : **בזמן שכה"ג רוצה להקטיר**. הקרבן דברשותו הוא דאמר במס' יומא כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב : **והעלהו**. מסעייהו לעלות : והושיט הראש והרגל דהן קרבין ראשון בתמיד כדאמרינן במס' יומא : **וסומך עליהו**. כה"ג וזורקן על המערכה : **הושיט השני**. דיי"ג כהנים [היו עסוקין] בתמיד : **שתי הידים**. קרבין אחר הראש והרגל והשני מושיט לראשון דרך כבוד הוא בכך שיהא אחד מושיט מכולם ונותן לו ומדקתני והושיט לו הראשון וסומך עליהם אלמא יש סמיכה בשחוטין : הא לאו סמיכה גמורה היא אלא משום יקרא דכה"ג שתהא הקטרתו מעולה משאר הקטרת : **(ע"כ מכ"י רבינו בצלאל אשכנזי ז"ל)**.

פרק אחד עשר - שתי הלחם

שתי הלחם : **דפוס**. פורמ"א בלע"ז ובגמ' מפרש היאך עשוי : **וכשהוא רודה**. מן התנור : **נותנן בדפוס**. כדי שלא יתקלקלו וישברו : **גמ' החלה האחת**. בלחם הפנים כתיב : **ושמת אותם**. שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם דמשמע שהיה נותן שתיים בשני דפוסין יחד בתנור : **ועדיין היא בצק**. נותנה בדפוס שהדפוס עשוי כמין תיבה פרוצה ולמר כמין ספינה רוקדת כדפליגי לקמן ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס שהלחם היה לו דפנות ותוך : **וכמין דפוס היה לה בתנור**. והיו מסיקין אותו עם התנור ואופה את הלחם : **וליהדרה**. לאחר שרדה לדפוס קמא שתקנה בו : **נפחה**. וצריכה דפוס גדול מן הראשון :

כמין תיבה פרוצה. שניטל כיסויה ושתי דופנותיה זו כנגד זו כך הלחם היו לו ב' דפנות ושוליים רחבים כזה: **כמין ספינה רוקדת.** קווי"ש ואין לה שוליים אלא מלמעלה רחבה ומלמטה כלה והולכת עד כאצבע כזה ובי' ראשיה חדין והולכין וגבוהין למעלה ואין נוגעין במים ולהכי קרי לה רוקדת שמרקדת והולכת מהר: **היינו דיתבי בזיכין.** של לבונה בתוך לחם העליון כדכתיב (ויקרא כד) על המערכת לבונה זכה דהואיל והשוליים רחבים היו יושבים הבזיכין עליהם יפה: **אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי יתבי בזיכין.** הא אין לו שוליים: **מקום הוה עביד להו.** בעובי אחד הדפנות היה מתקן להן בית מושב: **בשלמא למ"ד כמין תיבה פרוצה.** היו הדפנות: **היינו דיתבי קנים.** דקתני מתניתין כ"ח קנים היו שם שהיה נותן ג' קנים של זהב על הלחם הראשון [האחד] ראשו של קנה על דופן זה וראשו (של) אחר על דופן זה ועל הקנים היה מושיב לחם אחר עד שהם שש חלות זו על זו ומבדילין הקנים בין חלה לחברתה כדי שלא יתעפשו: **אלא למאן דאמר כספינה רוקדת היכי יתבי קנים.** והלא ראשן חדים ואין יכול לישב שם אלא קנה אחד באמצעיתו: **מורשא עביד להו.** אצל הראש מכאן ומכאן ומדביק מעט בצק לקבל את הקנים: **בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה.** שהיו הדפנות זקופות בשוה היינו דסמיכי סניפין ללחם דקתני מתניי ארבעה סניפין היו שם מפוצלין בראשיהן שנים לסדר זה ושנים לסדר זה שהלחם מונח ארכו לרוחבו של שולחן וקופל למעלה מיכן ומיכן מה שאורך הלחם יתר על רוחב השולחן והן הן דופני הלחם ולמאן דאמר כמין תיבה פרוצה כפול שהדפנות זקופות בשוה: **היינו דסמכי שני סניפין.** שקורין פירק"ש העומדים בקרקע ארוכות וגבוהות עד לחם העליון סומכין הלחם שלא ישברו דופנותיו ולהכי מפוצלין בראשיהם פיזולין הרבה כזה שראשי הקנים שעל כל לחם ולחם מונחין על אותם פיזולין: **אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת.** עשויין הדפנות בשיפוע היכי סמכי סניפין ללחם והלא אין הסניפין נוגעין אלא מעט בראשו של לחם ואין יכול לסמוך שאר דופנותיו שלא ישבר: **דעגיל להו מיעגל.** אין הסניפין עומדין זקופין אלא עשויים כחצי מעגל שקורין צירקל"א כזה ואותו עיגול תחת שיפועו של לחם וסומך את כל הלחם וראש הסניף סומך לראש הלחם מיעגל צירקל"א כדקרינן חוני המעגל על שם עוגה (תענית דף יט.). **היינו דבעינן סניפין.** שאין שולי הלחם רחבים ואינו יושב: **אגב יוקרא דלחם.** שזה מונח על זה מכבידו: **תלח.** נשבר כמו תילחי תילחי (חולין דף נג.): **סניפין על גבי**

שלחן מונחים. ודעגיל להו כדאמרן : **אלא למ"ד כמין תיבה פרוצה**. והו הדפנות שוות וזקופות תו לא מצו סניפין למיתב על השלחן : **הלחם מעמיד את הסניפין**. ששיפועו של לחם מונח על קיפולו של סניף כדאמר דעגיל מיעגל והסניף מעמיד הלחם שלא יפול :

א

-

צה

דף

כמין כוורת היה לה בתנור. וזה הדפוס שהוא נאפה בו מרובע והיינו כמין תיבה פרוצה שיש לה שוליים רחבים ומרובעים : **אימא ופיה דומה כו'**. השוליים עשויין כספינה : **כמין דוקרנין**. כמין קנים הדוקרנין קנים שיש בהן ענפים הרבה דהו מפוצלין : **נפסל במסעות**. כשנוסעין ישראל במדבר ומפרקים המשכן ונושאים השלחן עם הלחם כדכתיב (במדבר ד) ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת מי נפסל לחם ביוצא או לא : **בחנייתו נפסל ביוצא**. אם יוצא חוץ לקלעים כדכתיב והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש (ויקרא כד) : **ולחם התמיד עליו יהיה**. אלמא בקדושתיה קאי : **ממקומו**. של שולחן : **במסודר**. על השלחן : **[במסולק]**. שעדיין לא הגיע זמן לסלק את זה עד שנסעו ומ"מ בתוך מחנה הלויים הוא שנושאים אותן עמהן עם המשכן ודגלי מחנה ישראל סביב להם : **כי לא מפיך ליה**. מעזרה והשתא נמי לא אפקיה ממחנה לוייה : **לדגלים**. להורות איזה דגל יסע ראשון ואיזה אמצעי ואיזה אחרון : **סילוק מסעות**. שהפרוכת נגללות : **קדשים נפסלים ביוצא**. שאין להם קלעים ואעפ"כ המחנה קדוש וזבין ומצורעין משתלחין חוץ ממחיצתן מצורע חוץ למחנה ישראל והיו מהלכים בסוף מחנה כדאמר בברכות (דף נד). את והב בסופה וזבין חוץ למחנה לוייה : **אי אהל מועד דוקא הוא**. אע"ג דהוגללו הפרוכת כדקתני לעיל : ה"ג אפילו קדשים נמי לא ליפסלו ביוצא ואי אהל מועד לאו דוקא הוא אפילו לחם הפנים נמי ליפסול : **אלא כי אתא רבין אמר**. אהל מועד לאו דוקא דלדגלים הוא דאתא ומר דמכשיר במסודר דכתיב לחם תמיד עליו יהיה ומר דפסיל במסולק : **ש"מ**. מדקתני קדשים נפסלים משום פסול יוצא : **יש סילוק מסעות בלילה**. שאם היה נעלה הענן בלילה היו נוסעים מיד ולא היו ממתנינן עד הבקר : **אימת מידלו**. קלעים : **בלילה לא מצו עקרי**. דכתיב יומם ברישא והדר לילה קמ"ל : **ורמינהי**. דקתני וזבין ומצורעין משתלחין : **בפסח הבא**

בטומאה. כגון שרוב ציבור טמאים כדאמר (פסחים דף סו:): איש נדחה לפסח שני ולא ציבור וטומאת מת הותרה להם כדכתיב (במדבר ט) טמא נפש אבל לא זיבה וצרעת

ב

-

צה

דף

ורבי אליעזר דמיקל התם מיקל הכא דהשתא נמי אין טמאי מתים משתלחים חוץ למחנה שלהם דטמא מת אינו אסור אלא בעזרה בלבד ועכשיו כשהוגלל פרוכת אין מחיצה לטמאי מתים להשתלח דטמא מת מותר ליכנס במחנה לוייה דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחיצתו וכדאמר בפסחים (דף סז.) ובלבד שלא יכנס למחנה שכינה דהיינו עזרה והא רבנן דאמרו אע"פ שטמאי מתים אין משתלחין זבים ומצורעים משתלחין: **מתני' לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים.** מפרש בגמ': **ואינן דוחות את השבת.** אפייתן: **וכשרות בבית פאגי.** בכל ירושלים דקא סבר אפייתן נמי בחוץ: **גמ' אלמא מדת יבש.** כגון עשרון שנמדדו בו: **נתקדשו.** ואי נפקי מיפסלא ביוצא: **הקשה.** בתירוץ זה: **אדם קשה.** חכם ומחודד לחתך הלכה כברזל: **איפסלו בלינה.** דכל המנחות משנתקדשו בכלי נפסלים והאי כיון דאיקדיש מאתמול בתנור איפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן: **במקום זריזים.** ולא בעזרה ממש אלא בחוץ יאפוהו כהנים זריזים שלא יחמיץ: **ושניהם.** רבי יהודה ורבי שמעון: **בחול.** בערב שבת אשכחינהו דוד לכהנים דאקפו ליה: **דרך חול קא אפיתו.** כלומר בחול קאפיתו ליה בתמיה: **אף כי היום יקדש בכלי.** התנור ואיפסיל ליה למחר בלינה אלמא תנור מקדש ודוחה שבת: **מידי תנור מקדש.** דיראים אתם שלא יפסל בלינה ואף כי היום יקדש בכלי בתמיה קאמר להו וכי היום יקדש בתנור: **דנפקא ליה ממעילה.** דכיון שסילקו (בו) מותר לכהנים וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה ולא מיבעיא הך שכבר נסתלק אפילו זה אם היום יקדש בכלי שסידרתם על השלחן הבו ליה:

מסוכן הוא. שאחזו בולמוס ותנן מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו עד שיאורו עיניו אפילו ביום הכפורים ביומא בפרק בתרא (דף פג.): **בגמ' פליגי.** מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש ומר גמיר דלא מקדש: **דיקא נמי.** דבגמרא פליגי ולא בקראי מדנקט האי לישנא לעולם הוי רגיל לומר כו': **מתני' חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים.** ולדברי הכל אותו חצי עשרון שהיה חולק בו עשרונו של כהן גדול נמשח והאי דלא משחו עשרון שלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו דפעמים שמוציאו לחוץ אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחצות בו עשרונים: **ושא"א.** אפייתן אי אפשר לעשות מאתמול ולא לישה ועריכה דכיון דקדשה בכלי מיפסל בלינה: **מעשה כלי.** לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים ולא בחוץ: **וקרנותיה.** שהיה מדביק בצק לכל זוית כעין קרנים ואורך הקרן ד' אצבעות: **שלא תטעה.** בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור רוחב בין בשיעור אורך וקרנות: **זד"ד יה"ז.** זד"ד שתי הלחם אורכה ז' ורחבה ד' וקרנותיה ד' יה"ז לחם הפנים ארכו י' ורחבו ה' וקרנותיו ז': **שיהא לו פנים.** דפנות. [ל"א] שיהא לו פנים זויות והן הן הקרנות: **ארכו י' ורחבו ה'.** כדכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו ור' יהודה לטעמיה דאמר אמת כלים באמת בת ה' ונותן אורכו של לחם כנגד רוחבו של שלחן: **וכופל.** הלחם: **טפחיים ומחצה.** למעלה מיכן ומיכן ובהן הן הקרנות ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן ולמ"ד כמין ספינה רוקדת הוו הנך דפנות הולכות וזוקפות בשיפוע: **ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן.** ורחבן מחזיק חצי אורך השלחן וכשהיה סודר האחר אצלו נמצא שלחן כולו מלא: **אורכו י"ב.** ר' מאיר לטעמיה דאמר כל האמות היו בבינונית והלחם עשרה דבהא לא פליג: **וטפחיים ריוח באמצע.** בין שתי הסדרים דרוחב הלחם אינו אלא ה' ושני הסדרים מחזיקים י' טפחים כאורך השלחן פשו להו טפחיים והם ריוח בין סדר לסדר שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו: **אבא שאול אומר שם.** באותו ריוח שבין סדר לסדר בו נותנין בזיכים: **על המערכת.** על ממש: **ועליו מטה.** הוי אותו על בסמוך: **המפוצלים.** לתת ראשי הקנים באותן פיצולין והרבה פיצולין יש בהן למנין הקנים: **כ"ח קנים.** בגמרא מפרש כמה קנים ללחם: **לא סידור הקנים.** במערכת החדשה ולא נטילתן מעל הישנה דוחה שבת: **שומטן.** מבין כל לחם ולחם ומניחן לאורכו של שלחן ולמחר מסדר הלחם ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם ולחם כמשפטן: **כל הכלים.** כגון שולחנות אורכן לאורכו של בית ממזרח למערב: **גמ' זו מנין.** שהמנחות

טעונות כלי: **מה חטאת ואשם טעונין כלי**. דכתיב אשר יבשלו ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא דכתיב (יחזקאל מו) לבלתי הוציא אל החיצונות: **ט"ו טפחים**. ב' טפחים ומחצה לכל לחם והם שש חלות זו על גב זו נמצא שלחן מקדש כו' ונפקא מינה דאי יהיב באויר השלחן מידי בתוך ט"ו טפחים מקדש ליה ליפסל בלינה: **והאיכא קנים**. שבין כל לחם ולחם ואיכא טפי: **משקע להו**. פגימות עושה בלחם בעוד שהיה בצק והקנים היו משוקעים בהם ואינו מגביה הלחם: **וקא פריך מאי טעמא**. כלומר מכדי קנים מאי טעמא היו בין כל לחם: **משום איעפוש**. שיהא אויר בינתים שלא יתעפשו: **סוף סוף**. כיון דמשקע להו ליכא אוירא ומיעפש הלחם: **פורתא**. שלא יהא משוקע כל כך: **והאיכא בזיכין**. קשיא לי אמאי פריך הכי דהא שלחן לא מקדש להו לבזיכין: **והאיכא קרנות**. שבולטין ועשוין בראשי הדופן:

דף - צו - ב

והאיכא מסגרתו. דגובה טפח דכי מסדר לחם עלה הוי ט"ו טפחים: **למטה היתה**. ד' דפין רחבין טפח קבועים על צידיהן ולא על רחבן כגובה ד' רגליו של שלחן לד' רוחות והיה דף השלחן העליון מונח על אותן דפין כעין כסוי כשרוצה נוטלו משם שלא היה קבוע עליהם: **פרקודי מפרקדא**. כעין פרקדן שלא היתה זקופה בשוה אלא משופעת ונוטה כלפי חוץ ואין הלחם סדור עליה: **כדתניא**. דאיכא למאן דאמר דמסגרתו למטה היתה קבוע ברגלים אבל דף העליון היה חלוק משני צידיו ואין לו בית קיבול: **טבלא המתהפכת**. שיכולים להשתמש בצד זו כמו בצד זו שחלקה היא משני צדדיה: **טמאה**. כשלחן של מקדש שהיה מקבל טומאה כדמפרש לקמן ואין טבלא כשאר פשוטי [כלי] עץ דרחבה היא בית קיבולה כל פשוטי כלי עץ הראויין למדרס מקבלין טומאה כדמפרש בהדיא בבכורות בפי' על אלו מומין (דף לח.) דפרכינן התם וכלי שטף דלית ליה תוך מדאורייתא מי הוי בר קבולי טומאה והא דומיא דשק בעינן ומשנינן בהנך דחזו למדרסות: **לדברי האומר למעלה היתה**. האי דמקבל טומאה משום דאית ליה בית קיבול ואינה מהתהפכת טבלא המתהפכת תיבעי לך: **טהור מכלל שהוא טמא**. והא עשוי לנחת שאין מגביהין אותו ואינו דומיא דשק: **ביום הלקחו**. הוי חוס: **ותיפוק לי**. דאפילו אין מגביהין

אותו מקבל טומאה : **משום ציפוי**. דהוי מתכת ולא איתקש לשק אפילו עשוי לנחת מקבל טומאה : **מי לא תנן**. דאזלינן בתר ציפוי : **הדולבקי**. פלדשטו"ר של עור ואוכלין עליו : **בשייש**. דהוה ליה ציפוי של אבנים וכלי אבנים לא מקבלי טומאה : **שייר אין**. דכיון דאישתייר ביה כולי האי דחזי למלאכתן ראשונה מקבל טומאה : **לא שייר לא**. אלמא אזלינן בתר ציפוי : **וכי תימא**. הא דאזלינן בתר ציפוי בציפוי עומד קבוע במסמרות ושלחן של קדש לאו עומד הוא : **והא בעא מיניה כו'**. הא דשלחן ודולבקי דאזלינן בתר ציפוי בציפוי עומד או אפילו שאינו עומד :

א

-

צז

דף

לבזבזין. שפה סביב לשולחן והיא מסגרת : **וכי תימא**. עצי שיטין דשולחן חשיבי ולא בטלי ולא מקבלי טומאה אגב ציפוי אי לאו דמגביהין אותן : **לא שנו**. דגבי חיפן בשייש דאזלינן בתר ציפוי אלא בכלי עץ אכסלגוס דלא חשיב כמסמס : **מקצעותיו לו**. שהיה מרובע : **שולחנו של אדם מכפר** . עליו. דנותן פרוסה לאורחים : **מנא הני מילי**. דעבדינן סניפין : **דפוסין**. שנערך ונילוש ונאפה בהן כדאמר בריש פירקין : **קשותיו אלו סניפין**. מריבוייא דקרא לישנא אחרינא שמקשה הלחם ומחזקו שלא ישבר ולא מפי השמועה : **מנקיות אלו הקנים**. שמנקין הלחם מעיפוש : **שמסככין בהן את הלחם**. שעל הלחם מסככין הקנים בין חלה לחבירתה : **לא סידור הקנים כו'**. ואי ס"ד סידור קנים דאורייתא כדמפקת לעיל : **אמאי לא דחי שבת**. דאף על גב דאין שבות במקדש האי טלטול לאו משום שבות הוא אלא דמיחזי כבונה וסותר : **אפשר**. דלא דחי עליהו שבת : **דטעמא מאי**. משוי להו לקנים משום עיפוש : **בכי האי שיעורא**. ששומטן מערב שבת ערבית ולמחר בחצי היום מסלקו ומסדר אחרים בלא קנים ולמוצאי שבת מסדר הקנים בכי האי שיעורא דהוי חצי יום לזו וחצי יום לזו לא מיעפשה : **כדתניא**. דלמוצאי שבת מסדר קנים ומגביה ראשה של חלה השניה ונותן שלשה קנים על התחתונה אחת מכאן ואחת מכאן ואחת באמצע וכן על השנית בין לחם ללחם : **ארבעה חלות**. אמצעיות לכל סדר צריכות שלשה קנים תחת כל אחת ואחת הרי י"ב קנים והעליונה אין צריך אלא שני קנים לפי שאין משוי עליה שיכבידנה על שלמטה הימנה : **על טהרו של שלחן**. ולא מיעפש : **בבינוניות**. של ששה

טפחים ולקמן מפרש לה אמאי קרי לה בינונית משום דאיכא דבצירא ואיכא דטפיא: **חוץ ממזבח הזהב**. שהיה אמה על אמה והקרן של מזבח העולה שהיו לו לארבע פינותיו ארבע אבנים של אמה גובה ואמה על אמה עובי ואותה אמה היתה באמה בת חמש טפחים ולקמן מפרש אי דגובה אי דאורך ורוחב: **היסוד והסובב**. של מזבח העולה וכולהו מפרש לקמן: **אמת בנין**. כגון חומת הבית ומזבח העולה: **אמת כלים**. ארון ושולחן ומזבח הזהב: (אמה וטופח על אותה אמה תהא צריך להוסיף טפח דהוה בת חמש שחסירה טפח מאמה: מדות המזבח. מזבח העולה: באמות אמה אמה וטופח. באמות בינוניות יהא אמה אמה וטפח דאמותיו והן בשל חמש דהויא לה של ששה אמה וטפח באלו:

ב

-

צז

דף

וחיק האמה. כלומר באלו אמות אני אומר שיהו בנות חמש: **וחיק האמה**. דהיינו יסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ולקמן מפרש בהי אמות קאמר אי דגובהה אי דכניסה: **גבולה על שפתה סביב אלו הקרנות**. זרת חצי אמה האחד דמאמצעית האבן מודד והויא זרת לכל רוח דהיינו אמה על אמה זרת חצי אמה: **זזה גב המזבח**. כלומר ובאמה זו יהא נמי מזבח הזהב: **ר' מאיר סבר זה**. מזבח הזהב דהויא כלי יהא באמה בת חמשה והא שאר כלים באמה בת ששה: **קס"ד מיסוד ועד סובב**. אותה אמה של גובה היסוד ואותן האמה שבין יסוד וסובב באמה בת חמש מחיק האמה מן היסוד והיסוד בכלל ועד אמה רוחב דהיינו סובב באמה באמה בת חמש: **גובה מזבח העולה כמה הוי עשר אמות**. כדאמרינן בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף נט:): על המשכן ועל המזבח מה משכן עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סובב עד מקום הקרנות: **שית**. דמן הרצפה ועד הסובב בני חמשה חמשה כדקאמר: **מקרנות ועד סובב**. מגובה קרנות ועד סובב הוי ד' אמות של ששה ששה כ"ד טפחים דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ומן היסוד לסובב חמש הרי שש ומן הסובב ועד מקום הקרנות ג' הרי תשעה והקרן אמה הרי עשרה כדקתני לקמן: **כמה בציר**. דלא הוי סובב אפלגא דמזבח תלתא טפחים הוי פלגיה דמזבח למטה מן הסובב: **חוגרו**. למזבח סביב: **דמים עליונים לתחתונים**. חטאת בהמה למעלה מן

החוט וחסאת העוף למטה ועולת העוף למעלה וטעמא מפרש בתורת כהנים ובמס' זבחים: **מיצוי**. אוחז בית השחיטה ושוחט הוורידין והדם מקלח למרחוק: **למטה מרגליו**. מן הסובב: **הא קא יהיב כו'**. כיון דפלגיה דמזבח אינו נמוך מן הסובב אלא שלשה טפחים כי עביד אמה למטה מרגליו אפילו באמה בת חמש קא יהיב עליונים שני טפחים למטה מן החוט: אלא כולה עשר אמות דגובה באמה בת ששה וכי קתני באמה בת חמש באמות דכניסה יסוד וסובב ועובי הקרנות קרי כניסה שכונס באורך ורוחב: **בנין המזבח כמה הוי**. גובהו דמזבח שיתין פושכי דהא כל אמות הגובה באמה בת ששה ולמטה מרגליו אפילו אמה אחת באמה בת חמש כשרה דהוי טפח למעלה מן החוט: **נמצא שלשים על שלשים**. דמכל צד ממעט אמה והיינו ב' באורך ב' ברוחב ל' אמות ושני טפחים הוי: **נמצא בין קרן לקרן עשרים וששה עשרים ושבעה הוו**. דהנך שש אמות דאימעיט לא הוו אלא חמש באמת בת שש: **מקום הילוך רגלי הכהנים**. אמה סביב לפניו מן הקרנות כשהולכין לסדר המערכה והאברים נמצא כ"ד על כ"ד: **מקום המערכה כ"ה על כ"ה**. דהא אמה דהילוך ודאי בת ששה הוואי דהא לא כתיב בקרא ומיהו כ"ה מיהא הוו: **והאריאל**. המקום המערכה שבאמצע י"ב אמה על י"ב אמה דהיינו כ"ד על כ"ד וקרא ליכא למימר לא דק: **וכי תימא מעיקרא**. כשעשו המזבח ל"ב על ל"ב ומדדו מאותן ל"ב שית אמות באמה בת חמש והנך שית לא הוו אלא חמש באמה בת ששה ובצרא לה חדא אמה דהוו להו ל"א אמות הלכך כי עבדת שית אמות דכניסה ג' לכל צד באמה בת חמש דהוי חמש אמות גדולות לא פש להו אלא כ"ו על כ"ו הוי בין קרן לקרן: **אם כן**. דמעיקרא לא הוה מזבח אלא ל"א על ל"א רווחא לה עזרה יותר ממה ששנינו: **דתנן כל העזרה**. בין חצר והיכל: **היתה קפ"ז על קל"ה**. ואם כן הוו ליה בין אולם ולמזבח כ"ג אמות או מקום הדריסה כ"ג: **היכל מאה אמה**. עם בית קדשי הקדשים: **י"א אמה (חצר) אחורי הכפורת**. וכשהיו ישראל מרובין בעזרה היו נמשכין מהם לשם כדאמרינן ביומא (דף כא.): **אלא חיק האמה בגובהה**. אותה אמה שמן הרצפה ועד היסוד באמה בת חמש: **ואמה רוחב רוחב כניסה**. כניסה דסובב באמה בת חמש אבל כניסה דיסוד באמה בינוני: **גבולה על שפתה סביב**. דגבהו דקרן באמה בת ה':

לא שנא הכי ולא שנא הכי. כלומר כניסתן דקרנות אי בעי למימר נמי באמה בת חמש לא איכפת לן כיון דכניסת יסוד באמה בת שש לא פש ליה בין קרן לקרן אלא כ"ו וארבעה טפחים שתיים מכניסה דסובב ושתיים מכניסה דקרנות וכיון דלא הוי אמה לא חשיב לה: **חמשין ותמניא.** דכולן אמותיו היו בנות ו' חוץ משתי אמותיו מן הרצפה ועד היסוד ואמה גובה של קרן: **דיקא נמי.** דחיק האמה גובהה ואמה רוחב כניסה מדקרי להאי חיק האמה ולהאי אמה רוחב ושני בדיבוריה: **השולחן ארכו י"ב.** שמעינן ליה לר' מאיר דאמר לעיל כל האמות היו בבינוניות אלמא בינונית היינו בת ששה: **ומדקרי ליה בינוניות מכלל דאיכא דנפישא מינה.** בתמיה: **שתי אמות.** מקלות היו שם שבהן מודדין האמות והן [ארכן] אמה: **בשושן הבירה.** חדר אחד היה בנוי על שער המזרחי של עזרה ומצוייר כתבנית שושן הבירה: **של משה.** בת ששה: **כדי שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** שהיה גזבר מתנה עם האומנין כך וכך אמות בנין תבנו לבדק הבית בכך וכך דמים באמה של משה ומחזירין לו למדת אמה גדולה שיתירה עליה אצבע כדי שיוסיפו על תנאם משלהם שלא יפחתו ונמצאו נהנים מן ההקדש יותר ממה שעשו ובאין לידי מעילה: **וחדא לדהבא ולכספא.** כשמתנין צורפי זהב לעשות טבלא בת חמש או בת עשר באמה של משה עושין אותה למדת האמה היתרה עליה חצי אצבע ולא באותה שיתירה עליה אצבע לפי שאומנות יקרה היא ואין טוב להפסידן כל כך: **צורה.** מצויירת: **כדי שידעו.** ויראו מהיכן באו ויתנו הודאה למלכות שהוציאם משם: **שתהא אימת מלכות.** פרס עליהם ולא ימרדו בהם: **ואילו לדידיה לא אמר ליה.** ותרד אלי והשתחווית לי ואע"ג דמסקנא הכי הוה ויקם פרעה לילה: **וירץ לפני אחאב.** אליהו לפני אחאב שהיה רוכב על סוסו משום כבודו שאין דרך מלכים ללכת יחידי: **ועלה לתרופה.** גבי מעיין שעתיד לצאת מבית קדשי הקדשים קאי ועל שפת הנחל יעלה מזה ומזה כל (עלה) מאכל והיה פרו למאכל ועלה לתרופה ואידי דאיירי בפלוגתא דרב חסדא ורב יצחק נקט לה הכא וקדריש נוטריקון לתרופה: **להתיר פה שלמעלה.** פה אלמים שכל אלם האוכל ממנו נרפא: **פה שלמטה.** פה רחם של עקרות: **חזקיה ובר קפרא.** מפרשא מילתייהו טפי והיא היא: **ואילו נאמר שתיים מערכות שש המערכת.** ולא נאמר שתיים עשרה: **הייתי אומר שלש של שש.** דשתיים מערכות הרי תרין שש המערכת הוי מערכת שלישית ובספרים דכתב בהו שלש של שלש הכי משמע אילו לא נאמר שתיים עשרה אלא שתיים מערכות שש הוי משמע

שתים מערכות של שלש ואם תרצה להוסיף שלישית סגי בגי' חלות: **לכך נאמר שתים עשרה**. דמשמע ותו לא: **ואילו נאמר שתים עשרה**. ולא נאמר שתים ושש אלא ונתת אותם מערכות המערכת על השולחן הייתי אומר שלש של ד' ד': **והא בעינן ונתת על המערכת לבונה**. וכי יהיב לה על השביעית איכא חציצה: פרוכת מחיצה הוא וקרי ליה על: **(כל הכלים. כגון שלחנות אורכן לאורכן של בית ממזרח למערב): כך היה מונח**. מני"ל מדכך היו בדיו מונחים ממזרח למערב כדאמר בהך ברייתא לקמן מכלל דאורך הארון מצפון לדרום ורוחבו ממזרח למערב דבדים בפותיא דארון קיימי כדאמרינן לקמן: **ובדיו מנלן**. דממזרח למערב: **בפרוכת**. פרוכת היתה פרוסה בפתח בית קדשי קדשים לצניעות בעלמא ולא משום מחיצה דהא אמה טרקסין הואי במקדש ראשון וכ"ת לוקמה במקדש ב' דהוי פרוכת ליכא למימר דבמקדש שני לא הוה ארון ובדים דיאשיהו גנזו במס' יומא (דף נב:): ועוד דקרא במקדש ראשון כתיב: **דוחקין ובולטין בפרוכת**. לפי שהיה הארון כנגד הפתח כדאמרי' במגילה (דף י:): ארון שעשה משה כשמונח בדביר היה לו עשר אמות ריוח ממנו לכותל לכל צד והדביר היה עשרים על עשרים ומקום ארון אינו ממעט בדביר דבנס היה עומד אלמא באמצע הדביר קאי והפתח נמי היה באמצע בכותל מזרחי והיו הבדים בולטין בפרוכת שבפתח:

דף - צח - ב

כמין שני דדי אשה. אלמא בדים ממזרח למערב קיימי ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח ושמע מינה רוחבו של ארון ממזרח למערב שהיה אורכו של בית: **תרי גברי באמתא ופלגא**. אי הוו בדים לאורכו לא היה בין בד לבד אלא אמה ומחצה: **הקהתים שנים נושאי ארון המקדש שנים**. והקימו הלויים את המשכן כשהיו רוצים לחנות עד בואם אלו נושאי הארון: **וא'ת**. האי מימין ומשמאל דפתח קאמר: **אם כן מצינו חמש שולחנות בדרום**. שהפתח היה באמצע ההיכל בכותל מזרחי ונמצאו חמשה שבשמאל דרך כניסה כולם בדרום: **אלא של משה באמצע חמשה מימינו**. בדרומו וחמשה משמאלו בצפונו וכולן בצפון ההיכל ולקמן מפרש היכי מנחי: **תני חדא מחצי הבית ולפנים**. מונחין כל השולחנות ואין אחד מהן בחצי מן החיצון לצד הפתח: **למר**

קא חשיב נו'. שההיכל ששים אמה ארכו כדכתיב (מלכים א ו) והבית אשר בנה המלך שלמה לה' וגו' ומאותן ששים היו עשרים בדביר כדכתיב (שם) ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב (שם) ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של צד הדביר מאן דתני משליש הבית חשיב כל הששים אמה של דביר ושל היכל ומאן דתני מחצי הבית ולפנים לא חשיב אלא היכל לחודיה: **מזרח ומערב מונחים.** השולחנות ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב דהיינו אורכו לאורכו של בית: **מה מנורה מזרח ומערב.** השלשה קנים במזרח והשלשה במערב: **מדכתיב בנר מערבי לפני ה'.** דכתיב (ויקרא כד) יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ואין אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב מונחים והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי דאי בצפון אישתכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב: **מה ארון צפון ודרום.** אורכו לרוחבו של בית כדאמרין לעיל וכך היה מונח וכך היו בדיו מונחין: **חוץ מחוץ.** מנורה ושולחן שניהם בהיכל: **והכתיב אותו.** דמשמע אחד לפני ה' ותו לא: **מצדד להו אצדודי.** לעולם צפון ודרום מנחי ואפי' הכי ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר הפתילות מצודדות פיהן כלפי האמצעי שג' של צד צפון מצודדות כלפי דרום וג' של צד דרום מצודדות כלפי צפון: **אל מול פני המנורה.** אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים ומשמע קרא אותן שעל הקנים מצודדות כלפי אותם של מערב: **מכאן שאמצעי משובח.** לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי ואמרין במסכת מגילה (דף כא:) אין פוחתין מעשרה פסוקים וקאמר רבי נתן דאמצעי משובח וקורא ארבעה והשאר ג' ג': **היינו דיתבי י'.** עשר שולחנות בעשרים כדאמרן לעיל מחצי הבית ולפנים מונחים וקסלקא דעתך ראשו של זה בצד ראשו של זה קיימי ואיכא למימר אע"ג דאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מצומצמות שלא יצאו קצת חוץ לעשרים אמות הפנימיות איכא למימר לא דק כולי האי הא דקתני לעיל מחצי הבית ולפנים: **אלא למאן דאמר צפון ודרום.** דהיינו לרוחבו של היכל והלא רוחבו אינו אלא עשרים ועשרה שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה היכי יתבי הא אי אפשר לצמצם שלא יהא ריוח מועט בין שולחן לשולחן: **ותו.** אי נמי מצו יתבי נמצא שמילאו את כל רוחב ההיכל וכהנים ביוה"כ היכי עיילי לפני ולפנים אי נמי בכל שבת נכנסין ארבעה כהנים כדקתני במתניתין שנים ליטול שני סדרים הישנים ושנים לסדר שני הסדרים החדשים ועומדים אלו כנגד אלו טפחו של נוטל בצד טפחו

של מסדר ואי כל רוחב ההיכל מלא היכי אזלי כהנים הנוטלין באידך גיסא דשולחנות: **ותו מצינו חמשה שולחנות בדרום**. וקרא כתיב (שמות כו) על צלע צפון: **ותו שולחן דמשה**. דאמרן לעיל באמצע מונח היכי מונח: **ולמאן דאמר נמי מזרח ומערב שולחן דמשה ליכא מנח**. אישתכח דיתיב הך שלחן כולו בעשרים אמות חיצוניות והשתא מתרץ לכולהו פירכי: **מי סברת בחד דרא הוו יתבי**. כולהו עשר ראשה של זו בצד ראשה של זו: **בתרי דרי הוו יתבי**. חמשה מינייהו ראשה של זו בצד ראשה של זו ושל משה אצלן לפנייהם ולא בשורתן ושורה אחרת של חמשה אצל אותה של משה ולא בשורתה ואותם ה' ראשה של זו בצד ראשה של זו:

א

-

צט

דף

למ"ד מזרח ומערב הכי יתבי ולמאן דאמר צפון ודרום יתבי הכי: **בשלמא למ"ד צפון ודרום שפיר**. דאע"ג דלא אפשר שלא יהא מקצת מן השולחן בדרום דאי אפשר לצמצם שולחנות של עשר אמות בעשר אמות אפ"ה דמאי דטפי טפח לא הוי לא חשיב ליה: **אלא למ"ד מזרח ומערב**. הוא האורך והרוחב מצפון לדרום מכדי שורה הצפונית כמה מרוחקת מכותל צפוני שתי אמות ומחצה שיהו כהנים הנושאים שני סדרים יכולים להלך זה בצד זה כדאמרינן במתני' דשנים היו מסדרין בבת אחת ולהילוך שני בני אדם בעינן שתי אמות ומחצה כדאמרינן לעיל גבי בדי ארון ושולחן רוחב אמה ושתי אמות ומחצה בין שורה צפונית לשולחן של משה ואמה דידיה ושתי אמות ומחצה בינו לשורה דרומית ואמה רוחב השולחנות הרי עשר אמות ומחצה אישתכח דקאכיל פלגא באמתא דדרום. אכל תפס ולמ"ד צפון ודרום ליכא למיפרך הכי דלדידיה הוי רוחבו ממזרח למערב ושורה מערבית משוכה מכותל מערבי שתי אמות ומחצה ואמה רוחב דשולחן ושתי אמות ומחצה בינו ובין השולחן של משה כו': **דמשה בהדייהו הוה יתבי**. באמצע ממש דליבעי שתי (אמות) הפרשות של שתי אמות ומחצה: **לא דמידלו ליה ומנח ליה כו'**. שלא יהא מונח ביניהם ממש אלא משוך לצד מערב וראשו מכוון כנגד אויר שבין שתי השורות דהשתא ליכא אלא חדא הפרשה: **כתלמיז היושב לפני רבו**. נמוך הימנו כך אותם של שלמה נמוכין משל משה דבית המקדש היה משופע ולצד מערב מגביה יותר: **ומיתתי ליה פורתא**. מושיבם לצד מזרח

במקום נמוך: **את השלחן**. לשון יחיד: **על כולן היו מסדרין**. פעמים בזה פעמים בזה: **שנים שהיו באולם מבפנים**. אצל פתח ההיכל אחד של כסף ואחד של זהב והאי דקרי הכא כסף ובמתניתין שייש משום דשייש לבן ככסף: **בכניסתו**. כשמגיעין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוש: **ועל של זהב ביציאתו**. ושם היה מונח עד שיוקטרו הבזיכין כדקתני מתניי: **שמעלין בקודש**. כגון בכניסתו מניחו על של כסף וכשמגיע להיכל מסדר על של משה שמצופה זהב הרי עלייה ולא מורידין לכך ביציאתו מניחו על של זהב: **ויקם משה את המשכן וגו'**. מדרישיה וסיפיה דקרא בלשון הקמה דאפי' בצחות הלשון לא הורד שמע מיניה אין מורידין ואי נמי דלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאדנים ש"מ אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים ל"א מעיקרא ויקם משה את המשכן (שמות מ) דהיינו יריעות שבתחילה פורס היריעות ולא הורידן בהקמת העמודים והאדנים אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן: **אשר שברת ושמתם בארון**. שישים השברים בארון:

ב

-

צט

דף

שביטולה של תורה. כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה זהו יסודה כלומר מקבל שכר כאילו יושב ומייסדה ועוסק בה שנאמר אשר שברת ולא אמר ליה בלשון כעס שמע מינה הסכימה עמו דעת השכינה כשביטל תורה ושיברן כיון דנתכוין לטובה: **תקפה**. שלא יכול להעמיד גירסתו: **רק**. מיעוט הוא: **נוצרה בארבעים**. צורת הולד לארבעים יום במסכת נדה (דף ל.). **מתניי על פתח הבית**. אצל פתח ההיכל בכניסתו ולא היו מניחים אותו שם אלא להראותו שמעלין בקדש דעכשיו מניחו על של שייש ומיד נושאו בהיכל ומסדרו על של זהב של משה ועל של זהב ביציאתו עד שיוקטרו בזיכין כדקתני לקמן: **(מתניי) המכניסין עומדין בצפון**. דהכי שפיר דאותן מסדרין העבודה יהו בצפון דקדושת צפון חמירא: **ופניהם לדרום**. וסתמא כמאן דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין ורוחבן צפון ודרום: **אלו מושכין**. ועד שלא יגביהו הן מן השלחן אלו מניחין: **אפילו אלו נוטלין**. לעצמן: **ואלו מניחין**. אחר שסילקו אף זה היה תמיד כדמפרש טעמא בגמ' דאין תמיד אלא שלא ילין שולחן לילה אחד בלא לחם: **חל יו"כ להיות בשבת**. ואין יכולין לאוכלו היום:

החלות מתחלקות לערב. ולא למחר דנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק: **השעיר.** של מוסף שהוא חטאת והוא שעיר הנעשה בחוץ ונאכל לכהנים נאכל לערב בלילי שבתות אע"פ שאין יכולין לבשלו בשבת: **הבבליים.** כהנים אוכלין אותו חי כשחל יום הכפורים בערב שבת: **גמ' הישנה.** מערכות שעמדו שם בשבת זו: **ילין.** בלילה: **מדבריו של רבי יוסי.** דאמר משום דעמד הישן שחרית מעט בשלחן והחדש ערבית מעט קרי ליה תמיד שמע מינה אפי' לא שנה אדם אלא פרק אחד וכו': **אסור לאומרו.** שלא יאמר בקרית שמע סגי ולא ירגיל בניו לתלמוד תורה: **מצוה לאומרו כו'.** דסבר משום קרית שמע נוטל שכר גדול כזה כי אז תצליח את דרכיך אם היה עוסק כל היום כ"ש ששכרו גדול ומרגיל את בניו לתלמוד תורה. ל"א סברי הנך רבנן דמצי פטרי נפשייהו בקרית שמע ויתבי כולי יומא וגרסי שמע מינה שכר גדול יש: **צא ובדוק כו'.** דבר שלא יהא בעולם: **ופליגא.** הא דר' ישמעאל דאמר חובה ללמוד כל היום: **כל כך חביבין כו' לא ימוש.** הבטיחו שלא תשתכח תורתנו ממנו: **לא יהיו עליך חובה.** כאדם שיש לו חוב ואומר מתי אפרענו ואיפטר כך לא יאמר אדם אשנה פרק אחד ואיפטר שאי אתה רשאי לפטור עצמך מהן: הסתת אדם אינה אלא לרעה כמו (דברים יג) כי יסיתך אחיך בן אמך וגו': **ואף הסיתך.** הקב"ה ללמוד תורה כדי לינצל מגיהנם: **שפיה צר.** ולמה פיה צר שיהא עשנה צבור בתוכה ולא יצא חוץ כדי שידונו רשעים באש ובעשן: **העמיק.** הרחיב כיון שבא לעומק מיד מרחיב ובגיהנם משתעי דרישיה דקרא כי ערוך מאתמול תפתה:

א

-

ק

דף

למלך לא הוכנה. לתלמיד שפירש מן התורה לא הוכנה גיהנם שלא יהא נידון בה. מלך קרי לתלמיד חכם דכתיב (משלי ח) בי מלכים ימלוכו: **שמה תאמר זהו שכרה של תורה.** שמצלת מגיהנם אבל שכר אחר אין לה: **ומתוך ששונאין חכמי ארץ ישראל את הבבליים.** קורין את האלכסנדריים שעושין מנהג רעבתנות על שם בבליים: **אלכסנדריים.** של מצרים: משפחת רבי יהודה מבבל היתה לפיכך שמח בדברי ר' יוסי: **מתני' פסול.** דמחוסר זמן הוא שלא היה על השלחן אלא ששה ימים והכא אי אפשר לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה דכיון דלחם נסדר

כדינו בשבת קידשו שלחן ושוב אין יכול להשהותן אלא עד שבת ראשונה דמיפסיל בלינה (הואיל ולן הלחם בלא בזיכין): **משום פיגול**. אם הקטירן על מנת לאכול מן הלחם למחר אינו פיגול שלא קרב המתיר כמצותו: **ולא משום נותר**. שאין נותר חל על הלחם שהרי אין ראוי לאכילה: **וטמא**. האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת כדאמר בהקומץ [רבה] (לעיל דף כה:): הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה וזה לא ניתר לטהורים מעולם דבזיכין הוו מתירין דידיה ולא קרבו כהילכתן: **לאחר שבת**. למחר: **יניחנו לשבת הבאה**. ויעמוד שבועיים על השולחן דכיון דלא נסדר בשבת אין שולחן מקדשו עד השבת הילכך לא מיפסל בלינה למוצאי שבת: **גמי' זמן השחיטה**. אם האיר היום לשחוט את התמיד: **ברקאי**. האיר היום כמו (תהלים צז) האירו ברקיו תבל: **מתתיא בן שמואל**. היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (דף ז:): שהיה ממונה על הפייסות והיינו פייסות שמפייסין כשהאיר היום מי שוחט ומי זורק וכשהוא שואל אם הגיע זמן שחיטה אומר לאותו שעל הגג אמור אם האיר פני כל המזרח והוא אומר לו הן ובתלמוד ירושלמי נמצא שלפיכך היה אומר עד שבחברון ביום הכפורים כדי להזכיר ישיני חברון: **ולמה הוצרכו לכך**. לעלות לגג ולראות אם האיר היום: **ודימו**. סבורים היו: **והוציאו לבית השריפה**. שפסול היה לפי שנשחט בלילה דכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם ביום בעי לזבוח: **והורידו כ"ג כו'**. מפרש בסדר יומא בפרק שלישי (דף כט.) היכא קאי: **מיסך רגליו**. גדולים שהלך לבית הכסא: **לא זו בלבד**. תמיד שנשחט בלילה יוצא לבית השריפה: **אלא אפילו עולת העוף ומנחה**. דלאו קרבן חשוב הוא דאין באין בציבור אם נעשו בלילה יצאו לבית השריפה: **מקדשין**. וזה שקמץ ונתן קומץ בכלי אע"ג דלילה לאו זמן קידוש הוא מקדש ליה כלי ושוב אי אפשר לערבו בשירים ולחזור ולקמוץ שכבר נתקדש זה לשם קומץ: **כל הקרב ביום**. כגון סתם קרבנות: **קדוש ביום**. שאם נתנו בכלי שרת ביום כלי שרת מקדשו: **בלילה**. כגון מנחת נסכים: **וקומץ קרב ביממא**. מביום צוותו: **ליפסל**. כגון בלינה ומחוסר כפורים וכגון הכא דתו לא אפשר לאהדורי ונפסל במחוסר זמן: **ליקדוש**. מאחד בשבת וכי מטי אידך דחד בשבת ליפסל בלינה למוצאי אחד בשבת שהרי שהה יותר משמנה ימים: **ואבוה דרבי אבא נמי מתני' קאמר**. ולא מדעתיה דנפשיה הילכך ליכא למימר בדותא היא ומבעיא לן לתרוצינהו: **קסבר**. תנא דר' אבין לילה אין מחוסר זמן דהלילה הולך אחר היום הילכך מקדש ליה כלי שרת לקומץ דזמנו הוא אלא שאין עבודת לילה כשירה: **[אבל ימים] מחוסר זמן**. דימים הוי מחוסר זמן הילכך לחם

הנסדר באחד בשבת לא מקדש ליה לאיפסולי דאכתי כמה ימים יש עד
זמנו :

דף - **ק** - **ב**

כי מטי ליליא דבי שימשי. של שבת ראשונה ליקדוש דהא אמרת לילה
אין מחוסר זמן וליפסול בליל ששי [של שבת שני] בלינה שהרי עומד שם
שמונה ימים שלימים : **בשקדם וסילקו**. קודם בין השמשות של שבת
ראשונה וסידר למחר : **שלא כמצותו**. דסידרו בעודו מחוסר זמן : **נעשה**
כמי שסידרו הקוף. ואין שולחן מקדשו אפילו בזמנו אבל קומץ כמצותו
חשיבא ליה דלילה אין מחוסר זמן : **מתני' לא פחות משני ימים**.
משנאפו : **לג'**. שאפאום בערב שבת שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא
יו"ט : **לתשעה**. לשבת שניה : **נאכלות לעשרה**. שנאפה בחמישי בשבת :
שני ימים טובים של ר"ה. קודם לשבת נאפה בארבע ונאכלת לשבת
שניה לאחד עשר ואי קשיא י"ב נינהו דהא אין נאכלות עד מוצאי שבת
דאותו שבת הוי יום הכפורים הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים לילה
הולך אחר היום שעבר כדאמר באותו ואת בנו (חולין דף פג). הילכך
מיתקרי י"א : **ואין דוחה**. אפייתן : **את יום צום**. חל יום הכפורים בערב
שבת אין לחם הפנים נאפה בו : **גמ' לדברי האומר**. במסכת ביצה (דף יט).
מחלוקת : **שמא ישהא**. קרבנות כל השנה שיהא נודר ונודב ולא יקריבם
עד הרגל ונמצא מכויין וממתין מלאכה עד המועד ועוד שמא יעבור בבל
תאחר : **וליכא שמא ישהא**. שהרי אין יכול להקריבם אלא בו ביום :

פרק **שנים** **עשר** - **המנחות** **והנסכים**

מתני' המנחות והנסכים עד שלא קדשו בכלי. לא קדשו קדושת הגוף
אלא קדושת דמים שצריך לפדותן והדמים קדושים : **והעופות והעצים**
והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון. שלא נאמר פדיון בקדושת

הגוף אלא בבהמה בעלת מום כדמפרש בגמרא: **גמ' ואפילו טהורים נפדין**. מנחות ונסכים: **בעל מום איקרי טמא**. מפרש לקמן:

א

-

קא

דף

דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמיפריק. לאחר שקדש בכלי שרת ואפי' בהמה בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקידשה בכלי שרת כגון ששחט לא אשכחן בה פדיון: **ואם בבהמה הטמאה וגו'**. וכתוב בתריה והעריך אותה וגו' אלמא נפדין: **טמאה ממש**. כגון סוס וגמל וחמור: **כשהוא אומר**. למטה מאותה פרשה ואם בבהמה הטמאה ופדה וגו': מומין קבועין ועוברין מפרש בבכורות (דף לו:): **מותיב רב הונא**. לשמואל: **עופות קדושת הגוף נינהו**. דהן עצמן קרבין ואין צריכין קדושת כלי: **אלא עצים ולבונה**. שלא קידשם בכלי וכלי שרת כי נטמאו ליפרקו דהא לאו קדושת הגוף נינהו אלא מכשירי קרבן הם אלא לאו משום דמנחות ונסכים טהורים אין נפדים והני אע"ג דנטמאו כו': **ועצים לאו בני קבולי טומאה נינהו אלא משום חיבת הקודש**. דכתוב והבשר לרבות עצים ולבונה וה"מ כי משפי להו ונסרן ומייפן לגזירים לבקעיות יפות דחזו למערכה: **לעולם אימא לך טהורים בעלמא נפדין**. והני כטהורים דמו והיינו טעמא דלא מיפרקי: **משום דלא שכיחי**. ואי הוו להו פדיון טהורין פריק להו לחולין ותו לא משכחי גזברין מידי אחרינא לצורך העבודה: **תמימים**. בהמה טהורה: **אלא למזבח**. שימכרו לצרכי קרבנות: **הוה הדר ביה**. ממאי דאמר (עופות) מנחות ונסכים נפדין טהורים אע"ג דראויין למזבח: **בדוקין**. טייל"א: **כולן**. כל המנחות: **חוץ ממנחת חוטא**. שאפילו טהורה נפדית שהרי אמרה תורה בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה) מחטאתו על חטאתו בכבשה או שעירה ובתורים כתיב (שם) מחטאתו ובמנחה כתיב על חטאתו ודרשינן (בפרק בתרא) דלהכי כתיב מחטאתו בכבשה דמשמע מקצת חטאתו שאם היה עשיר כשטימא מקדש והפריש מעות לכבשה או שעירה והעני יביא ממקצת דמי תורים או מנחה והשאר חולין ולהכי כתיב (שם) גבי עשירית האיפה על חטאתו דמשמע יוסיף שאם היה עני והפריש עשירית האיפה והעשיר יפדנה ויוסיף עליה מעות ויביא כבשה או שעירה: **לרבי שמעון**. דאמר לקמן כל האסור בהנאה אינו מטמא טומאת אוכלין: **הערלה**. וכל הנך איסורי הנאה נינהו:

ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו דאי נסקל ממש מטמא טומאה חמורה דנבילה היא: **ועגלה ערופה.** ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן דאוסרתה: **וצפורי מצורע.** ששחטן: **ופטר חמור.** ששחטו לעובד כוכבים ולא בא עדיין לטומאת נבילות כגון בעודו מפרכס דאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קיז:) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות: **פטר חמור.** אסור בהנאה כל זמן שלא נפדה דקדוש בבכורה הוא ל"א ואפי"ו היו נבילות מטמא טומאת אוכלין וכגון דאיכא פחות מכזית דלא חזי לטומאת נבילות מצטרף לפחות מכביצה אוכלין להשלימו לכביצה: **בשר בחלב.** איכא תנא דאסר ליה בהנאה בפרק כל הבשר (שם דף קיד:): **הואיל והיתה לו שעת הכושר.** דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא לא מיתסר עד שיבשלנו: **שאי אתה יכול להאכילו לאחרים.** עובדי כוכבים שאסורים בהנאה: **והאי דפיגל במנחה נמי אי אתה יכול להאכילו לאחרים.** דבת שריפה היא ולקמן מוקי לה בשלא היתה לו שעת הכושר מעולם: **אי הכי.** דטעמא דר"ש משום אוכל שאתה יכול להאכילו הוא: **מה להלן מותר בהנאה.** כדכתיב לכלב תשליכון אותו והא הנאתו הוא מה שכלבו אוכל דמחשבתו עליו: **ועוד לדידיה נמי.** לצורך ישראל עצמו הוה ליה שעת הכושר אבל אינך לא הוה להו שעת הכושר לקבל טומאה ולא הותרו מעולם ואפילו שור הנסקל קודם שנגח דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ולטומאה נמי לא חזיא מחיים: **לן לפני זריקה.** לא היתה לו שעת הכושר: **פיגל במנחה מטמאה טומאת אוכלין.** וקשיא לרבי אושעיא: **ליפרקינהו.** כלומר והא קודם שקדשו בכלי יכול לפדותן ולאוכלן ואישתכח דהוה ליה שעת הכושר: **פרה.** אדומה אע"ג דאסורה בהנאה מודה ר"ש דמטמאה טומאת אוכלין: **ואמר ריש לקיש.** מאי שעת הכושר הוה לה: **אומר היה ר' שמעון פרה נפדית על גב מערכתה.** אפילו נשחטה כתיקונה אלמא אע"ג דלא פרקה הא חשיב ליה שעת הכושר הואיל ומצי למיפרקה: **מצוה לפדותה.** בתמיה: **אבל היה לו שהות ביום כו'. וממילא** הוה ידענא כ"ש לאחר זריקה: **קודם שיראה לזריקה.** דלא הוה ליה שהות: **והא פיגל בין בקדשי קדשים כו' דמצוה למזרקה.** בלא מחשבה דאסור לשנות בקדשים:

ואי בעי זריק ליה. בלא פיגול: מאי לאו דפיגל בזריקה. דהוה ליה שעת הכושר קודם לכן דאי בעי זריק ליה בהכשר: ליפלוג בדידה. בזבח גופיה: דקומץ במנחה כשחיטה. בזבח ארבעה עבודות המנחה כנגד ארבעה עבודות בזבח בהקומץ זוטא (לעיל יג): מפרש להו: לן ממש. האי לן לפני זריקה ולאחר זריקה דקתני לעיל לפני זריקה ממש דהיה שהות ביום ולאחר זריקה ממש קאמר (דהוה שהות) והא פירכא נמי פיגול בין בקדשי קדשים וכו' דפיגל בזריקה ודקא קשיא לך דר' שמעון הכא לא בעי למימר כל העומד לזרוק כזרוק דמי אדר' שמעון דפרה דאמר כל העומד לפדות כפדוי דמי לא קשיא דאי בעי פריק אמר דמחוסר פדייה לאו כמעשה דמי דברים בעלמא נינהו דאי בעי זריק לא אמרינן בהו: אין מועלין בו. דלא קדשי ה' הם ואע"ג דהשתא אין לה שעת היתר: חוץ לזמנה כו'. על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה: מאי לאו לנה ממש. הבשר והדם וקתני היתה לה שעת היתר והיכא הוה ליה שעת היתר לאו משום דאמר כיון דאי בעי זריק שעת היתר קרינא ביה ואין מועלין דאמרי' כיון דאי בעי זריק כזרוק דמי וקשיא לרב נחמן ורב אשי: ה"ג לא ראויה לצאת וראויה לטמא. ולי"ג וראויה ללון לא כגון שלנה בשעת שראויה ליפסל ביוצא וטומאה והיינו לאחר שנזרק הדם דאין בו פסול אחר ומעתה ראויה ליפסל ביוצא וטומאה שלא יהא בו שום פסול אלא היא דעדיין אינה פסולה אבל ראויה ליפסל דאי לן הדם תו לא קרו ליה ראויה ליפסל דהא פסולה ממש היא ולעולם אי בעי זריק לא אמרינן: אבל לנה ממש. הבשר והדם מאי הכי נמי דמועלין דאי בעי זריק לא אמרינן: שהיה לו שעת היתר. משמע שהיתה לו שעה שראויה להתירה ולזרוק דמה ולא הותרה: כל שיש שעת היתר מבעי ליה. דכיון שנזרק הדם מיד יש לה שעת היתר. ל"א ה"ג ראויה לצאת וראויה לטמא (וראויה ללון) וראויה ללון. כלומר דנזרק הדם וכשרה בלא פסול. וראויה ליפסל באיזה פסול שיארע בה שלא יהא בה (אלא) אותו פסול לבדו וראויה ליפסל היינו כשרה דאי כבר פסולה היא כגון בלא זריקת דם תו לא קרי לה ראויה ליפסל אי הכי דבכשרה מיירי כל שיש לה מיבעי ליה דכל שהיתה משמע שנראה ליזרק ולא נזרק וקרי ליה שעת הכושר משום דאי בעי זריק: מעילה משום קדושה. מועלין בה ומשום לאו קדושה פקעה מעילתו ולבתר

היא : **זו להביא במחבת**. שהיה עשרון סלת מונח לפניו ואמר זו להביא במחבת כו' הרי זו פסולה דקבעה כלי שהזכיר בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר : **אלו להביאם בכלי אחד והביא בשני כלים**. והפריש שני קמצים והוא לא נדר אלא קומץ אחד ועוד שמנחה חסירה היא בכל כלי וכלי והיכא דנדר בשני כלים והביא בכלי אחד הויא מנחה יתירה ומיעט בקמצים שהוא נדר לשם שתי קמיצות ולא קמץ אלא אחד : **אמרו לו בכלי אחד נדרת**. ולא חש לדבריהם והקריבן בשני כלים פסולים אע"ג דלא אמר אלו להביא בכלי אחד דהשתא ליכא למימר לשם נדבה אחרת מייתי לה דכיון דאמרו ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא לשם נדר אחרינא מייתינא לה : **כשתי מנחות שנתערבו**. כדאמרינן בהקומץ [רבה] (לעיל דף כג.) אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות והא דקתני נמי לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסול כגון שאין יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה : **גמ' וצריכא דאי אשמעינן קמייתא**. הרי עלי במחבת והביא במרחשת דלא יצא ידי נדרו : **אבל**. בשני כלים והביא בכלי אחד דבאותו כלי שנדר הביא אם מחבת מחבת ואם מרחשת מרחשת אימא ידי נדרו נמי יצא : **אידי ואידי**. כלי שנדר ושהביא : **משום דקא פליג לה**. שחולק מנחה גדולה לשתי מנחות קטנות שנדר בכלי אחד והביא בשני כלים : **ר"ש**. אכולה מתניתין פליג דקסבר קביעותא דמנא לאו כלי הוא : **והא תניא לא קידשום**. אותן כלי שרת שהביאן בו וכיון דלא קידשום אמאי פסולות הא מצי לאהדורינהו ולאיתויי באותן כלים שנדר : **לא שנו**. דזו להביא במחבת והביא במרחשת פסולה :

דף - קג - א

אלא שקבען בשעת נדר. הרי עלי להביא את זו במחבת : **אבל בשעת הפרשה**. דבשעת נדר אמר הרי עלי מנחה סתם ובשעת הפרשה קבעה ואמר זו אביא לשם נדר במחבת : **לא אמר כלום**. לא מיפסלא : **מאי טעמא כאשר נדרת**. כתיב כמו שאמרת בשעת נדר קיים דברידך ולא כאשר הפרשת דבשעת הפרשה לא קבעה : **אמאי**. מחוייב לאתויי מן החטים : **נדר ופתחו עמו הוא**. עם הנדר אמר פתח שמתחרט בו דכיון דאמר מן השעורים אמריי דאין בדעתו להביא כלום דאדם יודע שאין מנחה מן

השעורים: **תפוס לשון ראשון**. וכיון דאמר הרי עלי מנחה איחייב במנחה הוגנת: **גרוגרות ודבילה**. לא שייכא בהו נזירות: **הרי זה נזיר**. מן היין דתפוס לשון ראשון: **הדר ביה חזקיה משמעתא**. דלעיל ומודה דטעמא במתניי באומר לא הייתי יודע כו': **בשעורין איכא למימר דטעי**. משום דיחיד מביא מנחת קנאות מן השעורים אבל בעדשים ליכא למימר דטעי הלכך פתחו עמו הוא דלא נתכוין להביא כלום: **כמאן אמרה לשמעתיה**. כלומר כמאן אוקמא למתניתין לעיל כבית הלל: **בעדשים לא טעי**. וליכא למימר אילו הייתי יודע דהא ודאי ידע שאין מנחה של עדשים ולא למידי איכוין: **לדבריו דחזקיה**. דאוקמא מעיקרא כבית שמאי קאמר ליה רבי יוחנן דאפילו מן העדשים תפוס לשון ראשון וליה לא סבירא ליה משום דר' יוחנן אוקי טעמא דמתניי משום דטעי דאיכא למימר אילו הייתי יודע כו' אבל בעדשים לא טעי דמעיקרא לאו למידי איכוין: **את מאי טעמא הדרת בך**. לדידך איכא לתרוצי דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עדשים דכיון דקיי"ל תפוס לשון ראשון דחייב דכיון דלא טעו בהו אינשי איכא למימר מעיקרא כי אמר למנחה גמורה איכוין ובעא למיהדר ביה וסבר אימא מידי דלא חזי להקרבה ונקט עדשים הלכך חייב דלא מצי מהדר ביה אבל שעורים דאיכא למימר כיון דטעו בהו אינשי אימא מעיקרא לאו למנחה איכוין אלא למנחת שעורים ממש כדפריש וכיון דאין מנחה באה שעורים ליפטר דודאי מצי אמר אילו הייתי יודע דסופי להביא חטים לא הייתי נודר כל עיקר קמשמע לן:

דף - קג - ב

לא שנו. דתפוס לשון ראשון אלא דאמר מנחה מן השעורים דאיכא למימר כיון דאמר מנחה למנחה גמורה קמכוין אבל אמר מנחת שעורים מנחה אשעורים קאי ופטור דליכא למימר תפוס לשון ראשון. ל"א אבל לא אמר מנחה לא אלא הרי עלי שעורים פטור דודאי לשעורים איכוון: **מאי לאו דלא אמר מנחה**. אלא הרי עלי קמח אפי' הכי חייב דאין אדם מוציא דבריו לבטלה: **כי אמר חצי עשרון לא אמר כלום**. ולייתי חד עשרון ותו לא: **אי הכי רבי שמעון פוטר כו'**. כיון דתפוס לשון ראשון ואיהו אמר מנחה הרי התנדב כדרך המתנדבים: **ה"ג אף בגמר דבריו אדם נתפס**. דלא אזלינן בתר לשון ראשון לחודיה ולא בתר אחרון לחודיה אלא בתר

כולהו וזה שאמר מנחה חצי עשרון ועשרון פירושי קמפרש מנחה של חצי עשרון ועשרון והיינו שלא כדרך המתנדבים ובשיטת רבי יוסי אמרו: **מתני' ה"ג שכן מצינו שהציבור מביא וכו'.** ל"ג פרים ל"ט עשרונים שלשה עשרונים לפר ול"ד כבשים י"ד עשרונים הרי נ"ג ולשני אילים ד' עשרונים הרי נ"ז ולשני תמידין שנים ולשני כבשי מוסף דשבת שנים הרי ס"א: **אמר ליה ר' שמעון.** וכי אותן ס"א עשרונים בכלי אחד היו: **והלא אלו לפרים ואלו לכבשים.** ואי מערב להו מיפסלי שמנחת פרים בלילתה עבה שני לוגין לעשרון חצי הין לג' עשרונים ומנחת כבשים בלילתה רכה רביעית ההין לעשרון דהיינו שלשה לוגין והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה: **אלא.** מפני מה אין מביא יחיד ששים וא' עשרון בכלי אחד דעד ששים יכולין ליבלל בכלי אחד בלוג אחד ואליבא דרבי אליעזר בן יעקב נקט לה בפי שתי מדות (לעיל פח.) אפי' מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה: **בששים ואחד אין נבללין.** בתמיה: **גמ' ראש המדברים בכל מקום.** קרי ליה הכי משום מעשה דמערה במסכת שבת (דף לג:): **כל הראוי לבילה.** כגון ששים עשרונים ראויים ליבלל מלוג: **אין בילה מעכבת.** דאפי' לא בלל כשר: **בילה מעכבת בו.** דבעינן שיהא ראוי ליבלל: **ושיערו חכמים את דמה.** שיצא ממנה: **ברביעית.** לידע אם יש בו רביעית יפרשו ממנה כנבילה ואידי דאיירי לעיל בשיעורים כל מדת חכמים כך הם נקט נמי להאי דשיעורא דרבנן היא רביעית דם יכול לקרוש ולעמוד על כזית: **והיו נותרין ערודיאות לאריות.** ערודי היער היו נותרין לצורך האריות: **הלוקח תבואה משנה לשנה.** שאין לו קרקע לזרוע והיינו חייו תלואים שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה: **הפלטור.** נחתום:

א

-

קד

דף

והוא גברא. אדידיה קאמר דהא אפלטור סמכינא ואין דעתי מיושב להשיב לו: **מאי הוי עלה.** דהאי שיעורא: **רבי יהודה בר אילעאי מורינא דבי נשיאה הוה.** והיה להם לבית רבי מורה הוראות ועל פיו היו עושין כל דבריהם והוא צוה להם לשערה: **כשמעתא דידיה.** דאמר בית הלל מטמאין בדם נבילות: ששה דברים במסכת עדיות קא חשיב להו: **על כזית.** ושיעור טומאת נבילה בכזית: **מתני' אין מתנדבין לוג.** יין לנסכו

שלא מצינו מנחת נסכים של לוג ולא שנים ולא חמשה אבל מתנדבין שלשה דחזו לכבש וארבעה לאיל דהיא שלישית ההין וששה דחזו לפר ומששה ולמעלה דשבע חזו ג' מינייהו לכבש וד' לאיל ושמנה חזו לשני אילים תשעה חזו לפר וכבש עשרה חזו לפר ואיל י"א חזו לשני אילים וכבש וכך לעולם: **גמ' יש קבע לנסכים**. אמר הרי עלי כך וכך לוגין מי הוי קבע דאין יכול להקריבם אלא הכל ביחד דהו קרבי בקרבן א' או אין קבע ויכול להקריבם דחזו באפי נפשייהו: **היכי דמי**. למאי נפקא מינה: **ואידך הוי נדבה**. נדבת ציבור וימכר ויפלו דמיו לשופרות או יקרב הוא עצמו ויצטרף עם השני לוגין אחרים ויקרב לנסכי תמיד דהו נמי לציבור: **ואי אמרת יש קבע עד דממלא להו**. ויביא לוג הששי כי היכי דליתחזי לפר לא קרבי דהא אין יכול להקריב בפני עצמו: **ששה לנדבה**. גבי י"ג שופרות שהיו במקדש קאי ד"יג שופרות הו בשבעה מהם היו נותנין הנך מעות דמפרש במסכת יומא (דף נה:) ובמסכת שקלים (דף ט:): תקלין חדתיך ועתיקין קינין גוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפורת וששה מהם היו לנדבה ליתן בהן מעות ההולכות לנדבת צבור: **ואמרינן**. לקמן בפרק בתרא (דף קז:): **כנגד מי כנגד מותר חטאת**. כגון הפריש מעות לחטאת והוולו הכבשים ונתותרו לו מעות: **ואחד למותר אשם**. סתם כגון גוזלות ומעילות: **ואחד למותר אשם נזיר**. דאותו מותר לא היה מעורב עם מותר אשם סתם לפי שזה לכפר וזה להתירו ביין: **ואחד למותר אשם מצורע**. דלא דמו להנך שבא להתירו במחנה ואינך מפרש בפרק בתרא (לקמן קז:): וכל הנך מותרות אזלי לנדבת צבור כשהמזבח בטל לוקחין באותם מעות עולות הבשר לשם ועורות לכהנים דזהו מדרשו של יהוידע במסכת תמורה (דף כג:): **ואם איתא**. דהמביא חמשה לוגין קרבי ארבע מהם ואחד יהא נדבה: **ליתקין לו שופר**. להפיל בו הדמים: **הנך**. מותרות לנדבת ציבור אזלי: **הנך**. נסכים למה להו שופר הואיל ושכיח כל יומא שהרי רוב קרבנות טעונין נסכים: **אפשר דמצטרפי דמר ודמר**. אם נדר ה' יקריב ד' ויניח לוג הנשאר ויצטרף עם מותר נסכים אחרים עד שיהו ד' או ג': **אזרח**. גבי נסכים כתיב כל האזרח יעשה ככה את אלה וקרא יתירא הוא דהא לעיל מיניה כתיבי כל דין נסכים מלמד שמתנדבין נסכים בלא קרבן וכמה שלשת לוגין דבציר מהכי לא חזי למידי: **יהיה**. חצי ההין יהיה לפר משמע דמנחה דהויא אחריתי לישנא אחרינא בפרשת נסכים כתיב ככם כגר יהיה: **ככה**. עיכובא: **אילימא ארבעה וששה**. פשיטא מי צריך קראי לרבווי: **מאי שנא שלש**. דפשיטא לן דחזו לכבש כו': **אלא לאו**. מידי דלא חזו ליה אתי לרבווי ולמשמע דמתנדבין ויקריבו ארבעה והחמישי יהא מותר: **מה שנים לא חזו כלל**. דליכא למימר משיך חדא

מינייהו ומקריב לה: **הא כדאיתא**. שנים אין מתנדבין לגמרי חמשה לכתחילה הוא דלא שאין מפרישין תחילה למותרות אבל דיעבד מקריב ארבע וחמישי יהא מותר לנדבה: **הא אין קבע לנסכים**. וכמה דבעי משנים ולמעלה מייתי וכי מייתי חמשה מקריב ארבעה מינייהו ואידך מותר וכל מה דבעי מייתי ומאי דחזי מקריב ואידך מותר לנדבה והכא ליכא למיבעי ולא מידי: **עד עשרה פשיטא לי**. דלוג ושנים והי' לגמרי [לא קרבי] עד דממלי להו שלש לכבש חזו ודי' לאיל וששה לפר ושבעה לכבש ואיל חי לשני אילים ט' לפר וכבש י' לפר ואיל. אחד עשר

דף קד - ב

מיבעיא לי מאי גברא לשני פרים איכוין ועד דממלי להו. לייב לוגין לא קרבי דהא יש קבע לנסכים ולא אמרינן ליקרבו שמנה לוגין לשני אילים ושלושה לוגין לכבש אחד או דלמא למנחה הראויה לשני אילים וכבש איכוין: **ה"ג תרי מחד מינא וחד מחד מינא אמרינן או לא**. כלומר מי הוי אורחא לאינדובי או לא: **מתני' מתנדבין יין**. בלא שמן וסלת ומנסכו לשיתין בפני עצמו ואין מתנדבין שמן בלא סלת ויין: **מתנדבין שמן**. וקומצו ומקטיר הקומץ ושיריו נאכלין: **מה מצינו כו'**. דאמרן לעיל אזרח מלמד שמתנדבין נסכין ורבי עקיבא מוקי לה ביין (כדחזינן) כדקתני מתנדבין יין ולא שמן: **אף שמן שהוא בא חובה**. במנחת נסכים בא נדבה בפני עצמה: **עם חובתו בפני עצמו**. אע"פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעורב במנחה תאמר בשמן כו' וכיון דלא אשכחן ליה דליתיה בכלי בפני עצמו השתא נמי לא לייתי: **אפילו פרידה**. אפיי גוזל אי מתנדבין: **גמ' מדברי שניהם נלמד מתנדב אדם מנחת נסכים**. סלת שמן ויין בלא קרבן בכל יום דעד כאן לא פליגי אלא בפני עצמו אבל במעורב עם המנחה לא פליגי: **חמשה מנחות**. סלת ומחבת ומרחשת וחלות ורקיקין אבל רבוכה לא חשיב דאינה באה נדבה אלא בתודה עם הזבח ולא מנחה היא: **קמ"ל**. הא דהני חשיב ותו לא היכא דאמר מנחה סתם יביא אחת מחמש הללו: **אבל היכא דפריש**. לנסכים פריש: **מאי טעמא**. אין שנים מתנדבין עשרון: **תקריב**. לשון יחיד: **עולותיכם**. לשון רבים: **עני**. דרכו להביא מנחה שאין לו בהמות: **חמשה מיני טיגון**. סלת מחבת ומרחשת וחלות

ורקיקין דמנחת מאפה כל מידי דאית ביה שמן קרי טיגון : **שאהנה ממך**.
כלומר שתקובל לפני בהן :

פרק שלושה עשר - הרי עלי עשרון

מתני' הרי עלי עשרון: פירשתי. כמה עשרונים אביא : **ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרונים**. דאי בציר מהכי נדר לא איכפת ליה דמתני ואמר כמה שנדרתי יהיו לנדרי והשאר יהא נדבה ובטפי ליכא לספוקי דאין מנחה יחידית יתירה על ששים עשרונים : **הרי עלי מנחה**. סתם : **יביא איזו שירצה**. מחמשה מנחות : **מיוחדות**. מפרש בגמרא : **מין המנחה**. כלומר הרי עלי מנחה או שאמר הרי עלי מין המנחה יביא אחת : **מנחות**. עלי או שאמר מין מנחות עלי יביא שתי מנחות ממין אחד : **פירשתי**. אחת מן המנחות שכתובים בפרשה ואיני יודע אי זה מהן פירשתי כו' : **פירשתי מנחה**. בכלי אחד של עשרונים : **ואיני יודע כמה**. עשרונים קבעתי בה : **יביא ששים עשרון**. דבטפי מהכי ליכא לספוקי ואי בציר נדר לא איכפת לן דמתני ואמר כמה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה : **רבי אומר**. כיון דאמר מנחה משמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה ואם יביא ששים בכלי אחד שמא בציר מהכי נדר והויא מנחה יתירה ואית ליה לרבי קביעותא דמנא מילתא הלכך יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים חדא של עשרון וחדא של ששים וחדא של שלש וחדא של ארבע וכן עד ששים דודאי חדא מינייהו נדר ואינך נדבה : **גמ' אבל לא קבעתים בכלי אחד**. הלכך יביא ששים עשרונות בששים כלים כל אחד ואחד בפני עצמו והא דקאמר יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים היינו היכא דקבעה בכלי אחד דלא מצי לאיתויי בכלי אחד לא בציר מהכי ולא טפי מהכי הלכך יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים דודאי חדא מינייהו נדר : **תנא**. מה טעם יביא מנחת סלת לפי שפתח בה הכתוב תחלה :

מן הצאן יביא כבש. אמר הרי עלי עולה מן הצאן יביא כבש ולא עז הואיל ופתח בו וכו': **דלית ליה שם לווי**. שנקראת מנחה סתם דשאר מנחות יש להם שם לווי מנחת מחבת ומנחת מרחשת ומנחת מאפה: **איזו היא מנחה דקרי לה ר' יהודה מיוחדת**. משום דלית ליה שם לווי זה שפתח בה הכתוב תחלה והיינו מנחת סלת: **פשיטא דמנחת סלת קאמר**. ר' יהודה דהא בהדיא קתני לה: **סימנא בעלמא**. לגירסא שלא תטעה ותשכח איזו מנחה קאמר ר' יהודה דיביא סימן זה יהא בידך זו שפתח בה הכתוב תחלה: **וזאת תורת המנחה**. בצו את אהרן ואכולהו מנחות קאי: **ת"ש**. ממתני': **מנחה מין המנחה**. פירשתי לעיל: **יביא אחת**. משום דמין חד משמע ומנחה נמי חדא משמע: **הא מיני מנחה שתיים**. יביא שתיים: **ממין אחד**. דמוקים לתרוייהו [לישני]: **דלמא הא מיני מנחה יביא שתי מנחות משתי מינין**. דמיני (מנחה) משמע תרין [ומנחה נמי משמע תרין] כדאמר לעיל וזאת תורת המנחה: **ודילמא**. הא דדייקין מינה הא מיני מנחה חדא ר' שמעון היא דלדידיה איכא לקיומי תרוייהו [לישני] שני מינין במנחה אחת אבל לרבנן דלית להו מנחה משני מינים לעולם חדא מנחה ממין אחד (לא) מייתי: **מאן תנא**. דלא מספקא ליה אלא בחמשה מנחות: **כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא**. ולא דוקא קאמר דה"ה לתשע חלות וחד רקיק או לתשעה רקיקין וחדא חלה: **אי נמי סבר לה כרבי יהודה דאמר**. בפרק ואלו מנחות (לעיל עו). כל המנחות באות עשר עשר: **איכא לספוקי להאי בארבע עשרה מנחות**. סלת ומחבת ומרחשת הרי ג' ומנחת מאפה איכא אחד עשר ספיקות דלמא כולה חלות נדר ושמא תשעה חלות וחד רקיק ושמא שמנה חלות ושני רקיקין וכן גרועי לחלות ואסופי לרקיקין עד שמא כולה רקיקין [הוי י"א]: **מייתי**. שתי מנחות חדא של עשר חלות וחדא של עשר רקיקין ואומר אם כולה חלות או כולה רקיקין נדרתי אותה שנדרתי תהא לנדרי והאחרת תהא נדבה ואם מחצה של חלות ורקיקין נדרתי יצטרפו חלות מזו לפי מה שנדרתי ורקיקין מזו לפי מה שנדרתי לנדרי והאחרת תהא נדבה: **למחרת מביא אשמו ולוגו עמו**. בתוספת' דנזירות קתני לה מי שהיה ספק נזיר טמא וספק טהור ספק מצורע מוחלט טמא ספק טהור אוכל בקדשים אחר סי' יום כו'

רבי שמעון אומר למחרת של יום ששים מביא אשמו כו': **ושחיטתו בצפון**. כשאר אשמות: **ומתן בהונות**. כדין אשם מצורע: **וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק**. כחומר שלמים: **ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה**. שמא אשם הוא: **ואע"ג דאמר מר**. בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות (דף עו:): **אימר דאמר ר"ש מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא**. כגון האי דבלאו הכי אסור למיכל בקדשים דשמא מצורע הוא: **אבל בעלמא**. כגון התם בזבחים דמיירי באשם שנתערב בשלמים דקאמר ר"ש התם כולן יאכלו כחומר שבהן שיהו כולן נאכלין ליום ולילה כאשם וכולן טעונים סמיכה ונסכים דיעבד אין לכתחילה לא: **דקא ממעט באכילתן**. דשמא שלמים הן וזמן אכילתן שני ימים ולילה אחד וכיון דאשם אינו נאכל אלא ליום ולילה והנותר שורף נמצא מביא קדשים לבית הפסול שלא כדין אבל מנחות הללו זמן אכילתן שוה אפילו לכתחילה נמי: **ולרבי שמעון דאמר מחצה חלות כו'**. ומוקמא מתניתין אליביה וכגון דמייתי ומתני שיצטרפו חלות מעשרון זה לפי מה שנדר ורקיין מעשרון זה לפי מה שנדר: **הא קא מייתי**. השתא עשרון מזה קצת ומזה קצת וקא מערב שתי מנחות בהדי הדדי ואיהו לא נדר אלא חדא מנחה לאיתויי חד עשרון וחד לוג ומיפלגיה לחלות ורקיין: **שמעינן ליה לר"ש**. דאמר המביא מנחה והביא שני עשרונים ושני לוגין ואמר חציו של זה וחציו של זה לחובתי והשאר נדבה יצא ולא איתפריש לן היכא: **ומיקמץ היכי קמץ**. לאותה מנחה שהוא מצטרף שתי מנחות למנחה אחת: **והא בעי מיקמיץ כו'**. דאי חדא מנחה של חלות ורקיין אמר הוי בעי איתויי חלות ורקיין ולפותתן בכלי אחד ולקמוץ משניהם קומץ אחד:

שמעינן ליה לר"ש. בפי כל המנחות באות מצה (לעיל סג:): **מותר השמן**. אמריי בפי ואלו מנחות (לעיל עה.) מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיין מביא לוג שמן וחוצהו לחלות ורקיין וחלות בוללן ומושח

הרקיקין על פני כולן ושאר השמן מחזירו לחלות וגבי כולה רקיקין תניא לעיל מההיא מושחן כמין כי ושאר השמן נאכל לכהנים: **רבי שמעון בן יהודה**. גבי מחצה חלות ומחצה רקיקין קאי: **מותר השמן נאכל לכהנים**. כדין רקיקין הבאים בפני עצמן הלכך ממה נפשך מותר של רקיקין נאכל לכהנים: **כי קא מספקא ליה**. לנדר ממנחת יחיד שאינה באה בצבור דהיינו הנך חמש מנחות הנדבה דאינן באות בצבור כדאמר לעיל (דף קד:): אין שנים מתנדבים עשרון אחד שהרי כתיב בה נפש אבל מנחת נסכים הבאה בצבור לא מספקא ליה דודאי ידע שלא נדרה: **של עשרוני מאחד ועד ששים**. שיביא ששים מנחות בששים כלים בחד כלי חד עשרון ובאידיך שנים ובאידיך שלשה ובאידיך [ארבעה וכן עד] ששים: **שהם אלף ושמונה מאות וששים עשרונות**. ובכל כלי יאמר אם כזו נדרתי זו לנדרי ואם לאו תהא נדבה דממה נפשך חדא מינייהו נדר: **פירשתי**. עשרונות ופירשתי מאיזה מנחה מן החמש המנחות ואיני יודע מאיזה מנחה פירשתי וכמה עשרונים פירשתי בה יביא חמש מנחות של ששים עשרונות: **במותר להכניס חולין לעזרה**. ודכולי עלמא אסור לערב חובה בנדבה: **רבנן סברי מותר להכניס חולין לעזרה**. הלכך יביא ששים עשרון בכלי אחד ויתנה אם כולן נדרתי כולן לחובתי ואם לאו מה שנדרתי יהא לחובתי והשאר חולין אבל השאר לנדבה לא מצי לאיתויי דאסור לערב חובה בנדבה ואי קשיא הכא נמי היכי קריב קומץ הא הוי קצת מן הקומץ חולין ועוד מנחה היכי מישתרי והא לא איקמצי' קומץ שלם דקצת מן הקומץ הוי חולין תריץ כדתרצינן בהקומץ רבה (לעיל כד:): קומץ בדעתא דכהן תליא מילתא וכהן דעתו אקודש ולא אחולין: **ורבי סבר אסור להכניס חולין לעזרה**. הלכך לא מצי איתויי בכלי אחד ומתנה אבל יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים בששים כלים ויאמר אותם שנדרתי יהו לחובתי והשאר נדבה ואי קשיא לייתי ששים עשרונות בששים כלים ויאמר לפי חשבון שנדרתי יהא לנדרי והשאר נדבה הא לא קשיא דקביעות המנחה מילתא היא ולא מצי לאיתויי בכלי אחד פחות ממה שקבע בו: **מותר לערב חובה בנדבה**. הלכך מייתי סי' עשרונות ויאמר כפי מה שנדרתי יהו לחובתי והשאר לנדבה: **שני קמצים**. חד לחובה וחד לנדבה: **ומשני דקמיץ**. שני קמצים: **כל היכא דמטי ידיה דכהן השתא**. בקומץ ראשון יהא חובה וכל היכא דמטו ידיה בקומץ אחרון תהא נדבה:

דלמא כולה חובה היא. ומכי שקיל קומץ קמא הוה ליה כל מה שבכלים שיריים וכי קמיץ דנדבה ומקטר לה הוה להו [כמקטיר] שיריים (שחסרו): **דמסיק להו לשם עצים.** לעולם דחובה מקטיר ברישא ודקאמר דילמא אינו שיריים נינהו וקמו להו בבל תקטירו דמקטר ליה לקומץ דנדבה לשם עצים: **ואל המזבח לא יעלו.** בתריה דההוא קרא דבל תקטירו כתיב: **אית להו דר' אליעזר.** הלכך כי מקטר לקומץ דנדבה מתנה ואומר אם איכא נדבה בההוא כלי תהוי הקטרה מעליא ואי כולה לחובה היא הקטרה קמייתא תהא הקטרה והך לשם עצים: **ורבי לית ליה דר' אליעזר.** הילכך לא מצי לאיתויי בחד מנא דתו לא מקטר לקומץ קמא דלמא כוליה חובה וקם ליה בבל תקטירו: **אפשר דמייתי ששים בחד מנא וחד בחד מנא.** וקמיץ מגדול ברישא ומתנה אי כולה חובה שפיר ואי לא הא דקמיצנא ליהוי מחובה ומאי דקמיצנא מכלי אי ליהוי אההוא עשרון ולאותה נדבה דפש בכלי אחר ומגע מגען לראש הכלים זה בצד זה כדי שיגעו ראשי הקלתות זו לזו כי היכי דלישתרי נדבה דבכלי גדול הקומץ דבכלי קטן ומקטיר חובה והדר דנדר דאי נמי הויא קמייתא כל כלי גדול חובה לא הוה להו שיריים שחסרו דמהנהו שיתין דבחד מנא לא שקיל ולא מידי מכי שקיל קומץ קמא: **ששים לוג לששים עשרון.** שבאותו כלי ומתנה כמה שנדרתי תהא לחובתי והשאר תהא נדבה וכל חד עשרון לוג שקיל ודחובה לחובה ונדבה לנדבה: **אין לה (מנחה) אלא לוגה.** לוג לכל המנחות ואי עריב שתים מנחות זו של שלשים וזו של שלשים בכלי אחד בעי להו בי' לוגין ואי חדא היא בעי חד לוג: **קטן והביא גדול.** וזה אי נמי לא נדר אלא שלשה עשרונות ומייתי חמשה לנדרו יצא ולא בעי אתנוויי מידי: **קטן והביא גדול.** שור קטן עלי והביא גדול: **אידי ואידי.** בין מנחה גדולה ובין מנחה קטנה חד קומץ מקריב: **אימורין דגדול נפישו מדקטן.** ואיכא למימר לא הכי נדר בההוא קאמר לא יצא דנפישו אימורין דידיה: **מתני' שני גזירין.** שני בקעיות גדולות: **והמעלה את הקומץ בחוץ חייב.** כרת דהעלאה היא ובהאי כללא הוי מעלה קומץ בפנים דהקטרה מעלייתא היא הלכך לא חשיב להו בשיתא: **שני בזיכין.** של לחם הפנים: **נחשת לא יפחות ממעה כסף.** לא יפחות משה מעה כסף דמייתי [נחושת] שוה מעה כסף: **פירשתי.** כך וכך זהב ואיני יודע כמה פירשתי: **יביא.** כל כך עד שיודע בעצמו שלעולם לא לכך נתכווין: **גמ' קרבן.** נפש כי תקריב קרבן מנחה (ויקרא ב): **וכן הוא אומר.** דעצים איקרו קרבן: **וטעונין הגשה.** בקרן דרומית מערבית כמנחה: **עצים טעונים**

קמיצה. שמרסקן לעצים דקין עד שנוטל מהם מלא קומצו: **עצים**. שהתנדב אדם טעונים עצים להסיקן בעצי הקדש כשאר קרבנות: **מנלן**. דסתם הקטרה הוי קומץ: **פירשתי**. אחד מאותן הקריבין כולם למזבח ואיני יודע איזה מהם פירשתי וקא סלקא דעתך דודאי מדנחית למניינא דעתיה [נמי] אמידי דלית ביה היתר שיריים לכהנים ואע"ג דאינו נקטר כולו כמין עולת העוף ומנחת נסכים והילכך יביא מכולן אבל היכא דאמר הרי עלי למזבח סתם משמע דבר שנקטר היינו לבונה: **ותו ליכא**. ואמילתא קמייתא קאי דאין לך דבר הקרב כולו למזבח אלא לבונה:

א

-

קז

דף

מוראה ונוצה. נזרקין אצל מזבח (הפנימי) ונבלעין במקומן כדאמרי' במס' יומא בפ' קמא (דף כא.): **לא פסיקא ליה**. דלימא דבר הקרב כולו למזבח משום מנחת נסכים הואיל ואיכא מנחת נדבה דאינה כולה למזבח: **נסכא**. חתיכה אחת של זהב שקורין פלט"א: **מצינורא קטנה**. מזלג קטן: **מחטטין**. מפילין ראש הפתילה כשהוא שרוף ובלע"ז ממוקי"ר: **ומקנחין בה נרות**. של מנורה מאפרה שבתוכה: **כליה עורב**. מסמרות חדין תוחבין בראש גג ההיכל לכלות העורבין שלא ישבו עליו: **מתני' הרי עלי יין**. לנסכים לא יפחות משלשה לוגין שהן פחותין שבנסכים: **שמן לא יפחות מן הלוג**. דחזי למנחת נדבה ואע"ג דהוא מתכוין להקריבו בפני עצמו כנסכים והך סתמא כר' טרפון דאמר בפירקין דלעיל (דף קד.) אף מתנדבין שמן: **כיום מרובה**. מפ' בגמ' : **גמ' אזרח**. בפרשת נסכים כתיב (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה וגו' קרא יתירא הוא: **שלשה לוגין**. דבציר מהכי לא חזו: **יהיה**. התם כתיב ככם כגר כאזרח יהיה משמע יהיה לכם עוד נסכים אחריני: **דון מינה**. דשמן דבא נדבה גמרינן ממנחת נדבה כדאמר לקמן קרבן מלמד שמתנדבין שמן וההוא גבי מנחת נדבה כתיב (ויקרא ב) כי תקריב קרבן מנחה: **ואוקי באתרה**. בנסכים דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דדין: **מאזרח גמר לה**. כי היכי דגמרינן לעיל יין הכי נמי גמר רבי אזרח מלמד שמתנדבין שמן ודון מינה כל הנסכים שלשה לוגין: **קרבן מנחה מלמד כו'**. אלמא ממנחת נדבה גמר לה: **מתני' יביא כבש**. פחות שבעולות עולה ליכא לספוקי אלא בזכרים: **פירשתי**. אחד מקרבנות הבהמה ואיני יודע

איזה מהם פירשתי: **יביא**. מכל מיני בהמה הזכרים גדולים דהיינו פר ועגל ואיל ושעיר גדי וטלה: **פירשתי**. את המין ואיני יודע אם מן הבהמה ואם מן העוף:

דף קז - ב

תודה ושלמים. או זה או זה: **יביא כבש**. פחות שבתודה ושלמים: **פירשתי כו'**. תודה ושלמים איכא לספוקי בזכרים ונקבות: **רחל**. בת שתי שנים (טלה וטלייה) כבש בן שנתו: **יביא הוא ונסכיו עמו במנה**. כך נתפרש דינו בתורה שבע"פ: **בחמש**. סלעים: **אמר הרי עלי שור במנה יביאנו במנה חוץ מנסכיו**. שהרי כך קבעו: **שור במנה והביא שנים במנה לא יצא**. שהרי קבע שור א' במנה: **גמ' מר כי אתריה ומר כי אתריה**. באתריה דת"ק גריע כבש מעוף ובאתריה דרבי אליעזר גריע עוף מכבש: **פירשתי**. איזה קרבן אביא ואקננו בסלע מדנחת לפרושי איכא לספוקי נמי באחריני הלכך יביא מכל דבר הקרב למזבח שוה סלע מכל אחד ובלבד שיוכל לקנות דבר שלם מסלע: **ממה נפשך**. דאי נמי עגל נדר הא יש בכלל מרובה מועט: **דבר זה**. ששנינו יביא פר ועגל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת דרבי ורבנן דלגבי קטן והביא גדול [לרבין] לא יצא משום הכי נקט תנא פלוגתא בסיפא לפרושי רישא דלאו דברי הכל היא: **תנן התם**. במס' שקלים (דף ט:): **ששה לנדבה**. י"ג שופרות היו במקדש שבעה מהן מפורשים מה נותנין בהם תיקלים חדתיך ותיקלים עתיקין קינים וגוזלי עולה ועצים ולבונה וזהב לכפורת הרי שבעה וששה מהן לנדבה בהן היו נותנין המותרות ההולכות לנדבת צבור דהוא קיץ המזבח והוי הבשר לעולה ועורות לכהנים: כנגד ששה בתי אבות שכל משמר חלוק לששה בתי אבות כנגד ששה ימי שבוע זה עובד יומו וזה עובד יומו ובשבת כולן שוין: **כדי שיהא להן שלום זה עם זה**. שעורות של בהמות הנקחות מן השופרות היו לכהנים שמקריבין העולות וכל זמן שאין המזבח בטל לא היו לוקחין מן השופרות ואם לא היה להם אלא שופר אחד אתו לאינצויי דשמא באותו יום של בית אב ראשון או של בית אב שני יביאו נדרים ונדבות הרבה לא יטול הבית אב מן השופר כלום ובשאר ימות השבוע של אלו בתי אבות לא מייתו נדרים ונדבות כ"כ ונמצא אותן בתי אבות מקריבות מן השופר שלא יהא המזבח בטל והווי עורות שלהם

ומנצי הנך קמאי בהדי הנך ואמרי יש לכם עורות ואנו אין לנו כלום ואי משום הנך עולות שהביאו יחידים במשמרות שלנו משום מזלינו הוא הלכך תקינו ששה שלא יטול זה משופרו של זה וכשהמעות באות נותנין אותן לששה שופרות: **כנגד פר ועגל ואיל כבש וגדי ושעיר**. שהמתנדב פר לעולה מביא ונותן לשופר ששמו פר במנה אחד כדאמר יביא במנה דפר (נקבה) במנה והמתנדב עגל מביא חמשה סלעים ונותן לשופר ששמו עגל וכן כולם והכהנים לוקחין ממעות שופר ששמו פר ויקריבו מאותו שופר פרים עד שיכלו כל המעות: **דר' היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא**. ולהכי הוו ששה שאין עולה באה אלא מהנך ששה בהמות: **כנגד פרים**. של חטאת ציבור שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים ונתקו לרעייה [דמיהן נופלין לשופר הראשון והאילים אשם גזילות ואשם מעילות שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים ונתקו לרעייה דמיהן נופלין] לשופר השני ובאים לנדבת ציבור:

א

-

קח

דף

והכבשים. אשם נזיר ואשם מצורע הבאים בני שנה שנאמר בהן כבש ינתקו לרעייה דמיהן לשופר השלישי ואהכי לא מערב מותריהן עם מותר גזילות ומעילות משום דלא דמו דאלו בני שנה ואלו בני שתי שנים אלו באין לכפר ואלו להכשיר: **והשעירים**. שעירי חטאת של ציבור של רגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו בשאין בה ידיעה כדאמרינן בשבועות (דף ב.) ולא מפי השמועה. ואין לנו בהמה ניתקת לרעייה אלא אלו דכבשה ושעירה הבאין לחטאת יחיד אין ניתקות לרעייה אלא מתות: **והמותרות**. כגון מי שמקריב אחד מכל אלו והפריש מעות לשם כך והוזלו בהמות וניתותרו המעות נותן לשופר החמישי: **והמעה**. קולבון שכל יחיד מביא מחצית השקל בהכרעה באדר ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין קולבון אחד מעה קטנה מפני הכרעה שעכשיו לא נתנו בין שניהם אלא הכרע אחד ואילו הביאום כמשפטן היו שם שתי הכרעות לפיכך נותנין קולבון: **כל חד וחד יומיה עביד**. ואם באו לו קרבנות הרבה שלא צריך לשופר אין לו ליטול כלום בעורות שנקנו מן המעות שניתנו בשופר: **כיחידאה לא מוקמינן**. דלא חיישינן להא דרבי דאמר קטן והביא גדול

לא יצא אלא המתנדב עגל נותן המעות לשופר של פר והכהנים מקריבין פרים מהם עד שיכלו כל המעות שיש שם: **מותרות**. בתמיה כלומר איהו חשיב חד שופר למותרות כולהו קמאי נמי דחשיב מן הניתקין לרעייה מותרות נינהו שניתותרו מכדי קרבן: **לשקלים אזלו**. לתרומת הלשכה עם שאר השקלים: **לנדבה**. לשופרות: הכי גרסינן כנגד מותר חטאת מותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע כו'. שהפריש מעות לאחד מכל אלו וניתותרו נותנן לשופרות ואשם סתם היינו אשם גזילות ומעילות לא מיעריב מותר דידיה בהדי חטאת ואשם נזיר ומצורע לא מיעריב בהדי אשם סתם דזה בין שתי שנים ואיל בן שנה ואשם מצורע לא מיערב בהדי אשם נזיר דאשם נזיר בא להכשירו לנזירות טהרה ואין נותנין מדמו לבהונות ואין טעונים נסכים ואשם מצורע נותנין מדמו לבהונות וטעון נסכים ובא להתירו במחנה: **ומותר דמנחת חוטא**. הואיל ואיקרי חטאת אזיל מותרה לנדבת צבור דהכי אמרינן במסכת תמורה (דף כג:): זה מדרש דרש יהודע הכהן כל הבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהם עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אבל מותר מעות שאר מנחות לא אזלי לנדבת צבור אלא הוא יוסיף משלו ומביא מנחה אחרת: **ומותר עשירית האיפה**. של כ"ג שמקריב בכל יום ויום ואם הפריש מעות לעשירית האיפה של היום וניתותרו שוב אין יכול לצרפן לשם מחר אלא תפול לנדבת צבור שגם היא נקראת חטאת בפרק ואלו מגלחין במועד קטן (דף טז). יקריב חטאתו זו עשירית האיפה של כהן גדול: **ומותר קינין**. המפריש מעות לקינו וניתותרו מקינין: **תנא ליה רישא**. בשבעה שופרות קמאי חשיב חד דשמיה קינין: ור' אושעיא תני במתניתין שלש עשרה שופרות ולא תנא קינין בקמאי: **חד לקינין**. מחוסר כפרה מביא מעות לקינו ונותן בשופר ואוכל בקדשים לערב כדקיימא לן (עירובין דף לב). אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל המעות שבאותו שופר ולא חיישינן שמא לא יקריבו הואיל ואין באה על חטאת (ואי איהו גופיה לא מצי לאקרובינהו): **מנחת חוטא**. שהרי לשם חובה הפריש: **נדבה**. לשופרות: **מותר לחמי תודה ירקב**. דלאו חטאת איקרו ונדבת יחיד לא קרבי דבפני עצמו אי אפשר להקריבו שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה והכי מפרש בשקלים בפרק שני: **מותר שקלים**. הכניס מעות מרובים לשקלים ושקלן וניתותרו מהן: **ואין אחרת**. ואע"פ שהיא חובה אינה קרויה חטאת שיהא לה דין חטאת שלא יהא טעון לבונה: ומדלגבי לבונה לית ליה דין חטאת לגבי מותר נמי לית ליה דין חטאת ואע"ג דאיקרי חטאת לאו דין חטאת אית לה דאימעטא לה מהאי קרא: **מתני' אם רצה**

יביא בדמיו שנים. ואע"ג דהוי גדול והביא קטן ובגמ' מפרש טעמא: **ורבי אוסר**. לכתחילה אבל אם הביא יצא דכיון דאמר זה אינו חייב באחריותו:

ב

-

קח

דף

גמ' והא אמרת רישא. אפילו לרבנן: **שור במנה כו'**. ואמאי יביא בדמיו שנים: **זה ונסתאב שאני**. דכיון דאמר זה אקריב עולה ונסתאב אזל ליה נדריה דזה לא מצי למיקרב אבל התם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו: **גדול והביא קטן**. שבכל מקום שנים חשובים מאחד ואפילו שניהם שוין: **ואף על גב דנסתאב**. איכא למימר חלף ליה נדריה ובאחריות נמי לא ליחייב דהא אמר אלו אפילו הכי לכתחילה לא שרו: **ליפלוג נמי ברישא**. שור זה עולה ונסתאב יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול נמי ליפלוג ולימא ורבי אוסר דלא שני ליה בין קטן והביא גדול לגדול והביא קטן: **תדע**. דארישא דנדר קטן והביא גדול נמי פליג: **ורבי אוסר**. אלמא בכבש אסר נמי רבי להביא בדמיו איל דהוי קטן והביא גדול דומיא דשור זה ונסתאב דלא יביא בדמיו שנים: **ממינא למינא מאי**. שור זה עולה ונסתאב מהו שיביא בדמיו שני אילים: **לא יביא בדמיו איל**. דקטן הוא יותר מדאי אבל יביא בדמיו שני אילים אלמא ממינא למינא שרי: **לפי שאין בילה**. שצריך להביא עמהם שתי מנחות בשני כלים ואין יכול לערבן בכלי אחד הלכך לא מיחזי כי ההוא דנדרו דנדר מידי דבאה מנחתו בכלי אחד וקא מייתי בשני כלים וקס"ד דאי לאו משום המנחות לא איכפת לן אקרבות אי נדר חד ומייתי תרין הואיל ומכח קמא אתו אבל מנחות דמביא מביתו בעינא דומיא דנדרו: **אי הכי**. דממינא למינא שרי מאי איריא כו': **תרי תנאי**. דאיכא דסבירא ליה דאפילו בנסתאב אסרי רבנן בגדול והביא קטן לכתחילה: **הא יש בילה שרי**. לאיתווי ממינא למינא: **ורבי אוסר**. אע"ג דבכלי אחד אתיא מנחתו אפילו הכי לא מייתי מדמיו אלא דומיא דידיה: **תרי תנאי כו'**. דאיכא דקפיד אמנחות ואיכא דקפיד אקרובן גופיה: **ובטהורים**. סיפא דברייתא דשור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל ובטהורים דלא נפל בהן מום: **הוקבע**. אחריותו עליו להביאו עולה אחת ולא לשתי עולות: **ודלמא עלי להביא**. לזה עולה קאמר וכיון דנסתאב אזל ליה נדריה שור זה לדמיו אם נסתאב

הוקבע לעולה אחד דאי מייתי ב' עולות לא יצא אבל אי לא אמר עלי יצא כי היכי דעביד ליה דאינו חייב באחריותו: **מתני'** אחד **מכבשי הקדש**. למזבח: **בינוני שבהן הקדש**. מפרש בגמ': **פירשתי**. איזה מהן ולא ידעתי איזה: **או שאמר לי אבא**. בשעת מיתתו אחד משוורי הפרשתי להקדש: **ואיני יודע**. לאיזהו מהן: **הגדול שבהן הקדש**. דמסתמא מוטב שבהן הקדש דכתיב מבחר נדריכם (דברים יב): **גמ' חוששין אף לבינוני**. דכיון דאמר אחד מהן הקדש לא ידענא אהי מינייהו חייל הקדש אי אגדול או אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן הלכך אתרווייהו חייל ומיהו לא קרב למזבח אלא חד מינייהו אבל היכא דאמר פירשתי ליכא לספוקי דודאי גדול פירש: **היכי עביד**. דמישתרי ליה חד מינייהו: **ומחיל לקדושתיה בגדול**. דממה נפשך אי אבינוני חל ולא אגדול הרי זה נסתאב וחיללו בגדול ואי אגדול חל מעיקרא נמצא בינוני חולין מעיקרא: **לא שנו**. דחוששין אף לבינוני: **תורא בתוראי**. שור החשוב בשוורי: **מראהו עלייה**. שמראהו לעלייתו ואומר לו זו מכרתי לך קא סלקא דעתך עלייה ממש קאמר דגריעא דירתה משל בית אלמא בית בביתי לאו החשובה בביתי קאמר והוא הדין לתורא בתוראי: **שור בשוורי הקדש**. עולה: **הגדול שבהן הקדש**. עולה וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות שמא אכל חד איכא למימר זה עולה: **ודמיהן חולין**. דקדש אינו תופס דמיו אלא בעל מום שיצא לחולין דנתפסין דמיו בקדושתו אבל האי דלא נפיק לחולין ולצורך קדשים נמכר אין דמיו קדושים ולהקדש נמי לא גזיל מידי דהא יהיב ליה הגדול שבהן קתני מיהא וכולן ימכרו כו' דחוששין לכולן אף על גב דאמר שור בשוורי וקשיא לרב נחמן: **תרגומא**. הא דקתני וכולן ימכרו לצרכי עולות: **אשור של הקדש שנתערב באחרים**. אבל אשור בשוורי ליכא לספוקי דגדול משמע: **והא וכן קתני**. דמשמע דין שניהם שוה: **תרגומא**. הא דקתני וכן אגדול דכן דינו שוה דנותן הגדול להקדש אבל לגבי ספיקא ליכא בשור בשוורי: **ונפל**. אחד מביתו מראהו ואומר זהו שמכרתי לך:

ואמאי ניחזי הי נפיל. אי גדול נפל הפסיד לוקח דהא גדול שבבתי משמע ואי קטן נפל לית ליה פסידא: **בעל השטר**. כגון האי לוקח שבא בשטר מכירה ידו על התחתונה דהוי מוציא מחבירו עליו הראיה שהמוכר

מוחזק בבתים הלכך ראייה על הלוקח אבל גבי הקדש גדול משמע: **מתני'** **שאקריבנה בבית חוניו יקריבנה במקדש**. דכיון דאמר הרי עלי עולה איחייב ליה בעולה: **אם הקריבה בבית חוניו יצא**. מפרש טעמא בגמ': **יגלח במקדש**. מביא קרבנותיו: **גמ' והא מקטל קטלה**. דשוחט חוץ הוא ואיהו איחייב בעולה מכי אמר הרי עלי עולה: **אמר רב המנונא**. כיון דאמר על מנת שאקריבנה בבית חוניו הוי כאילו אמר על מנת שאהרגנה ולא איתחייב באחריותה ומשום הכי יצא אבל חייב כרת משום שחוטי חוץ שהרי קרא עליה שם עולה: נזיר לא מצי לאתנויי על מנת שלא אתחייב באחריות דקרבנותיו דכיון דחלה עליו נזירות לא פקעא מיניה עד דמייתי קרבנותיו: **לדורון בעלמא קא מיכוין**. ולא חל עליה שם עולה: **טפי לא מצינא לאיצטעורי**. ברחוק מארץ ישראל עומד וקרוב לחוניו ואליבא דרבא לא מחייב משום שחוטי חוץ: ואמר ליה רב המנונא נזיר הוי ודאי טעמא כדקאמרת דלא חל עליה שם נזירות אבל עולה היינו טעמא נעשה כאומר וכו' ושם עולה עליה וחייב כרת: **והקריבה בארץ ישראל**. שלא בירושלים ולהכי נקט בא"י דאף על גב דלא קיים נדרו יצא דקביעותא דבית חוניו לאו קביעות הוא (אלא היינו טעמא) דהוי כאומר על מנת שאהרגנה ועל מנת שלא אתחייב באחריותה דמה לי קטלה התם מה לי קטלה הכא וענוש כרת משום שחוטי חוץ אלמא שם עולה חל עלה כדרב המנונא: **במדבר**. קסבר משום משכן שהיה שם יהא עדיין המדבר קדוש: **והקריבה בעבר הירדן**. בארץ ישראל שלא בירושלים אפי' הכי יצא דעל מנת שלא אתחייב באחריות קאמר: **מתני' ואין צריך לומר לדבר אחר**. אם שמשו לעבודת כוכבים לא ישמשו עוד בירושלים: **הרי אלו כבעלי מומין**. שחולקין ואוכלין בקדשים כדאמר באלו מנחות (לעיל עג.) איש חולק ואפי' בעל מום: **גמ' כהן ששחט בהמתו לעבודת כוכבים**. לפני עבודת כוכבים ושב קרבנו שהוא מקריב במקדש אחרי כן ריח ניחוח הוא: **אי עביד שירות**. בעבודת כוכבים מיתסר במקדש ושחיטה לא איקרי שירות דהא במקדש כשרה בזר: **שגג בזריקה**. זרק דם לעבודת כוכבים בשוגג דהשתא עבד ליה שירות אלא ששוגג היה: **מאי לאו או מכשול או עון**. כלומר או שוגג או מזיד עשו שירות לעבודת כוכבים וכתוב לא יגשו אלי לכהן לי: **עון מזיד**. כדאמרי' במסכת יומא (דף לו:) עונות אלו הזדונות וכן הוא אומר הכרת תכרת עונה בה: **בחטאה בשגגה**. משמע אפי' נפש כהן בחטאה בשגגה יכול להקריב קרבנו ולהקריב על עצמו ובההיא פרשתא בעבודת כוכבים מישתעי כדכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו וגו' זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל התורה כולה:

במאי. פלח לעבודת כוכבים דאיצטריך קרא לאכשורי לעבוד במקדש כי
שגג:

דף קט - ב

נעשה משרת. והא דאמרינן לעיל בשחיטה לא מיפסלא מוקי לה רב ששת
בשוגג: **הודה לעבודת כוכבים**. אמר לה אלי אתה: **קמייתא**. שגג
בזריקה: **אבל שחיטה אימא מודה ליה לרב נחמן**. ואפילו הזיד: **נכנס
עמי**. לפני ולפנים: **אמר ליה**. שמעי לחוניו בא ואלמדך סדר עבודה:
אונקלי. מלבוש של עור: **צילצול**. אזור: **לאהובתו**. לאשתו: **זה שלא ירד
לה**. שמעי שלא ירד לה לגדולה כך נתקנא באחיו: **היורד לה על אחת כמה
וכמה**. שאין מורידין אותו שלא יקלקל עצמו: **בא ואלמדך**. חוניו היה
חכם משמעי: **שברח ממנה**. שלא רצה לקבלה מתחילה: כל האומר עולה
מנחה בתחילה קודם שיפריש קרבנו ואמר עלי עולה או מנחה אני מטיל
עליו כו' משום דאין טוב לומר עלי שמא לא יקיים וכתוב (דברים כג) וכי
תחדל לנדור לשון אחר בתחילה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני
ארי ועכשיו כל האומר לירד הימנה אני מטיל עליו קומקום של חמין
בתחילה הייתי שונא את הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה וכו' ועכשיו
שעליתי לגדולה וכו' רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכת חגיגה (דף
טז.): **מדברות שפת כנען**. שפת ישראל היושבים בארץ כנען וסיפא דקרא

דף קי - א

נשבעים בשם ה' צבאות: דעת זכרים מיושבת עליהם יותר משל נקבות:
בני בבל אין להם עול מלכות כשאר גליות שבכל ארצות: **מכירין את
ישראל**. בכבודן הראשון מכירין ואין מכבידין עולם: **ואת אביהם
שבשמים**. שמאמצים בהקדוש ברוך הוא ואין מאמצים בעבודת
כוכבים: **שימי את**. בתמיה אתה הוא שימי חכם גדול ומקשה לי דבר זה

ויש אומרים רב לא היה זוקף עיניו אלא כובשן כל שעה משום צניעות:
זה הלומד תורה בטהרה. עליו הוא אומר לשמי ומנחה טהורה: **לעולם
זאת על ישראל.** מקרא הוא בדברי הימים (ב סי' ב) בשלמים ובקרבתות
משתעי דלעולם הם עומדים והיכי דמי מזבח בנוי בשמים ומיכאל עומד
ומקטיר עליו: **מאי דכתיב זאת התורה.** ולא כתיב בה חוקה: **עולה
ומנחה מיבעי ליה.** דליהוי משמע זאת התורה היא עולה ומנחה כו': **אין
צריך לא עולה וכו'.** דהכי משמע זאת התורה לעולה כלומר במקום
העולה למנחה בשביל המנחה כגון לכם בשבילכם כלומר התלמוד תורה
מכפר על עונותינו: **בתורת חטאת.** כגון סדר קדשים דמיירי בהלכות
עבודה: **שנת העובד.** עבודת קרבנות ומביאו למזבח מתוקה שנתו שהוא
ישן ולא ירא: **אם מעט ואם הרבה יאכל.** מתן שכרו: **ברבות הטובה.**
קרבנות: **רבו אוכליה.** כהנים: **ומה כשרון לבעליו.** להקדוש ברוך הוא כי
אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובה: **לבעל הדין.** לאומרים רשויות הרבה
הן והדבר מוכיח שזה ששמו כך ציוס להקריב לו מנחה [וזה] ששמו כך
ציוס להקריב לו פרים וזה אילים לכך נאמר בכולם ריח ניחוח לה': **אחד
המרבה.** להביא קרבנות: **כדי שתאמר אעשה רצונו.** להקריב לו קרבן
ויעשה רצוני לפי שהוא צריך לכך ואשחדנו: **לא לרצוני אתם זובחים.**
כלומר לא להנאותי שאיני רוצה להטריח אתכם לעשות על כרחכם:
לרצונכם. לצורך עצמכם לקיים מצוותי שתהא כפרה לכם בכך: **לרצונכם
זבוחו.** שתהא כוונתכם לשחוט פרט למתעסק בסכין לחתוך דבר אחר
ושחט בהמת קדשים שפסולה: **מנין למתעסק.** בדבר אחר ושחט בהמת
קדשים שהוא פסול: **זו בידינו הוא.** דמצוה לכוין דעתו: **לרצונכם
תזבחהו.** שנה עליו הכתוב לעכב: